

แผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2562 - 2566)

กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ

คำนำ

ประเทศไทยเป็นหนึ่งในประเทศสมาชิกขององค์การสหประชาชาติ และได้ให้การรับรองปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน รวมทั้งเข้าร่วมเป็นภาคีสันติสัญญาาระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนหลายฉบับ ทำให้มีผลผูกพันที่จะต้องปฏิบัติตามสนธิสัญญา รวมถึงข้อตกลงระหว่างประเทศในเรื่องต่าง ๆ ซึ่งแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเป็นแนวคิดหนึ่งในการประชุมระดับโลกที่ประเทศไทยได้นำกรอบแนวทางมาดำเนินการ โดยได้จัดทำและประกาศใช้แผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติมาแล้ว 3 ฉบับ ทั้งนี้ แผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 3 ที่ประกาศใช้ตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 12 พฤศจิกายน 2557 จะครบวาระในปี พ.ศ. 2561 ดังนั้น กระทรวงยุติธรรม โดยกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ร่วมกับมหาวิทยาลัยมหิดล จัดทำแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 4 ด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนครอบคลุมทั่วประเทศขึ้น โดยมีเป้าหมายส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนร่วมเรียนรู้เกี่ยวกับหลักการ แนวคิดเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน และกระบวนการจัดทำแผนสิทธิมนุษยชน อีกทั้งร่วมคิดร่วมสะท้อนปัญหา ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ และร่วมเป็นพลังในการขับเคลื่อนแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2562 - 2566) ไปสู่การปฏิบัติภายใต้การดำเนินงานตามภารกิจของหน่วยงานในทิศทางเดียวกัน

กระทรวงยุติธรรม โดยกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ขอขอบคุณท่านผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญด้านสิทธิมนุษยชน หน่วยงานทุกภาคส่วน และทุกท่านที่มีส่วนร่วมในการทำให้แผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 4 นี้ สำเร็จลุล่วงตามวัตถุประสงค์ และคาดหวังว่าเมื่อมีการประกาศใช้แผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2562 - 2566) อย่างเป็นทางการแล้ว แผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติจะเป็นแนวทางหรือเครื่องมือสำคัญที่จะช่วยให้องค์กรเครือข่ายสิทธิมนุษยชนนำไปใช้ปฏิบัติในการส่งเสริม ปกป้อง คุ้มครองสิทธิมนุษยชนให้แก่ประชาชน เพื่อให้สามารถเข้าถึงสิทธิอันจะพึงได้รับในแต่ละเรื่องอย่างเท่าเทียมกัน ซึ่งจะเป็นการยกระดับคุณภาพชีวิตที่ดีให้เกิดแก่ประชาชนเพิ่มความเข้มแข็งตามหลักนิติรัฐ และสร้างรากฐานที่เข้มแข็งให้กับสังคมไทย อันจะนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายในการทำให้สังคมไทย “เป็นสังคมที่ส่งเสริม สิทธิ เสรีภาพ และความเท่าเทียม โดยคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ขับเคลื่อนสิทธิมนุษยชนอย่างบูรณาการทั้งภาครัฐ ภาคธุรกิจ และภาคประชาสังคม เพื่อนำไปสู่สังคมที่พัฒนาอย่างยั่งยืน”

กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ

กระทรวงยุติธรรม

พฤศจิกายน 2561

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

1. ความเป็นมาของแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 4

ประเทศไทยเป็นหนึ่งในประเทศสมาชิกขององค์การสหประชาชาติ และเข้าเป็นภาคีสถิติสัญญาระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชน ทำให้เกิดพันธะผูกพันในการปฏิบัติตาม ประกอบกับได้มีการนำสาระสำคัญของปฏิญญาและสนธิสัญญาดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ตั้งแต่ฉบับปี พ.ศ. 2540 จนถึงฉบับปัจจุบันปี พ.ศ. 2560 เพื่อให้มีผลบังคับใช้ในการปกป้อง ค้ำครอง สิทธิเสรีภาพ และความเสมอภาคของประชาชนในชาติ อีกทั้งแนวคิดเรื่องแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติได้พัฒนามาจากการประชุมสิทธิมนุษยชนระดับโลก กรุงเวียนนา ซึ่งได้มีการจัดทำปฏิญญาเวียนนาและแผนปฏิบัติการขึ้น โดยในข้อ 71 เสนอแนะให้แต่ละรัฐพิจารณาความจำเป็นในการวางแผนปฏิบัติการ เพื่อกำหนดวิธีการที่จะให้มีการปรับปรุง ส่งเสริม และคุ้มครองสิทธิมนุษยชนแก่ประชาชนในความรับผิดชอบของตนเอง

ด้วยเหตุนี้ ประเทศไทยจึงได้จัดทำเป็นแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ เพื่อเป็นกรอบทิศทางการทำงานด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศ ซึ่งตลอดระยะเวลาที่ผ่านมารัฐบาลได้ให้ความสำคัญกับการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของประชาชน โดยได้ประกาศใช้แผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติมาอย่างต่อเนื่องถึง 3 ฉบับ และวาระของแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 3 ที่ประกาศใช้ในปัจจุบัน จะครบวาระในปีงบประมาณ พ.ศ. 2561 ดังนั้น เพื่อความต่อเนื่องในการพัฒนาการดำเนินงานด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย กระทรวงยุติธรรม โดยกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ จึงร่วมกับมหาวิทยาลัยมหิดล จัดทำแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2562 - 2566) เพื่อนำเสนอคณะรัฐมนตรีให้ความเห็นชอบประกาศใช้แผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 4 ของประเทศไทยต่อไป

2. กรอบแนวคิดและกระบวนการจัดทำแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 4

การจัดทำแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 4 มีกรอบแนวคิดที่ให้แผนเกิดจากกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน และเป็นการจัดทำแผนจากระดับล่างขึ้นบน (Bottom - Up) โดยการให้ประชาชนได้ร่วมเรียนรู้เรื่องสิทธิมนุษยชน ร่วมสะท้อนปัญหา ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ และร่วมจัดทำแผนจากระดับพื้นที่พัฒนาเป็นแผนระดับชาติ นอกจากนี้ เพื่อให้การขับเคลื่อนการดำเนินงานด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศเป็นไปในทิศทางเดียวกันและมีมาตรฐานทัดเทียมระดับสากล จึงได้มีการทบทวนวรรณกรรมเพื่อเป็นกรอบการศึกษาวิเคราะห์ในการเชื่อมโยงข้อมูลและวางทิศทางของแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2562 - 2566) โดยคำนึงถึงบริบททั้งภายในประเทศและบริบทสากล ดังนี้

(1) **บริบทประเทศไทย** ได้แก่ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 และกฎหมายภายในประเทศ ซึ่งเป็นกรอบของการส่งเสริม ปกป้องและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580) แผนปฏิรูปประเทศ 11 ด้าน แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) แผนความมั่นคงแห่งชาติ นโยบายรัฐบาลที่เกี่ยวข้องกับสิทธิมนุษยชน การวิเคราะห์สถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชน และสถานการณ์ด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องของประเทศไทย อาทิ ด้านประชากร ด้านสาธารณสุข ด้านการศึกษา เป็นต้น และผลการประเมินแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติฉบับที่ 3

(2) **บริบทสากล** ได้แก่ แนวทางการจัดทำแผนสิทธิมนุษยชนขององค์การสหประชาชาติ รูปแบบแผนสิทธิมนุษยชนของนานาประเทศ การศึกษามาตรฐานสากลด้านการให้ความคุ้มครองด้านสิทธิมนุษยชน กฎหมายระหว่างประเทศกับการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในด้านต่าง ๆ และกลุ่มต่าง ๆ ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนและสนธิสัญญาระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชน มุมมองขององค์กรนานาชาติต่อสถานการณ์

ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ข้อเสนอแนะภายใต้กลไก Universal Periodic Review (UPR) เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติ (Sustainable Development Goals : SDGs) หลักการชี้แนะของสหประชาชาติว่าด้วยธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน (United Nations Guiding Principles on Business and Human Rights : UNGPs)

สำหรับกระบวนการจัดทำแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 4 นั้น กระทรวงยุติธรรม โดยกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ได้ร่วมกับมหาวิทยาลัยมหิดล และตัวแทนจากภาคส่วนต่าง ๆ จากทุกจังหวัด และกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย หน่วยงานภาครัฐ รัฐวิสาหกิจ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาควิชาการ ภาคธุรกิจเอกชน องค์กรพัฒนาเอกชน สื่อมวลชน ภาคประชาชน และกลุ่มผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการถูกละเมิดสิทธิ ร่วมจัดทำแผน โดยมีผู้ร่วมจัดทำแผนทุกช่องทาง รวมทั้งสิ้น 3,588 คน ซึ่งการดำเนินงานแบ่งออกเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 (ปีงบประมาณ 2560) “**ยกร่างแผนสิทธิมนุษยชนจากระดับพื้นที่**” โดยการศึกษาวิจัย และเชื่อมโยงข้อมูลที่เกี่ยวข้องทั้งในบริบทของไทยและหลักการสากลตามกรอบแนวคิดที่วางไว้ พร้อมกับการรับฟัง ปัญหาและความคิดเห็นจากตัวแทนทุกภาคส่วน รวมทั้งกลุ่มผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการถูกละเมิดสิทธิ ครอบคลุม พื้นที่ 4 ภูมิภาค และกรุงเทพฯ

ระยะที่ 2 (ปีงบประมาณ 2561) “**จัดทำแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 4 ฉบับสมบูรณ์**” โดยเชิญผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิด้านสิทธิมนุษยชนร่วมพิจารณาให้ข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะ ในการพัฒนาร่างแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 4 (ร่างแรก) ให้ครอบคลุมเนื้อหาสาระสำคัญสำหรับการกำหนด ทิศทางการพัฒนาสิทธิมนุษยชนของประเทศไทยในประเด็นต่าง ๆ และกลุ่มเป้าหมายหลักต่าง ๆ ตามมาตรฐานสากล ก่อนเข้าสู่กระบวนการวิพากษ์ผ่านช่องทางต่าง ๆ อาทิ การจัดเวทีวิพากษ์ใน 7 พื้นที่ (6 ภาคและกรุงเทพมหานคร) แบบสอบถามออนไลน์ แบบสอบถามทางไปรษณีย์ แบบสอบถามฉบับ GR code (สำหรับคนพิการทางสายตา ผู้สูงอายุ และผู้ที่ไม่สามารถอ่านได้) จากนั้นนำข้อคิดเห็นที่ได้จากกระบวนการวิพากษ์ผ่านช่องทางต่าง ๆ มาสรุปประมวลผลและปรับปรุงแก้ไขเป็นร่างแผนสิทธิมนุษยชน ฉบับที่ 4 (ร่างสุดท้าย) พร้อมทั้งเชิญผู้แทน 20 กระทรวงและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมกันให้ข้อคิดเห็นก่อนจัดทำเป็นร่างแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2562-2566) ฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำเสนอคณะรัฐมนตรีให้ความเห็นชอบประกาศใช้แผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 4 ของประเทศไทยต่อไป

3. ทิศทางของแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 4

(1) เป้าหมายหลักของแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 4

“เป็นสังคมที่ส่งเสริม สิทธิ เสรีภาพ และความเท่าเทียม โดยคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ขับเคลื่อนสิทธิมนุษยชนอย่างบูรณาการทั้งภาครัฐ ภาคธุรกิจ และภาคประชาสังคม เพื่อนำไปสู่สังคมที่พัฒนาอย่างยั่งยืน”

(2) สาระสำคัญของแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 4

สาระของแผนฯ จะกล่าวถึงสภาพปัญหา วัตถุประสงค์ ข้อเสนอแนะ ตัวชี้วัด และหน่วยงานที่รับผิดชอบ โดยจำแนกเป็น แผนสิทธิมนุษยชนรายด้าน 10 ด้าน และแผนสิทธิมนุษยชนรายกลุ่มซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายหลัก ที่เสี่ยงต่อการถูกละเมิดสิทธิ 12 กลุ่ม ดังนี้

แผนสิทธิมนุษยชนรายด้าน 10 ด้าน ได้แก่

- 1) แผนสิทธิมนุษยชนด้านสาธารณสุข
- 2) แผนสิทธิมนุษยชนด้านการศึกษา
- 3) แผนสิทธิมนุษยชนด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- 4) แผนสิทธิมนุษยชนด้านที่อยู่อาศัย
- 5) แผนสิทธิมนุษยชนด้านขนส่ง
- 6) แผนสิทธิมนุษยชนด้านเศรษฐกิจและธุรกิจ

- 7) แผนสิทธิมนุษยชนด้านการเมืองการปกครองและความมั่นคง
- 8) แผนสิทธิมนุษยชนด้านสิทธิชุมชน วัฒนธรรมและศาสนา
- 9) แผนสิทธิมนุษยชนด้านข้อมูล ข่าวสาร เทคโนโลยีสารสนเทศ
- 10) แผนสิทธิมนุษยชนด้านกระบวนการยุติธรรม

แผนสิทธิมนุษยชนรายกลุ่ม 12 กลุ่ม ได้แก่

- 1) แผนสิทธิมนุษยชนกลุ่มเด็กและเยาวชน
- 2) แผนสิทธิมนุษยชนกลุ่มผู้สูงอายุ
- 3) แผนสิทธิมนุษยชนกลุ่มสตรี
- 4) แผนสิทธิมนุษยชนกลุ่มผู้พิการ
- 5) แผนสิทธิมนุษยชนกลุ่มเกษตรกรและกลุ่มแรงงาน
- 6) แผนสิทธิมนุษยชนกลุ่มผู้ป่วย (กลุ่มผู้ติดเชื้อ/ผู้ป่วย/กลุ่มผู้เสพยา)
- 7) แผนสิทธิมนุษยชนกลุ่มชาติพันธุ์ ผู้ไร้รัฐและผู้แสวงหาที่พักพิง
- 8) แผนสิทธิมนุษยชนกลุ่มความหลากหลายทางเพศ
- 9) แผนสิทธิมนุษยชนกลุ่มนักปกป้องสิทธิมนุษยชน
- 10) แผนสิทธิมนุษยชนกลุ่มผู้ต้องขัง (ผู้ถูกกล่าวหา/ผู้ต้องหา/นักโทษเด็ดขาด)
- 11) แผนสิทธิมนุษยชนกลุ่มผู้พันโทษ
- 12) แผนสิทธิมนุษยชนกลุ่มผู้เสียหาย/ผู้ตกเป็นเหยื่อ (เหยื่ออาชญากรรม เหยื่อค้ำมนุษย์ เหยื่อที่ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน เหยื่อความรุนแรงในครอบครัว เป็นต้น) และพยาน

สำหรับการกำหนดตัวชี้วัดของแผนฯ ได้อิงตามข้อเสนอแนะการจัดทำตัวชี้วัด (Human Rights Indicators Guideline) ที่จัดทำขึ้นโดยสำนักงานข้าหลวงใหญ่แห่งสหประชาชาติเพื่อสิทธิมนุษยชน (The Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights : OHCHR) เพื่อใช้สำหรับการติดตามและประเมินผลสัมฤทธิ์ของการดำเนินการตามแผน โดยลักษณะของตัวชี้วัดเป็นตัวชี้วัดเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณบนพื้นฐานข้อเท็จจริง (qualitative and quantitative fact-based assessment) กล่าวคือ เป็นการชี้วัดที่สามารถพรรณนาและแสดงจำนวนปริมาณได้จากข้อมูลและข้อเท็จจริงที่ปรากฏและสามารถตรวจสอบความถูกต้อง และตัวชี้วัดที่ใช้สำหรับการประเมินแบ่งออกเป็น 3 ประเภท โดยพิจารณาจากปัจจัยของการปฏิบัติตามพันธกรณีระหว่างประเทศและมาตรฐานสากลที่จำเป็นต้องอาศัยกลไกการขับเคลื่อนโดยกรอบกฎหมาย นโยบาย การลงมือปฏิบัติ และผลลัพธ์ของการดำเนินการของรัฐ ดังนี้

1) ตัวชี้วัดด้านโครงสร้าง (Structural Indicator) คือ ตัวบ่งชี้การจัดทำและการมีนโยบาย กฎหมาย หรือมาตรการระดับกระทรวง ทบวง กรม หรือการมีสถาบัน องค์กรหรือหน่วยงานรับผิดชอบที่จำเป็นรองรับ รวมถึงการมีการกำหนดกรอบระยะเวลาและขอบข่ายของนโยบายที่ชัดเจน ซึ่งเป็นปัจจัยที่ทำหน้าที่เสมือนเป็นโครงสร้างในการรองรับการดำเนินการตามแผนปฏิบัติการ

2) ตัวชี้วัดด้านกระบวนการ (Process Indicator) คือ ตัวบ่งชี้ภาระหน้าที่ของผู้ปฏิบัติและความพยายามที่จะดำเนินการตามโครงสร้างที่ได้จัดทำขึ้นรองรับ อันได้แก่ การวางมาตรการเชิงนโยบาย มาตรการสาธารณสุข มาตรการกำกับดูแล มาตรการเยียวยา การจัดช่องทางการร้องทุกข์และการบรรเทาทุกข์ การจัดสรรงบประมาณ การจัดสรรทรัพยากร การสร้างสิ่งอำนวยความสะดวก การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสาร จำนวนโครงการหรือกิจกรรมที่สอดคล้องกับแผนปฏิบัติการสิทธิมนุษยชนในแต่ละด้าน/กลุ่ม เป็นต้น

3) ตัวชี้วัดด้านผลสัมฤทธิ์ (Outcome Indicator) คือ ตัวบ่งชี้ผลสำเร็จของการดำเนินการ การลงมือปฏิบัติตามกระบวนการมาตรการหรือกิจกรรมที่ได้รับมอบหมาย ซึ่งส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงในเชิงบวกต่อการให้ความคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

4. การบริหารจัดการเพื่อขับเคลื่อนแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติไปสู่การปฏิบัติและการติดตามประเมินผล

(1) กรอบแนวคิดของการแปลงแผนฯ สู่อำนาจปฏิบัติ

มีเจตนารมณ์ที่จะให้แผนฯ เป็นกรอบทิศทางการทำงานด้านสิทธิมนุษยชนของหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อให้หน่วยงานตระหนักถึงความสำคัญในเรื่องสิทธิมนุษยชนและใช้เป็นหลักการพื้นฐานในการปฏิบัติงานในทุกภารกิจ

(2) แนวทางการขับเคลื่อนแผน

1) ส่งเสริมความร่วมมือทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการแปลงแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติสู่อำนาจปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม ผ่านมติคณะรัฐมนตรีที่ให้ความเห็นชอบในการประกาศใช้แผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2562 - 6566) และสั่งการให้ทุกหน่วยงานรับไปดำเนินการ ด้วยการนำแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 4 ในด้านหรือกลุ่มเป้าหมายที่เกี่ยวข้องกับภารกิจของหน่วยงานถ่ายทอดลงสู่แผนปฏิบัติการหรือแผนพัฒนาขององค์กร แล้วจัดทำโครงการ/กิจกรรมรองรับการดำเนินงานตามแผนฯ โดยใช้งบประมาณของหน่วยงานดำเนินการ รวมทั้งผลักดันให้มีกลไกการขับเคลื่อนงานตามแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติของหน่วยงาน และการพัฒนาระบบการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานตามแผนสิทธิมนุษยชนของหน่วยงานที่สอดคล้องกับประเด็นการพัฒนาหรือแก้ไขปัญหาด้านสิทธิมนุษยชนตามแผนรายด้านและแผนรายกลุ่มที่อยู่ภายใต้ความรับผิดชอบของหน่วยงาน

2) สร้างความรู้ความเข้าใจแก่บุคลากรของหน่วยงานในทุกระดับ ให้ตระหนักถึงความสำคัญและเตรียมความพร้อมในการขับเคลื่อนแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 4 ไปสู่อำนาจปฏิบัติ ตามแผนรายด้านและแผนรายกลุ่ม โดยมีแนวทางการขับเคลื่อนการดำเนินการใน 4 มิติ ได้แก่ มิติป้องกันการละเมิดสิทธิมนุษยชน มิติคุ้มครองผู้ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน มิติพัฒนากฎหมาย กลไกทางกฎหมาย รวมทั้งการบังคับใช้ เพื่อส่งเสริมคุ้มครองสิทธิมนุษยชน และมีมิติพัฒนาองค์กรเครือข่ายทุกภาคส่วนให้มีศักยภาพในการส่งเสริม คุ้มครองสิทธิมนุษยชน

(3) การบริหารจัดการแผน

1) บทบาทขององค์กรเครือข่ายทุกภาคส่วนและประชาชน โดยอาศัยการประสานความร่วมมือกับองค์กรเครือข่ายทุกภาคส่วนในลักษณะหุ้นส่วน (Partnership) ทั้งด้านการประสานงานหรือการขอรับงบประมาณสนับสนุนมาดำเนินการ เพื่อป้องกันและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

2) กลไกบริหารจัดการเพื่อให้แผนบรรลุวัตถุประสงค์ ประกอบด้วย กลไกระดับชาติ (อาทิ วาระแห่งชาติ “สิทธิมนุษยชนร่วมขับเคลื่อน Thailand 4.0 เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” คณะกรรมการขับเคลื่อนงานสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ เป็นต้น) กลไกระดับกระทรวงหรือหน่วยงานเทียบเท่า กลไกระดับภูมิภาคและท้องถิ่น แผนปฏิบัติการระดับชาติว่าด้วยธุรกิจและสิทธิมนุษยชน กลไกของภาคส่วนต่าง ๆ ได้แก่ สถาบันการศึกษาและสถาบันทางวิชาการ ภาคประชาชนหรือองค์กรพัฒนาเอกชน สื่อมวลชน และประชาชนทั่วไป

(4) การติดตามและประเมินผล

1) กระทรวงยุติธรรม โดยกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ จะทำการติดตามผลความก้าวหน้า ปัญหาอุปสรรคของการปฏิบัติตามแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 4 โดยกำหนดให้หน่วยงานต่าง ๆ รายงานผลการปฏิบัติงานตามแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 4 ประจำปีงบประมาณ มาแจ้งกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพผ่านระบบสารสนเทศ (<http://nhrp.rlpd.go.th>) ภายในเดือนพฤศจิกายนของทุกปี

2) กระทรวงยุติธรรม โดยกรมคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ จะจัดจ้างสถาบันวิชาการที่มีความเชี่ยวชาญและมีความเป็นกลาง ทำการประเมินผล โดยแบ่งเป็น 2 ช่วงคือ ช่วง 3 ปีแรก และ 2 ปีหลัง ของแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 4 เพื่อให้เห็นถึงผลสัมฤทธิ์ของแผนฯ และนำเสนอคณะรัฐมนตรี คณะกรรมการขับเคลื่อนงานสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย และคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติทราบต่อไป

5. ประโยชน์ที่จะได้รับ

- 1) การส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย พัฒนาก้าวหน้าทัดเทียมระดับสากล
- 2) ประเทศไทยมีภาพลักษณ์ที่ดีและได้รับการยอมรับในเวทีระหว่างประเทศและประชาคมอาเซียน
- 3) การแก้ไขปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนในภาพรวมของประเทศ มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลยิ่งขึ้น จากการศึกษาที่มีกรอบแนวทางในการส่งเสริม ปกป้อง คุ้มครองสิทธิมนุษยชน และเกิดเครือข่ายการทำงานที่มีเป้าหมายร่วมกันของทุกภาคส่วน
- 4) สังคมไทยเป็นสังคมที่ส่งเสริมสิทธิเสรีภาพและความเท่าเทียม โดยคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ขับเคลื่อนสิทธิมนุษยชนอย่างบูรณาการทั้งภาครัฐ ภาคธุรกิจ และภาคประชาสังคม เพื่อนำไปสู่สังคมที่พัฒนาอย่างยั่งยืน
- 5) ประชาชนมีความมั่นคงและมีความสุขในชีวิต จากการศึกษาที่มีหลักประกันด้านสิทธิและเสรีภาพที่ทัดเทียมกับสิทธิมนุษยชนสากล

สารบัญ

	หน้า
ส่วนที่ 1 บทนำ	1
1. ความเป็นมา	2
2. กระบวนการจัดทำแผน	2
2.1 กรอบแนวคิดในการจัดทำแผน	2
2.2 กระบวนการจัดทำแผน.....	3
2.3 วิธีการดำเนินการโดยสังเขปในแต่ละระยะ.....	4
2.3.1 การดำเนินงานในระยะที่ 1.....	4
2.3.2 การดำเนินงานในระยะที่ 2.....	6
3. ประโยชน์ที่ประชาชนและประเทศจะได้รับ	9
ส่วนที่ 2 บทวิเคราะห์ข้อมูล สถานการณ์ และเชื่อมโยง	
เพื่อวางทิศทางแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 4	11
1. ที่มาและปรัชญาสิทธิมนุษยชน	12
1.1 ความหมายของสิทธิมนุษยชน.....	12
1.2 ปรัชญาของหลักสิทธิมนุษยชน.....	13
1.3 หลักการสิทธิมนุษยชน	16
1.4 ขอบเขตของสิทธิมนุษยชน.....	18
1.5 ศาสนากับสิทธิมนุษยชน	19
2. สิทธิมนุษยชนภายใต้กฎหมายหรือมาตรฐานระหว่างประเทศ	20
2.1 ที่มาและปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน.....	20
2.2 สนธิสัญญาระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชน.....	23
2.3 ปฏิญญาเวียนนาและแผนปฏิบัติการ.....	28
2.4 คู่มือแผนปฏิบัติการด้านสิทธิมนุษยชนขององค์การสหประชาชาติ	28
3. สิทธิมนุษยชนกับนวัตกรรมใหม่ ๆ จากนานาชาติ	34
3.1 เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน	34
3.2 รูปแบบแผนสิทธิมนุษยชนของนานาชาติ	41
3.3 หลักการชี้แนะของสหประชาชาติว่าด้วยธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน	45
3.4 การพัฒนาตัวชี้วัดสิทธิมนุษยชนระดับระหว่างประเทศ ของสำนักงานข้าหลวงใหญ่สิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ	50
4. รัฐธรรมนูญ ยุทธศาสตร์ชาติ และนโยบายรัฐบาลที่เกี่ยวข้องกับสิทธิมนุษยชนของไทย	53
4.1 รัฐธรรมนูญ.....	53
4.2 ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ.2561-2580).....	69

4.3 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564).....	73
4.4 แผนปฏิรูปประเทศ.....	77
4.5 แผนความมั่นคง.....	78
4.6 นโยบายและกฎหมายภายในประเทศที่สำคัญในการส่งเสริม คุ่มครองสิทธิมนุษยชน	80
5. การวิเคราะห์สถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย	94
5.1 ผลการประเมินผลสัมฤทธิ์การดำเนินงานตามแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (พ.ศ 2557-2561) ช่วงครึ่งแรกของแผน พ.ศ 2557-2559	94
5.2 บทวิเคราะห์สถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย	97
5.3 มุมมองขององค์กรนานาชาติต่อสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย.....	111
ส่วนที่ 3 ทิศทางแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 4 (พ.ศ.2562-2566)	130
แผนสิทธิมนุษยชนรายด้าน	
แผนสิทธิมนุษยชนด้านสาธารณสุข	130
แผนสิทธิมนุษยชนด้านการศึกษา.....	133
แผนสิทธิมนุษยชนด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.....	138
แผนสิทธิมนุษยชนด้านที่อยู่อาศัย.....	139
แผนสิทธิมนุษยชนด้านการขนส่ง.....	141
แผนสิทธิมนุษยชนด้านเศรษฐกิจและธุรกิจ	143
แผนสิทธิมนุษยชนด้านการเมืองการปกครองและความมั่นคง.....	147
แผนสิทธิมนุษยชนด้านสิทธิชุมชน วัฒนธรรมและศาสนา	151
แผนสิทธิมนุษยชนด้านข้อมูลข่าวสารและเทคโนโลยีสารสนเทศ	154
แผนสิทธิมนุษยชนด้านกระบวนการยุติธรรม	156
แผนสิทธิมนุษยชนรายกลุ่ม	
แผนสิทธิมนุษยชนของกลุ่มเด็กและเยาวชน	163
แผนสิทธิมนุษยชนของกลุ่มผู้สูงอายุ	166
แผนสิทธิมนุษยชนของกลุ่มสตรี.....	168
แผนสิทธิมนุษยชนของกลุ่มผู้พิการ	170
แผนสิทธิมนุษยชนของกลุ่มเกษตรกรและกลุ่มแรงงาน	172
แผนสิทธิมนุษยชนของกลุ่มผู้ป่วย (กลุ่มผู้ติดเชื้อ/ผู้ป่วย/กลุ่มผู้เสพยา).....	174
แผนสิทธิมนุษยชนของกลุ่มชาติพันธุ์ ผู้ไร้รัฐ และผู้ไร้ที่พำนัก	176
แผนสิทธิมนุษยชนของกลุ่มความหลากหลายทางเพศ.....	178
แผนสิทธิมนุษยชนของกลุ่มนักปกป้องสิทธิมนุษยชน	180

	หน้า
แผนสิทธิมนุษยชนของกลุ่มผู้ต้องขัง (ผู้กล่าวหา/ผู้ต้องหา/นักโทษเด็ดขาด).....	182
แผนสิทธิมนุษยชนของกลุ่มผู้พันโทษ.....	185
แผนสิทธิมนุษยชนของกลุ่มผู้เสียหาย/ผู้ตกเป็นเหยื่อ(เหยื่ออาชญากรรม เหยื่อค้ำมนุษย์/ เหยื่อที่ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน เหยื่อความรุนแรงในครอบครัว เป็นต้น) และพยาน.....	187
ตัวชี้วัดแผนปฏิบัติการด้านสิทธิมนุษยชน.....	189
ส่วนที่ 4 การบริหารจัดการเพื่อขับเคลื่อนแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 4 ไปสู่การปฏิบัติ และการติดตามประเมินผล	209
4.1 กรอบแนวคิดของการแปลงแผนสิทธิมนุษยชนสู่การปฏิบัติ.....	210
4.2 แนวทางการขับเคลื่อนแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติสู่การปฏิบัติ	210
4.3 องค์กรเครือข่ายทุกภาคส่วนที่จะนำแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติไปสู่การปฏิบัติ.....	213
4.4 บทบาทขององค์กรเครือข่ายทุกภาคส่วนและประชาชน.....	213
4.5 การติดตามและประเมินผล	216

บรรณานุกรม

สารบัญแนกฏมิ

หน้า

แผนกฏมิที่ 1 แสดงความคิดเห็นที่มีต่อร่างแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 4 จำแนกรายด้าน	8
แผนกฏมิที่ 2 แสดงความคิดเห็นที่มีต่อร่างแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 4 จำแนกรายกลุ่ม	8

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่ 1	เปรียบเทียบแนวคิดของสำนักคิดด้านสิทธิมนุษยชน	15
ตารางที่ 2	สรุปขอบข่ายของเนื้อหาปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ (Universal Declaration of Human Rights)	21
ตารางที่ 3	แสดงองค์ประกอบหลักของการจัดทำรายงานการศึกษาข้อมูลขั้นพื้นฐาน.....	31
ตารางที่ 4	แสดงตัวอย่างโครงสร้างของแผนปฏิบัติการ.....	34
ตารางที่ 5	เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติสอดคล้องกับสิทธิมนุษยชน ทั้ง 17 ด้าน.....	36
ตารางที่ 6	สรุปกรอบบทบาทของภาครัฐและภาคธุรกิจโดยสังเขป.....	46
ตารางที่ 7	แสดงการให้ความสำคัญคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในแต่ละด้าน ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560	55
ตารางที่ 8	สวัสดิการรักษายาบาลที่ผู้สูงอายุได้รับ ปี พ.ศ. 2548 - 2558	101
ตารางที่ 9	ตารางเปรียบเทียบสิทธิประโยชน์และการสมทบเข้าร่วมกองทุน ของระบบประกันสุขภาพทั้ง 3 ระบบ	101
ตารางที่ 10	สถิตินักโทษ พ.ศ. 2559 - 2561 ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศ กรมราชทัณฑ์	109
ตารางที่ 11	ข้อเสนอแนะที่ประเทศไทยตอบรับจากการนำเสนอรายงาน ประเทศตามกลไก UPR รอบที่ 2.....	114
ตารางที่ 12	แสดงการติดตามและประเมินผลโดยใช้ตัวชี้วัด	191

สารบัญภาพ

หน้า

ภาพที่ 1	กระบวนการจัดทำร่างแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2562 - 2566)	4
ภาพที่ 2	แผนภาพรวมขอบเขตของสิทธิมนุษยชน	19
ภาพที่ 3	กระบวนการจัดทำแผนปฏิบัติการตามคู่มือแผนปฏิบัติการสิทธิมนุษยชน	29
ภาพที่ 4	ความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทของภาครัฐและภาคธุรกิจ ในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน.....	48
ภาพที่ 5	ขั้นตอนการกำหนดสาระแห่งสิทธิ	51
ภาพที่ 6	การกำหนดเนื้อหาสาระของตัวชี้วัดให้สะท้อนพันธะหน้าที่สามด้านของรัฐ.....	52
ภาพที่ 7	กรอบยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 - 2579)	72
ภาพที่ 8	ถอดรหัสวาระแห่งชาติสิทธิมนุษยชนร่วมขับเคลื่อน Thailand 4.0 เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน.....	93
ภาพที่ 9	ประมาณการประชากรจำแนกตามกลุ่มอายุ (จากข้อสมมติฐานภาวะเจริญพันธุ์ระดับปานกลาง) ปี พ.ศ. 2553 - 2583.....	98
ภาพที่ 10	จำนวนผู้สูงอายุที่อยู่คนเดียว จำแนกตามเพศ พ.ศ. 2537 - 2557	99
ภาพที่ 11	จำนวนผู้สูงอายุที่อ่านไม่ออกและเขียนไม่ได้ พ.ศ. 2557.....	100
ภาพที่ 12	จำนวนและอัตราการเจ็บป่วยด้วยโรคไม่ติดต่อที่สำคัญ พ.ศ. 2537 - 2558.....	102
ภาพที่ 13	จำนวนประชากรต่อบุคลากรทางการแพทย์ 1 คน จำแนกรายภาค ปี พ.ศ. 2547 - 2558.....	105
ภาพที่ 14	จำนวนปีการศึกษาเฉลี่ยของประชากร จำแนกตามกลุ่มอายุและเพศ ปีการศึกษา 2545 - 2558.....	106
ภาพที่ 15	จำนวนปีการศึกษาเฉลี่ยของประชากรจำแนกตามกลุ่มอายุและภูมิภาค ปีการศึกษา 2550 - 2558.....	107
ภาพที่ 16	งบประมาณรายจ่ายด้านการศึกษาต่อ GDP และงบประมาณ ด้านการศึกษาต่องบประมาณแผ่นดิน พ.ศ. 2535 - 2558	108
ภาพที่ 17	อัตราการว่างงานตามระดับการศึกษา ที่ว่าราชอาณาจักร พ.ศ. 2544 - 2558.....	109
ภาพที่ 18	กรอบแนวคิดการจัดทำแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 4 (ปี พ.ศ.2562 - 2566)	120
ภาพที่ 19	ความเชื่อมโยงปรัชญาสิทธิมนุษยชนและสิทธิมนุษยชนภายใต้กฎหมาย และหรือมาตรฐาน ระหว่างประเทศกับแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ	122
ภาพที่ 20	รูปแบบ โครงสร้างแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 4 ตามกรอบแนวทางคู่มือแผนปฏิบัติการ ด้านสิทธิมนุษยชนขององค์การสหประชาชาติ	123

ภาพที่ 21	เชื่อมโยงมิติสิทธิมนุษยชนกับนวัตกรรมใหม่ ๆ จากนานาชาติ	
	เพื่อวางทิศทางแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 4	124
ภาพที่ 22	เชื่อมโยงรัฐธรรมนูญ ยุทธศาสตร์ชาติ กับแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 4.....	125
ภาพที่ 23	เชื่อมโยงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 แผนปฏิรูปประเทศ	
	แผนความมั่นคง กับแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 4	125
ภาพที่ 24	การวิเคราะห์สถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย	126
ภาพที่ 25	ทิศทางแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 4 (ปี พ.ศ.2562 - 2566)	127
ภาพที่ 26	แสดงความเชื่อมโยงของตัวชี้วัด.....	190

บทนำ

บทนำ

1. ความเป็นมา

ประเทศไทยเป็นหนึ่งในประเทศสมาชิกขององค์การสหประชาชาติที่ได้รับรองปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน และเข้าร่วมเป็นภาคีสันติสัญญาระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนจำนวน 7 ฉบับ ทำให้เกิดพันธะผูกพันที่จะต้องปฏิบัติตามสนธิสัญญารวมถึงข้อตกลงระหว่างประเทศในเรื่องต่าง ๆ รวมทั้งได้มีการนำสาระสำคัญของปฏิญญาและสนธิสัญญาดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ตั้งแต่ฉบับปี พ.ศ. 2540 จนถึงฉบับปัจจุบันปี พ.ศ. 2560 เพื่อให้มีผลบังคับใช้ในการปกป้อง ค้ำครอง สิทธิเสรีภาพ และความเสมอภาคของประชาชนในชาติ นอกจากนี้ ในปี พ.ศ. 2536 (ค.ศ. 1993) ได้มีการประชุมสิทธิมนุษยชนระดับโลก ณ กรุงเวียนนา ซึ่งในการประชุมครั้งนี้ได้มีการจัดทำปฏิญญาเวียนนาและแผนปฏิบัติการขึ้น โดยในข้อ 71 มีข้อเสนอแนะให้รัฐภาคีพิจารณาความจำเป็นในการวางแผนปฏิบัติการแห่งชาติ เพื่อกำหนดวิธีการที่จะให้มีการปรับปรุง ส่งเสริม และคุ้มครองสิทธิมนุษยชนแก่ประชาชนในความรับผิดชอบของตนเอง ด้วยเหตุนี้ เนื่องในโอกาสครบรอบ 50 ปี ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ประเทศไทยจึงได้มีการจัดทำนโยบายและแผนปฏิบัติการแม่บทแห่งชาติด้านสิทธิมนุษยชนขึ้น ซึ่งนับว่าเป็นแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติฉบับแรกของประเทศไทย และในช่วงเวลาที่ประกาศใช้ คือ ปี พ.ศ. 2544 - 2548 โดยมีสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี เป็นศูนย์กลางในการประสานและติดตามการดำเนินงาน ต่อมาเมื่อกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ได้จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. 2545 สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี จึงได้ออมนภารกิจดังกล่าวให้กระทรวงยุติธรรม โดยกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ดำเนินการต่อนับตั้งแต่วันที่ 10 ตุลาคม พ.ศ. 2545 เป็นต้นมา

ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาตั้งแต่การประกาศใช้แผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติฉบับแรกของประเทศไทย รัฐบาลได้ให้ความสำคัญในเรื่องการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของประชาชนอย่างต่อเนื่อง โดยได้มีการประกาศใช้แผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติมาแล้ว 3 ฉบับ และแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2557 - 2561) ที่ประกาศใช้ในรัฐบาลชุดปัจจุบันจะครบวาระของแผนฯ ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2561 ดังนั้น เพื่อความต่อเนื่องในการพัฒนาการดำเนินงานด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย กระทรวงยุติธรรม โดยกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ จึงร่วมกับมหาวิทยาลัยมหิดล จัดทำแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2562 - 2566) โดยแบ่งการดำเนินงานออกเป็น 2 ระยะ คือ ระยะที่ 1 ปีงบประมาณ 2560 “ยกร่างแผนสิทธิมนุษยชนจากระดับพื้นที่ และระยะที่ 2 ปีงบประมาณ 2561 “จัดทำแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2562 - 2566) ฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำเสนอคณะรัฐมนตรีให้ความเห็นชอบประกาศใช้แผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 4 ของประเทศไทยต่อไป

2. กระบวนการจัดทำแผน

2.1 กรอบแนวคิดในการจัดทำแผน

การจัดทำแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 4 มีกรอบแนวคิดที่ให้แผนเกิดจากกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนครอบคลุมผู้แทนจากทุกจังหวัดทั่วประเทศ เช่นเดียวกับแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ผ่าน ๆ มา และเป็นแผนที่จะเป็นกรอบทิศทางการทำงานของประเทศสำหรับหน่วยงานทุกภาคส่วน ถือปฏิบัติในการดำเนินการ เพื่อร่วมกันพัฒนาและยกระดับสิทธิมนุษยชนในภาพรวมของประเทศไทย ให้มีมาตรฐานทัดเทียมระดับสากล โดยมุ่งประโยชน์ที่ประชาชนในชาติพึงได้รับเป็นสำคัญ ดังนั้น การจัดทำแผนสิทธิมนุษยชนฯ จึงคำนึงถึงความเหมาะสมสอดคล้องกับบริบทสังคมไทยและมีความเป็นสากล รวมถึงครอบคลุมประเด็นที่ส่งผลต่อวิถีชีวิตและสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชน ตลอดจนให้ความสำคัญกับกลุ่มเปราะบางต่าง ๆ ที่เป็นกลุ่มเป้าหมายหลักที่เสี่ยงต่อการถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน และเพื่อให้

การขับเคลื่อนการดำเนินงานด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทยทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศ เป็นไปในทิศทางเดียวกัน จึงได้มีการวิเคราะห์ข้อมูล แนวคิด และมาตรฐานการส่งเสริมคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ในบริบทสากลและบริบทของประเทศไทยมาใช้เป็นกรอบในการวางทิศทางแผนสิทธิมนุษยชนฯ ฉบับที่ 4 ดังนี้

1) บริบทประเทศไทย ได้แก่ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 และกฎหมายภายในประเทศซึ่งเป็นกรอบของการส่งเสริม ปกป้องและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน นโยบายแห่งรัฐ แผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) แผนในระดับชาติที่เกี่ยวข้องกับสิทธิมนุษยชน เช่น แผนพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ แผนพัฒนาสตรี แผนพัฒนาคนพิการ แผนพัฒนาผู้สูงอายุ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) และแผนอื่นที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น การประกาศวาระแห่งชาติ สิทธิมนุษยชนร่วมขับเคลื่อน Thailand 4.0 เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน สถานการณ์การละเมิดสิทธิมนุษยชนหรือนโยบายด้านสิทธิมนุษยชนที่สำคัญและรัฐบาลหรือนานาชาติให้ความสนใจ เช่น ธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน นักปกป้องสิทธิมนุษยชน การค้ามนุษย์ การใช้แรงงานที่ผิดกฎหมาย รายงานสถานการณ์สิทธิมนุษยชนของสำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (กสม.) ตลอดจนคำกล่าวปาฐกถาพิเศษนายกรัฐมนตรีในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสิทธิมนุษยชน เช่น ธุรกิจสิทธิมนุษยชน วาระแห่งชาติด้านสิทธิมนุษยชน และงานวิจัยต่าง ๆ ด้านสิทธิมนุษยชน อาทิ งานวิจัยตัวชี้วัดตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนและสนธิสัญญาระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชน รวมทั้งการวิเคราะห์สถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนและสถานการณ์ด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องของประเทศไทย อาทิ ด้านประชากร ด้านสาธารณสุข ด้านการศึกษา เป็นต้น และผลการประเมินแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 1 - 3

2) บริบทสากล ได้แก่ แนวทางการจัดทำแผนสิทธิมนุษยชนขององค์การสหประชาชาติ และแนวปฏิบัติตามแผนสิทธิมนุษยชนของนานาชาติ ประเทศ ผลการศึกษาสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทยทั้งจากการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนขององค์กรระหว่างประเทศและองค์กรอิสระ รายงานประจำปีของกระทรวงการต่างประเทศสหรัฐอเมริกา เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติ (Sustainable Development Goals : SDGs) ข้อเสนอแนะภายใต้กลไก Universal Periodic Review (UPR) ผลการศึกษามาตรฐานสากลด้านการให้ความคุ้มครองด้านสิทธิมนุษยชน กฎหมายระหว่างประเทศกับการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในด้านต่าง ๆ และของกลุ่มต่าง ๆ ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน สนธิสัญญาระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชน ตลอดจนปฏิญญาอาเซียนว่าด้วยสิทธิมนุษยชน

2.2 กระบวนการจัดทำแผน

กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม ร่วมกับมหาวิทยาลัยมหิดล และตัวแทนจากทุกภาคส่วน จัดทำแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 4 โดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนครอบคลุมทั่วประเทศ ด้วยการให้ประชาชนได้ร่วมเรียนรู้เรื่องสิทธิมนุษยชนและสิทธิเสรีภาพ ร่วมสะท้อนปัญหา ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจและร่วมจัดทำแผนจากระดับพื้นที่ (จังหวัด) พัฒนาเป็นแผนในระดับประเทศ โดยแบ่งการดำเนินงานออกเป็น 2 ระยะ

ระยะที่ 1 (ปีงบประมาณ 2560) “**ยกร่างแผนสิทธิมนุษยชนจากระดับพื้นที่**” โดยการศึกษาวิจัยและเชื่อมโยงข้อมูลที่เกี่ยวข้องทั้งในบริบทของไทยและหลักการสากลตามกรอบแนวคิดที่วางไว้ พร้อมกับ การรับฟังปัญหาและความคิดเห็นจากตัวแทนทุกภาคส่วน รวมทั้งกลุ่มผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการถูกละเมิดสิทธิ ครอบคลุมพื้นที่ 4 ภูมิภาค และกรุงเทพฯ

ระยะที่ 2 (ปีงบประมาณ 2561) “**จัดทำแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 4 ฉบับสมบูรณ์**” โดยเชิญผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิด้านสิทธิมนุษยชนร่วมพิจารณาให้ข้อคิดเห็นเพื่อพัฒนาร่างแผนสิทธิมนุษยชน ฉบับที่ 4 (ร่างแรก) ให้มีความสมบูรณ์ ครอบคลุมประเด็นเนื้อหาสาระสำคัญสำหรับการกำหนดทิศทางการพัฒนางาน

ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทยในประเด็นต่าง ๆ และกลุ่มเป้าหมายหลักต่าง ๆ ให้เป็นไปตามมาตรฐานสากล ก่อนเข้าสู่กระบวนการวิพากษ์ผ่านช่องทางต่าง ๆ อาทิ การจัดเวทีวิพากษ์ใน 7 พื้นที่ (6 ภาคและกทม.) แบบสอบถามออนไลน์ แบบสอบถามทางไปรษณีย์ แบบสอบถามฉบับ GR code (สำหรับคนพิการ ทางสายตา ผู้สูงอายุ และผู้ที่ไม่สามารถอ่านได้) จากนั้นนำข้อคิดเห็นที่ได้มาสรุปประมวลผลและปรับปรุงแก้ไข ร่างแผนฯ ฉบับที่ 4 (ร่างสุดท้าย) พร้อมทั้งให้ผู้แทน 20 กระทรวงและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมกันให้ข้อคิดเห็น ก่อนจัดทำเป็นร่างแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2562 - 2566) ฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำเสนอ คณะรัฐมนตรีให้ความเห็นชอบประกาศใช้แผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 4 ของประเทศไทยต่อไป

2.3 วิธีการดำเนินการโดยสังเขปในแต่ละระยะ

ภาพที่ 1 กระบวนการจัดทำร่างแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2562 - 2566)

2.3.1 การดำเนินงานในระยะที่ 1

□ ขั้นตอนดำเนินงาน

(1) ขั้นเตรียมการ

(1.1) ศึกษาผลการดำเนินงานตามแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 1 - 3 ของประเทศไทย นโยบายแห่งรัฐ ภาพรวมสถานการณ์การละเมิดสิทธิมนุษยชนในปัจจุบัน สนธิสัญญาระหว่างประเทศ ด้านสิทธิมนุษยชน รายงานประเทศด้านสิทธิมนุษยชน ข้อเสนอแนะจากกลไก UPR หลักการชี้แนะของสหประชาชาติ ว่าด้วยธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน เทคนิคการจัดทำแผนโดยกระบวนการมีส่วนร่วม เพื่อกำหนดกรอบในการดำเนินงาน

(1.2) ประชุมการจัดทำแผนฯ ร่วมกันระหว่างคณะที่ปรึกษาจากมหาวิทยาลัยมหิดล และกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ เพื่อพิจารณากรอบการดำเนินงาน คู่มือ/แนวทางวิชาการในการจัดทำแผน เอกสารประกอบการจัดประชุม การรายงานผล การประสานแผนจัดการประชุมในพื้นที่

(2) ขั้นตอนจัดทำร่างแผนสิทธิมนุษยชนระดับพื้นที่ โดยดำเนินการ ดังนี้

(2.1) วิเคราะห์สถานการณ์และปัญหาด้านสิทธิมนุษยชนในพื้นที่ พร้อมเชื่อมโยงสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชน เพื่อกำหนดทิศทางการจัดทำร่างแผนสิทธิมนุษยชนระดับพื้นที่

(2.2) คัดเลือก/ติดต่อประสานงานกลุ่มเป้าหมายในพื้นที่เข้าร่วมการจัดทำร่างแผนฯ ระดับพื้นที่ โดยเป็นตัวแทนภาคส่วนต่าง ๆ จากทุกจังหวัด และกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วยผู้แทนหน่วยงานภาครัฐ รัฐวิสาหกิจ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาควิชาการ ภาคธุรกิจเอกชน องค์กรพัฒนาเอกชน สื่อมวลชน ภาคประชาชน และกลุ่มผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการถูกละเมิดสิทธิในสัดส่วนที่เห็นว่าเหมาะสม และกระจายในทุกกลุ่มเป้าหมาย

(2.3) จัดประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อจัดทำร่างแผนสิทธิมนุษยชนระดับพื้นที่ ด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในแต่ละภูมิภาค

(2.2.1) สร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างผู้เข้าร่วมจัดทำแผนฯ ในเรื่องหลักการ แนวคิดสิทธิมนุษยชน สิทธิเสรีภาพ การจัดทำแผนยุทธศาสตร์ กลยุทธ์ โดยวิทยากรผู้ทรงคุณวุฒิหรือวิทยากรสนาม

(2.2.2) จัดการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อรับฟังความคิดเห็นและยกร่างแผนสิทธิมนุษยชนระดับพื้นที่ 4 ภูมิภาค และกรุงเทพมหานคร ภูมิภาคละ 1 ครั้ง รวม 5 ครั้ง โดยมีผู้เข้าร่วมประชุม รวมทั้งสิ้น 608 คน จำแนกได้ ดังนี้

- พื้นที่ภาคเหนือ ณ โรงแรมดิเอ็มเพรส จังหวัดเชียงใหม่ ระหว่างวันที่ 28 กุมภาพันธ์ - 2 มีนาคม 2560 มีผู้เข้าร่วมประชุม จำนวน 126 คน

- พื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ณ โรงแรมพูลแมน ขอนแก่น ราชาออร์คิด จังหวัดขอนแก่น ระหว่างวันที่ 15 - 17 มีนาคม 2560 มีผู้เข้าร่วมประชุม จำนวน 136 คน

- พื้นที่ภาคกลาง ณ โรงแรมชลจันทร์ จังหวัดชลบุรี ระหว่างวันที่ 29 - 31 มีนาคม 2560 มีผู้เข้าร่วมประชุม จำนวน 117 คน

- พื้นที่กรุงเทพมหานคร ณ โรงแรมเจ้าพระยาปาร์ค กรุงเทพฯ ระหว่างวันที่ 3 - 4 เมษายน 2560 มีผู้เข้าร่วมประชุม จำนวน 114 คน

- พื้นที่ภาคใต้ ณ โรงแรม ทวินโลตัส จังหวัดนครศรีธรรมราช ระหว่างวันที่ 26 - 28 เมษายน 2560 มีผู้เข้าร่วมประชุม จำนวน 115 คน

(3) ขั้นตอนประมวลผลเพื่อยกร่างแผนสิทธิมนุษยชนภาพรวมระดับพื้นที่

(3.1) คณะที่ปรึกษาจากมหาวิทยาลัยมหิดลนำข้อมูลการจัดทำร่างแผนสิทธิมนุษยชนระดับพื้นที่ทั้ง 4 ภูมิภาค และกรุงเทพมหานคร ประมวลเป็นภาพรวมของร่างแผนสิทธิมนุษยชนระดับพื้นที่

(3.2) จัดทำเอกสารร่างแผนสิทธิมนุษยชนระดับพื้นที่ภาพรวม ฉบับสมบูรณ์ สำหรับใช้ในการพัฒนาต่อยอดเป็นแผนสิทธิมนุษยชนระดับประเทศในระยะที่ 2 ต่อไป

☐ เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

(1) การบันทึกข้อมูลจากกระบวนการระดมสมองจากผู้เข้าร่วมทุกภาคส่วนในการจัดทำแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

(2) การวิเคราะห์ภาพอนาคต (scenario analysis) ของแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 4

(3) คู่มือวิทยากร

(4) แบบประเมินความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนและแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

(5) แบบประเมินผลการสัมมนาการจัดทำแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 4

□ **สรุปผลกระทที่มีส่วนร่วมจากผลการดำเนินงานในระยะที่ 1** จากการประเมินผลการประชุมเชิงปฏิบัติการจัดทำร่างแผนสิทธิมนุษยชนระดับพื้นที่ พบว่า มีผู้ตอบแบบประเมินเมื่อสิ้นสุดโครงการ จำนวนทั้งสิ้น 387 คน คิดเป็นร้อยละ 63.65 โดยในจำนวนนี้เป็นเพศหญิง ร้อยละ 57.78 จบการศึกษาในระดับปริญญาตรี ร้อยละ 54.07 เป็นหน่วยงานภาครัฐ ร้อยละ 40.24 และพบว่า ส่วนใหญ่ร้อยละ 37.73 ไม่เคยผ่านการอบรม/สัมมนา/ประชุมเกี่ยวกับด้านสิทธิมนุษยชน ทั้งนี้ ก่อนการประชุม ผู้เข้าร่วมสัมมนาประเมินตนเองว่ามีความรู้ความเข้าใจต่อเนื้อหาวิชาสิทธิมนุษยชนและแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติในระดับปานกลาง แต่หลังจากการรับฟังการบรรยายมีความรู้ความเข้าใจต่อเนื้อหาวิชาที่เรียนรู้เพิ่มขึ้นอยู่ในระดับมาก สำหรับความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมประชุม พบว่า ผู้เข้าร่วมประชุมมีคะแนนเฉลี่ยความพึงพอใจในระดับมาก ทั้งในด้านวิทยากร ด้านกระบวนการ/การบริหารจัดการสัมมนา และด้านผลที่ได้รับจากการเข้าร่วมสัมมนาและการนำไปประยุกต์ใช้

2.3.2 การดำเนินงานในระยะที่ 2

□ **ขั้นตอนดำเนินงาน**

(1) **ขั้นเตรียมการ**

(1.1) จัดประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อเตรียมความพร้อมในการวิพากษ์แผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 4 ร่วมกันระหว่างที่ปรึกษาจากมหาวิทยาลัยมหิดลและกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ เกี่ยวกับกรอบการดำเนินงาน กระบวนการวิพากษ์แผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 4 เอกสารใช้ประกอบการวิพากษ์แผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 4 การจัดช่องทางรับฟังความคิดเห็นผ่านสื่อต่าง ๆ การประสานแผนจัดการประชุมเชิงปฏิบัติการในพื้นที่ การบริหารวิชาการและงบประมาณ และการรายงานผล

(1.2) จัดเตรียมเอกสารประชาสัมพันธ์การจัดช่องทางรับฟังความคิดเห็น

(2) **ขั้นพัฒนาร่างแผนสิทธิมนุษยชนระดับประเทศโดยผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิด้านสิทธิมนุษยชน**

(2.1) จัดประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาร่างแผนสิทธิมนุษยชนในภาพรวมระดับประเทศ เมื่อวันที่ 2 พฤษภาคม 2561 ณ โรงแรมเจ้าพระยาปาร์ก กรุงเทพมหานคร โดยเชิญผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิด้านสิทธิมนุษยชนร่วมพิจารณาให้ข้อเสนอแนะ ข้อคิดเห็นในการกำหนดทิศทางการพัฒนางานด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทยในประเด็นต่าง ๆ ให้เป็นไปตามมาตรฐานสากล โดยมีผู้เข้าร่วมประชุม รวมทั้งสิ้น 76 คน

(2.2) ประมวลข้อเสนอแนะและข้อคิดเห็นที่ได้จากผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิด้านสิทธิมนุษยชนทั้งในด้านการส่งเสริม คุ้มครอง สร้างหลักประกันสิทธิมนุษยชนในประเด็นด้านต่าง ๆ และกลุ่มเป้าหมายหลักที่เป็นกลุ่มเสี่ยงต่อการถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน รวมถึงกลไกการขับเคลื่อนแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 4 และหน่วยงานรับผิดชอบ และพัฒนาต่อยอดให้เป็นร่างแผนสิทธิมนุษยชนระดับประเทศสำหรับเข้าสู่กระบวนการวิพากษ์ผ่านช่องทางต่าง ๆ ต่อไป

(3) **ขั้นจัดกระบวนการวิพากษ์ร่างแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 4**

(3.1) จัดเวทีวิพากษ์ร่างแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 4 ด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน ครอบคลุมพื้นที่ 6 ภาค และกรุงเทพมหานคร ระหว่างเดือนพฤษภาคม – กรกฎาคม 2561 โดยเชิญกลุ่มเป้าหมายจากทุกภาคส่วนในพื้นที่ทั่วประเทศในสัดส่วนที่เห็นว่าเหมาะสมและกระจายในทุกกลุ่มเป้าหมายที่เกี่ยวข้องหรือเป็นผู้มีส่วนได้เสีย โดยมีผู้เข้าร่วมการวิพากษ์ร่างแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 4 รวมจำนวน 1,288 คน จำแนกได้ ดังนี้

- พื้นที่ภาคกลาง ณ โรงแรมสามพราน ริเวอร์ไซด์ จังหวัดนครปฐม ระหว่างวันที่ 23 - 24 พฤษภาคม 2561 มีผู้เข้าร่วมประชุม จำนวน 154 คน

- พื้นที่ภาคเหนือ ณ โรงแรมวังจันทร์ ริเวอร์วิว จังหวัดพิษณุโลก ระหว่างวันที่ 5 - 6 มิถุนายน 2561 มีผู้เข้าร่วมประชุม จำนวน 292 คน
- พื้นที่ภาคตะวันออก ณ โรงแรมคลาสสิก คาเมโอ จังหวัดระยอง ระหว่างวันที่ 12 - 13 มิถุนายน 2561 มีผู้เข้าร่วมประชุม จำนวน 111 คน
- พื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ณ โรงแรมสุนีย์ แกรนด์ โฮเทล แอนด์ คอนเวนชั่นเซ็นเตอร์ จังหวัดอุบลราชธานี ระหว่างวันที่ 20 - 21 มิถุนายน 2561 มีผู้เข้าร่วมประชุม จำนวน 206 คน
- พื้นที่ภาคใต้ตอนบน ณ โรงแรมไคม่อนพลาซ่า จังหวัดสุราษฎร์ธานี ระหว่างวันที่ 25 - 26 มิถุนายน 2561 มีผู้เข้าร่วมประชุม จำนวน 191 คน
- พื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง ณ โรงแรมบีพี สมิตลา บีช โฮเทล แอนด์ รีสอร์ท จังหวัดสงขลา ระหว่างวันที่ 28 - 29 มิถุนายน 2561 มีผู้เข้าร่วมประชุม จำนวน 83 คน
- กรุงเทพมหานคร ณ โรงแรมเจ้าพระยาปาร์ก กรุงเทพมหานคร วันที่ 5 กรกฎาคม 2561 มีผู้เข้าร่วมประชุม จำนวน 251 คน

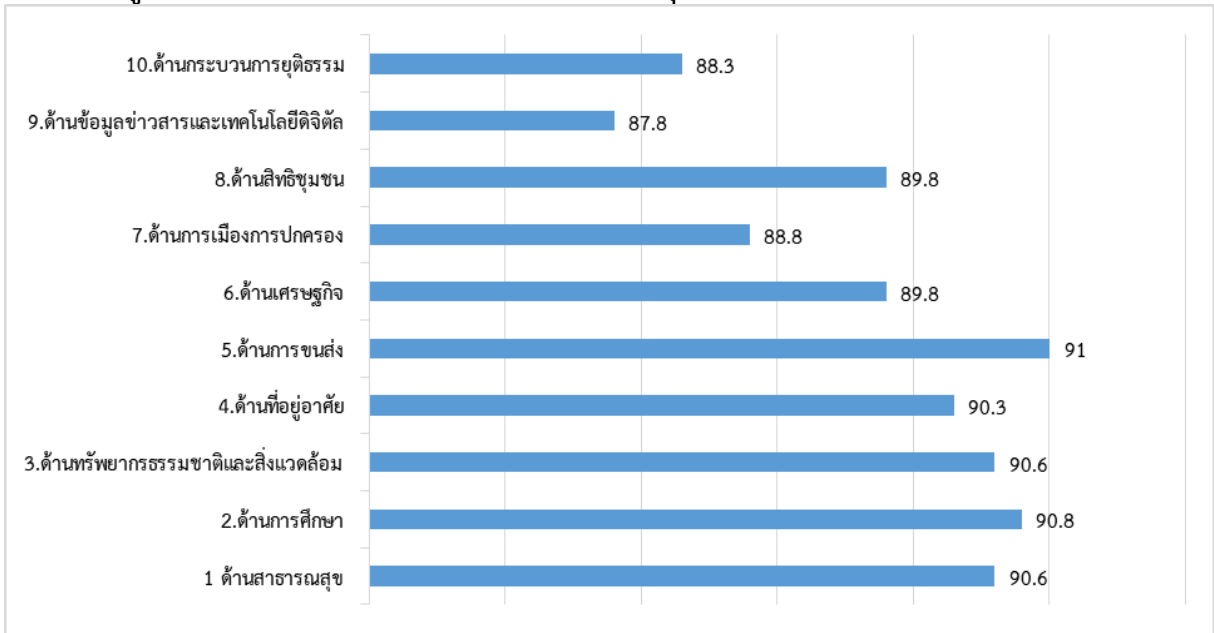
(3.2) จัดทำแบบสอบถามออนไลน์ แบบสอบถามทางไปรษณีย์ แบบสอบถามฉบับ GR code (สำหรับคนพิการทางสายตา ผู้สูงอายุ และผู้ที่ไม่สามารถอ่านได้) พร้อมประชาสัมพันธ์ให้หน่วยงานต่าง ๆ และบุคคลทั่วไปร่วมวิพากษ์แผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 4 ผ่านช่องทางต่าง ๆ อาทิ เว็บไซต์กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ไปรษณีย์ โทรสาร จดหมายอิเล็กทรอนิกส์ สถานที่ทำการในภูมิภาค (สำนักงานคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ พื้นที่ 1 - 4 และสำนักงานยุติธรรมจังหวัดทั่วประเทศ) โดยมีผู้แสดงความคิดเห็นผ่านช่องทางต่าง ๆ รวมจำนวน 1,416 ราย

(3.3) สรุปผลการรับฟังความคิดเห็นที่มีต่อภาพรวมร่างแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 4 จากการวิพากษ์ผ่านช่องทางต่าง ๆ ของตัวแทนจากทุกภาคส่วนในการจัดทำร่างแผนฯ พบว่า ร้อยละ 89.70 ของผู้ตอบแบบสอบถามมีความเห็นว่าร่างแผนสิทธิฯ มีความเหมาะสม ทั้งในประเด็นรูปแบบที่กำหนดเป็นแผนรายด้าน 10 ด้าน และแผนรายกลุ่มเปราะบาง 12 กลุ่ม และส่วนใหญ่ร้อยละ 90.50 เห็นด้วยกับเป้าหมายของแผนฯ ที่กำหนดไว้ว่า “เป็นสังคมที่ส่งเสริมสิทธิ เสรีภาพและความเท่าเทียมโดยคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ขับเคลื่อนสิทธิมนุษยชนอย่างบูรณาการทั้งภาครัฐ ภาคธุรกิจ และภาคประชาสังคม เพื่อนำไปสู่สังคมที่พัฒนาอย่างยั่งยืน” สำหรับกลไกการขับเคลื่อนแผนสิทธิมนุษยชน โดยใช้กลไกที่สำคัญ คือ วาระแห่งชาติ การจัดตั้งคณะกรรมการติดตามการปฏิบัติตามแผนสิทธิมนุษยชน กลไกธุรกิจกับสิทธิมนุษยชนนั้น พบว่า ร้อยละ 87.70 ของผู้ตอบแบบสอบถามเห็นด้วยว่าเป็นกลไกการขับเคลื่อนที่มีความเหมาะสม

สำหรับรายละเอียดของร่างแผนสิทธิมนุษยชนรายด้านทั้ง 10 ด้าน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เห็นด้วยกับรายละเอียดของแผนรายด้านแต่ละด้าน โดยแผนรายด้านที่มีผู้เห็นด้วยมากที่สุด คือ แผนด้านขนส่ง (ร้อยละ 91.0) รองลงมา แผนด้านการศึกษา (ร้อยละ 90.8) แผนด้านสาธารณสุข และแผนด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (ร้อยละ 90.6) แผนด้านที่อยู่อาศัย (ร้อยละ 90.3) แผนด้านเศรษฐกิจและแผนด้านสิทธิชุมชน (ร้อยละ 89.8) แผนด้านการเมืองการปกครอง (ร้อยละ 88.8) แผนด้านกระบวนการยุติธรรม (ร้อยละ 88.3) และแผนด้านข้อมูลข่าวสารและเทคโนโลยีดิจิทัล (ร้อยละ 87.8) ตามลำดับ ดังแสดงในแผนภูมิที่ 1

แผนภูมิที่ 1 แสดงความคิดเห็นที่มีต่อร่างแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 4 จำแนกรายด้าน

ในส่วนความคิดเห็นที่มีต่อรายละเอียดของแผนสิทธิมนุษยชนรายกลุ่ม ทั้ง 12 กลุ่มเปราะบาง พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เห็นด้วยกับรายละเอียดของแผนรายกลุ่ม โดยแผนรายกลุ่มที่เห็นด้วยมากที่สุด คือ แผนกลุ่มสตรี (ร้อยละ 90.5) รองลงมา แผนกลุ่มผู้พิการ (ร้อยละ 90.2) แผนกลุ่มเด็กและเยาวชน (ร้อยละ 90.1) แผนกลุ่มผู้สูงอายุ (ร้อยละ 89.7) แผนกลุ่มผู้เสียหาย (ร้อยละ 89.5) แผนกลุ่มผู้พันโทฯ (ร้อยละ 88.9) แผนกลุ่มผู้ป่วย (ร้อยละ 88.7) แผนกลุ่มชาติพันธุ์ ผู้ไร้รัฐ และผู้แสวงหาที่พักพิง (ร้อยละ 88.5) แผนกลุ่มเกษตรกรและผู้ใช้แรงงาน (ร้อยละ 88.2) แผนกลุ่มนักปกป้องสิทธิมนุษยชน (ร้อยละ 87.9) แผนกลุ่มหลากหลายทางเพศ (ร้อยละ 87.3) และแผนกลุ่มผู้ต้องขัง/ ผู้ต้องหา (ร้อยละ 86.2) ตามลำดับ ดังแสดงในแผนภูมิที่ 2

แผนภูมิที่ 2 แสดงความคิดเห็นที่มีต่อร่างแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 4 จำแนกรายกลุ่ม

(4) ชั้นสรุปประมวลผลและจัดทำร่างแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 4 (ฉบับสมบูรณ์)

(4.1) จัดประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อพิจารณาร่างแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 4 ที่ผ่านกระบวนการวิพากษ์จากทุกภาคส่วน และการขับเคลื่อนแผนฯ ไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม โดยเชิญผู้บริหารและผู้แทนหน่วยงานทั้ง 20 กระทรวงและหน่วยงานระดับนโยบายที่เกี่ยวข้องเข้าร่วมพิจารณาให้ความเห็น เมื่อวันที่ 15 สิงหาคม 2561 ณ โรงแรมมิราเคิล แกรนด์ คอนเวนชั่น โดยมีผู้เข้าร่วมประชุมรวมทั้งสิ้น 200 คน

(4.2) คณะที่ปรึกษาจากมหาวิทยาลัยมหิดลนำข้อมูลความคิดเห็นที่ได้มาสังเคราะห์และสรุปประมวลเป็นร่างแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2562 - 2566) และร่วมกับกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพปรับปรุงแก้ไขจนได้ร่างแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 4 (ฉบับสมบูรณ์) สำหรับนำเสนอคณะรัฐมนตรีพิจารณาประกาศใช้เป็นแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 4 ของประเทศไทย

3. ประโยชน์ที่ประชาชนและประเทศจะได้รับ

ระดับประเทศ

1) ระบบงานด้านการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในภาพรวมของประเทศไทย พัฒนาก้าวหน้าทัดเทียมระดับสากล จากการศึกษาที่ประเทศไทยมีมาตรการ/เครื่องมือ/กลไกที่เป็นมาตรฐานกลาง เพื่อสร้างหลักประกันที่ดีในการปฏิบัติตามพันธกรณีและข้อตกลงระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชน

2) ประเทศไทยมีภาพลักษณ์ที่ดีและได้รับการยอมรับในเวทีประชาคมโลกและประชาคมอาเซียน โดยประเทศไทยได้แสดงให้เห็นถึงความมุ่งมั่นที่จะแก้ปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชน รวมถึงส่งเสริม คุ้มครองสิทธิมนุษยชนตามคำมั่นที่รัฐบาลไทยได้ให้ไว้

ระดับสังคม

1) สถานการณ์การละเมิดสิทธิในสังคมมีแนวโน้มเป็นไปในทางที่ลดลง

2) หน่วยงานจากทุกภาคส่วน ร่วมมือกันป้องกันและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของประชาชน และช่วยลดปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนในสังคมไทย เนื่องจากสิทธิมนุษยชนเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องและเกี่ยวพันกับทุกหน่วยงานอยู่แล้ว เพียงแต่นำมิติด้านสิทธิมนุษยชนมาเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานให้ดียิ่งขึ้น

3) สังคมไทยเป็นสังคมที่ส่งเสริมสิทธิเสรีภาพและความเท่าเทียม โดยคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เพื่อนำไปสู่สังคมสันติสุข

ระดับประชาชน

ประชาชนมีความมั่นคง มีคุณภาพชีวิตที่ดี และมีความสุขในชีวิต เนื่องจากมีหลักประกันด้านสิทธิและเสรีภาพที่เป็นสากลทัดเทียมกับนานาประเทศ

**บทวิเคราะห์ข้อมูล สถานการณ์ และเชื่อมโยง
เพื่อวางทิศทางแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 4**

บทวิเคราะห์ข้อมูล สถานการณ์ และเชื่อมโยง เพื่อวางทิศทางแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 4

การทบทวนวรรณกรรมสำหรับเป็นกรอบการวิเคราะห์เพื่อศึกษาเชื่อมโยงและวางทิศทางการจัดทำแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2562 - 2566) แบ่งออกเป็น 6 ส่วนหลัก โดยส่วนที่ 1 ที่มาและปรัชญาสิทธิมนุษยชน เป็นการให้ความหมายหรือคำจำกัดความในเรื่องสิทธิมนุษยชน ส่วนที่ 2 สิทธิมนุษยชนภายใต้กฎหมายหรือมาตรฐานระหว่างประเทศ เป็นการศึกษาค้นคว้ากฎหมาย มาตรฐาน และแนวทางของนานาประเทศที่เป็นกรอบของแผนแม่บทด้านสิทธิมนุษยชน โดยเฉพาะกฎหมายระหว่างประเทศที่ประเทศไทยลงนามเป็นภาคีสันติสัญญาระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนที่ต้องยึดถือปฏิบัติ รวมถึงการเข้าร่วมเวทีระหว่างประเทศที่สำคัญ ส่วนที่ 3 สิทธิมนุษยชนกับนวัตกรรมใหม่ ๆ จากนานาประเทศ เป็นการศึกษาค้นคว้าเพื่อเปิดมุมมองใหม่ในการวางทิศทางแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 4 ส่วนที่ 4 รัฐธรรมนูญ ยุทธศาสตร์ชาติ และนโยบายรัฐบาลที่เกี่ยวข้องกับสิทธิมนุษยชนของไทย เป็นการศึกษาค้นคว้าของประเทศไทยที่เกี่ยวข้องกับสิทธิมนุษยชน และเป็นนโยบายสำคัญที่นำมาเชื่อมโยงกับแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 4 เพื่อให้หน่วยงานได้ยึดถือปฏิบัติ ส่วนที่ 5 การวิเคราะห์สถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย เพื่อนำมาใช้ประโยชน์ในการพัฒนางานสิทธิมนุษยชนที่สำคัญของประเทศให้เป็นที่ยอมรับทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศ และส่วนที่ 6 เป็นการวิเคราะห์เชื่อมโยงข้อมูลต่าง ๆ ทั้งในมิติของสากลและบริบทของประเทศไทยเพื่อวางทิศทางแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 4

ส่วนที่ 1 ที่มาและปรัชญาสิทธิมนุษยชน

1.1 ความหมายของสิทธิมนุษยชน

โดยทั่วไป สิทธิมนุษยชนเป็นสิทธิประจำตัวของมนุษย์ทุกคนที่ไม่สามารถโอนให้แก่กันได้ เพราะมนุษย์ทุกคนมีศักดิ์ศรี มีเกียรติศักดิ์ประจำตัว โดยในหมู่มวลสิทธิมนุษยชนมองว่าสิทธิมนุษยชนถือเป็นสิทธิของความเป็นมนุษย์ที่ติดตัวทุกคนมาโดยกำเนิดเพื่อความอยู่รอด ดังนั้น การให้ความคุ้มครองด้านสิทธิมนุษยชนจึงเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับคนทุกคนที่ต้องได้รับในฐานะที่เป็นคน เพื่อทำให้คน ๆ นั้นสามารถมีชีวิตอยู่รอดได้และสามารถพัฒนาศักยภาพของตนเองเพื่อสังคม (กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ, 2555)

ตามหลักสากล สิทธิมนุษยชน (Human Rights) หมายถึง สิทธิความเป็นมนุษย์ อันเป็นสิทธิตามธรรมชาติที่ติดตัวมนุษย์ทุกคนมาตั้งแต่กำเนิด โดยไม่เลือกว่าผู้นั้นจะมีเชื้อชาติ ถิ่นที่อยู่ แหล่งกำเนิด สีผิว ศาสนา ภาษา หรือสถานภาพทางเศรษฐกิจ การเมืองและสังคมใด ๆ ที่แตกต่างกัน ทุกคนย่อมต้องได้รับความเคารพในสิทธิของความเป็นคนโดยเสมอภาค สิทธิมนุษยชนถือเป็นหลักที่มีความเป็นสากลที่ได้รับการรับรองโดยกฎหมายระหว่างประเทศไม่ว่าจะในรูปแบบของสนธิสัญญาและจารีตประเพณีระหว่างประเทศ ซึ่งถือเป็นสิทธิที่ไม่สามารถลิดรอนจากตัวบุคคลได้ (inalienability) นอกเสียจากการลิดรอนนั้นเป็นไปตามกระบวนการอันชอบธรรมทางกฎหมาย (due process of law) และสิทธิความเป็นมนุษย์นี้ไม่สามารถแยกออกจากกันได้ (indivisibility) ไม่ว่าจะเป็สิทธิทางการเมืองหรือสิทธิทางเศรษฐกิจสังคมถือเป็นสิทธิที่มีความเกี่ยวเนื่องกัน และโดยที่การลิดรอนสิทธิประเภทหนึ่งย่อมส่งผลกระทบต่อการคุ้มครองของสิทธิประเภทอื่น ๆ จึงไม่สามารถเลือกที่จะปฏิเสธประเภทของสิทธิใดสิทธิหนึ่งได้ (The Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights (OHCHR), 2017)

โดยจากคำนิยามทั่วไปตามหลักสากล กฎหมายไทยได้มีการกำหนดขอบข่ายของนิยาม “สิทธิมนุษยชน” โดยให้หมายถึง ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคล

ที่ได้รับการรับรองหรือคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ ตามกฎหมายไทย หรือตามหนังสือสัญญาที่ประเทศไทย เป็นภาคีและมีพันธกรณีที่จะต้องปฏิบัติตาม” (มาตรา 4 พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วย คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ.2560) ซึ่งการกำหนดคำนิยามในลักษณะดังกล่าวย่อมหมายถึงที่มา ของสิทธิความเป็นมนุษย์จะได้รับความคุ้มครองเท่าที่กฎหมายให้การรับรอง อย่างไรก็ตาม หากวิเคราะห์ ความหมายของสิทธิมนุษยชนตามขอบข่ายความคุ้มครองภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 จะเห็นได้ว่ามีสิทธิมนุษยชนครอบคลุมสิทธิพลเมือง สิทธิทางการเมือง สิทธิทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม โดยการจำกัดสิทธิเสรีภาพดังกล่าวต้องเป็นไปตามกฎหมายกำหนดซึ่งมีความสอดคล้องกับหลักสากล

1.2 ปรัชญาของหลักสิทธิมนุษยชน

รากฐานของหลักสิทธิมนุษยชนได้รับการวิเคราะห์โดยนักปรัชญานักคิดจากหลายสำนัก ไม่ว่าจะเป็นสำนักที่เชื่อว่าสิทธิมนุษยชนที่สิทธิที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติและเกิดขึ้นพร้อมกับความเป็นมนุษย์ (God-given natural rights) หรือเชื่อว่าเป็นสิ่งที่ต้องยึดถือปฏิบัติตามหลักศีลธรรม กฎแห่งธรรมชาติ (moral rules) หรือเป็นเรื่องของการคำนึงถึงการดำรงอยู่ร่วมกันในทางปฏิบัติของบุคคลในสังคมซึ่งมีบทบาท หน้าที่แตกต่างกันตามสถาบันทางสังคมที่ตนสังกัด (pragmatism) ความเข้าใจของปรัชญาและที่มาของหลัก สิทธิมนุษยชนจึงถือเป็นหัวใจสำคัญของการรับรู้ว่าจะอะไรคือความชอบธรรมของสิทธิที่บุคคลในสังคมพึงมีที่ส่งผล ต่อรูปแบบการปกครองและสังคมที่เราออกแบบและสร้างขึ้น

โดยในที่นี้ จะขอกล่าวถึงหลักปรัชญาของหลักสิทธิมนุษยชนของ 4 สำนักคิด (schools of thought) ที่สำคัญ อันได้แก่ (1) สำนักคิดสิทธิตามธรรมชาติ (Natural School) (2) สำนักคิดการยอมรับร่วมกัน (Deliberative School) (3) สำนักคิดการต่อสู้เพื่อสิทธิ (Protest School) และ (4) สำนักคิดอ้างอิง (Discourse School) (Dembour, 2010)

(1) สำนักคิดสิทธิตามธรรมชาติ (Natural School)

สำนักคิดสิทธิตามธรรมชาติ (Natural School) ถือเป็นสำนักคิดที่เป็นที่รู้จักและได้รับการยอมรับ อย่างแพร่หลาย โดยเฉพาะในหมู่องค์กรสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ ซึ่งเป็นสำนักที่เชื่อว่าสิทธิและศักดิ์ศรี ความเป็นมนุษย์เกิดขึ้นพร้อมกับความเป็นมนุษย์ที่มีอาจปฏิเสธความคุ้มครองได้ และเป็นสิทธิที่ย่อมต้องได้รับ โดยปราศจากเงื่อนไขไม่ว่าบุคคลนั้นจะมีสถานภาพที่ติดตัวมาและความประพฤติอย่างไร โดยสำนักคิดดังกล่าว มุ่งในเรื่องการให้ความคุ้มครองในด้านการจำกัดการแทรกแซงหรือการก้าวล่วงเข้ามาในพื้นที่ส่วนบุคคลโดยรัฐ (negative protection) อาทิ สิทธิในชีวิตและทรัพย์สิน สิทธิที่จะไม่ถูกทรมาน กักขัง หน่วงเหนี่ยว ซึ่งลักษณะ ดังกล่าวทำให้สิทธิมนุษยชนเป็นหลักที่มีความเป็นสากล เข้าใจได้โดยทุกคนโดยไม่จำเป็นต้องมีการยอมรับหรือ ตกลงร่วมกันว่าเป็นสิทธิที่ต้องได้รับความคุ้มครอง (Dembour, 2010)

ตัวอย่างของนักปรัชญาซึ่งเป็นที่รู้จักที่เชื่อในแนวคิดดังกล่าว อาทิ จอห์น ล็อก (John Locke) ซึ่งเชื่อว่าสิทธิดังกล่าวเป็นสิทธิที่พระเจ้าประทานให้แก่ทุกคนที่เกิดเป็นมนุษย์ซึ่งขัดกับแนวคิดเทวราชา (Divine Right of Kings) ที่ส่งนำไปสู่แนวคิดเสรีประชาธิปไตยที่มุ่งจำกัดการใช้อำนาจของรัฐและให้ความคุ้มครอง สิทธิความเป็นมนุษย์โดยการปกครองที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของอำนาจอธิปไตยที่เป็นของประชาชน (Weber, et al., 2014) แนวคิดของสำนักดังกล่าวยังมีอิทธิพลต่อนักกฎหมายในยุคปัจจุบันซึ่งเชื่อว่าแม้สิทธิมนุษยชนจะถูกรองรับ โดยกฎหมายระหว่างประเทศซึ่งส่งผลให้หลักสิทธิมนุษยชนก่อตัวเป็นรูปธรรมมากขึ้นในช่วงหลังสงครามโลก ครั้งที่ 2 แต่การคงอยู่ของหลักดังกล่าวมิได้ขึ้นอยู่กับปรากฏในกระดาดหรืออภินัยหนึ่งคือการรองรับ โดยกฎหมาย (Perry, 1998) สำนักคิดดังกล่าวจึงมีความแตกต่างจากสำนักคิดการยอมรับร่วมกัน (Deliberative School) ซึ่งเชื่อว่าสิทธิมนุษยชนเกิดจากการยอมรับร่วมกันของสังคม

(2) สำนักคิดการยอมรับร่วมกัน (Deliberative School)

สำนักคิดการยอมรับร่วมกัน (Deliberative School) มองว่าสิทธิมนุษยชนเป็นค่านิยมทางการเมือง (political values) ที่สังคมเสรีประชาธิปไตยเลือกที่จะรับเอามาใช้จากการยอมรับร่วมกันหรือการมีข้อตกลงของสังคม โดยสำนักคิดดังกล่าวมองว่าหลักสิทธิมนุษยชนสามารถพัฒนาไปสู่ความเป็นสากลได้ โดยต้องอาศัยระยะเวลา เนื่องจากความแตกต่างด้านสังคม ค่านิยมและวัฒนธรรม (cultural relativism) ซึ่งอาจเป็นอุปสรรคต่อการให้การยอมรับว่าสิทธิมนุษยชนจะเป็นตัวกำหนดมาตรฐานทางการเมืองและกฎหมายที่ทุกคนทั่วโลกยอมรับ ความลักลั่นของสิทธิความเป็นมนุษย์ที่แต่ละสังคมอาจกำหนดมาตรฐานที่แตกต่างกันออกไปยังคงปรากฏอยู่ในลักษณะของสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคลที่ในแต่ละวัฒนธรรมขีดเส้นแบ่งตามบริบทของสังคมตน อาทิ วัฒนธรรมทางศาสนาที่เชื่อมโยงกับสิทธิสตรี สำนักคิดดังกล่าวจึงให้ความสำคัญกับกฎหมายรัฐธรรมนูญซึ่งถือเป็นแหล่งกำเนิดที่สำคัญในการให้การรองรับความคุ้มครองด้านสิทธิมนุษยชน (Dembour, 2010) ดังนั้น หากพิจารณาความหมายหรือค่านิยมของ “สิทธิมนุษยชน” ภายใต้กฎหมายไทย จะเห็นได้ว่าได้รับอิทธิพลจากแนวคิดของสำนักคิดนี้ ซึ่งเชื่อว่าสิทธิความเป็นมนุษย์จะได้รับความคุ้มครองเท่าที่กฎหมายกำหนดหรือให้การรองรับซึ่งเป็นขอบข่ายของการได้รับความคุ้มครองตามที่สังคมได้ตกลงร่วมกัน

ตัวอย่างของนักปรัชญาที่มีชื่อเสียงซึ่งเชื่อในแนวคิดดังกล่าว อาทิ เจอร์เกน ฮาบีมาส์ (Jürgen Habermas) ได้กล่าวไว้ว่าพลเมืองเลือกที่จะยอมรับร่วมกันว่าสิทธิใดมีความสำคัญและจำเป็นต่อการดำรงอยู่ร่วมกันของคนในสังคมโดยมีกฎหมายเป็นตัวรองรับซึ่งไม่สามารถเกิดจากความเชื่อหรือมุมมองของบุคคลใดบุคคลหนึ่งอันเป็นพื้นฐานอันชอบธรรมของการได้มาซึ่งสิทธิมนุษยชน (Habermas, 1996)

(3) สำนักคิดการต่อสู้เพื่อสิทธิ (Protest School)

สำนักคิดการต่อสู้เพื่อสิทธิ (Protest School) มีแนวคิดที่ต่างจากสองสำนักที่กล่าวมาข้างต้นของสิทธิมนุษยชนโดยเชื่อว่าเป็นสิ่งที่ต้องต่อสู้เพื่อให้ได้มาซึ่งความยุติธรรมในสังคม ดังนั้น รากฐานของแนวคิดนี้อาจเชื่อในเรื่องสิทธิตามธรรมชาติ หากแต่การได้มาซึ่งสิทธิมนุษยชนต้องอาศัยการต่อสู้ดิ้นรน สำนักคิดดังกล่าวจึงมุ่งเน้นการขจัดความไม่ยุติธรรมของสังคมเพื่อกลุ่มบุคคลด้อยโอกาส กลุ่มบุคคลชายขอบซึ่งถูกละเลยจากสังคม (Dembour, 2010) โดยหากวิเคราะห์อย่างใกล้ชิด เราอาจมองได้ว่าสำนักดังกล่าวไม่ยอมรับแนวคิดของสำนักคิดการยอมรับร่วมกัน (Deliberative School) เนื่องจากมองว่าในความเป็นจริงการยอมรับร่วมกันของบุคคลในสังคมของการได้มาซึ่งสิทธิโดยมีกฎหมายเป็นตัวรองรับเป็นสิ่งที่ออกแบบโดยกลุ่มอภิสิทธิ์ชนที่มีได้มีจุดมุ่งหมายที่จะคุ้มครองผลประโยชน์ของบุคคลด้อยโอกาส ดังนั้น ความเป็นรูปธรรมของสิทธิมนุษยชนมิได้เกิดจากอักษรที่ปรากฏบนกระดาษ แต่เกิดจากการลงมือกระทำเพื่อให้สัมฤทธิ์ผล นักปรัชญาซึ่งเชื่อในแนวคิดดังกล่าว อาทิ ชาร์ค ดาริดา (Jacques Derrida) ซึ่งพยายามสะท้อนให้เห็นถึงช่องว่างที่เกิดขึ้นระหว่างกฎหมายสิทธิมนุษยชนและสภาพของความเป็นจริงในการบังคับใช้ โดยเฉพาะในกรณีของการปฏิบัติของนานาประเทศต่อผู้ลี้ภัย (Derrida, 2001)

(4) สำนักคิดอ้างอิง (Discourse School)

สำนักคิดสุดท้ายที่จะขอกกล่าวโดยย่อคือสำนักคิดอ้างอิง (Discourse School) ซึ่งไม่เชื่อหรือปฏิเสธหลักสิทธิมนุษยชนโดยมองเพียงว่าสิทธิมนุษยชนมีขึ้นเพียงเพราะการกล่าวถึง และมีได้มีวัตถุประสงค์หรือคุณค่าตามที่สำนักคิดสิทธิตามธรรมชาติ (Natural School) เอย่อย่าง แต่ถูกหยิบยกขึ้นมาใช้เพื่อแสดงเจตนารมณ์ทางการเมืองหรือเป็นเครื่องมือทางการเมืองของกลุ่มบุคคล โดยเชื่อว่าเป็นเรื่องของการล่าอาณานิคมทางความคิด (imperialism of idea) โดยมุ่งเน้นที่จะจำกัดความเชื่อที่ว่าให้การให้ความคุ้มครองความเป็นมนุษย์ตามหลักศีลธรรมมิได้ตั้งอยู่บนพื้นฐานเพียงผลประโยชน์ส่วนบุคคลเพียงอย่างเดียว (Dembour, 2010)

รากฐานและปรัชญาของหลักสิทธิมนุษยชนมิได้ถูกจำกัดอยู่เพียง 4 สำนักข้างต้นที่กล่าวมา แต่มีการตีความโดยนักปรัชญาไว้อย่างหลากหลาย แม้แต่สำนักที่เชื่อว่าสิทธิมนุษยชนเป็นหลักที่มีความเป็นสากลและชัดเจนในตัวเอง ก็ยังเป็นที่ยกเถียงในเรื่องของประเภทของสิทธิที่ถือว่าอยู่ในขอบข่ายของความเป็นสากลซึ่งมักเกี่ยวพันกับบริบทของวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์และความเชื่อทางศาสนาของแต่ละสังคมที่ส่งผลให้มาตรฐานในเรื่องสิทธิมนุษยชนถูกกำหนดไว้ในระดับที่แตกต่างกัน แต่ท้ายที่สุดแล้วไม่ว่าหลักสิทธิมนุษยชนจะมีรากฐานมาจากที่ใดก็ตาม ก็คงไม่สำคัญเท่ากับข้อเท็จจริงที่ว่าความเชื่อของแต่ละสำนักมีอิทธิพลต่อความเข้าใจของบุคคลในสังคมต่อขอบข่ายของสิทธิมนุษยชนที่ตนพึงมี

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบแนวคิดของสำนักคิดด้านสิทธิมนุษยชน

สำนักคิด	สิทธิตามธรรมชาติ (Natural School)	การยอมรับร่วมกัน (Deliberative School)	การต่อสู้เพื่อสิทธิ (Protest School)	อ้างอิง (Discourse School)
แหล่งที่มา	เกิดขึ้นพร้อมความเป็นมนุษย์	เกิดขึ้นโดยตกลงร่วมกันของคนในสังคม	เกิดขึ้นจากการต่อสู้เพื่อขจัดความไม่ยุติธรรมของสังคม	เกิดขึ้นเพียงเพราะถูกพูดถึง
วัตถุประสงค์	เพื่อมนุษย์ทุกคน	เพื่อให้เกิดความเท่าเทียมกันในการเมือง การปกครอง	เพื่อกลุ่มบุคคลด้อยโอกาส สังคมละเลย	เพื่อเป็นเครื่องมือทางการเมือง
การรองรับโดยกฎหมาย	รองรับได้เต็มที่	รองรับได้เต็มที่ และถือเป็นช่องทางเดียวสำหรับการคงอยู่ของสิทธิมนุษยชน	สามารถรองรับได้ แต่กฎหมายไม่ใช่เครื่องมือสำคัญที่ส่งผลต่อความเป็นรูปธรรมของสิทธิมนุษยชน	สามารถรองรับได้ แต่ไม่มีผลใดต่อวัตถุประสงค์ของสิทธิมนุษยชน
ความเป็นสากล	มีความเป็นสากลอย่างไม่มีข้อสงสัย	มีความเป็นสากลได้ หากได้รับการยอมรับที่กว้างขวางขึ้น	มีความเป็นสากล	ไม่มีความเป็นสากล เป็นสิ่งที่ปรุงแต่งขึ้นมา

ที่มา : ปรับจากรายการ 1 Systematic Comparison of the Schools (Dembour, 2010. Pp. 11)

1.3 หลักการสิทธิมนุษยชน

ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน นอกจากระบุขอบเขตของสิทธิมนุษยชนว่าครอบคลุมสิทธิอะไรแล้ว ตัวปฏิญญาฯ เองยังได้นำเสนอหลักการสำคัญของสิทธิมนุษยชนไว้ด้วย หลักการนี้ถือเป็นสาระสำคัญที่ใช้อ้างอิงความเป็นสากลของสิทธิมนุษยชน และใช้เป็นเครื่องมือชี้วัดว่าสังคมใดมีการเคารพและปฏิบัติตามหลักการสิทธิมนุษยชนหรือไม่ ในเวลาต่อมา หลักการของสิทธิมนุษยชน¹ ประกอบด้วย

(1) เป็นสิทธิธรรมชาติ ติดตัวมนุษย์มาแต่เกิด (Natural Rights) หมายความว่า มนุษย์ทุกคนมีศักดิ์ศรีประจำตัว ตั้งแต่เกิดมาเป็นมนุษย์ ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ (Human Dignity) นี้ ไม่มีใครมอบให้ เป็นสิ่งที่ธรรมชาติได้กำหนดขึ้นในมนุษย์ทุกคน

ความหมายของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ หมายถึง

- (1) ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ คือ คุณค่าของคนในฐานะที่เขาเป็นมนุษย์
- (2) การให้คุณค่าของมนุษย์ แบ่งเป็น 2 ประเภท

(2.1) คุณค่าของมนุษย์ในฐานะการดำรงตำแหน่งทางสังคม ซึ่งมีความแตกต่างกันขึ้นอยู่กับ การมีอำนาจหรือการยึดครองทรัพยากรของสังคม

(2.2) คุณค่าของมนุษย์ในฐานะที่เป็นมนุษย์ ซึ่งมีความเท่าเทียมกัน ไม่แบ่งแยก

(3) การกำหนดคุณค่าที่แตกต่างกันนำมาซึ่งการลดทอนคุณค่าความเป็นมนุษย์ ผู้คนในสังคม โดยทั่วไปมักให้คุณค่าของฐานะตำแหน่งหรือเงินตรามากกว่า ซึ่งการให้คุณค่าแบบนี้นำมาซึ่งการเลือกปฏิบัติ จึงต้องปรับวิธีคิดและเน้นให้มีการปฏิบัติ โดยการให้คุณค่าของความเป็นคนในฐานะความเป็นมนุษย์ ไม่ใช่ให้คุณค่าคนตามสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม

(2) สิทธิมนุษยชนเป็นสากลและไม่สามารถถ่ายโอนกันได้ (Universality and Inalienability) หมายความว่า สิทธิมนุษยชนนั้นเป็นของคนทุกคน ไม่มีพรมแดน คนทุกคนมีสิทธิมนุษยชนต่าง ๆ ดังที่กล่าวมานี้ เช่นเดียวกัน เพราะโดยหลักการแล้วถือว่า คนทุกคนย่อมถือว่าเป็นคน ไม่ว่าจะอยู่ที่ไหนในโลก ไม่ว่าจะเชื้อชาติ สัญชาติ เหล่ากำเนิดใดก็ตาม ย่อมมีสิทธิมนุษยชนประจำตัวทุกคนไป จึงเรียกได้ว่าสิทธิมนุษยชนเป็นของคนทุกคน ไม่ว่าจะคน ๆ นั้น จะยากจนหรือร่ำรวย เป็นคนพิการ เป็นเด็ก เป็นผู้หญิง

ส่วนที่กล่าวว่าสิทธิมนุษยชนไม่สามารถถ่ายโอนให้แก่กันได้ หมายความว่า ในเมื่อสิทธิมนุษยชน เป็นสิทธิประจำตัวของมนุษย์ มนุษย์แต่ละคนย่อมไม่สามารถมอบอำนาจหรือสิทธิมนุษยชนของตนให้แก่ผู้ใดได้ ไม่มีการครอบครองสิทธิแทนกัน แตกต่างจากการครอบครองที่ดิน หรือทรัพย์สิน เพราะสิทธิมนุษยชน เป็นเรื่องที่ธรรมชาติกำหนดขึ้น เป็นหลักการที่ทุกคนต้องปฏิบัติ แต่หากจะถามว่าในเมื่อสิทธิมนุษยชน เป็นของคนทุกคนเช่นนี้แล้ว สามารถมีสิทธิมนุษยชนเฉพาะกลุ่มได้หรือไม่ ในทางสากลได้มีการจัดหมวดหมู่ และกลุ่มของสิทธิมนุษยชนเป็นสิทธิของกลุ่มเฉพาะและสิทธิตามประเด็นปัญหา เช่น สิทธิสตรี สิทธิเด็ก สิทธิในกระบวนการยุติธรรม สิทธิผู้ติดเชื้อเอชไอวี/เอดส์ สิทธิของผู้ลี้ภัย เป็นต้น

(3) สิทธิมนุษยชนไม่สามารถแยกเป็นส่วน ๆ ว่าสิทธิใดมีความสำคัญกว่าอีกสิทธิหนึ่ง (Indivisibility) กล่าวคือ สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ไม่สามารถแบ่งแยกว่ามีความสำคัญกว่าสิทธิทาง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม สิทธิทั้งสองประการนี้ต่างมีความสำคัญเท่าเทียมกัน ดังนั้นรัฐบาลใดจะมาอ้าง ว่าต้องพัฒนาประเทศให้ประชาชนมีความเป็นอยู่ทางเศรษฐกิจ หรือต้องแก้ปัญหาปากท้องก่อน แล้วจึงค่อยให้ ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมือง ย่อมขัดต่อหลักการนี้

¹ แพลและเรียบเรียงจาก UNDP, Indicators for Human Right Based Approaches to Development in UNDP Programming A Users' Guide March 2006

(4) **ความเสมอภาคและห้ามการเลือกปฏิบัติ** (Equality and Non - Discrimination) การเลือกปฏิบัติ เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นมานานในทุกสังคม และถือเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน เพราะเหตุว่าในฐานะที่เราเกิดมาเป็นคน ต้องได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกัน ไม่ว่าจะเป็นคนจน คนรวย คนพิการ เด็ก หรือผู้สูงอายุ คนป่วย หรือมีสุขภาพดี แต่สังคมไทยมีการเลือกปฏิบัติมาโดยตลอด ซึ่งเรามักได้ยินคำกล่าวที่ว่า “ฝนตกไม่ทั่วฟ้า” หรือ “เลือกที่รักมักที่ชัง” “รักลูกไม่เท่ากัน” การจะทำความเข้าใจว่าเรื่องใดเป็นเรื่องการเลือกปฏิบัติหรือไม่ คงต้องทำความเข้าใจเรื่องความเสมอภาคด้วย

ความเสมอภาค ไม่ใช่การได้รับเท่ากัน เช่น การที่นักเรียนทุกคนที่ทำผิดระเบียบจะต้องถูกเขียน 3 ที เท่า ๆ กัน อย่างนี้ไม่ถือว่าเป็นความเสมอภาค

ความเสมอภาค คือ การที่ทุกคนควรได้รับจากส่วนที่ควรได้ ในฐานะเป็นคน เช่น การแจกของ ผู้ประสบภัยน้ำท่วม ทุกคนจะได้รับของแจกชิ้นพื้นฐาน เช่น ได้รับข้าวสาร อาหารแห้ง ยาป้องกันเท้าเปื่อย แต่หากมีครอบครัวหนึ่ง มีคนป่วยที่ต้องการยาเป็นพิเศษ หรือบางครอบครัวมีเด็กก่อน ต้องได้รับนมผงเพิ่ม สำหรับเด็ก ทางราชการสามารถเพิ่มยาและนมผงให้แก่ครอบครัวเหล่านั้น นี่คือการเลือกปฏิบัติที่ได้รับ เพราะทุกคนในครอบครัวได้รับแจกสิ่งจำเป็นเพื่อการยังชีพแล้ว

หลักความเสมอภาค คือ ต้องมีการเปรียบเทียบกับของ 2 สิ่ง หรือ 2 เรื่อง และดูว่าอะไรคือ สาระสำคัญของเรื่องนั้น หากสาระสำคัญของประเด็นได้รับการพิจารณาแล้ว ถือว่ามีความเสมอภาคกัน เช่น การที่รัฐจัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลไม่เท่ากัน คนที่มีรายได้มากก็เสียภาษีมาก คนที่มีรายได้น้อยก็เสียภาษีน้อย คนที่มีรายได้ไม่ถึงเกณฑ์ที่กำหนดก็ไม่ต้องเสียภาษี แต่การมีรายได้มากหรือน้อยเป็นสาระสำคัญของการเก็บภาษี ซึ่งเป็นธรรมสำหรับประชาชน

การเลือกปฏิบัติ นั้น เป็นเหตุให้เกิดความไม่เสมอภาค เช่น การรักษาพยาบาล หรือการเข้าถึง บริการสาธารณะของรัฐเป็นไปไม่ทั่วถึง และไม่เท่าเทียมกัน เพราะมีความแตกต่างของบุคคลในเรื่องเชื้อชาติ เช่น หากมีแรงงานข้ามชาติชาวกัมพูชา หรือพม่า มารักษา เจ้าหน้าที่มักไม่ยอมให้บริการที่ดี หรือไม่ยอมรับ รักษาผู้มีเชื้อเอชไอวี หรือผู้ป่วยเอดส์ เป็นต้น

หลักการเรื่องความเสมอภาคและห้ามการเลือกปฏิบัติ ในสังคมไทยนั้น ปรากฏตั้งแต่ในรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปี พ.ศ. 2540 ปี พ.ศ. 2550² มาตรา 30 และรัฐธรรมนูญ ฉบับปี พ.ศ. 2560 มาตรา 27 ใจความสำคัญว่า “การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล ไม่ว่า ด้วยเหตุความแตกต่างในเรื่อง ถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ ความพิการ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทาง เศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญหรือเหตุอื่นใด จะกระทำมิได้

มาตรการที่รัฐกำหนดขึ้นเพื่อขจัดอุปสรรคหรือส่งเสริมให้บุคคลสามารถใช้สิทธิหรือเสรีภาพได้ เช่นเดียวกับบุคคลอื่น หรือเพื่อคุ้มครองหรืออำนวยความสะดวกให้แก่เด็ก สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ หรือผู้ด้อยโอกาส ย่อมไม่ถือว่าเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม

(5) **การมีส่วนร่วมและการเป็นส่วนหนึ่งของสิทธิอื่น** (Participation and Inclusion) หมายความว่า ประชาชนแต่ละคนและกลุ่มของประชาชนหรือประชาสังคมย่อมมีส่วนร่วมอย่างแข็งขันในการเข้าถึงและได้รับ ประโยชน์จากสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง และสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม

² รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550

1.4 ขอบเขตของสิทธิมนุษยชน

เมื่อพูดถึงสิทธิมนุษยชน จึงมีความหมายกว้างกว่า “สิทธิ” ตามกฎหมาย นักกฎหมายโดยทั่วไปมักอธิบายว่า “สิทธิ” คือประโยชน์ที่กฎหมายรับรอง ซึ่งเป็นไปตามหลักกฎหมายในขอบเขตที่แคบ ในแง่ที่ว่าคนจะมีสิทธิได้ ต้องมีกฎหมายรับรองไว้เท่านั้น ถ้ากฎหมายไม่เขียนรับรองไว้ย่อมไม่มีสิทธิ หรือไม่ได้รับสิทธิ แต่ในแง่ของ “สิทธิมนุษยชน” นั้น ขอบเขตของสิทธิมนุษยชน กว้างกว่าสิ่งที่กฎหมายรับรอง ดังกล่าวข้างต้น สิทธิมนุษยชนที่ได้รับการรับรองทั่วโลก ว่าเป็นมาตรฐานขั้นต่ำของการปฏิบัติต่อมนุษย์นั้น สามารถจำแนกได้ครอบคลุมสิทธิ 5 ประเภท ได้แก่

(1) **สิทธิพลเมือง** ได้แก่ สิทธิในชีวิตและร่างกาย เสรีภาพและความมั่นคงในชีวิต ไม่ถูกทรมาน ไม่ถูกทำร้าย หรือฆ่า สิทธิในกระบวนการยุติธรรม ได้แก่ สิทธิในความเสมอภาคต่อหน้ากฎหมาย สิทธิที่จะได้รับการปกป้องจากการจับกุมหรือคุมขังโดยมิชอบ สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาคดีในศาลอย่างยุติธรรม โดยผู้พิพากษาที่มีอิสระ สิทธิในการได้รับสัญชาติ เสรีภาพของศาสนิกชนในการเชื่อถือและปฏิบัติตามความเชื่อถือ

(2) **สิทธิทางการเมือง** ได้แก่ สิทธิในการเลือกวิถีชีวิตของตนเองทั้งทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม รวมถึงการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและการแสดงออก สิทธิการมีส่วนร่วมกับรัฐในการดำเนินกิจการที่เป็นประโยชน์สาธารณะ เสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบ เสรีภาพในการรวมกลุ่ม สิทธิในการเลือกตั้งอย่างเสรี

(3) **สิทธิทางเศรษฐกิจ** ได้แก่ สิทธิในการมีงานทำ ได้เลือกงานอย่างอิสระ และได้รับค่าจ้างอย่างเป็นธรรม สิทธิในการเป็นเจ้าของทรัพย์สิน การได้รับมาตรฐานการครองชีพอย่างพอเพียง

(4) **สิทธิทางสังคม** ได้แก่ สิทธิในการได้รับการศึกษา สิทธิในการได้รับหลักประกันด้านสุขภาพ แม่และเด็กต้องได้รับการดูแลเป็นพิเศษ ได้รับการพัฒนาบุคลิกภาพอย่างเต็มที่ ได้รับความมั่นคงทางสังคม มีเสรีภาพในการเลือกคู่ครองและสร้างครอบครัว

(5) **สิทธิทางวัฒนธรรม** ได้แก่ การมีเสรีภาพในการใช้ภาษาหรือสื่อความหมายในภาษาท้องถิ่นตน มีเสรีภาพในการแต่งกายตามวัฒนธรรม การปฏิบัติกิจตามวัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่นของตน การปฏิบัติตามความเชื่อทางศาสนา การพักผ่อนหย่อนใจด้านการแสดงศิลปะ วัฒนธรรม บันเทิงได้โดยไม่มีใครมาบังคับ

ดังนั้นกล่าวได้ว่า “สิทธิตามกฎหมาย” ทุกอย่างไม่ใช่เรื่องสิทธิมนุษยชน มีสิทธิบางอย่างเท่านั้นถือเป็นสิทธิมนุษยชน เพราะเป็นสิ่งที่ติดตัวมนุษย์มาแต่เกิด ไม่สามารถโอนไปให้คนอื่น หรือไม่มีใครมาพรากไปจากมนุษย์แต่ละคนได้ และสิทธิที่เป็นสิทธิมนุษยชนนั้นถือเป็นมาตรฐานขั้นต่ำของการปฏิบัติระหว่างมนุษย์ เช่น การฆ่าหรือทำร้ายกัน แม้ไม่มีกฎหมายบัญญัติว่า การทำร้าย หรือการฆ่าเป็นความผิด คนทุกคนก็รู้อยู่แก่ใจว่าเป็นความผิด แต่การที่คนในชาติไม่ได้รับ “อาหาร” ที่เพียงพอแก่การยังชีพไม่ถือว่ามีใครทำผิดกฎหมาย แต่เป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนประเภทหนึ่ง ที่รัฐบาลมีหน้าที่ต้องจัดการให้คนในชาติได้รับอาหารอย่างพอเพียงแก่การมีชีวิตอยู่รอด

ภาพที่ 2 แผนภาพรวมขอบเขตของสิทธิมนุษยชน

- สิทธิในชีวิตและร่างกาย
- ห้ามทรมาน ลงโทษโหดร้ายทารุณ
- ห้ามการเป็นทาส
- สิทธิในทรัพย์สิน
- ได้รับปัจจัย 4 ที่เหมาะสม
- ความเป็นส่วนตัว
- การสื่อสารถึงกัน
- การเดินทาง/การเลือกถิ่นที่อยู่
- ความเสมอภาคทางกฎหมายและไม่ถูกเลือกปฏิบัติ
- เข้าถึงศาล/การพิจารณาในศาลอิสระ
- ปลอดภัยจับกุม กักขังหรือเนรเทศโดยพลการ
- แจ้งข้อหา สันนิษฐานว่ามีความบริสุทธิ์
- การถือศาสนา ความเชื่อ ความคิด
- สิทธิชาติพันธุ์
- หญิง ชายเท่าเทียมกัน

- การแสดงความคิดเห็นการแสดงออกเสรีภาพของสื่อเสรีภาพในการชุมนุมรวมกลุ่ม
- กำหนดวิถีชีวิตทางการเมือง
- การเลือกตั้ง
- การตั้งพรรคการเมือง
- การมีส่วนร่วมทางการเมืองและการเข้าถึงบริการสาธารณะ
- การแสวงหา รับ เผยแพร่ ข้อมูลข่าวสาร

- กำหนดวิถีชีวิตทางสังคม
- ได้รับการศึกษา
- การมีครอบครัวคู่ครอง
- ครอบครัวได้รับการคุ้มครองจากรัฐ
- คุ้มครองมารดาและบุตร
- ประกันสังคม สุขภาพ สวัสดิการสังคม

- กำหนดวิถีชีวิตทางเศรษฐกิจ
- การมีงานทำ
- การเลือกงานอย่างเสรี ค่าจ้างสภาพการจ้างที่เป็นธรรม
- การตั้งสหภาพ/นัดหยุดงาน
- การเข้าถึงทรัพยากรธรรมชาติ

- การพักผ่อน/วันหยุด/นันทนาการ
- กำหนดวิถีชีวิตทางวัฒนธรรม
- การคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา
- การปกป้องและปฏิบัติตามวัฒนธรรม

1.5 ศาสนากับสิทธิมนุษยชน

ศาสนาเป็นสิ่งที่มีความสำคัญ ซึ่งหากพิจารณาแล้วหลักศาสนาไม่ว่าจะเป็นศาสนาใดก็มักมีหลักคำสอนที่ยึดโยงกับสิทธิมนุษยชน เพราะทุกศาสนาสอนให้ทุกคนเป็นคนดี การอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข ถึงแม้ในระยะแรกศาสนาเป็นสิ่งที่ถูกกำหนดขึ้นมาเพื่อขจัดความหวาดกลัวสิ่งต่าง ๆ ที่ล้อมรอบตัวของมนุษย์คิดว่าปรากฏการณ์ทางธรรมชาติที่เกิดขึ้นมาจากการกระทำของผู้มีฤทธิ์มากกว่าตน เมื่อมนุษย์เริ่มเรียนรู้ธรรมชาติมากขึ้นและเกิดเป็นศาสนาที่มีเหตุผลเข้ามาเป็นแบบแผนและเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต ความเชื่อศรัทธาในกิจกรรมหรือพิธีกรรมต่าง ๆ ของแต่ละศาสนาก็กลายมาเป็นประเพณีวัฒนธรรมที่ทำสืบต่อกันมาเป็นระยะเวลายาวนาน ดังนั้น ศาสนาทุกศาสนาจะเป็นที่พึ่งทางใจของมนุษย์ มีหลักธรรมคำสอนที่มุ่งหมายสั่งสอนให้คนที่เป็นสมาชิกในสังคมเป็นคนดี มีคุณธรรม มีเหตุผล และศรัทธาในความถูกต้อง มีพิธีกรรมและเครื่องหมายหรือสัญลักษณ์ที่บ่งบอกถึงความเป็นศาสนานั้น ๆ บุคคลไม่ว่าจะอยู่ในฐานะ บทบาทใด จะต้องยึดหลักธรรมในการดำเนินชีวิต เพราะธรรมหรือหลักคำสอนจะช่วยแก้ปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ได้ อีกทั้งจะทำให้ทุกคนอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติ (อมร สังข์นาค, มปป.)

สำหรับคนไทยแล้ว ศาสนาเป็นสถาบันสำคัญของสังคมไทยโดยยอมรับศาสนาพุทธเป็นศาสนาสำคัญประจำชาติ และเปิดโอกาสให้บุคคลนับถือศาสนาต่าง ๆ ได้โดยอิสระ ยอมรับให้ศาสนาสำคัญทั้งปวงตั้งอยู่ในประเทศไทยได้ เช่น ศาสนาคริสต์ อิสลาม พราหมณ์ ฮินดู เป็นต้น แต่ศาสนาพุทธเป็นจุดรวมจิตใจของคนไทย

ส่วนใหญ่ จึงได้ยึดหลักธรรมมาเป็นพื้นฐานของชีวิตเพื่อที่จะนำไปสู่ความมั่นคงของประเทศด้วย นอกจากนี้ ศาสนาพุทธแล้ว ยังนำสิ่งที่มีคุณค่าของศาสนาอื่นมาผสมผสานกับหลักของศาสนาพุทธด้วย เช่น พิธีกรรมของพราหมณ์ในการตั้งศาลพระภูมิ การขึ้นบ้านใหม่ การเข้าร่วมทำกิจกรรมกับศาสนาอื่น โดยไม่ถือว่าเป็นการเสื่อมเสียหรือเป็นบาป การยอมรับการแต่งงานกับคนต่างศาสนาได้โดยไม่เป็นอุปสรรคต่อการอยู่ร่วมกันของครอบครัว และยังให้การคุ้มครองป้องกันศาสนาและลัทธิความเชื่อทั้งหลายที่ไม่ขัดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชน ยกตัวอย่างเช่นหลักธรรมที่ศาสนิกชนสามารถนำมาใช้ได้ในชีวิตประจำวันและเกี่ยวข้องกับสิทธิมนุษยชน ได้แก่ ศีล 5 ของศาสนาพุทธ บัญญัติ 10 ประการของศาสนาคริสต์ และหลักศรัทธา 6 ประการกับหลักปฏิบัติ 5 ประการของศาสนาอิสลาม ที่สอนให้ทำความดีและละเว้นความชั่ว ความยุติธรรม ความเสมอภาค และเสรีภาพ คำสอนของศาสนาจะเน้นในเรื่องเหล่านี้เพราะทุกเรื่องจะทำให้มนุษย์อยู่ร่วมกันอย่างสันติ พระพุทธเจ้าตรัสว่า ชาติตระกูลไม่ได้เป็นเครื่องกำหนดความแตกต่างของบุคคล คนที่เกิดมาเท่าเทียมกันทั้งนั้น และสอนให้ทุกคนอยู่ภายใต้อคติ 4 คือ ฉันทาคติ โทสาคติ โมหาคติและภยากติ ศาสนาอิสลามก็สอนให้ดำรงความยุติธรรมอย่าถือตามอารมณ์ใครในการรักษาความยุติธรรม แม้บางครั้งจะกระเทือนต่อตนเองบิดามารดา หรือญาติบ้างก็ตาม (อมร สังข์นาค, มปป.)

ส่วนที่ 2 สิทธิมนุษยชนภายใต้กฎหมายหรือมาตรฐานระหว่างประเทศ

2.1 ที่มาและปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน

ขอบเขตของสิทธิมนุษยชนดังกล่าว มีที่มาจากปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนของสหประชาชาติ (Universal Declaration of Human Rights) ในที่นี้ขออธิบายที่มาของการก่อเกิดปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ในฐานะที่เป็นเอกสารหลักของสหประชาชาติ ที่ถือเป็นต้นแบบของการคุ้มครองและส่งเสริมสิทธิมนุษยชน

2.1.1 ที่มาปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน³

เมื่อสงครามโลกครั้งที่สองได้ยุติลงเมื่อปี พ.ศ. 2488 (ค.ศ. 1945) โดยชัยชนะของฝ่ายสัมพันธมิตรที่มีสหรัฐอเมริกา อังกฤษ ฝรั่งเศส รัสเซีย เป็นผู้นำนั้น สงครามโลกครั้งที่สองได้สร้างความหายนะมาสู่ชีวิตและทรัพย์สินของหลายประเทศทั่วโลก ชาวโลกได้ประจักษ์ถึงความทารุณโหดร้ายของพรรคนาซีเยอรมันที่ได้ฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ชาวยิวหลายล้านคน และกระทำการย้ายประชาชนทุกประเทศที่เยอรมันเข้ายึดครอง ดังนั้น การฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ การย้ายยิวฮิสตริ เด็ก ถือเป็นการทำลายศักดิ์ศรีของมนุษย์อย่างชัดเจน หัวหนารัฐบาลประเทศสัมพันธมิตรต่างเห็นพ้องต้องกันว่าจะต้องแสวงหามาตรการที่เป็นรูปธรรมป้องกันมิให้มีการทำลายศักดิ์ศรีของมนุษย์เกิดขึ้นอีก

ด้วยเหตุนี้ องค์การสหประชาชาติ จึงได้ถือกำเนิดขึ้น เมื่อวันที่ 24 ตุลาคม พ.ศ.2488 (ค.ศ. 1945) โดยมีจุดประสงค์หลักของการก่อตั้ง เพื่อเป็นองค์กรกลางที่ทำหน้าที่รักษาสันติภาพโลกและความมั่นคงร่วมกัน อีกทั้งยังสนับสนุนความสัมพันธ์ฉันมิตรระหว่างประเทศสมาชิก โดยเมื่อวันที่ 15 เมษายน 2488 ได้มีการรับรองกฎบัตรสหประชาชาติ (UN Charter) โดยมีจุดมุ่งหมาย 4 ประการ ได้แก่ (1) รักษาสันติภาพและความมั่นคงของโลก (2) พัฒนาความสัมพันธ์ฉันมิตรระหว่างประเทศ (3) ร่วมมือแก้ไขปัญหาระหว่างประเทศและส่งเสริมการเคารพสิทธิมนุษยชน (4) เป็นศูนย์กลางในการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ในการดำเนินนโยบายของชาติต่าง ๆ

³ คัดจาก ศราวภูมิ ประทุมราช บรรณาธิการสิทธิมนุษยชน : รวบรวมสนธิสัญญาสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศที่สำคัญ หน้า 3 – 4 จัดพิมพ์โดยคณะกรรมการประสานงานองค์กรสิทธิมนุษยชน (กปส) และมูลนิธิฟรีดริค เอแบร์ท (FES) พ.ศ. 2544

2.1.2 สารของปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน

ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ (Universal Declaration of Human Rights) ซึ่งได้รับการรับรองโดยมติที่ประชุมสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติ (General Assembly) เมื่อวันที่ 10 ธันวาคม พ.ศ. 2491 (ค.ศ. 1948) จึงได้ก่อกำเนิดขึ้นเพื่อกำหนดมาตรฐานสากลสำหรับนานาชาติในการให้ความคุ้มครองสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน ซึ่งได้รับการแปลเป็นภาษาต่างประเทศมากกว่า 500 ภาษา (UDHR, 1948) และประเทศไทยเป็นหนึ่งในประเทศที่ให้การรับรองปฏิญญาสากลฉบับนี้

ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ (Universal Declaration of Human Rights) มีขอบข่ายของเนื้อหาซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ส่วน โดยส่วนแรกเป็นส่วนของอารัมภบทซึ่งให้คำนิยามของหลักสิทธิมนุษยชนที่อิงกับสำนักธรรมชาติ (Natural School) ซึ่งกล่าวถึง “หลักการสำคัญของสิทธิมนุษยชนที่ว่า มนุษย์มีสิทธิติดตัวมาแต่เกิด มนุษย์มีศักดิ์ศรี มีความเสมอภาคกัน” (เอกสารประกอบการจัดทำแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 3, 2555, หน้า 13) การเลือกปฏิบัติต่อบุคคลจะกระทำมิได้ โดยรัฐมีหน้าที่ในการสร้างหลักประกันดังกล่าวในการวางมาตรฐานด้านการเคารพสิทธิของรัฐและระหว่างกันของบุคคลในสังคม ส่วนที่สอง (Article 3 - 21) กล่าวถึงสิทธิของพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (Civil and Political Rights) ส่วนที่สาม (Article 22 - 27) กล่าวถึงสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม (Economic, Social and Cultural Rights) และส่วนที่สี่ (Article 28 - 30) กล่าวถึง “หน้าที่ของบุคคล สังคม และรัฐ โดยการทำที่จะต้องดำเนินการสร้างหลักประกันให้มีการคุ้มครองสิทธิที่ปรากฏในปฏิญญานี้ให้ได้รับการปฏิบัติอย่างจริงจัง” (เอกสารประกอบการจัดทำแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติฉบับที่ 3, 2555, หน้า 13)

ตารางที่ 2 สรุปขอบข่ายของเนื้อหาปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ (Universal Declaration of Human Rights)

องค์ประกอบเนื้อหา	มาตราที่เกี่ยวข้อง
ส่วนที่หนึ่ง อารัมภบท	ข้อ 1 และข้อ 2 มนุษย์มีสิทธิติดตัวมาแต่เกิด มนุษย์มีศักดิ์ศรี มีความเสมอภาคกัน การหมิ่นในคุณค่าของสิทธิมนุษยชนส่งผลให้มีการกระทำอย่างป่าเถื่อนถือว่าขัดต่อหลักมโนธรรมของมนุษยชาติการให้การรับรองในสิทธิที่เท่าเทียมกันระหว่างชายและหญิง
ส่วนที่สอง สิทธิของพลเมืองและ สิทธิทางการเมือง (Civil and Political Rights)	ข้อ 3 ทุกคนมีสิทธิในการมีชีวิตอยู่ เสรีภาพและมีความมั่นคง ข้อ 4 ห้ามบังคับคนให้เป็นทาส และห้ามค้าทาสทุกรูปแบบ ข้อ 5 ห้ามการทรมาน หรือการลงโทษทารุณโหดร้าย ไร้มนุษยธรรมหรือย่ำยีศักดิ์ศรีไม่ได้ ข้อ 6 สิทธิในการได้รับการยอมรับว่าเป็นบุคคลตามกฎหมาย ข้อ 7 ทุกคนเสมอภาคกันตามกฎหมายและมีสิทธิในการได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน โดยปราศจากการเลือกปฏิบัติใด ข้อ 8 สิทธิในการได้รับการเยียวยาจากศาล ข้อ 9 ห้ามการจับกุม คุมขัง หรือเนรเทศโดยพลการ ข้อ 10 สิทธิในการได้รับการพิจารณาคดีอย่างเป็นธรรมและเปิดเผย ข้อ 11 สิทธิในการได้รับการสันนิษฐานว่าบริสุทธิ์ก่อนศาลตัดสิน และต้องมีกฎหมายกำหนดว่า การกระทำนั้นเป็นความผิด และจะกำหนดโทษที่หนักกว่าที่บังคับใช้ในขณะที่ได้กระทำความผิดทางอาญานั้นไม่ได้ ข้อ 12 ห้ามรบกวนความเป็นอยู่ส่วนตัว ครอบครัว เคหสถาน การติดต่อสื่อสาร

องค์ประกอบเนื้อหา	มาตราที่เกี่ยวข้อง
	<p>รวมทั้งห้ามลบล้างชื่อเสียงและเกียรติยศ</p> <p>ข้อ 13 เสรีภาพในการเดินทางและเลือกถิ่นที่อยู่ในประเทศ รวมทั้งการออกนอกประเทศหรือกลับเข้าประเทศโดยเสรี</p> <p>ข้อ 14 สิทธิในการลี้ภัยไปประเทศอื่นเพื่อให้พ้นจากการถูกประหัตประหาร</p> <p>ข้อ 15 สิทธิในการได้รับสัญชาติและการเปลี่ยนสัญชาติ</p> <p>ข้อ 16 สิทธิในการเลือกคู่ครอง สมรสและสร้างครอบครัว โดยปราศจากการจำกัดใด ๆ อันเนื่องจากเชื้อชาติ สัญชาติ หรือศาสนาต้องมีสิทธิเท่าเทียมกัน</p> <p>ข้อ 17 สิทธิในการเป็นเจ้าของทรัพย์สิน</p> <p>ข้อ 18 เสรีภาพในความคิด มโนธรรม ความเชื่อ หรือการถือศาสนา</p> <p>ข้อ 19 เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและแสดงออก รวมทั้งการได้รับข้อมูลข่าวสาร</p> <p>ข้อ 20 สิทธิในการชุมนุมโดยสงบและรวมกลุ่ม และห้ามบังคับเป็นสมาชิกสมาคม</p> <p>ข้อ 21 สิทธิที่จะมีส่วนร่วมในการปกครองประเทศหรือโดยผ่านผู้แทนที่ได้รับเลือกตั้งโดยอิสระ และมีสิทธิเข้าถึงบริการสาธารณะโดยเสมอภาค รวมถึงประชาชนจะต้องมีพื้นฐานอำนาจการปกครอง การแสดงออกทางการเมืองเลือกตั้งตามกำหนดเวลาและอย่างแท้จริง ซึ่งต้องเป็นการออกเสียงอย่างทั่วถึงและเสมอภาค และต้องลงคะแนนลับ หรือวิธีการลงคะแนนอย่างเป็นอิสระ</p>
<p>ส่วนที่สาม สิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม (Economic, Social and Cultural Rights)</p>	<p>ข้อ 22 สิทธิในการได้รับความมั่นคงทางสังคม และได้รับสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม โดยการกำหนดระเบียบและทรัพยากรของประเทศตนเอง</p> <p>ข้อ 23 สิทธิในการมีงานทำตามที่ต้องการ โดยอิสระ และได้รับการประกันการว่างงาน รวมทั้งได้รับค่าตอบแทนที่ยุติธรรม เท่าเทียมกันสำหรับงานอย่างเดียวกัน โดยปราศจากการเลือกปฏิบัติ และรายได้ต้องพอแก่การดำรงชีพสำหรับตนเองและครอบครัว ตลอดจนมีสิทธิ ก่อตั้งและเข้าร่วมสหภาพแรงงานเพื่อคุ้มครองประโยชน์ของตน</p> <p>ข้อ 24 สิทธิในการพักผ่อนและมีเวลาพักจากการทำงาน รวมทั้งจำกัดเวลาทำตามสมควรและวันหยุดเป็นครั้งคราวโดยได้รับค่าจ้าง</p> <p>ข้อ 25 สิทธิในการได้รับมาตรฐานการครองชีพอย่างเพียงพอ สำหรับสุขภาพและความอยู่ดีของตนและครอบครัว ได้รับปัจจัยสี่ สวัสดิการสังคม ประกันการว่างงาน เจ็บป่วย พิกัด เป็นหม้าย ผู้สูงอายุ ตลอดจนต้องคุ้มครองแม่และเด็กเป็นพิเศษ</p> <p>ข้อ 26 สิทธิในการได้รับการศึกษาอย่างเท่าเทียมกัน โดยการศึกษาจะต้องเรียนฟรี ในชั้นประถมศึกษาและขั้นพื้นฐาน ทั้งนี้ การศึกษาจะต้องมุ่งไปสู่การพัฒนาบุคลิกภาพของมนุษย์อย่างเต็มที่และการเสริมสร้างความเคารพต่อสิทธิมนุษยชนและอิสรภาพขั้นพื้นฐาน</p> <p>ข้อ 27 สิทธิที่จะมีส่วนร่วมในวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชุมชน และได้รับการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา</p>
<p>ส่วนที่สี่ หน้าที่ของบุคคล สังคม และรัฐ</p>	<p>ข้อ 28 สังคมต้องมีระเบียบทั้งในระดับประเทศและระหว่างประเทศ เพื่อให้บุคคลได้รับสิทธิ และเสรีภาพตามปฏิญญานี้</p> <p>ข้อ 29 บุคคลย่อมมีหน้าที่ต่อชุมชน การใช้สิทธิเสรีภาพจะต้องเคารพ ในสิทธิ และ</p>

องค์ประกอบเนื้อหา	มาตราที่เกี่ยวข้อง
	เสรีภาพของผู้อื่น เพื่อให้สอดคล้องกับศีลธรรม ความสงบเรียบร้อยของประชาชน และสวัสดิการทั่วไปในสังคมประชาธิปไตย ข้อ 30 ห้ามมิให้รัฐ กลุ่มชน หรือบุคคล กระทำการทำลายสิทธิและเสรีภาพที่ได้รับการรับรองในปฏิญญานี้

ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนขององค์การสหประชาชาติ (Universal Declaration of Human Rights) จึงถือเป็นพิมพ์เขียวสำคัญในการกำหนดกรอบมาตรฐานสำหรับการออกแบบระบบการให้ความคุ้มครองด้านสิทธิมนุษยชนในปัจจุบัน และแม้ตัวปฏิญญาสากลฯ จะเป็นรูปแบบของเอกสารทางกฎหมายที่มิได้มีผลผูกพันทางกฎหมาย แต่ก็ถือเป็นจารีตประเพณีระหว่างประเทศที่ได้รับการยอมรับอย่างแพร่หลายว่ามีสถานะเสมือนเป็นกฎหมายระหว่างประเทศที่รัฐต้องปฏิบัติตามโดยไม่มีข้อยกเว้น (jus cogens) (Weber, et al., 2014) ดังนั้น จึงเห็นได้ว่ากฎหมายรัฐธรรมนูญของประเทศไทยในช่วงหลัง โดยเฉพาะนับตั้งแต่ฉบับ พ.ศ. 2540 ได้มีการพัฒนาเพื่อรองรับการให้ความคุ้มครองด้านสิทธิมนุษยชนที่มีความสอดคล้องกับมาตรฐานสากลมากยิ่งขึ้น

2.2 สนธิสัญญาระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชน

นอกจากปฏิญญาสากลฯ ที่กล่าวมาข้างต้น ยังมีสนธิสัญญาหรืออนุสัญญาระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนที่สำคัญอีก 9 ฉบับ ซึ่งปัจจุบันประเทศไทยได้เข้าเป็นภาคีแล้ว จำนวน 7 ฉบับ อันได้แก่

(1) กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรม (International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights - ICESCR)

ประเทศไทยเข้าเป็นภาคีโดยการภาคยานุวัติ และมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 5 ธันวาคม 2542 โดยทำถ้อยแถลงตีความข้อ 1 เกี่ยวกับสิทธิในการกำหนดเจตจำนงของตนเอง โดยมีให้ตีความรวมถึงการแบ่งแยกดินแดนหรือเอกภาพทางการเมือง

เนื้อหาของกติกาฉบับนี้มี 5 ส่วน 31 ข้อ 3 ส่วนแรก (ข้อ 1 - 15) เป็นสาระบัญญัติว่าด้วยสิทธิต่าง ๆ ส่วนที่ 4 (ข้อ 16 - 25) ว่าด้วยการเสนอรายงานทั้งของรัฐภาคีและในระหว่างองค์กรของสหประชาชาติของการให้ความช่วยเหลือ และการประชุมทางวิชาการและการตีความ และส่วนที่ 5 (ข้อ 26 - 31) ว่าด้วยการลงนามเข้าเป็นรัฐภาคี การมีผลบังคับใช้ ความครอบคลุมของกติกา การแก้ไขและการเก็บรักษาต้นฉบับทั้ง 5 ภาษา (จีน อังกฤษ ฝรั่งเศส รัสเซีย และสเปน) ส่วนที่เป็นสาระบัญญัติ 15 ข้อ กำหนดสิทธิต่าง ๆ ของประชาชน ได้แก่ การกำหนดเจตจำนงของตน การจัดการทรัพยากรและการประกันสิทธิของรัฐภาคี ที่จะต้องให้สิทธิแก่ทั้งประชาชนและผู้ที่ไม่ใช่คนชาติของตน การประกันสิทธิความเท่าเทียมกันในเรื่องเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมระหว่างชายหญิง และเพื่อความเท่าเทียมกันในสังคมประชาธิปไตย การห้ามลิดรอนสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานการรับรองสิทธิในการทำงานหาเลี้ยงชีพด้วยสภาพการทำงานที่ยุติธรรม ค่าจ้างที่เป็นตามความเป็นอยู่และสภาพการทำงานที่ปลอดภัย ถูกสุขลักษณะ การก่อตั้งสหภาพแรงงาน สิทธิของแรงงานสิทธิในสวัสดิการสังคม การประกันสังคม สิทธิของครอบครัวในฐานะจำเป็น สังคมพื้นฐานทางธรรมชาติ สิทธิของมารดา เด็ก ผู้เยาว์ และความคุ้มครองสิทธิในมาตรฐานการครองชีพที่เพียงพอในปัจจุบัน 4 โดยเฉพาะเรื่องอาหาร โดยปลอดจากความหิวโหยและการแบ่งสรรอาหาร สิทธิด้านสุขภาพ สุขลักษณะ บริการทางการแพทย์การควบคุมโรคระบาด โดยเฉพาะอนามัยทารก สิทธิทางการศึกษา ซึ่งประถมศึกษาจะเป็นการศึกษาภาคบังคับที่ให้เปล่าแก่ทุกคน และการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาและอุดมศึกษาที่เหมาะสม

เท่าเทียมกัน รวมถึงการศึกษาขั้นพื้นฐานที่จะต้องส่งเสริมให้มากที่สุด สิทธิที่จะมีส่วนร่วมของประชาชนในด้านวัฒนธรรม วิทยาศาสตร์ และการดูแลจากภาครัฐที่จะคุ้มครอง อนุรักษ์ และการพัฒนา รวมทั้ง การเผยแพร่ความรู้ทางวิทยาศาสตร์และทางวัฒนธรรม

(2) กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights - ICCPR)

ประเทศไทยเข้าเป็นภาคีโดยการภาคยานุวัติและมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 30 มกราคม 2540 โดยมีถ้อยแถลงตีความ 4 ประเด็น ได้แก่ เรื่องการกำหนดเจตจำนงของตนเอง โดยมีได้หมายรวมถึง การแบ่งแยกดินแดนหรือเอกภาพทางการเมือง ข้อ 1 โทษประหารสำหรับผู้ที่มีอายุต่ำกว่า 17 ปี ข้อ 6 การนำตัวผู้ต้องหาเข้าสู่การพิจารณาคดีโดยพลัน ข้อ 9 และการโฆษณาชวนเชื่อเพื่อทำสงคราม ข้อ 20

เนื้อหาของกติกาฉบับนี้มี 6 ส่วน 53 ข้อ 3 ส่วนแรก (ข้อ 1 - 27) เป็นสาระบัญญัติว่าด้วยสิทธิต่าง ๆ ส่วนที่ 4 (ข้อ 27 - 45) ว่าด้วยคณะกรรมการ และการเสนอรายงาน (ข้อ 40) การไกล่เกลี่ยข้อร้องเรียนระหว่างประเทศเกี่ยวกับการไม่ปฏิบัติตามบทบัญญัติของกติกาส่วนที่ 5 (ข้อ 46 - 47) ว่าด้วยการตีความ และส่วนที่ 6 (ข้อ 47 - 53) ว่าด้วยการลงนามเข้าเป็นภาคี การมีผลใช้บังคับ การแก้ไข การเก็บรักษาต้นฉบับทั้ง 5 ภาษา

ส่วนที่เป็นสาระบัญญัติ 27 ข้อ กำหนดสิทธิต่างๆ ทั้งในส่วนที่เป็นสิทธิของประชาชน ซึ่งว่าด้วยการกำหนดสิทธิของตนเองของประชาชนในเรื่องการเมือง และสามารถดำเนินการอย่างเสรีในการจัดการทรัพยากรและพัฒนาเศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรมของตน และการประกันสิทธิของรัฐภาคี ที่จะต้องส่งเสริมให้บังเกิดผลตามสิทธิดังกล่าว โดยปราศจากการเลือกปฏิบัติ สิทธิเหล่านี้รวมถึงสิทธิที่จะมีชีวิตและการยกเลิกโทษประหารชีวิต การห้ามการทรมาน/ลงโทษทารุณโหดร้าย การมีทาส เสรีภาพในความปลอดภัยของร่างกาย ห้ามการจับกุมโดยมิได้ทำผิดกฎหมาย การปฏิบัติต่อผู้ถูกจับกุมด้วยมนุษยธรรม เสรีภาพในการเลือกถิ่นที่อยู่อาศัย ความเสมอภาคในด้านกฎหมาย และกระบวนการยุติธรรมทางศาล สิทธิในสถานะบุคคล สิทธิในความเป็นส่วนตัว สิทธิเสรีภาพทางความคิดและศาสนา การห้ามการโฆษณาชวนเชื่อเพื่อการสงครามและการเกลียดชังเผ่าพันธุ์ สิทธิในการชุมนุมอย่างสงบ การรวมตัวเป็นสมาคม การคุ้มครองครอบครัวและการสมรส สิทธิของเด็กในด้าน การคุ้มครอง การมีทะเบียนเกิดและสัญชาติ การมีสิทธิมีส่วนในการบริหารบ้านเมืองและสิทธิของชนกลุ่มน้อย

(3) อนุสัญญาว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ (Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women - CEDAW)

ประเทศไทยเข้าเป็นภาคีโดยการภาคยานุวัติ และมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 8 กันยายน 2528 โดยตั้งข้อสงวนไว้ 7 ข้อ คือ ข้อ 7 ความเสมอภาคทางการเมืองตำแหน่งทางราชการ ข้อ 9 การถือสัญชาติของบุตร ข้อ 10 ความเสมอภาคทางการศึกษา ข้อ 11 สิทธิโอกาสที่จะได้รับการจ้างงาน ข้อ 15 การทำนิติกรรม ข้อ 16 การสมรสและความสัมพันธ์ในครอบครัว ข้อ 29 ซึ่งต่อมาได้ถอนข้อสงวนออกรวม 5 ข้อ คือ ข้อ 11 และ 15 ในปี 2533 ข้อ 9 ปี 2535 ข้อ 7 และ 10 ปี 2537 คงยังเหลือข้อสงวนไว้ 2 ข้อ คือ ข้อ 16 และ 29 เกี่ยวกับการสมรสและความสัมพันธ์ในครอบครัวและการระงับข้อพิพาท

เนื้อหาของอนุสัญญานี้มี 6 ส่วน 30 ข้อ 4 ส่วนแรก (ข้อ 1 - 16) เป็นสาระบัญญัติว่าด้วยสิทธิต่าง ๆ ของสตรี ส่วนที่ 5 (ข้อ 17 - 22) ว่าด้วยการจัดตั้งคณะกรรมการและการเสนอรายงาน ส่วนที่ 6 (ข้อ 23 - 30) ว่าด้วยผลกระทบของอนุสัญญาและการกำหนดมาตรการที่จำเป็น การลงนามเข้าเป็นภาคี การมีผลบังคับใช้ การแก้ไข การตั้งข้อสงวน การระงับข้อพิพาท และการเก็บรักษาต้นฉบับทั้ง 5 ภาษา

อนุสัญญาฉบับนี้มีข้อที่น่าสนใจ คือ มีอรรถกถาที่ยาวเป็นพิเศษ เป็นการแสดงความห่วงใยต่อสตรีที่ยังถูกเลือกปฏิบัติอย่างกว้างขวาง เห็นควรให้ได้รับความเสมอภาค การมีส่วนร่วมและการรับผิดชอบร่วมกันของทั้งบุรุษและสตรีในการพัฒนาประเทศและการดูแลครอบครัว ดังนั้นในส่วนที่เป็นสาระบัญญัติ 16 ข้อ

จึงกำหนดความหมายของ “การเลือกปฏิบัติต่อสตรี” ซึ่งจะต้องถูกประณามและขจัดทุกประการโดยไม่ชักช้า และบรรจุหลักการความเสมอภาคของ 2 เพศ ไว้เป็นหลักประกันในรัฐธรรมนูญ ตลอดจนกฎหมายและมาตรการอื่น ๆ ที่จะจัดการให้เกิดความก้าวหน้าอย่างเต็มที่ของสตรีทั้งโดยการออกมาตรการพิเศษ เร่งรัด ปรับปรุงแผนทางสังคม วัฒนธรรม และระบบครอบครัวเพื่อความเสมอภาคการปราบปรามการค้าสตรี ในทุกรูปแบบ ขจัดการเลือกปฏิบัติในด้านการเมือง การเป็นผู้แทนรัฐบาลการร่วมงานในองค์การระหว่างประเทศ การได้มาและคงไว้ซึ่งสัญชาติของสตรีและบุตร ความเสมอภาคทางการศึกษา การจ้างงาน ค่าตอบแทน การคุ้มครองสุขภาพ การตั้งครุฑ และการคลอดบุตร สิทธิประโยชน์ด้านครอบครัว สินเชื่อ กีฬา นันทนาการ วัฒนธรรม ขจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในชนบท ทั้งด้านเศรษฐกิจ การพัฒนา สุขภาพประกันสังคม การศึกษา ฝึกอบรม การรวมกลุ่ม พึ่งตนเอง ความเสมอภาคทางกฎหมาย ตลอดจนสิทธิในการสมรสและความสัมพันธ์ทางครอบครัว

(4) อนุสัญญาว่าด้วยการขจัดเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติในทุกรูปแบบ (International Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination - ICERD)

ประเทศไทยเข้าเป็นภาคีโดยภาคยานุวัติ และมีผลบังคับใช้กับประเทศไทยเมื่อวันที่ 27 กุมภาพันธ์ 2546 โดยทำถ้อยแถลงตีความไว้ว่าจะไม่รับพันธกรณีเกินกว่าที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยและกฎหมายไทยบัญญัติไว้ รวมทั้งมีข้อสงวน 2 ข้อ คือ ข้อ 4 ในเรื่องการดำเนินมาตรการขจัดเลือกปฏิบัติเท่าที่จำเป็น และ ข้อ 22 ในเรื่องการเจรจาตกลงในเรื่องข้อพิพาทที่ไม่สามารถตกลงกันได้และเสนอให้ศาลยุติธรรมระหว่างประเทศพิจารณา

เนื้อหาของอนุสัญญามี 3 ส่วน 25 ข้อ ส่วนแรก (ข้อ 1 - 7) เป็นสาระบัญญัติว่าด้วยสิทธิต่าง ๆ ส่วนที่ 2 (ข้อ 7 - 16) ว่าด้วยคณะกรรมการการเสนอรายงาน การรับข้อร้องเรียนระหว่างรัฐการดำเนินการ การไกล่เกลี่ยและการยุติข้อพิพาทของคณะกรรมการ และส่วนที่ 3 (ข้อ 17 - 25) ว่าด้วยการลงนามเข้าเป็นภาคี การมีผลบังคับใช้เงื่อนไขในการตั้งข้อสงวนและการถอนข้อสงวน การเพิกถอนอนุสัญญา การเสนอข้อพิพาทสู่ศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ การแก้ไขและการเก็บรักษาต้นฉบับทั้ง 5 ภาษา

สาระบัญญัติ 7 ข้อ ของอนุสัญญานี้กำหนดความหมายของ “การเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติ” การตีความและมาตรการพิเศษที่จัดขึ้นตามความจำเป็นด้วยเจตนาเพื่อประกันความก้าวหน้าของกลุ่มคนบางกลุ่มที่ต้องการความคุ้มครองและสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐาน การประณามการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติและการประกันการไม่เลือกปฏิบัติต่อบุคคลกลุ่มหรือสถาบัน หรือสนับสนุนการเลือกปฏิบัติเหล่านี้ การดำเนินมาตรการที่จะแก้ไขกฎระเบียบที่ก่อให้เกิดการเลือกปฏิบัติด้วยวิธีการที่เหมาะสมและสนับสนุนการประสานเชื้อชาติเข้าด้วยกัน การจัดให้มีมาตรการพิเศษชั่วคราวเพื่อสนับสนุนการคุ้มครองกลุ่มบุคคลบางกลุ่ม เพื่อให้ได้รับสิทธิเสรีภาพอย่างเสมอภาค การประณามการแบ่งแยกทางเชื้อชาติ ผิด การโฆษณาชวนเชื่อในเรื่องความเหนือกว่าของบางชนกลุ่ม การเกลียดชังระหว่างเชื้อชาติ การลงโทษตามกฎหมายแก่การกระทำที่ประณามเหล่านี้ และห้ามการดำเนินการส่งเสริมกระตุ้นการเลือกปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ของรัฐ การประกันสิทธิของทุกคนให้เสมอภาคกันตามกฎหมาย ภายใต้ศาลและกระบวนการยุติธรรม การคุ้มครองของรัฐ การใช้สิทธิอย่างทั่วถึงและเสมอภาคในทางการเมือง กิจกรรมสาธารณะและบริการสาธารณะ สิทธิของพลเมืองในเรื่องต่าง ๆ ทุกเรื่อง เช่น การมีถิ่นพำนัก การครองสัญชาติ การสมรสและเลือกคู่สมรส การรับมรดก สิทธิเสรีภาพทางความคิดเห็น การนับถือศาสนา การชุมนุม สิทธิทางเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรมต่าง ๆ ทั้งในด้านการทำงาน ที่อยู่อาศัย การสาธารณสุข การศึกษา กิจกรรมทางวัฒนธรรมและบริการต่าง ๆ และการประกันสิทธิของรัฐที่จะให้ความคุ้มครองแก่ทุกคนในอาณาเขตจากการเลือกปฏิบัติเหล่านี้ รวมถึงสิทธิที่จะร้องขอค่าทดแทนจากศาลเพื่อชดเชยความเสียหายอันเป็นผลจากการเลือกปฏิบัติเหล่านี้

(5) อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (Convention on the Rights of the Child - CRC)

ประเทศไทยเข้าเป็นภาคีโดยการภาคยานุวัติ โดยมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 26 เมษายน 2535 โดยมีข้อสงวน 3 ข้อ ได้แก่ ข้อ 7 ว่าด้วยการจดทะเบียนเกิดและการได้สัญชาติของเด็ก ข้อ 22 ว่าด้วยการร้องขอสถานะผู้ลี้ภัยของเด็ก และข้อ 29 ว่าด้วยการจัดการศึกษาของเด็ก ซึ่งต่อมาได้ถอนข้อสงวนข้อที่ 29 ซึ่งมีผลเมื่อวันที่ 11 เมษายน 2540 จากการแจ้งของสำนักเลขาธิการสหประชาชาติ ในปัจจุบันจึงยังคงเหลือข้อสงวน 2 ข้อ คือ ข้อ 7 และ 22

เนื้อหาของอนุสัญญาฉบับนี้มี 3 ส่วน 54 ข้อ ส่วนแรก (ข้อ 1 - 41) เป็นสาระบัญญัติว่าด้วยสิทธิต่าง ๆ ของเด็ก ส่วนที่ 2 (ข้อ 42 - 45) ว่าด้วยการเผยแพร่อนุสัญญา คณะกรรมการว่าด้วยสิทธิเด็ก การเสนอรายงานการส่งเสริมการปฏิบัติตามอนุสัญญาอย่างมีประสิทธิภาพด้วยความร่วมมือระหว่างประเทศ ส่วนที่ 3 (ข้อ 46 - 54) ว่าด้วยการลงนามเข้าเป็นภาคี การมีผลบังคับใช้ การแก้ไข การตั้งและการถอนข้อสงวน การบอกเลิก และการเก็บรักษาต้นฉบับทั้ง 5 ภาษา

ส่วนที่เป็นสาระบัญญัติ 40 ข้อ ประกอบด้วยความหมายของ “เด็ก” การประกันสิทธิพื้นฐานของรัฐภาคีต่อเด็กในเขตอำนาจของตนบนสิทธิพื้นฐาน 4 ประการ คือ สิทธิที่จะมีชีวิต สิทธิที่จะได้รับการปกป้อง สิทธิที่จะได้รับการพัฒนา และสิทธิที่จะมีส่วนร่วม การไม่เลือกปฏิบัติ การคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็ก การเคารพต่อความรับผิดชอบและสิทธิหน้าที่ของบิดามารดา ครอบครัว และสภาพสังคมของเด็ก การประกันสิทธิที่จะมีชีวิต การมีชื่อ มีสัญชาติ เอกลักษณะ การอยู่ร่วมกันระหว่างเด็กกับบิดามารดาและครอบครัวและการรักษาความสัมพันธ์ระหว่างกัน สิทธิเสรีภาพของเด็กในการแสดงความคิดเห็น การแสดงออก การแสวงหา/ได้รับข้อมูล ข่าวสาร ความคิด มโนธรรม ศาสนา การสมาคม ความเป็นส่วนตัว การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารจากสื่อ และการคุ้มครองจากข้อมูลข่าวสารที่เป็นอันตราย การช่วยเหลือบิดามารดาผู้ปกครองให้สามารถเลี้ยงดูเด็กได้ การคุ้มครองจากความรุนแรงทั้งปวง การดูแลทางเลือกสำหรับเด็ก การรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม การร้องขอสถานะผู้ลี้ภัย การดูแลเด็กพิการ การดูแลสุขภาพและการสาธารณสุขสำหรับเด็กและมารดา การประกันสังคม การได้รับมาตรฐาน การดำรงชีวิตที่เพียงพอ การศึกษา การพัฒนาบุคลิกภาพ การยอมรับความหลากหลายทางวัฒนธรรม นันทนาการ การคุ้มครองจากการถูกแสวงประโยชน์ทางเศรษฐกิจ ยาเสพติด ทางเพศ การลักพา ขาย ค่าเด็ก การคุ้มครองจากการแสวงประโยชน์ทุกรูปแบบ การถูกทรมานหรือลงโทษที่โหดร้ายไร้มนุษยธรรม การพิพาทด้วยอาวุธ การฟื้นฟูจิตใจและการกลับคืนสู่สังคม การคุ้มครองเด็กที่ต้องประสบปัญหาด้านกฎหมายและต้องเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม และผลกระทบของอนุสัญญานี้ต่อกฎหมายเดิมที่มีอยู่

ซึ่งจะเห็นว่าสนธิสัญญา 2 ฉบับแรกที่ออกบังคับใช้ปีเดียวกัน (2519) ในระยะเวลาใกล้เคียงกันมาก และมีอายุถึง 30 ปีแล้วนั้น เป็นสนธิสัญญาที่กำหนดสิทธิมนุษยชนพื้นฐานโดยตรง คือ สิทธิของมนุษย์ทุกคน ในฐานะเป็นพลเมืองโลกที่จะต้องมีส่วนมีเสียงในการบริหารบ้านเมืองและดำเนินชีวิตในสังคมอย่างได้รับการเคารพในศักดิ์ศรี มีความเสมอภาคในสภาพแวดล้อมของวิถีชีวิตคือ เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ซึ่งเมื่อมีสิทธิพื้นฐานเหล่านี้แล้ว จึงได้มุ่งเจาะเข้าสู่เรื่อง/กลุ่มพิเศษต่าง ๆ เช่น เชื้อชาติ เพศ (สตรี) วัย (เด็ก) ฯลฯ

(6) อนุสัญญาต่อต้านการทรมานและการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือย่ำยีศักดิ์ศรี (Convention against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment)

ประเทศไทยได้เข้าเป็นภาคีอนุสัญญาต่อต้านการทรมานและการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม โดยอนุสัญญาดังกล่าวจะมีผลบังคับใช้กับประเทศไทยตั้งแต่วันที่ 1 พฤศจิกายน 2550 เป็นต้นไป โดยมีการจัดทำถ้อยแถลงตีความจำนวน 3 ข้อ และตั้งข้อสงวน 1 ข้อ ได้แก่ ข้อบทที่ 1 เรื่องคำนิยามของคำว่า “การทรมาน” เนื่องจากประมวลกฎหมายอาญาของประเทศไทยที่ใช้บังคับในปัจจุบันไม่มีบทบัญญัติจำกัดความ โดยเฉพาะ ประเทศไทยจึงตีความความหมายของคำดังกล่าวตามประมวลกฎหมายอาญาที่ใช้บังคับในปัจจุบัน

ข้อบทที่ 4 เรื่องการกำหนดให้การทรمانทั้งปวงเป็นความผิดที่ลงโทษได้ตามกฎหมายอาญาและนำหลักการนี้ไปใช้กับการพยายาม การสมรู้ร่วมคิดและการมีส่วนร่วมในการทรمان ประเทศไทยตีความในกรณีดังกล่าวตามประมวลกฎหมายอาญาที่ใช้บังคับในปัจจุบัน ข้อบทที่ 5 เรื่องให้รัฐภาคีดำเนินมาตรการต่าง ๆ ที่อาจจำเป็นเพื่อให้ต้นมีเขตอำนาจเหนือความผิดที่อ้างถึงตามข้อบทที่ 4 โดยประเทศไทยตีความว่าเขตอำนาจเหนือความผิดดังกล่าวเป็นไปตามประมวลกฎหมายอาญาของไทยที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบัน ข้อสงวนตามข้อบทที่ 30 วรรคหนึ่ง โดยประเทศไทยไม่รับผูกพันตามข้อบทดังกล่าว (ซึ่งระบุให้นำข้อพิพาทเกี่ยวกับการตีความหรือการนำอนุสัญญาฯ ไปใช้ ขึ้นสู่การวินิจฉัยชี้ขาดของศาลยุติธรรมระหว่างประเทศได้หากคู่พิพาทฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งร้องขอ) ซึ่งการจัดทำข้อสงวนในข้อนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อไม่ยอมรับอำนาจของศาลยุติธรรมระหว่างประเทศเป็นการล่วงหน้า เว้นเสียแต่ว่าจะพิจารณาเห็นสมควรเป็นกรณี ๆ ไป

อนุสัญญาฯ มีวัตถุประสงค์ในการระงับและยับยั้งการทรمان รวมทั้งป้องกันมิให้องค์กรหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำการใดที่เป็นารยุยง ยินยอม รู้เห็นเป็นใจ ช่มชู้หรือบังคับขู่เข็ญที่จะเป็นการทรمان โดยเจตนาที่ทำให้เกิดความเจ็บปวดหรือความทุกข์ทรمانอย่างสาหัสไม่ว่าทางกายหรือทางจิตใจต่อบุคคลใดบุคคลหนึ่งเพื่อความมุ่งประสงค์เพื่อให้ได้มาเพื่อข้อสนเทศหรือคำสารภาพจากบุคคลนั้นหรือบุคคลที่สาม รวมทั้งการบังคับขู่เข็ญและการลงโทษบุคคลนั้นสำหรับการกระทำซึ่งบุคคลนั้นหรือบุคคลที่สามกระทำ หรือถูกสงสัยว่าได้กระทำ

(7) อนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิของคนพิการ (Convention on the Rights of Persons with Disabilities – CRPD)

ประเทศไทยได้ลงนามอนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิของคนพิการ ณ สำนักงานใหญ่สหประชาชาติ ณ นครนิวยอร์ก เมื่อวันที่ 30 มีนาคม 2550 ซึ่งเป็นวันแรกที่เปิดให้มีการลงนามในอนุสัญญาดังกล่าว และเมื่อวันอังคารที่ 1 เมษายน 2551 คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบให้ประเทศไทยให้สัตยาบันอนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิคนพิการ และได้ยื่นสัตยาบันสารเมื่อวันที่ 29 กรกฎาคม 2551 แต่ให้มีการจัดทำถ้อยแถลงตีความต่อข้อ 17 ของอนุสัญญาฯ โดยมีผลบังคับใช้กับประเทศไทยในวันที่ 27 สิงหาคม 2551 สารสำคัญของอนุสัญญาฯ คือ รัฐภาคีมีพันธกรณีที่จะต้องจัดการเลือกปฏิบัติต่อคนพิการในทุกรูปแบบทั้งในด้านกฎหมาย การปกครอง และการปฏิบัติต่าง ๆ ซึ่งรวมถึงการกำหนดมาตรการที่เหมาะสมเพื่อประกันการเข้าถึงและใช้ประโยชน์อย่างเท่าเทียมกันของคนพิการ ในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมทางกายภาพ การขนส่ง ข้อมูลข่าวสารและบริการสาธารณะ การยอมรับความเท่าเทียมกันของคนพิการในทางกฎหมายสำหรับโอกาสในการรับการศึกษา การเข้าทำงาน การรักษาพยาบาล การประกันสิทธิและโอกาสที่จะมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างเท่าเทียมกันกับบุคคลทั่วไป ทั้งนี้ รัฐภาคีจะต้องกำหนดผู้ประสานงาน (focal points) และกลไกประสานงานในรัฐบาล เพื่อเป็นกลไกหลักในการผลักดันและตรวจสอบการอนุวัติอนุสัญญาฯ โดยจะต้องเปิดโอกาสให้ภาคประชาสังคมมีส่วนร่วมในกระบวนการอย่างเต็มที่และรัฐภาคีมีพันธกรณีที่จะต้องเผยแพร่อนุสัญญาฯ ให้ประชาชนทั่วไปทราบอย่างทั่วถึง โดยรวมถึงการเผยแพร่ในรูปแบบที่คนพิการในด้านต่าง ๆ สามารถเข้าถึงได้ รัฐภาคีต้องเสนอรายงานต่อคณะกรรมการว่าด้วยสิทธิของคนพิการภายใน 2 ปี นับวันที่อนุสัญญาฯ มีผลใช้บังคับกับรัฐภาคีนั้น ๆ

2.3 ปฏิญญาเวียนนาและแผนปฏิบัติการ

ปฏิญญาเวียนนาและแผนปฏิบัติการ (Vienna Declaration and Programme of Action) หรือที่รู้จักในนามของ “VDPA” ถือเป็นเอกสารสำคัญที่ได้รับการรับรองโดยการประชุมระดับโลกว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ณ กรุงเวียนนา ประเทศออสเตรีย เมื่อปี ค.ศ. 1993 (World Conference on Human Rights) เพื่อขับเคลื่อนให้การคุ้มครองและส่งเสริมสิทธิมนุษยชนของนานาประเทศเกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม สืบเนื่องจากปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights - UDHR) ค.ศ. 1948 โดยปฏิญญาดังกล่าวมีการตกลงและยอมรับร่วมกันของประเทศที่เข้าร่วมการประชุมในการเสนอแนะแนวทางแก่รัฐบาลและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเพื่อลงมือกระทำให้เกิดการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนอย่างจริงจัง และแม้ปฏิญญาดังกล่าวจะไม่มีผลผูกพันทางกฎหมายแต่ก็ถือเป็นเครื่องมือที่ช่วยสร้างแรงกดดัน โน้มน้าวประชาคมโลกให้เกิดกระแสการเปลี่ยนแปลงขึ้น

ในการประชุมดังกล่าว ที่ประชุมได้เสนอแนะให้แต่ละรัฐพิจารณาถึงความเหมาะสมในการจัดทำร่างแผนปฏิบัติการโดยรัฐต้องมีการกำหนดขั้นตอนการปรับปรุงการส่งเสริมและการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน อันเป็นที่มาของ**ส่วนที่สอง วรรค 71 ของปฏิญญาฯ** ที่ได้เสนอแนะให้แต่ละรัฐพิจารณาถึงความจำเป็นในการร่างแผนปฏิบัติการแห่งชาติเพื่อกำหนดแนวทางที่แต่ละรัฐจะต้องดำเนินการดังกล่าว โดยองค์การสหประชาชาติได้จัดทำคู่มือแผนปฏิบัติการสิทธิมนุษยชน (Handbook on National Human Rights Plans of Action) ขึ้นเพื่อให้ประเทศต่าง ๆ สามารถใช้เป็นแนวทางในการจัดทำร่างแผนปฏิบัติการด้านสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ โดยสามารถปรับให้เข้ากับบริบทของสังคมในประเทศตน นอกจากนี้ สำนักงานข้าหลวงใหญ่แห่งสหประชาชาติเพื่อสิทธิมนุษยชน (The Office of the UN High Commissioner for Human Rights – OHCHR) ยังมีบุคลากรผู้เชี่ยวชาญด้านเทคนิคประจำคณะผู้แทน (mission) ที่สามารถให้ความช่วยเหลือแนะแนวทางในการจัดทำแผน (OHCHR, 2017)

2.4 คู่มือแผนปฏิบัติการด้านสิทธิมนุษยชนขององค์การสหประชาชาติ

การจัดทำแผนปฏิบัติการโดยอิงแนวทางตามคู่มือแผนปฏิบัติการสิทธิมนุษยชนขององค์การสหประชาชาติ ถือว่ามีความสำคัญต่อการผลักดันให้การส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนเกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมและทำให้มีหลักการในการดำเนินงานที่สอดคล้องกับหลักสากล ยุทธศาสตร์ แผนนโยบายและบริบทของสังคมไทย อันได้แก่

- การศึกษาและทบทวนประเด็นปัญหาด้านสิทธิมนุษยชนภายในประเทศ
- การกระตุ้น ส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมอย่างจริงจังของทุกภาคส่วน โดยเฉพาะของภาคประชาสังคม

เพื่อให้เกิดการสะท้อนปัญหาอย่างครอบคลุม

- การตั้งเป้าหมายที่สามารถกระทำได้จริง
- การเสนอแนะแนวทางดำเนินการและกิจกรรมที่สามารถปฏิบัติได้จริง

โดยผลสัมฤทธิ์ที่ได้ต้องก่อให้เกิดกรอบกฎหมายที่เข้มแข็งเพื่อรองรับประเด็นปัญหาด้านสิทธิมนุษยชน อันอยู่บนพื้นฐานของมาตรฐานสากลและกฎหมายระหว่างประเทศ การมีวัฒนธรรมของการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนที่เข้มแข็ง การคุ้มครองปัจเจกบุคคลที่ดีขึ้นโดยคำนึงถึงสาธารณประโยชน์ การมีสถาบันและกลไกส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนที่เข้มแข็ง การมีสวัสดิการสังคมที่มีประสิทธิภาพเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นของประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งของกลุ่มเปราะบาง และการลดความขัดแย้ง ส่งเสริมให้มีความสมานฉันท์ของประชาชนในประเทศ (คู่มือแผนปฏิบัติการสิทธิมนุษยชน, หน้า 3)

ทั้งนี้ คู่มือแผนปฏิบัติการสิทธิมนุษยชนได้กล่าวถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของแผนปฏิบัติการสิทธิมนุษยชน อันได้แก่

- ระดับการให้การสนับสนุนของฝ่ายการเมือง
- การวางแผนที่มีความโปร่งใส คำนึงถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นสำคัญ

- การศึกษาที่ครอบคลุมประเด็นพื้นฐานด้านสิทธิมนุษยชนในสังคมตน
- การจัดลำดับความสำคัญของประเด็นเพื่อให้เกิดการปฏิบัติได้จริง
- การกำหนดเป้าหมายความสำเร็จที่ชัดเจนและมีกลไกการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล
- การทุ่มเททรัพยากรอย่างจริงจังเพื่อให้เพียงพอต่อการดำเนินการตามแผน
(คู่มือแผนปฏิบัติการสิทธิมนุษยชน, หน้า 2)

การกำหนดช่วงเวลา (phase) การดำเนินการจัดทำแผนปฏิบัติการตามคู่มือแผนปฏิบัติการสิทธิมนุษยชน แบ่งออกเป็น 5 ช่วงเวลาด้วยกัน โดยเริ่มตั้งแต่ 1) ขั้นเตรียมการ (preparatory phase) 2) ขั้นพัฒนาแผน (developmental phase) 3) ขั้นดำเนินการ (implementation phase) 4) ขั้นการติดตามผล (monitoring and evaluation phase) และ 5) ขั้นทบทวนผลการดำเนินการ (review phase) เพื่อเสนอแนะการจัดทำแผนในอนาคต (คู่มือแผนปฏิบัติการสิทธิมนุษยชน, หน้า 6)

โดยที่ร่างแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 4 อยู่ในระยะที่สองซึ่งถือว่าอยู่ในขั้นพัฒนาแผน (developmental phase) ที่กำลังจะเข้าสู่ขั้นดำเนินการ (implementation phase) ในส่วนนี้จึงขออิงแนวทางการดำเนินการในช่วงระยะการจัดทำแผนที่เกี่ยวข้อง

ขั้นพัฒนาแผน (developmental phase) ประกอบด้วย การประชุมหารือของคณะกรรมการผู้ประสานงาน การวางหลักการของแผน การจัดตั้งคณะทำงานกลุ่ม การหารือกับองค์กรอิสระและกลุ่มผู้มีส่วนได้เสีย การรับฟังความคิดเห็นของประชาชน การจัดทำรายงานการศึกษาข้อมูลขั้นพื้นฐาน การจัดลำดับความสำคัญของประเด็นปัญหา การเชื่อมโยงกับแผนระดับชาติอื่นๆ การร่างแผน การกำหนดกรอบระยะเวลา และการพิจารณาสถานะทางกฎหมาย

ขั้นดำเนินการตามแผน (implementation phase) ประกอบด้วย การนำร่องแผนปฏิบัติการ การประชุมครั้งคราวของคณะกรรมการผู้ประสานงาน การทำงานร่วมกับทีมที่ดำเนินการตามแผน การหารือกับเครือข่าย การกำหนดยุทธศาสตร์สื่อประชาสัมพันธ์ การให้ความรู้ด้านสิทธิมนุษยชน การให้สถานะทางกฎหมายหรือรับรองโดยรัฐสภา

แผนภาพที่ 3 แสดงกระบวนการจัดทำแผนปฏิบัติการตามคู่มือแผนปฏิบัติการสิทธิมนุษยชน

ขั้นพัฒนาแผน (developmental phase)

สิ่งสำคัญที่คณะทำงานผู้ประสานงานต้องกระทำเป็นอย่างแรกหลังจากผ่านขั้นการเตรียมการคือ การพัฒนาสาระสำคัญของร่างแผนและกลไกสำหรับการดำเนินการ ติดตาม ประเมินและทบทวนแผนปฏิบัติการ โดยต้องมีการวางรูปแบบ (model) ของหลักการที่จะเป็นตัววางโครงสร้างของแผน และโดยที่ประเด็นด้านสิทธิมนุษยชน ถือเป็นประเด็นที่มีความซับซ้อนและเกี่ยวเนื่องกับประชาชนเป็นวงกว้าง การมีผู้แทนจากหลายภาคส่วน และหลากหลายระดับ อาทิ ประชาชน เจ้าหน้าที่องค์กรภาครัฐ ผู้เชี่ยวชาญและนักวิชาการด้านสิทธิมนุษยชน มาช่วยในขั้นของการดำเนินการ (implementation phase) จะมีส่วนช่วยให้การดำเนินการตามแผนเป็นไปอย่างมีรูปธรรมและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

การวางหลักการสำหรับการพัฒนาแผนปฏิบัติการ

แนวทางในการจัดเตรียมการพัฒนาแผนมี ดังนี้

- จัดทำเอกสารสำหรับคณะทำงาน อันได้แก่ ภูมิหลังของการจัดทำแผนสิทธิมนุษยชน ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับมาตรฐานสากลด้านสิทธิมนุษยชน ธรรมเนียมปฏิบัติในประเทศ และสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนในประเทศ ทางเลือกซึ่งเป็นแนวทางในการดำเนินการตามแผนที่เหมาะสมกับสถานการณ์ของแต่ละพื้นที่
- เชิญผู้เชี่ยวชาญทั้งในและต่างประเทศซึ่งมีประสบการณ์ทำงานในการพัฒนาแผนระดับประเทศ เพื่อให้ความรู้ อบรม แลกเปลี่ยนประสบการณ์

โดยท้ายที่สุด คณะทำงานผู้ประสานงานควรมุ่งที่จะพัฒนาเค้าโครงของแผนที่มีเป้าหมายสูงแต่ยังคงสะท้อนถึงความเป็นจริงที่ยังคงคำนึงกรอบระยะเวลาที่สามารถบรรลุได้จริง โดยเค้าโครงของแผนจะสามารถใช้เป็นฐานในการพิจารณาสำหรับหน่วยงานของรัฐและสำหรับปรึกษาหารือกับภาคประชาชน

การจัดทำรายงานการศึกษาข้อมูลขั้นพื้นฐาน (baseline study)

การจัดทำรายงานการศึกษาข้อมูลขั้นพื้นฐานถือเป็นกุญแจดอกสำคัญสำหรับการกำหนดทิศทางในการพัฒนาแผนปฏิบัติการ ซึ่งจะช่วยให้ผู้วางแผนเข้าใจสถานการณ์ประเด็นปัญหาด้านสิทธิมนุษยชนที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน โดยแผนปฏิบัติการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติที่มีอยู่ของหลายประเทศได้รับการพัฒนามาจากการรายงานประเมินสถานการณ์ที่ครอบคลุมขององค์การสหประชาชาติ ทำให้เข้าใจถึงปัญหาด้านสิทธิมนุษยชนที่ประเทศกำลังเผชิญอยู่ที่จะต้องได้รับการแก้ไข นโยบายของรัฐที่มีการประกาศใช้อยู่และภาพรวมของประเด็นปัญหาที่รัฐได้มีการแก้ไขแล้ว รวมถึงอุปสรรคของรัฐในการแก้ไขปัญหา นั้น ๆ ดังนั้น การจัดทำการศึกษาข้อมูลขั้นพื้นฐานจึงต้องครอบคลุมทุกด้านนับตั้งแต่ด้านสาธารณสุข ด้านระบบการศึกษา ด้านระบบการให้บริการอื่น ๆ ของภาครัฐ ไปจนถึงด้านงานบริหารงานยุติธรรม โดยที่การจัดทำการศึกษาข้อมูลขั้นพื้นฐานเชิงลึกให้ครอบคลุมในทุก ๆ ด้านอาจต้องอาศัยระยะเวลาในการศึกษานานและงบประมาณสูง ผู้พัฒนาแผนจึงจำเป็นต้องคำนึงถึงปัจจัยดังกล่าว และจัดทำรูปแบบที่เหมาะสมกับสถานะและบริบทของประเทศตน

การจัดทำรายงานควรครอบคลุมสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ตลอดจนสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง โดยใช้การศึกษาที่มีอยู่ อาทิ รายงานสถานการณ์สิทธิมนุษยชน รายประเทศ (country report) ขององค์การสหประชาชาติหรือรายงานสถานการณ์ขององค์กรอิสระ มาเป็นฐานในการวิเคราะห์ปัญหาต่อไป (คู่มือแผนปฏิบัติการสิทธิมนุษยชน, หน้า 61-62)

สาระสำคัญของรายงานการศึกษาข้อมูลขั้นพื้นฐานควรมีองค์ประกอบที่สำคัญ อันได้แก่ การศึกษากรอบกฎหมายซึ่งให้การคุ้มครองสิทธิมนุษยชน สถาบันหรือองค์กรด้านสิทธิมนุษยชนในประเทศ และระดับของความตระหนักรู้ ความเข้าใจด้านสิทธิมนุษยชนของประชาชน โดยรวมถึงการมุ่งเน้นการศึกษาสถานการณ์ของกลุ่มเปราะบางและภาพรวมที่ได้จากตัวชี้วัดเป็นสำคัญ

ตารางที่ 3 แสดงองค์ประกอบหลักของการจัดทำรายงานการศึกษาข้อมูลขั้นพื้นฐาน

<p>กรอบกฎหมาย</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● กรอบกฎหมายสากล: ปฏิญญาสากลด้านสิทธิมนุษยชน สนธิสัญญาระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับสิทธิมนุษยชน สถานะการเป็นภาคีของประเทศ ● กรอบกฎหมายในประเทศ: กฎหมายรัฐธรรมนูญของประเทศ กฎหมายที่ได้มีการอนุวัติการตามสนธิสัญญาระหว่างประเทศ รวมถึงความเป็นกลาง ความเป็นอิสระและศักยภาพของระบบตุลาการ
<p>สถาบันหรือองค์กร</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● ประสิทธิภาพของสถาบันหรือองค์กรด้านสิทธิมนุษยชนในประเทศ อาทิ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชน รวมถึงสถาบันที่จัดตั้งขึ้นเพื่อคุ้มครองสิทธิเด็กและสตรี สิทธิชนกลุ่มน้อย
<p>ระดับของความตระหนักรู้</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● สถานะความรู้ความเข้าใจ ระดับการศึกษาของประชาชนในด้านสิทธิมนุษยชน
<p>สถานการณ์ของกลุ่มเปราะบาง</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● ระบุกลุ่มที่ถือว่าเป็นกลุ่มเปราะบางภายใต้การศึกษาที่จำเป็นต้องได้รับการดูแลเป็นพิเศษ ● รายงานสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของกลุ่มเปราะบาง ● ประเด็นด้านสิทธิมนุษยชนที่ได้รับการหยิบยกขึ้นโดย เสียงเรียกร้องของประชาชน รัฐสภา องค์กรอิสระ หน่วยงานขององค์การสหประชาชาติ สื่อ
<p>ตัวชี้วัดทางสังคม</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● ตัวชี้วัดซึ่งแสดงการเคารพสิทธิมนุษยชน โดยเฉพาะสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม โดยมีการแสดงข้อมูลจำแนก อาทิ ตามเพศ เชื้อชาติ หรือเกณฑ์อื่นๆ เพื่อให้ทราบถึงการเลือกปฏิบัติ

ที่มา : คู่มือแผนปฏิบัติการสิทธิมนุษยชน, หน้า 62 - 64

การจัดลำดับความสำคัญของประเด็นด้านสิทธิมนุษยชน

โดยทั่วไป แผนปฏิบัติการสิทธิมนุษยชนครอบคลุมกิจกรรมที่หลากหลายและมีขอบเขตกว้าง การขจัดอุปสรรคปัญหาด้านสิทธิมนุษยชนอาจไม่สามารถเป็นไปได้โดยทันที อีกทั้งประเทศอาจเผชิญในเรื่องข้อจำกัดของทรัพยากรและบุคลากร การจัดลำดับความสำคัญของประเด็นด้านสิทธิมนุษยชนจึงถือเป็นกระบวนการสำคัญที่จะทำให้การแก้ไขปัญหาบรรลุเป้าหมาย นอกจากนี้ ประเด็นด้านสิทธิมนุษยชน โดยเฉพาะที่กระทบต่อสิทธิความปลอดภัยด้านร่างกาย สิทธิในการมีชีวิต สิทธิที่จะปลอดภัยจากการถูกทรมานถือเป็นประเด็นสิทธิมนุษยชนเร่งด่วนที่ต้องได้รับการจัดการเป็นอันดับต้น ๆ และมักเป็นประเภทของสิทธิมนุษยชนที่ปกป้องประชาชนจากการกระทำที่ละเมิดจากรัฐหรือบุคคลอื่น (negative protection) ในขณะที่ การให้ความคุ้มครองสิทธิมนุษยชนที่ต้องอาศัยทรัพยากรของรัฐในการให้การสนับสนุน ช่วยเหลือเยียวยา (positive protection) ย่อมมีความสำคัญตามลำดับรองลงมา ทั้งนี้ ยังคงต้องขึ้นอยู่กับประเด็นของสิทธิมนุษยชน อาทิ การออกมาตรการเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ ทางการศึกษา อาจมีความสำคัญในลำดับต้น ๆ เช่นกัน เนื่องจากการจัดการเลือกปฏิบัติด้วยเหตุแห่งเพศ เพศสภาพ เชื้อชาติ ถิ่นกำเนิด หรือเกณฑ์อื่น ๆ ที่ระบุไว้ตามมาตรฐานสากล

ตัวอย่างของปัจจัยในการพิจารณาประเด็นด้านสิทธิมนุษยชนที่มีความสำคัญสูง (คู่มือแผนปฏิบัติการสิทธิมนุษยชน, หน้า 65)

- ความรุนแรงของปัญหาโดยพิจารณาจากผลกระทบที่เกิดขึ้นกับชุมชนหรือสังคม
- นัยของค่าใช้จ่ายที่จะเกิดขึ้นเพื่อแก้ปัญหา โดยคำนึงถึงทรัพยากรที่สามารถนำมาใช้ได้

- ผลของการบรรลุเป้าหมายของการแก้ปัญหาในประเด็นนั้น ๆ ที่ส่งผลต่อการบรรลุเป้าหมายต่อประเด็นอื่น ๆ

- ระดับความกังวลของสาธารณะ

- ผลกระทบที่เกิดขึ้นกับกลุ่มเปราะบาง อาทิ กลุ่มชนกลุ่มน้อย กลุ่มผู้พิการ กลุ่มผู้ติดเชื้อเอชไอวี กลุ่มความหลากหลายทางเพศ

ทั้งนี้ การจัดลำดับความสำคัญของประเด็นด้านสิทธิมนุษยชนย่อมมีความแตกต่างกันไปตามบริบทของประวัติศาสตร์ เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ดังนั้น รายงานการศึกษาข้อมูลขั้นพื้นฐานจึงมีส่วนช่วยอย่างยิ่งในการบ่งชี้ว่าประเด็นด้านสิทธิมนุษยชนประเด็นใดที่ควรได้รับการแก้ไขก่อนหลัง (คู่มือแผนปฏิบัติการสิทธิมนุษยชน, หน้า 66)

การให้สถานะทางกฎหมาย

โดยทั่วไป แผนปฏิบัติการสิทธิมนุษยชนอาจดำเนินการโดยมีสถานะทางกฎหมายหรือไม่ก็ได้ ซึ่งขึ้นอยู่กับธรรมเนียมปฏิบัติและนโยบายของแต่ละประเทศ ทั้งนี้ การทำให้แผนปฏิบัติการสิทธิมนุษยชนมีสถานะทางกฎหมายมีประโยชน์หลายประการ

- ส่งเสริมให้เกิดการสนับสนุนทางการเมือง
- แสดงถึงเจตจำนงและความมุ่งมั่นของประเทศในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน
- ส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือระหว่างภาคประชาสังคมและหน่วยงานภาครัฐ
- ส่งเสริมให้เจ้าหน้าที่ภาครัฐปฏิบัติงานอย่างจริงจัง

(คู่มือแผนปฏิบัติการสิทธิมนุษยชน, หน้า 70)

อย่างไรก็ตาม การออกกฎหมายรองรับแผนปฏิบัติการอาจมีข้อจำกัดในทางปฏิบัติเนื่องจากเป็นกระบวนการที่อาศัยระยะเวลาและมีขั้นตอนที่ยุ่ยากที่ต้องได้รับความเห็นชอบจากสภา ซึ่งส่งผลให้การนำร่องแผนปฏิบัติการเกิดความล่าช้าหรือไม่ทันต่อสถานการณ์ปัจจุบัน ดังนั้น อีกทางเลือกที่เหมาะสมคือการผ่านความเห็นชอบของเพียงฝ่ายบริหาร ดังเช่น มติคณะรัฐมนตรี เพื่อให้การดำเนินการตามแผนเป็นไปอย่างรวดเร็ว

สาระและโครงสร้างของแผนปฏิบัติการ

โดยหลักการ โครงสร้างของแผนปฏิบัติการควรมีความชัดเจน เป็นระบบ และเป็นเหตุเป็นผล อันจะส่งผลให้การยอมรับและความเข้าใจของสาธารณชนเป็นไปโดยง่ายขึ้น อีกทั้งกระบวนการดำเนินการตามแผน การติดตามผลและการทบทวนแผนปฏิบัติการมีทิศทางที่ชัดเจน

- **หลักการและวัตถุประสงค์** การกำหนดขอบข่ายของวัตถุประสงค์ไว้อย่างกว้าง ๆ อันมีคุณลักษณะอันได้แก่ (1) การแก้ไขปรับปรุงให้เกิดการเคารพสิทธิมนุษยชนอย่างจริงจังที่ดียิ่งขึ้น (2) การส่งเสริมให้เกิดการตระหนักถึงความสำคัญของสิทธิมนุษยชนทั้งในหมู่ประชาชนทั่วไปและในภาคส่วนต่าง ๆ และ (3) การส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือในกิจกรรมด้านสิทธิมนุษยชนระหว่างหน่วยงานภาครัฐและองค์กรอิสระ

- **ขอบข่ายของแผนปฏิบัติการ** การกำหนดขอบข่ายของแผนปฏิบัติการที่กว้างที่ไม่จำกัดเพียงสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองที่ถือเป็นวิธีการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนแบบดั้งเดิมเพื่อให้ครอบคลุมถึงสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม รวมไปถึงประเด็นปัญหาที่อยู่ในวาระของสิทธิมนุษยชนในปัจจุบัน เช่น การค้ามนุษย์ การกระทำลามกอนาจารผ่านสื่อทางอินเทอร์เน็ต โดยขอบข่ายของแผนปฏิบัติการควรคำนึงถึงประเด็นด้านเทคโนโลยีข้อมูลข่าวสารที่เอื้อต่อการละเมิดสิทธิมนุษยชนของกลุ่มเปราะบาง

- **รูปแบบ** มีความกระชับเพื่อให้ง่ายต่อการปฏิบัติการสำหรับฝ่ายการเมือง เจ้าหน้าที่ภาครัฐ องค์กรภาคประชาสังคม แนวปฏิบัติในบางประเทศใช้วิธีการระบุสถานะปัจจุบันด้านกฎหมายและสถานการณ์ พร้อมข้อเสนอแนะ แนวทางแก้ไขปัญหา

ตัวอย่าง

- ❖ พันธกรณีระหว่างประเทศและกฎหมายภายในประเทศ
- ❖ การดำเนินการที่รัฐได้กระทำ
- ❖ สถานการณ์สิทธิมนุษยชนในปัจจุบัน
- ❖ ข้อเสนอแนะและกรอบระยะเวลาในการดำเนินการแต่ละกิจกรรม
- ❖ ระบุหน่วยงานที่รับผิดชอบกิจกรรมดังกล่าวและแหล่งที่มางบประมาณ ทรัพยากรในการดำเนินการ
- ❖ การติดตามและประเมินผลแผนปฏิบัติ

- **การกำหนดเป้าหมายและมาตรฐาน** มีความกระชับและสามารถปฏิบัติภายในกรอบระยะเวลาที่เหมาะสม โดยเป้าหมายที่ตั้งไว้ย่อมแตกต่างกันขึ้นอยู่กับประเภทของสิทธิมนุษยชน สิทธิด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมควรกำหนดเป้าหมายไว้กว้าง ๆ อาทิ การลดอัตราการไม่รู้หนังสือของประชาชน การลดความเหลื่อมล้ำทางรายได้ ทางการศึกษาและสาธารณสุข โดยหน่วยงานที่รับผิดชอบในการดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายดังกล่าวต้องกำหนดแผนปฏิบัติการที่ลงในรายละเอียดของกิจกรรมเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้

- **กลุ่มเปราะบางที่สำคัญ** ได้แก่ สตรี เด็กและเยาวชน ชชาติพันธุ์ ชนกลุ่มน้อย คนยากไร้ คนพิการ ผู้ติดเชื้อเอชไอวีหรือเอดส์ ผู้สูงอายุ ผู้ป่วยโรคทางจิต ผู้อพยพลี้ภัย แรงงานข้ามชาติ (คู่มือแผนปฏิบัติการสิทธิมนุษยชน, หน้า 72 - 74)

ตารางที่ 4 แสดงตัวอย่างโครงสร้างของแผนปฏิบัติการ

เป้าหมาย	วัตถุประสงค์	กิจกรรม	หน่วยงาน	กรอบระยะเวลา	ตัวชี้วัด
1. ความตระหนักรู้ด้านสิทธิมนุษยชน	1. ส่งเสริมความตระหนักรู้ของกลุ่มเปราะบาง 2. ส่งเสริมความตระหนักรู้เกี่ยวกับกฎหมายในด้านสิทธิมนุษยชนให้กับประชาชนทั่วไป	1.1 ผลิตรายการและเผยแพร่ทางสื่อวิทยุโทรทัศน์สิทธิมนุษยชนของกลุ่มเปราะบาง 1.2 จัดทำรายงานเพื่อตอบสนองความจำเป็นของกลุ่มเปราะบาง 1.3 จัดเสวนาเพื่ออภิปรายประเด็นปัญหาของกลุ่มเปราะบาง 2.1 การจัดทำสื่อความรู้ให้กับสถานศึกษา องค์กรอิสระและหน่วยงานภาครัฐ 2.2 จัดการอบรมสัมมนาให้กับเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐ 2.3 การจัดกิจกรรมวันงานส่งเสริมสิทธิมนุษยชน	ระบุหน่วยงานรับผิดชอบของแต่ละกิจกรรม	ระบุกรอบระยะเวลาในการดำเนินการของแต่ละกิจกรรม	การจัดทำแบบสำรวจด้านความตระหนักรู้ด้านสิทธิมนุษยชน
2. การดำเนินการเพื่อขยายการปฏิบัติตามมาตรฐานสากล	1. ให้สัตยาบันอนุสัญญาระหว่างประเทศ 2. ถอดถอนข้อสงวน 3. ออกกฎหมายเพื่อรองรับอนุสัญญาระหว่างประเทศ	1.1 ทหริอกับภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง 1.2 ดำเนินการทางกฎหมาย 1.3 เผยแพร่ให้เป็นที่ทราบ 2.1 ทหริอกับภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง 2.2 ดำเนินการทางกฎหมาย 2.3 เผยแพร่ให้เป็นที่ทราบ 3.1 ทหริอกับภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง 3.2 ดำเนินการทางกฎหมาย 3.3 เผยแพร่ให้เป็นที่ทราบ			

(ปรับจากคู่มือแผนปฏิบัติการสิทธิมนุษยชน, หน้า 75)

ส่วนที่ 3 สิทธิมนุษยชนกับนวัตกรรมใหม่ ๆ จากนานาชาติ

3.1 เป้าหมายการพัฒนายั่งยืน (Sustainable Development Goals : SDGs)

สืบเนื่องจากการพัฒนาในด้านอุตสาหกรรม วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในช่วง 4 ทศวรรษที่ผ่านมา เป็นการพัฒนาที่ก่อให้เกิดผลกระทบและความเสียหายต่อทรัพยากรโลกเป็นอย่างมาก เมื่อปี พ.ศ. 2543 ประเทศไทยและประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก รวม 189 ประเทศ จึงรวมตัวกันในการประชุมองค์การสหประชาชาติ ที่มหานครนิวยอร์ก สหรัฐอเมริกา และเห็นพ้องต้องกันในการตั้งเป้าหมายการพัฒนาทั้งในระดับชาติและระดับสากล ที่ทุกประเทศจะดำเนินการร่วมกันให้ได้ภายในปี พ.ศ. 2558 โดยเป้าหมายดังกล่าว เรียกว่า “เป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ หรือ Millennium Development Goals (MDGs)” ซึ่งมีเป้าหมายใน 8 เป้าหมายหลักให้ดำเนินการต่อมาระยะเวลา 15 ปีที่ผ่านมา เป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษทั้ง 8 ข้อได้สิ้นสุดลง โดยประสบความสำเร็จ

เป็นอย่างดีในหลายประเทศ เพื่อให้เกิดความต่อเนื่องของการพัฒนา องค์การสหประชาชาติจึงได้กำหนดเป้าหมายการพัฒนาขึ้นใหม่ โดยอาศัยกรอบความคิดที่มองการพัฒนาเป็นมิติ (Dimensions) ของเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม ให้มีความเชื่อมโยงกัน เรียกว่า “เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน หรือ Sustainable Development Goals (SDGs)” ซึ่งจะใช้เป็นทิศทางการพัฒนาตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม ปี 2558 ถึงเดือนสิงหาคม 2573 ครอบคลุมระยะเวลา 15 ปี โดยประกอบด้วย 17 เป้าหมาย แบ่งเป็น 5 กลุ่ม (5 Ps) ได้แก่

- (1) **People** : ยุติความยากจน ยุติความหิวโหย สุขภาพที่ดี การศึกษาที่มีคุณภาพ ความเสมอภาคระหว่างเพศ
- (2) **Planet** : การจัดการน้ำและสุขาภิบาล การผลิตและบริโภคอย่างยั่งยืน การต่อสู้ปัญหาเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ทรัพยากรทางทะเลอย่างยั่งยืน ระบบนิเวศน์บนบกอย่างยั่งยืน
- (3) **Prosperity** : พลังงานสมัยใหม่ การเติบโตทางเศรษฐกิจที่ครอบคลุม และการมีงานที่มีคุณค่า โครงสร้างพื้นฐานที่มั่นคง ลดความไม่เสมอภาค เมืองและการตั้งถิ่นฐาน
- (4) **Peace** : สังคมที่สงบสุขและความยุติธรรม
- (5) **Partnership** : หุ่นส่วนความร่วมมือระดับโลก

สำหรับ Sustainable Development Goals (SDGs) ได้ให้การยอมรับหลักการว่าด้วยการเคารพสิทธิมนุษยชนบนพื้นฐานของกฎบัตรสหประชาชาติ ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน และสนธิสัญญาระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชน โดยเน้นประเด็นสำคัญ ดังนี้

- (1) มนุษย์ทุกคนจะต้องดำรงชีวิตอย่างมีศักดิ์ศรีและเท่าเทียมกัน ภายใต้สิ่งแวดล้อมที่มีคุณภาพ
- (2) การเคารพในสิทธิมนุษยชน หลักนิติรัฐ ความยุติธรรม การได้รับโอกาสที่เท่าเทียมกัน การไม่เลือกปฏิบัติ การเคารพในเชื้อชาติ ชาติพันธุ์ และความหลากหลายทางวัฒนธรรม จะทำให้มนุษย์ได้ใช้ศักยภาพของตนเองอย่างเต็มที่ เพื่อให้มีส่วนร่วมในการแบ่งปันความเจริญเติบโต
- (3) เด็กทุกคนจะต้องเติบโตขึ้นมาอย่างเสรี โดยปราศจากความหวาดกลัวและการถูกเอาเปรียบ
- (4) สตรีและเด็กหญิงจะต้องได้รับโอกาสที่เท่าเทียม รวมทั้งการเสริมสร้างอำนาจ (Empowerment) โดยปราศจากอุปสรรคทางกฎหมาย สังคม และเศรษฐกิจ
- (5) สังคมจะต้องมีความยุติธรรม ขันติธรรม (Tolerance) เปิดกว้าง และส่งเสริมการมีส่วนร่วม โดยเน้นมาตรการและการดำเนินงานให้สอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มบุคคลที่ด้อยโอกาสต่าง ๆ ซึ่งรวมถึงเด็ก เยาวชน ผู้ติดเชื้อเอชไอวี ผู้สูงอายุ ชนพื้นเมืองดั้งเดิม ผู้ลี้ภัย ผู้ย้ายถิ่นฐานภายในประเทศและแรงงานย้ายถิ่นฐานตามหลักกฎหมายระหว่างประเทศ
- (6) รัฐจะต้องมีความรับผิดชอบในการเคารพ คุ้มครอง และส่งเสริมสิทธิมนุษยชน ตลอดจนเสรีภาพขั้นพื้นฐาน โดยไม่คำนึงความแตกต่างทางด้านเชื้อชาติ สีผิว เพศ ภาษา ศาสนา ความคิดเห็นทางการเมือง ชาติกำเนิด ความพิการของร่างกาย หรือสถานะทางสังคมอื่น ๆ

ซึ่งหลักการดังกล่าวสอดคล้องกับทิศทางและเป้าหมายการดำเนินงานของแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ โดยแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติจะเป็นแนวทางหรือเครื่องมือสำคัญที่จะช่วยให้องค์กรเครือข่ายสิทธิมนุษยชนนำไปใช้ปฏิบัติในการส่งเสริม ปกป้อง คุ้มครองสิทธิมนุษยชนให้แก่ประชาชน เพื่อให้สามารถเข้าถึงสิทธิอันจะพึงได้รับในแต่ละเรื่องอย่างเท่าเทียมกัน ซึ่งจะเป็นการยกระดับคุณภาพชีวิตที่ดีให้เกิดแก่ประชาชนเพิ่มความเข้มแข็งตามหลักนิติรัฐ และสร้างรากฐานที่เข้มแข็งให้กับสังคมไทย

ดังนั้น เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติ (Sustainable Development Goals - SDGs) เป็นเสมือนพิมพ์เขียวสำหรับการบรรลุเป้าหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งมีบ่งชี้ถึงความท้าทายของสถานการณ์โลกที่เกี่ยวข้องกับด้านสิทธิมนุษยชน อาทิ ความยากจน ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคม

ความเชื่อมโยงของทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ความสงบเรียบร้อย และความยุติธรรม โดยแต่ละเป้าหมาย มีความเชื่อมโยงกันและเป็นหลักประกันของการปราศจากการแบ่งแยก และไม่มีผู้ที่ถูกทอดทิ้งไว้ข้างหลัง นอกจากนี้ เป้าหมายดังกล่าวได้รับการผนวกเข้ากับแผนยุทธศาสตร์ชาติของประเทศไทยอีกด้วย สำหรับ เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนนับว่าสอดคล้องกับสิทธิมนุษยชน ทั้ง 17 ด้านดังนี้

ตารางที่ 5 เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติสอดคล้องกับสิทธิมนุษยชน ทั้ง 17 ด้าน

เป้าหมาย	ความก้าวหน้า	ความท้าทาย
1. กำจัดความยากจนในทุกรูปแบบในทุกที่	<ul style="list-style-type: none"> ประสบความสำเร็จในการลดความยากจนอย่างรุนแรง เป็นเพียงเป้าหมายหนึ่งเดียวในเป้าหมาย 17 ด้านของประเทศไทยที่บรรลุเป้าหมายแล้ว ปัจจุบันมีประชากรต่ำกว่าร้อยละ 0.6 ที่อาศัยอยู่ใต้เส้นความยากจน 	<ul style="list-style-type: none"> เร่งลดหนี้สินของครัวเรือนโดยเร่งส่งเสริมการออม เน้นการเพิ่มสวัสดิการสังคมและระบบป้องกันภัยทางสังคมแก่กลุ่มเปราะบาง เช่น แรงงานไร้ทักษะ เกษตรกรรายย่อย ครัวเรือนที่มีผู้หญิงเป็นผู้นำ คนจน ผู้พิการ และผู้สูงอายุ พัฒนาแผนเชิงรุกเพื่อรับมือกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมต่าง ๆ เช่น การเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ
2. กำจัดความหิวโหย สร้างความมั่นคงทางอาหาร และส่งเสริมการเกษตรอย่างยั่งยืน	<ul style="list-style-type: none"> มีความได้เปรียบในด้านการเป็นประเทศเกษตรกรรมและการมีชื่อเสียงในฐานะครัวของโลก ยังมี ความอ่อนไหวต่อการเปลี่ยนแปลงของภูมิอากาศ ภาวะโลกร้อน และแรงงานวัยทำงานที่ลดลงจากสังคมผู้สูงอายุ 	<ul style="list-style-type: none"> สร้างจิตสำนึกของเกษตรกรและผู้ประกอบการในการสร้างสมดุลระหว่างกำไรและการรักษาสิ่งแวดล้อม เปลี่ยนรูปแบบเกษตรกรรมจากพื้นที่ขนาดใหญ่ ปลูกชนิดเดียว และสารเคมีมาก เป็นการทำให้เกษตรกรผสมผสานที่อนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พัฒนาเกษตรกรให้มีภูมิคุ้มกันจากความเสียหายจากอาชีพในด้านต่าง ๆ
3. ส่งเสริมความอยู่ดีมีสุขและสุขภาพที่แข็งแรงในทุกช่วงอายุ	<ul style="list-style-type: none"> มีระบบประกันสุขภาพที่ครอบคลุมช่วยลดรายจ่ายจากการรักษาพยาบาลของผู้มีรายได้น้อย ยังคงมีความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงบริการระหว่างประชาชนจากระบบประกันที่แตกต่างกันและความเหลื่อมล้ำในระดับพื้นที่ 	<ul style="list-style-type: none"> รักษาเสถียรภาพทางการคลังของงบประมาณด้านสาธารณสุขเพื่อให้พร้อมรับการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ส่งเสริมให้ประชาชนรู้จักหน้าที่ในการดูแลตนเองเพื่อลดภาระของรัฐ ลดความไม่เสมอภาคในการเข้าถึงทรัพยากรระหว่างประชาชนในเขตเมืองและชนบท

เป้าหมาย	ความก้าวหน้า	ความท้าทาย
4. พัฒนาการศึกษามีคุณภาพครอบคลุมทุกคนในสังคม และส่งเสริมการเรียนรู้อย่างตลอดชีวิต	<ul style="list-style-type: none"> ● มีความสำเร็จในการสร้างความครอบคลุมในการเข้าถึงการศึกษาในเชิงปริมาณ เช่น การขยายการศึกษาภาคบังคับ ● งบประมาณที่จัดสรรให้กับการศึกษายังคงมีการบริหารจัดการที่ไม่มีประสิทธิภาพและไม่เกิดประโยชน์กับผู้เรียนเท่าที่ควร 	<ul style="list-style-type: none"> ● ส่งเสริมระบบการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นจุดศูนย์กลางและการฝึกการคิดวิเคราะห์ที่แทนการเรียนแบบท่องจำ ● สร้างความเสมอภาคในการเข้าถึงการศึกษาระหว่างเด็กในเขตเมืองและเขตชนบท ● ส่งเสริมการปฏิรูปการศึกษาที่โปร่งใสและเป็นรูปธรรมและเกิดผลสัมฤทธิ์อย่างแท้จริง
5. ส่งเสริมความเท่าเทียมระหว่างเพศและพัฒนาศักยภาพของผู้หญิง	<ul style="list-style-type: none"> ● มีการพัฒนามากขึ้นเมื่อเทียบกับประเทศอื่นที่อยู่ในบริบทเดียวกัน ● ไม่มีอุปสรรคบางประการ เช่น ศาสนา หรือค่านิยม ในการพัฒนา ดังเช่นในบางประเทศ 	<ul style="list-style-type: none"> ● เร่งแก้ปัญหาความรุนแรงต่อเด็กและสตรี ● ส่งเสริมแนวทางการป้องกันแรงงานเด็กและสตรีที่อ่อนไหว โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มที่ทำงานในเศรษฐกิจนอกระบบ ● ลดสื่อที่นำเสนอภาพรุนแรงและค่านิยมในการปฏิบัติที่ผิดต่อเด็กและสตรี
6. พัฒนาระบบการจัดการน้ำให้เพียงพอและยั่งยืน	<ul style="list-style-type: none"> ● มีแหล่งทรัพยากรน้ำทางธรรมชาติที่หลากหลาย ● ยังขาดการจัดการน้ำที่ประสิทธิภาพที่ควบคุมปริมาณน้ำให้พอเหมาะในแต่ละช่วงเวลา 	<ul style="list-style-type: none"> ● จัดการและบริหารน้ำอย่างเป็นระบบทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ ● สร้างจิตสำนึกและความเข้มแข็งของชุมชนและปัจเจกบุคคลในการจัดการแหล่งน้ำและบำบัดน้ำเสีย
7. พัฒนาการเข้าถึงแหล่งพลังงานที่ราคาเหมาะสมและยั่งยืน	<ul style="list-style-type: none"> ● ประชากรเกือบทั้งหมดสามารถเข้าถึงพลังงานได้ ● มีศักยภาพในการพัฒนาแหล่งพลังงานคาร์บอนต่ำ 	<ul style="list-style-type: none"> ● ส่งเสริมงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อพัฒนาแหล่งพลังงานสะอาด ● ลดความเสี่ยงด้านพลังงาน อันอาจเกิดขึ้นจากความต้องการพลังงานในภาคอุตสาหกรรมที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ● แก้ไขปัญหาผลกระทบต่าง ๆ จากการผลิตพลังงานที่เกิดขึ้นกับชนชั้นรากหญ้าอย่างจริงจัง
8. ส่งเสริมการพัฒนาทางเศรษฐกิจที่ยั่งยืน และเอื้อประโยชน์กับทุกกลุ่ม และการจ้างงานที่เหมาะสม	<ul style="list-style-type: none"> ● มีการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็วในช่วงก่อนปี 2000 แต่เริ่มมีการชะงักงันของการเติบโตทางเศรษฐกิจในช่วง 15 ปีที่ผ่านมา อันเป็นผลจากความไม่มั่นคงทางการเมือง และโครงสร้างทางเศรษฐกิจที่ติดกับดักประเทศรายได้ปานกลาง 	<ul style="list-style-type: none"> ● เน้นการเติบโตที่ครอบคลุมและเอื้อประโยชน์กับทุกกลุ่ม ● ส่งเสริมภาคธุรกิจที่สร้างมูลค่าเพิ่มสูงและพัฒนาแรงงานให้มีทักษะ ● ส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและย่อมและเศรษฐกิจนอกระบบ

เป้าหมาย	ความก้าวหน้า	ความท้าทาย
		<ul style="list-style-type: none"> • กำจัดแรงงานทาสและแรงงานจากการค้ามนุษย์ • ส่งเสริมธุรกิจท่องเที่ยวที่ส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่น และกระบวนการผลิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม
<p>9. สร้างระบบสาธารณสุขปโภคและการพัฒนาอุตสาหกรรมที่ยั่งยืน</p>	<ul style="list-style-type: none"> • มีโครงการพัฒนาระบบการคมนาคมมวลชนอย่างกว้างขวาง • ยังคงมีความเหลื่อมล้ำของการเข้าถึงระบบสาธารณสุข ปโภคระหว่างเขตชนบทและเขตเมือง 	<ul style="list-style-type: none"> • เพิ่มเครือข่ายการขนส่งมวลชนที่เชื่อมโยงเขตเมืองและเขตชนบท • เปลี่ยนผ่านการผลิตไปสู่การสร้างมูลค่าเพิ่มสูง • ส่งเสริมการวิจัยที่พัฒนานวัตกรรม • สร้างโครงการฝึกทักษะต่างๆ และพัฒนาหลักสูตรของสถาบันศึกษาให้ตอบรับกับความต้องการแรงงานทักษะในอุตสาหกรรมใหม่
<p>10. ลดความไม่เท่าเทียมกันในสังคม</p>	<ul style="list-style-type: none"> • สามารถลดจำนวนคนจนลงได้ แต่ช่องว่างของการพัฒนายังคงมีอยู่และอาจกว้างขึ้น • มีประเด็นท้าทายในการเปลี่ยนกฎหมายที่เอื้อต่อการสืบทอดความมั่งคั่งของกลุ่มนายทุนและผู้มีรายได้สูง 	<ul style="list-style-type: none"> • ปฏิรูปกฎหมายที่ส่งผลกระทบต่อการกระจายรายได้ เช่น กฎหมายภาษีที่ดิน • ส่งเสริมมาตรการเพิ่มรายได้ของกลุ่มรายได้ระดับล่างให้เพิ่มขึ้นในอัตราที่รวดเร็วกว่าระดับรายได้เฉลี่ยของประเทศ • พัฒนามาตรการการกระจายทรัพยากรสาธารณสุขที่เป็นธรรมและเสมอภาค • นำมาตรการทางการคลัง รายได้ และการจ้างงานที่เป็นประโยชน์กับกลุ่มผู้มีรายได้น้อยมาใช้อย่างจริงจัง
<p>11. พัฒนาความมั่นคงทางด้านที่อยู่อาศัยที่ปลอดภัยและยั่งยืน</p>	<ul style="list-style-type: none"> • มีการขยายตัวของเขตเมืองอย่างรวดเร็ว • ยังคงมีปัญหาทางด้านการคมนาคมระหว่างที่พักอาศัยและที่ทำงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเขตเมือง 	<ul style="list-style-type: none"> • ระบุหาแนวทางการพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืนที่พร้อมรับกับการขยายตัวของตัวเมืองอย่างรวดเร็ว และส่งเสริมการเข้าถึงทรัพยากรอย่างเสมอภาคในเขตเมือง • พัฒนาแหล่งเสื่อมโทรมให้ผู้อยู่อาศัยเข้าถึงทรัพยากรต่างๆ อย่างเหมาะสม • ดำเนินนโยบายการพัฒนาเมืองที่เป็นองค์รวม และบูรณาการแผนและ

เป้าหมาย	ความก้าวหน้า	ความท้าทาย
		<p>นโยบายของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกหน่วยในการพัฒนา</p> <ul style="list-style-type: none"> ส่งเสริมการสร้างตึกและที่อยู่อาศัยที่เขียวสดในพื้นที่
<p>12. พัฒนารูปแบบการผลิตและบริโภคที่ยั่งยืน</p>	<ul style="list-style-type: none"> การจัดการขยะจากการบริโภคยังคงเป็นไปอย่างไม่มีประสิทธิภาพ ประชาชนยังคงมีความตระหนักรู้ค่อนข้างต่ำในเรื่องผลกระทบเชิงลบจากการผลิตและบริโภคที่ยั่งยืน 	<ul style="list-style-type: none"> เร่งสร้างจิตสำนึกของสาธารณชนและชุมชนในการพัฒนาแนวทางการบรรเทาปัญหาเชิงลบจากการผลิตและบริโภคที่ไม่คำนึงถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม สร้างแรงจูงใจแก่ประชาชนและธุรกิจที่มีจริยธรรมในการดำรงชีพและการประกอบการ เพิ่มความพยายามในการอนุรักษ์พื้นที่ที่เสี่ยงจากการที่ทรัพยากรถูกทำลายเนื่องจากปริมาณนักท่องเที่ยวที่เกิดพอดี
<p>13. เร่งพัฒนาแนวทางการบรรเทาผลกระทบจากปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพอากาศ</p>	<ul style="list-style-type: none"> สาธารณชนยังคงมีความตระหนักถึงความสำคัญและผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศค่อนข้างน้อย แนวทางการจัดการและรับมือกับปัญหายังคงเป็นแนวทางในเชิงตั้งรับมากกว่าการป้องกัน 	<ul style="list-style-type: none"> เปลี่ยนแปลงรูปแบบการผลิตพลังงานจากการใช้ถ่านหินไปสู่การผลิตพลังงานสะอาด บูรณาการมาตรการในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมต่างๆ เข้ากับนโยบายที่เกี่ยวข้องในระดับประเทศ พัฒนาคุณภาพการศึกษา และสร้างจิตสำนึกให้กับสาธารณชน และเน้นการปลูกฝังจิตสำนึก ตั้งแต่ในวัยเด็ก พัฒนากลไกความช่วยเหลือทางการเงินการคลังแก่ประชาชนและธุรกิจที่มีส่วนช่วยในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
<p>14. อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติทางทะเลเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน</p>	<ul style="list-style-type: none"> ทรัพยากรทางทะเลถูกทำลายไปค่อนข้างมากจากการเร่งพัฒนาอุตสาหกรรม การขนส่ง และการท่องเที่ยว 	<ul style="list-style-type: none"> ป้องกันและลดมลภาวะทางทะเลต่างๆอันเนื่องมาจากการอุตสาหกรรม การขนส่ง และการท่องเที่ยว พัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ พัฒนาความร่วมมือระหว่างประเทศในด้านการวิจัยและการอนุรักษ์ทางทะเล

เป้าหมาย	ความก้าวหน้า	ความท้าทาย
		<ul style="list-style-type: none"> ควบคุมการประมงให้พอเหมาะและปราบปรามการทำประมงที่ผิดกฎหมายและเป็นอันตรายต่อสิ่งแวดล้อมทางทะเล
<p>15. อนุรักษ์และฟื้นฟูระบบนิเวศวิทยา และการจัดการป่าไม้อย่างยั่งยืน</p>	<ul style="list-style-type: none"> ผืนป่าถูกทำลายไปมากในอดีตจากปัญหาการขาดที่ดินทำกินและกฎหมายที่ศักดิ์สิทธิ์ คุณภาพของพื้นดินถูกทำลายไปมากจากการชะล้างหน้าดินและปัญหาน้ำท่วม 	<ul style="list-style-type: none"> หยุดการบุกรุกและตัดไม้ทำลายป่าและเพิ่มมาตรการในการฟื้นฟูผืนป่าที่ถูกทำลาย สนับสนุนการจัดการป่าไม้อย่างยั่งยืนที่สร้างความสมดุลระหว่างการใช้ประโยชน์จากป่าไม้ในแต่ละช่วงเวลา พัฒนามาตรการปกป้องความหลากหลายของระบบนิเวศน์ ปฏิรูปกฎหมายป่าไม้และที่ดินที่อยู่อาศัยให้เหมาะสม
<p>16. ส่งเสริมการพัฒนาสังคมให้เกิดสังคมสันติสุข สันติภาพ และความยุติธรรม</p>	<ul style="list-style-type: none"> เกิดความแตกแยกทางความคิดของบุคคลในสังคมทั้งด้านการเมือง ศาสนา แลวัฒนธรรม กฎหมายหลายข้อถูกตั้งคำถามจากนานาชาติในประเด็นเรื่องสิทธิมนุษยชน 	<ul style="list-style-type: none"> มองหาแนวทางการแก้ไขอย่างยั่งยืนและเป็นประชาธิปไตยในการแก้ไขปัญหาทางการเมืองและสังคม เพิ่มความโปร่งใส ประสิทธิภาพ และการตรวจสอบได้ขององค์กรต่างๆ ปกป้องสิทธิมนุษยชนและรับรองสิทธิขั้นพื้นฐานในด้านต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เสรีภาพในการแสดงออกและการพูด กำจัดกระบวนการค้ามนุษย์ซึ่งมักแฝงอยู่ในธุรกิจผิดกฎหมายต่างๆ
<p>17. เสริมสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายและพันธมิตรการพัฒนาอย่างยั่งยืนกับประเทศอื่นๆ</p>	<ul style="list-style-type: none"> ได้รับการยอมรับว่าเป็นประเทศที่มีส่วนช่วยสำคัญในการพัฒนาไปสู่เป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน มีความร่วมมือกับนานาชาติประเทศในหลายมิติอย่างหลากหลาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งระหว่างกลุ่มประเทศกำลังพัฒนา 	<ul style="list-style-type: none"> เพิ่มความต่อเนื่องของความร่วมมือในโครงการต่างๆ ที่เคยจัดทำมาในอดีต เพิ่มการนำเข้าจากกลุ่มประเทศกำลังพัฒนา และพัฒนาโครงการต่างๆ ที่เน้นประโยชน์ร่วมของประเทศภาคี ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างรัฐและเอกชน เอกชนและเอกชน และภาคประชาสังคมต่างๆ

3.2 รูปแบบแผนสิทธิมนุษยชนของนานาประเทศ

ออสเตรเลีย (2012)

ออสเตรเลียถือเป็นประเทศแรกที่ได้มีการจัดทำแผนสิทธิมนุษยชนเมื่อปี ค.ศ. 1994 และได้มีการจัดทำแผนสิทธิมนุษยชนมาแล้วรวมสามฉบับโดยมีการจัดทำประชาพิจารณ์ที่มีผู้เข้าร่วมกว่า 6,000 คน และมีการอิงรูปแบบตามคู่มือแผนปฏิบัติการสิทธิมนุษยชนขององค์การสหประชาชาติและมีการจัดทำรายงานการศึกษาข้อมูลขั้นพื้นฐาน (baseline study) ซึ่งรายงานสถานการณ์ปัญหาด้านสิทธิมนุษยชนในปัจจุบันโดยมีการหารือร่วมกับภาคประชาชนและประชาสังคมเพื่อใช้เป็นฐานสำหรับการร่างแผนปฏิบัติการเพื่อใช้ในการแก้ปัญหา นอกจากนี้ แผนปฏิบัติการของออสเตรเลียยังมีการแจกแจงในรายละเอียดแยกส่วนในแต่ละข้อถึงมาตรการที่จะดำเนินการตามข้อเสนอแนะภายใต้กลไก Universal Periodic Review (UPR) (Australian Human Rights Commission)

การจัดทำรายงานการศึกษาข้อมูลขั้นพื้นฐาน (baseline study) แบ่งออกเป็นสามส่วนหลักด้วยกัน ประกอบด้วย (Baseline study, 2011)

ส่วนที่หนึ่ง การส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

- 1) พันธกรณีระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศ
- 2) โครงสร้างของกฎหมายรัฐธรรมนูญ
- 3) สถาบันการปกครองภายใต้ระบอบประชาธิปไตย
- 4) การให้ความคุ้มครองทางกฎหมาย
- 5) กรอบการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของประเทศ

ส่วนที่สอง ประเด็นปัญหาด้านสิทธิมนุษยชนโดยทั่วไป ได้แก่

- 1) การเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม
- 2) มาตรการป้องกันและปราบปรามการก่อการร้าย
- 3) การใช้กำลังของเจ้าหน้าที่ตำรวจ
- 4) การค้ามนุษย์
- 5) สิทธิแรงงาน
- 6) การเปลี่ยนแปลงทางสภาพภูมิอากาศ
- 7) ความยากจน

ส่วนที่สาม ประเด็นปัญหาด้านสิทธิมนุษยชนของกลุ่มเปราะบาง ได้แก่

- 1) ชนกลุ่มน้อย
- 2) สตรี
- 3) เด็กและเยาวชน
- 4) ผู้สูงอายุ
- 5) กลุ่มความหลากหลายทางเพศ
- 6) ผู้สัมผัสเสี่ยงต่อการไร้ที่อยู่อาศัยและผู้ไร้ที่อยู่อาศัย
- 7) ผู้พิการ
- 8) ผู้ดูแล ผู้พิการ ผู้ป่วยทางจิต เด็กและคนชรา
- 9) ผู้ต้องขัง
- 10) ผู้ลี้ภัยและผู้อพยพ

แผนปฏิบัติการสิทธิมนุษยชนของออสเตรเลียได้วางเค้าโครงมาตรการที่รัฐบาลจะดำเนินการเพื่อแก้ไขปัญหาด้านสิทธิมนุษยชนตามโครงสร้างของรายงานการศึกษาข้อมูลขั้นพื้นฐานในสามส่วน และใช้รายงานการศึกษาดังกล่าวเป็นฐานสำหรับการวางแผนพัฒนาสังคมในอนาคต โดยมีการย้ำถึงความมุ่งมั่นที่จะคงดำเนินการนโยบายทางเศรษฐกิจและสังคมที่ใช้อยู่ และมีการจัดลำดับความสำคัญของปัญหาที่ต้องได้รับการแก้ไขโดยเร่งด่วน

นิวซีแลนด์ (2005 - 2010)

แผนปฏิบัติการสิทธิมนุษยชนของนิวซีแลนด์เป็นการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศทั้งหมดจากการเก็บข้อมูลของประชาชนจากกลุ่มและองค์กรต่างๆ กว่า 5,000 คน โดยแผนปฏิบัติการจะระบุตัวชี้วัดผลสำเร็จและมาตรการที่ต้องดำเนินการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายนั้น มีกรอบระยะเวลาที่มีการหารือร่วมกับหน่วยงานหรือองค์กรที่ทำหน้าที่ดำเนินการ ทั้งนี้ แผนปฏิบัติการสิทธิมนุษยชนจะมีได้จำกัดหน้าที่ความรับผิดชอบในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของภาครัฐเท่านั้น แต่ยังคงครอบคลุมถึงหน่วยงานท้องถิ่น หน่วยงานธุรกิจและชุมชนที่มีบทบาทเทียบเท่ากับรัฐ โดยแผนปฏิบัติการได้ถูกจัดทำขึ้นตามหลักการของปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights - UDHR) มีลักษณะกระชับ เข้าใจง่าย อันประกอบด้วย ประเด็นปัญหา ผลที่ต้องการให้บรรลุเป้าหมาย และรายการของมาตรการที่เร่งด่วน

นิวซีแลนด์มีการจัดลำดับความสำคัญของปัญหาที่ต้องได้รับการแก้ไขโดยเร่งด่วน อันได้แก่

- 1) ปัญหาความยากจนและผลกระทบของความยากจน
- 2) ปัญหาการละเมิดในกลุ่มเด็กและผู้เยาว์
- 3) ปัญหาอุปสรรคการมีส่วนร่วมในสังคมของกลุ่มผู้พิการ
- 4) ปัญหาการละเมิดในกลุ่มผู้ต้องขังและผู้อยู่ในความดูแลของรัฐ
- 5) ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคมของชนกลุ่มน้อย
- 6) ปัญหาในเรื่องสถานะของสนธิสัญญาไวทังกิ (The Treaty of Waitangi)

แผนปฏิบัติการสิทธิมนุษยชนได้เสนอแนะมาตรการซึ่งมีการวางเป้าหมายอย่างกว้าง โดยมีสาระโดยสังเขป ดังนี้

- 1) มาตรการในการลดความรุนแรง การละเมิดและการถูกทอดทิ้งของเด็กและผู้เยาว์
- 2) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมโดยตรงและเป็นระบบของกลุ่มผู้พิการในการตัดสินใจและวางนโยบายเพื่อการพัฒนาของรัฐ
- 3) จัดปัญหาความยากจน โดยเฉพาะในกลุ่มเด็กและผู้พิการให้มีมาตรฐานความเป็นอยู่ที่ดี
- 4) มาตรการในการปกป้องคุ้มครองในกลุ่มผู้ต้องขังและผู้อยู่ในความดูแลของรัฐ
- 5) การจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและโรงเรียน
- 6) มาตรการส่งเสริมความสามารถในการสื่อสารของเด็กในภาษาอังกฤษ ภาษาเมารี และภาษาบุงการี
- 7) การแสวงหาแนวทางในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมที่เป็นประชาธิปไตยและการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม
- 8) การให้การรองรับสถานะทางธรรมนูญของสนธิสัญญาไวทังกิ (The Treaty of Waitangi)
- 9) การส่งเสริมความสมานฉันท์ในหมู่ประชาชนที่มีความหลากหลายทางเชื้อชาติและเผ่าพันธุ์
- 10) การแสวงหาแนวทางในการส่งเสริมสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม
- 11) การมีหลักประกันของกรอบกฎหมายที่ให้ความคุ้มครองด้านสิทธิมนุษยชนอย่างเต็มที่
- 12) การมีกระบวนการในการออกกฎหมายและนโยบายที่มีความสอดคล้องกับมาตรฐานสากลด้านสิทธิมนุษยชน

ดังนั้น จะเห็นได้ว่าแผนปฏิบัติการสิทธิมนุษยชนของนิวซีแลนด์ได้ให้ความสำคัญกับกลุ่มเปราะบาง โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มชาติพันธุ์ กลุ่มผู้พิการ กลุ่มเด็กและเยาวชน โดยมีมาตรการในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิพลเมือง สิทธิทางการเมือง สิทธิทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม และยังมีมุ่งเน้นในการสร้างความเข้มแข็งของกรอบกฎหมายในการให้ความคุ้มครองสิทธิมนุษยชนตามมาตรฐานสากล

นอกจากนี้ ก่อนการดำเนินการออกมาตรการ รัฐมีการจัดทำประชาพิจารณ์เพื่อรับฟังความคิดเห็นจากประชาชนโดยคำถามจะมีความเฉพาะเจาะจง เช่น มาตรการที่รัฐเสนอจะสามารถแก้ไขประเด็นปัญหาเร่งด่วนได้หรือไม่และมากน้อยเพียงใด มาตรการที่เสนอจะสามารถปิดช่องโหว่ระหว่างยุทธศาสตร์และการลงมือปฏิบัติได้หรือไม่ มาตรการที่เสนอดังอยู่บนมาตรฐานของหลักสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศหรือไม่ หรือมาตรการที่เสนอมีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติมากน้อยเพียงใด (OHCHR, 1996-2017)

นอร์เวย์ (2000 – 2005)

รัฐบาลนอร์เวย์เป็นอีกประเทศที่ให้ความสำคัญกับการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนโดยถือเป็นเสาหลักสำคัญของนโยบายสาธารณะ โดยแผนปฏิบัติการสิทธิมนุษยชนของนอร์เวย์ถูกจัดทำขึ้นหลังจากการประชุมระดับโลกว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ณ กรุงเวียนนา ประเทศออสเตรีย เมื่อปี ค.ศ. 1993 (World Conference on Human Rights) โดยองค์ประกอบของแผนปฏิบัติการ ประกอบด้วย

- 1) การทบทวนนโยบายการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน
- 2) แนวทางการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนแบบองค์รวม
- 3) หลักการของสิทธิมนุษยชน
- 4) การให้ความคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในนอร์เวย์ (โดยระบบกฎหมายและการปกครอง)
- 5) อนุสัญญาระหว่างประเทศที่นอร์เวย์เป็นภาคี
- 6) ประเด็นปัญหาเร่งด่วนด้านสิทธิมนุษยชนที่ต้องได้รับการแก้ไขภายในประเทศ
- 7) ประเด็นเร่งด่วนด้านสิทธิมนุษยชนที่ควรได้รับการส่งเสริมในระดับระหว่างประเทศ
- 8) ความเชื่อมโยงระหว่างความพยายามในประเทศและระหว่างประเทศ
- 9) นโยบายเชิงรุกด้านสิทธิมนุษยชนในระดับนานาชาติ

แผนปฏิบัติการสิทธิมนุษยชนของนอร์เวย์มีการชี้ให้เห็นประเด็นความท้าทายในระดับประเทศและระหว่างประเทศที่รัฐต้องเผชิญ มีการระบุมาตรการและแนวคิดในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนกว่า 300 รายการ ที่รัฐจะดำเนินการในช่วงระยะเวลา 5 ปี โดยมาตรการดังกล่าวเป็นมาตรการให้ความคุ้มครองแบบองค์รวม (ครอบคลุมสิทธิพลเมือง สิทธิทางการเมือง สิทธิทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม)

โดยประเด็นที่ถือเป็นปัญหาเร่งด่วนด้านสิทธิมนุษยชนที่ต้องได้รับการแก้ไข ได้แก่ ด้านการศึกษาผู้ใหญ่ ด้านกฎหมายตรวจคนเข้าเมือง ด้านกระบวนการยุติธรรม ด้านไบโอเทคโนโลยี ด้านการเลือกปฏิบัติโดยเหตุแห่งเชื้อชาติ ด้านชีวิตครอบครัว ด้านเสรีภาพในการแสดงออก ด้านเสรีภาพในการนับถือศาสนาและความเชื่อ ด้านสวัสดิการสังคมและสาธารณสุข

โดยกลุ่มที่รัฐให้ความสำคัญในการคุ้มครองได้แก่ กลุ่มเด็กและเยาวชน กลุ่มสตรี กลุ่มผู้พิการ กลุ่มผู้เสียหายในคดีอาญา กลุ่มผู้ลี้ภัย กลุ่มความหลากหลายทางเพศ และกลุ่มชาติพันธุ์ (OHCHR, 1996-2017)

เกาหลีใต้ (2007 - 2011)

แผนปฏิบัติการสิทธิมนุษยชนของเกาหลีใต้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนากฎหมาย ระบบการเมืองการปกครอง และแนวปฏิบัติให้เป็นไปตามหลักสิทธิมนุษยชน และเพื่อเป็นพิมพ์เขียวสำหรับการวางนโยบายระดับประเทศ และระหว่างประเทศ ตลอดจนเพื่อให้เกิดการบูรณาการในเชิงนโยบายของหน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐให้อยู่บนพื้นฐานของหลักสิทธิมนุษยชน โดยการพัฒนาแผนปฏิบัติการสิทธิมนุษยชนของประเทศ ได้มีการคำนึงถึงมาตรฐานสากล พันธกรณีระหว่างประเทศและข้อเสนอแนะขององค์กรระหว่างประเทศ

กระบวนการจัดทำแผนปฏิบัติการซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอน ประกอบด้วย (1) การประชุมของระดับรัฐมนตรีของกระทรวงที่เกี่ยวข้องซึ่งให้ความเห็นชอบกระบวนการจัดทำแผน (2) ข้อเสนอแนะของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ การหารือระหว่างกระทรวง ทบวง กรม (3) การจัดทำประชาพิจารณ์ทั้งหมดสองช่วงสำหรับร่างแผนปฏิบัติการ และ (4) การได้รับความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรี

สาระสำคัญของแผนปฏิบัติการประกอบด้วย

- 1) การส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง
- 2) การส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม
- 3) สิทธิมนุษยชนสำหรับกลุ่มชายขอบและกลุ่มเปราะบาง

4) การส่งเสริมความตระหนักรู้ด้านสิทธิมนุษยชน ความร่วมมือระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชน และการดำเนินการตามอนุสัญญาระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชน

5) การติดตามและประเมินผลของแผนปฏิบัติการสิทธิมนุษยชน

รูปแบบของเนื้อหาที่นำเสนอจะกล่าวถึงมาตรฐานการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนภายในประเทศ และระหว่างประเทศ สถานการณ์สิทธิมนุษยชนในปัจจุบัน และข้อเสนอแนะขององค์กรระหว่างประเทศ และมีการกำหนดกรอบระยะเวลาในการปฏิบัติการตามแต่ละประเด็นปัญหา โดยประเด็นด้านสิทธิมนุษยชนที่สำคัญ ได้แก่ การทบทวนกฎหมายโทษประหารชีวิต (สิทธิพลเมือง) การคัดค้านการเกณฑ์ทหารซึ่งเกี่ยวข้องกับเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น (สิทธิทางการเมือง) การใช้ประโยชน์จากกฎหมายด้านความมั่นคงของประเทศในทางมิชอบ (สิทธิทางการเมือง) การดำเนินนโยบายการคุ้มครองแรงงานที่มีใช้แรงงานประจำ (สิทธิพลเมืองและสิทธิทางเศรษฐกิจ) (OHCHR, 1996-2017)

ศรีลังกา (2011 - 2016)

แผนปฏิบัติการสิทธิมนุษยชนของศรีลังกาได้ถูกสร้างขึ้นจากเสียงเรียกร้องของภาคประชาสังคมเพื่อให้มีการสำรวจและประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชนภายในประเทศสืบเนื่องจากศรีลังกาเป็นประเทศที่มีประวัติศาสตร์ของการตกเป็นชาติภายใต้อาณานิคมเป็นเวลานานและประสบปัญหาสงครามกลางเมืองบ่อยครั้ง และเพื่อแสดงให้เห็นถึงความมุ่งมั่นของรัฐในการปฏิบัติตามข้อเสนอแนะของปฏิญญาเวียนนาและแผนปฏิบัติการที่ได้รับการรับรองโดยการประชุมระดับโลกว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ณ กรุงเวียนนา ประเทศออสเตรีย เมื่อปี ค.ศ. 1993

ในการจัดทำแผนปฏิบัติการ รัฐได้มีการประเมินมาตรการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนที่มีอยู่ และระบุด้านที่ต้องมีการแก้ไขปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของกลไก UPR โดยรัฐนำโดยกระทรวงบริหารจัดการภัยพิบัติและสิทธิมนุษยชน (Ministry of Disaster Management and Human Rights) ซึ่งเป็นกระทรวงผู้ดำเนินงานหลักได้มีการหารือร่วมกับหน่วยงานของรัฐและภาคประชาสังคมเป็นเวลาหลายเดือน มีการระบุประเด็นปัญหาเร่งด่วนที่ต้องได้รับการแก้ไขตามข้อเสนอแนะขององค์กรระหว่างประเทศและรายงานด้านสิทธิมนุษยชน

ระดับชาติ โดยมีคณะกรรมการทั้งหมด 8 ชุด ซึ่งประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญจากกระทรวงต่าง ๆ และผู้แทนจากภาคประชาสังคมจำนวน 8 - 10 คน ในสัดส่วนที่เท่า ๆ กัน เป็นผู้กร่างแผนปฏิบัติการสิทธิมนุษยชนในแต่ละด้านรวม 8 ด้าน

ด้านที่รัฐให้ความสำคัญเป็นพิเศษ ได้แก่

- 1) สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง
- 2) สิทธิทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม
- 3) การป้องกันการทรมาน
- 4) สิทธิสตรี
- 5) สิทธิแรงงาน
- 6) สิทธิแรงงานข้ามชาติ
- 7) สิทธิเด็ก
- 8) สิทธิผู้พลัดถิ่นภายในประเทศ

โครงสร้างของแผนปฏิบัติการสิทธิมนุษยชนเป็นไปตามคู่มือแผนปฏิบัติการขององค์การสหประชาชาติ กล่าวคือแผนดังกล่าวเป็นรูปแบบของตารางซึ่งประกอบด้วย (1) ด้านที่รัฐให้ความสำคัญ (2) เป้าหมาย (3) ประเด็นปัญหา (4) กิจกรรม (5) ตัวชี้วัดผลการดำเนินการที่สำคัญ (6) กรอบระยะเวลา และ (7) หน่วยงานที่รับผิดชอบ

นอกจากนี้ รัฐมีการจัดตั้งคณะอนุกรรมการ โดยคณะอนุกรรมการดังกล่าวประกอบด้วยเจ้าหน้าที่ระดับสูงของรัฐจากทุกภาคส่วน ซึ่งมีหน้าที่ติดตามและประเมินผลการดำเนินการ และหารือกับภาคประชาสังคมในกรณีที่เกิดอุปสรรคปัญหาของการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการ (OHCHR, 1996 - 2017)

3.3 หลักการชี้แนะของสหประชาชาติว่าด้วยธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน (United Nations Guiding Principles on Business and Human Rights : UNGPs)

หลักการ UNGPs เกิดจากการศึกษาสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนกับการดำเนินธุรกิจทั่วโลกของศาสตราจารย์ John Ruggie ผู้แทนพิเศษของเลขาธิการสหประชาชาติด้านสิทธิมนุษยชนกับบริษัทข้ามชาติและองค์กรเอกชน (แต่งตั้งในสมัยนาย Kofi Annan ดำรงตำแหน่งเลขาธิการสหประชาชาติ) ซึ่งได้รับการรับรองจากคณะมนตรีสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ (Human Rights Council - HRC) เมื่อวันที่ 16 มิถุนายน 2544 ทั้งนี้ หลักการ UNGPs ถือเป็นเอกสารระหว่างประเทศฉบับแรกที่กำหนดความสัมพันธ์ระหว่างหน้าที่ของรัฐและความรับผิดชอบของภาคเอกชน อย่างไรก็ตาม หลักการ UNGPs ไม่ถือเป็นตราสารระหว่างประเทศที่ก่อให้เกิดพันธกรณีให้รัฐต้องปฏิบัติตาม ไม่มีสภาพบังคับ หรือมีองค์กรระดับระหว่างประเทศที่กำกับดูแลการปฏิบัติตาม ดังนั้น การรับหลักการ UNGPs ไปปฏิบัติ ไม่ว่าจะโดยรัฐ หรือเอกชน จึงขึ้นอยู่กับพื้นฐานของความสมัครใจ

หลักการ UNGPs ประกอบด้วยสาระสำคัญจำนวน 31 ข้อ ซึ่งประกอบด้วยหลักการพื้นฐาน 3 เสาหลัก ดังนี้

เสาหลักที่ 1 การคุ้มครอง (Protect) กำหนดหน้าที่ของรัฐในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน (ข้อ 1 - 10) กล่าวคือ รัฐมีหน้าที่ในการปกป้องและคุ้มครองบุคคลไม่ให้ถูกละเมิดสิทธิไม่ว่าจะโดยรัฐ หรือบุคคล/องค์กรที่ไม่ใช่รัฐ ซึ่งรวมถึงภาคธุรกิจเอกชน โดยแม้รัฐจะไม่ต้องรับผิดชอบในการละเมิดสิทธิมนุษยชนโดยเอกชน แต่รัฐมีหน้าที่ต้องดำเนินการเพื่อให้มีการป้องกัน ลงโทษ และเยียวยา ในกรณีที่เกิดการละเมิดโดยนโยบาย หรือ มาตรการ เช่น การอำนวยความสะดวก อื่นทั้งรัฐมีหน้าที่ในการสื่อให้ทราบถึงความคาดหวังต่อภาคเอกชนที่ดำเนินการหรือจดทะเบียนภายในดินแดนของตนให้เคารพสิทธิมนุษยชน รวมถึงสร้างบรรยากาศให้เอื้อต่อการเคารพสิทธิมนุษยชน ทั้งนี้ หมายรวมถึง การดำเนินธุรกิจในประเทศของเอกชนจากรัฐนั้น ๆ โดยเฉพาะในกรณี

ที่การดำเนินธุรกิจดังกล่าวมีรัฐเข้าไปเกี่ยวข้อง หรือร่วมให้การสนับสนุนด้วยความเชื่อมโยงระหว่างรัฐ - ธุรกิจ ซึ่งหลักการ UNGPs ข้อ 4 - 6 ยังกล่าวถึงหน้าที่ของรัฐในการประกันสิทธิในกรณีการดำเนินงานของ รัฐวิสาหกิจ กรณีรัฐทำสัญญาจ้างเอกชน และกรณีรัฐทำธุรกรรมเชิงพาณิชย์กับเอกชน (เช่น การจัดซื้อจัดจ้าง) อาทิ การกำหนดข้อบังคับเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนไว้ในสัญญาระหว่างรัฐ - เอกชน

เสาหลักที่ 2 การเคารพ (Respect) กำหนดให้บริษัทเอกชนมีความรับผิดชอบในการเคารพสิทธิมนุษยชน (ข้อ 11 - 24) กล่าวคือ บริษัทเอกชนเคารพสิทธิมนุษยชนโดยการปฏิบัติตามกฎหมายของประเทศที่มีไว้ เพื่อปกป้องและส่งเสริมสิทธิมนุษยชนของคนในประเทศ นอกจากนี้ บริษัทเอกชนยังควรมีความรับผิดชอบ ในการเคารพสิทธิมนุษยชนซึ่งสามารถกระทำได้ โดยการไม่ละเมิด หรือ หลีกเลี่ยงการละเมิด และการจัดการ กับผลกระทบที่เกิดขึ้น โดยควรตรวจสอบประเมินผลกระทบด้านสิทธิมนุษยชนเพื่อป้องกันมิให้เกิดการละเมิด อีกทั้งดำเนินการเพื่อทำให้ผลกระทบด้านสิทธิมนุษยชนนั้นได้รับการบรรเทาหรือแก้ไข กล่าวคือ เอกชนควรมี กระบวนการตรวจสอบสิทธิมนุษยชนรอบด้าน (Human Rights Due Diligence) ที่เหมาะสมกับขนาดของกิจการ ความเสี่ยง และผลกระทบจากการดำเนินการ

เสาหลักที่ 3 การเยียวยา (Remedy) กล่าวคือ ผู้เสียหายจากการละเมิดสิทธิมนุษยชนโดยภาคธุรกิจ ควรเข้าถึงการเยียวยาได้ โดยรัฐมีหน้าที่ในการสืบสวน สอบสวน ลงโทษ และแก้ไขสถานการณ์ ซึ่งสามารถ ทำได้ผ่านกระบวนการยุติธรรม หรือช่องทางอื่นของรัฐ หรือช่องทางที่ไม่เป็นทางการที่รัฐจัดให้ รวมถึงผ่านกลไก รับข้อร้องเรียน โดยบริษัทเอกชนมีความรับผิดชอบในระดับบริษัทในการจัดให้มีกระบวนการปรึกษาหารือ ให้ข้อมูล แจ้งเตือนถึงผลกระทบที่อาจมีต่อบุคคล หรือชุมชนที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการมีแนวทางแก้ไข หรือบรรเทาความทุกข์ที่เกิดจากการกระทำของบริษัท

ทั้งนี้ สรุปร่วมความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทหน้าที่ของรัฐและภาคธุรกิจ และความสัมพันธ์ระหว่างบทบาท ของภาครัฐและภาคธุรกิจในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ได้โดยสังเขปตามตารางและแผนภาพด้านล่าง

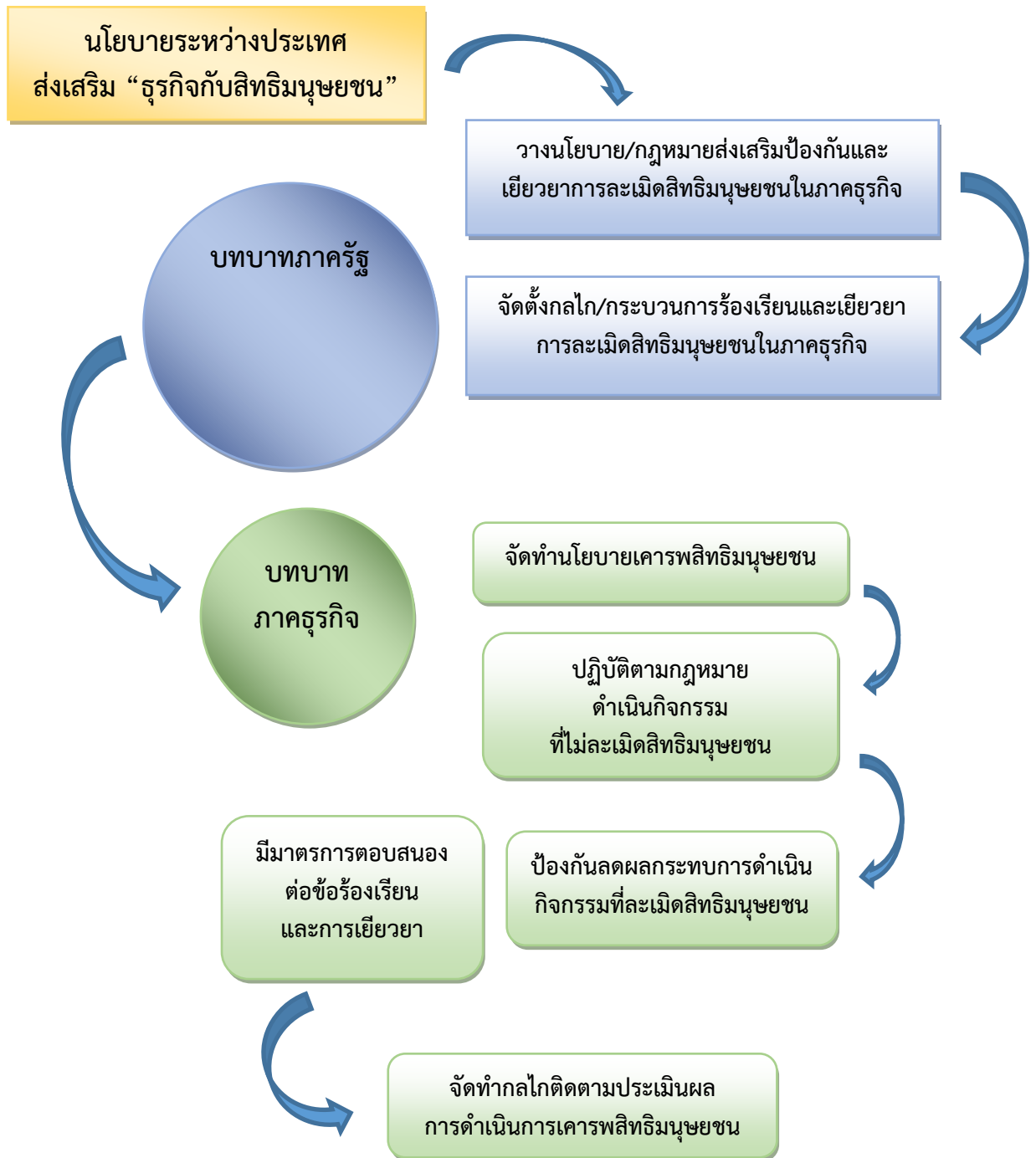
ตารางที่ 6 สรุปรอบบทบาทของภาครัฐและภาคธุรกิจโดยสังเขป

บทบาทของภาครัฐ	บทบาทของภาคธุรกิจ
<ul style="list-style-type: none"> ■ รัฐต้องป้องกันมิให้เกิดการละเมิดสิทธิมนุษยชนใน ดินแดนของตนที่กระทำโดยบุคคลที่สาม รวมถึงภาค ธุรกิจ โดยต้องมีกระบวนการขั้นตอนในป้องกัน สืบสวน สอบสวน ลงโทษ เยียวยา โดยการบังคับใช้ นโยบายและกฎหมายให้เป็นไปโดยมีประสิทธิภาพ ■ รัฐต้องกำหนดนโยบายที่ชัดเจนในเรื่องการเคารพ และคุ้มครองสิทธิมนุษยชน เพื่อสร้างความคาดหวัง ที่ชัดเจนให้แก่ภาคเอกชนในการดำเนินธุรกิจ ใน ดินแดนตน ■ รัฐต้องมีการบังคับใช้กฎหมายที่กำหนดให้ภาค ธุรกิจให้ความเคารพและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน โดยมี การทบทวนกฎหมายเป็นระยะ และต้องมั่นใจว่า กฎหมายซึ่งกำกับดูแลภาคธุรกิจจะไม่เป็นอุปสรรค ต่อการให้ให้ความเคารพและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน 	<ul style="list-style-type: none"> ■ ภาคธุรกิจควรเคารพสิทธิมนุษยชนโดยหลีกเลี่ยงการ ละเมิดสิทธิมนุษยชนของผู้อื่นและควรแก้ไขผลกระทบ ความเสียหายต่อสิทธิมนุษยชนที่เข้าไปเกี่ยวข้องด้วย ■ ภาคธุรกิจต้องหลีกเลี่ยงการก่อให้เกิดหรือสนับสนุน ให้เกิดผลกระทบต่อสิทธิมนุษยชนผ่านทางกิจกรรม ต่างๆ และแก้ไขเยียวยาผลกระทบดังกล่าวที่เกิดขึ้น ■ ภาคธุรกิจต้องพยายามป้องกันหรือลดผลกระทบต่อ สิทธิมนุษยชนที่มีความเกี่ยวเนื่องโดยตรงกับการ ประกอบกิจการของตน ผลิตภัณฑ์หรือการบริการที่ เกี่ยวข้องกับธุรกิจของตน แม้ว่าตนจะไม่ได้มีส่วน สนับสนุนต่อผลกระทบดังกล่าวก็ตาม ■ ความรับผิดชอบของภาคธุรกิจต่อการเคารพสิทธิมนุษยชน อาจมีความแตกต่างกันไปโดยค่านึงถึงปัจจัยขนาด ภาคส่วน บริบทในการประกอบกิจการ ความเป็นเจ้าของ และโครงสร้าง

บทบาทของภาครัฐ	บทบาทของภาคธุรกิจ
<p>ของภาคธุรกิจ มีแนวทางที่ชัดเจนสำหรับภาคธุรกิจ และส่งเสริมให้ภาคธุรกิจสื่อสารการปฏิบัติตามหลักสิทธิมนุษยชนในการดำเนินธุรกิจตน</p> <ul style="list-style-type: none"> ■ รัฐต้องมีมาตรการเสริมในการเคารพสิทธิมนุษยชนสำหรับภาคธุรกิจที่เป็นลักษณะรัฐวิสาหกิจหรือมีส่วนในกิจการนั้นๆ ■ รัฐต้องมีมาตรการเพื่อให้แน่ใจว่าภาคธุรกิจจะไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างร้ายแรง โดยเฉพาะในพื้นที่ที่มีความขัดแย้ง ■ รัฐต้องมีนโยบายที่เป็นเอกภาพเพื่อให้หน่วยงานและองค์กรของรัฐให้ความเคารพและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนไปในทิศทางเดียวกัน โดยการจัดหาข้อมูลที่เกี่ยวข้อง การจัดอบรมหรือให้การสนับสนุนแก่หน่วยงานองค์กรดังกล่าว ■ รัฐต้องคำนึงถึงการให้พื้นที่สำหรับนโยบายสาธารณะที่เกี่ยวข้องกับด้านสิทธิมนุษยชนในการดำเนินนโยบายที่เกี่ยวข้องกับด้านธุรกิจ อาทิ การทำสัญญาสัมปทาน การทำสนธิสัญญาด้านการลงทุน ■ เมื่อรัฐกระทำการในฐานะสมาชิกของสถาบันองค์กรพหุภาคีระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับประเด็นทางธุรกิจ รัฐควรพยายามทำให้เกิดความมั่นใจว่าสถาบันเหล่านั้นไม่ไปจำกัดความสามารถของรัฐสมาชิกที่จะดำเนินการให้เป็นไปตามหน้าที่ในการปกป้องสิทธิมนุษยชน กระตุ้นสถาบันเหล่านั้นให้ส่งเสริมภาคธุรกิจให้เคารพสิทธิมนุษยชน และเมื่อได้รับการร้องขอ ให้ช่วยเหลือรัฐให้บรรลุหน้าที่ในการปกป้องการละเมิดสิทธิมนุษยชนโดยภาคธุรกิจ ซึ่งรวมถึงผ่านการช่วยเหลือทางเทคนิค การสร้างศักยภาพและการเพิ่มความตระหนักรู้ ■ รัฐต้องมีการดำเนินดำเนินการต่างๆ ที่เหมาะสมเพื่อสร้างหลักประกันให้ผู้ได้รับผลกระทบเหล่านั้นได้เข้าถึงการเยียวยาที่มีประสิทธิภาพผ่านทางฝ่ายตุลาการ ฝ่ายบริหาร ฝ่ายนิติบัญญัติหรือวิธีการที่เหมาะสมอื่นๆ เมื่อมีการละเมิดสิทธิมนุษยชนดังกล่าวเกิดขึ้นภายในเขตแดนและหรือเขตอำนาจของรัฐ 	<ul style="list-style-type: none"> ■ ภาคธุรกิจควรจัดให้มีนโยบายหรือกระบวนการที่เหมาะสมกับขนาดและสภาพแวดล้อมของธุรกิจ ■ ภาคธุรกิจควรแสดงออกถึงความมุ่งมั่นที่จะทำตามความรับผิดชอบต่อการเคารพสิทธิมนุษยชนโดยผ่านทางถ้อยแถลงทางนโยบายซึ่งมีกระบวนการ อาทิ การได้รับการอนุมัติจากเจ้าหน้าที่ระดับอาวุโสสูงสุดขององค์กรธุรกิจ การได้รับการให้ข้อมูลโดยผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องทั้งจากภายในและหรือจากภายนอก ■ ภาคธุรกิจควรดำเนินการให้มีการตรวจสอบประเมินการปฏิบัติตามความรับผิดชอบด้านสิทธิมนุษยชน ■ ภาคธุรกิจควรระบุและประเมินผลกระทบเสียหายต่อสิทธิมนุษยชนที่สำคัญหรือที่ชัดเจน ที่ตนอาจเข้าไปเกี่ยวข้องไม่ว่าจะผ่านทางกิจกรรมของธุรกิจเองหรือในเป็นผลของความสัมพันธ์ทางธุรกิจ ■ ภาคธุรกิจควรบูรณาการข้อค้นพบจากการประเมินผลกระทบทั้งหมดของกระบวนการและบทบาทหน้าที่ภายในที่เกี่ยวข้อง และดำเนินการอย่างเหมาะสม ■ ภาคธุรกิจควรเตรียมการชี้แจงต่อสาธารณะ โดยเฉพาะเมื่อข้อกังวลถูกเสนอในนามของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องที่ได้รับผลกระทบ ภาคธุรกิจที่การประกอบกิจการหรือบริบทของการประกอบกิจการซึ่งมีความเสี่ยงต่อการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างร้ายแรงควรรายงานอย่างเป็นทางการว่าตนได้จัดการแก้ปัญหาอย่างไร ■ ภาคธุรกิจควรจัดหรือให้ความร่วมมือในการเยียวยาผ่านกระบวนการที่ชอบธรรม เมื่อตนเป็นผู้ก่อหรือมีส่วนก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิทธิมนุษยชน ■ ภาคธุรกิจควรปฏิบัติตามกฎหมายที่บังคับใช้อยู่ทั้งหมดและเคารพสิทธิมนุษยชนที่ได้รับการยอมรับในทางระหว่างประเทศ ปฏิบัติต่อความเสี่ยงของการก่อให้ เกิดหรือมีส่วนก่อให้เกิดการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างร้ายแรง เช่นเดียวกับการปฏิบัติตามกฎหมาย

ภาพที่ 4 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทของภาครัฐและภาคธุรกิจในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

ในทางปฏิบัติที่ผ่านมา ประเด็นสิทธิมนุษยชนที่ได้รับผลกระทบในบริบทของการดำเนินธุรกิจในหลายกรณี อาทิ สิทธิและเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและแสดงออก เสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบและการรวมกลุ่ม การมีส่วนร่วมทางการเมืองและกิจการสาธารณะ สิทธิแรงงาน สิทธิชุมชน การเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม การคุ้มครองนักปกป้องสิทธิมนุษยชน ผลกระทบจากโครงการลงทุนหรือพัฒนาขนาดใหญ่ ซึ่งรวมถึง เขตเศรษฐกิจพิเศษ สิทธิที่ดิน สิทธิสุขภาพ สิทธิในสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ การเลือกปฏิบัติ และ สถานการณ์กลุ่มเปราะบางที่เสี่ยงต่อการถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนโดยธุรกิจ อาทิ สตรี เด็ก ผู้สูงอายุ คนพิการ กลุ่มชาติพันธุ์ แรงงานโยกย้ายถิ่นฐาน กลุ่มบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ (LGBTI)

การปฏิบัติตามหลักการ UNGPs ถือเป็น การส่งเสริมให้มีการปกป้องคุ้มครองสิทธิมนุษยชนอย่างครอบคลุมและสอดคล้องตามสนธิสัญญาสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศต่างๆ ที่รัฐเป็นภาคี นอกจากนั้น พัฒนาการของการหารือและการตีความประเด็นธุรกิจกับสิทธิมนุษยชนในเวทีระหว่างประเทศและประเทศต่างๆ ในบริบทที่ต่างกัน ส่งผลให้มีการนำเสนอแนวคิดอื่นๆ ที่เชื่อมโยงกันด้วย เช่น ความรับผิดชอบต่อสังคมของภาคธุรกิจ (Corporate Social Responsibility - CSR) การดำเนินธุรกิจแบบยั่งยืน (Sustainable Business) การดำเนินธุรกิจเพื่อสังคม (Social Enterprise) รวมถึงการมีส่วนร่วมในการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals - SDGs)

ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินการตามหลักการ UNGPs เป็นไปอย่างเป็นรูปธรรมและมีประสิทธิภาพ สหประชาชาติจึงได้มีนโยบายสนับสนุนให้ประเทศสมาชิก จัดทำแผนปฏิบัติการระดับชาติว่าด้วยธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน (National Action Plan on Business and Human Rights : NAP) โดยใช้หลักการ UNGPs เป็นต้นแบบเพื่อกำหนดกรอบยุทธศาสตร์ และพัฒนากลไกในการนำหลักการ UNGPs ไปสู่การปฏิบัติในแต่ละประเทศ โดยคำนึงถึงความสอดคล้องกับสถานการณ์จริงของประเทศ ทั้งนี้ รัฐจะต้องทำการศึกษาวเคราะห์ประเมินช่องว่าง (Gap) อันเป็นสาเหตุของการละเมิดสิทธิมนุษยชน ประเมินผลความก้าวหน้าของแผนปฏิบัติการฯ อย่างเป็นระบบ และต้องทบทวนและปรับปรุงแผนปฏิบัติการฯ ให้สอดคล้องกับสภาพการณ์ปัจจุบันอยู่เสมอ

ประเทศไทยและการจัดทำแผนปฏิบัติการระดับชาติว่าด้วยธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน

การจัดทำแผนปฏิบัติการระดับชาติว่าด้วยธุรกิจกับสิทธิมนุษยชนของประเทศไทยนั้น เกิดขึ้นจากความริเริ่มของรัฐบาลที่ได้ตระหนักถึงความสำคัญ จำเป็น และเร่งด่วนในการแก้ปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนอันเป็นผลจากการประกอบธุรกิจ สืบเนื่องจากการที่คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติได้จัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายต่อรัฐบาล ถึงแนวทางการจัดตั้งกลไกหรือกำหนดภารกิจเพื่อกำกับดูแลการลงทุนในต่างประเทศของผู้ลงทุนสัญชาติไทยให้เคารพต่อหลักการพื้นฐานด้านสิทธิมนุษยชนโดยนำหลักการ UNGPs มาเป็นกรอบในการดำเนินการ ดังปรากฏในรายงานสองฉบับ ฉบับแรก คือ กรณีการดำเนินงานของธุรกิจน้ำตาล และฉบับที่สอง คือ กรณีการดำเนินงานโครงการทำเหมืองแร่และเขตเศรษฐกิจชาย ในสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา

ความตั้งใจจริงของรัฐบาลในการแก้ปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนอันเป็นผลสืบเนื่องจากการประกอบธุรกิจนั้น เห็นได้จากการให้คำมั่นโดยสมัครใจ (Voluntary Pledge) ในช่วงการทบทวนสถานการณ์สิทธิมนุษยชนของประเทศไทยตามกระบวนการ Universal Periodic Review (UPR) รอบที่ 2 สมัยที่ 25 เมื่อวันที่ 11 พฤษภาคม 2559 โดยรัฐบาลได้ยืนยันว่าจะส่งเสริมหลักการสิทธิมนุษยชนในภาคธุรกิจ รวมทั้งได้ตอบรับข้อเสนอแนะของประเทศสวีเดน ซึ่งเสนอให้ประเทศไทยพัฒนา รับรอง และบังคับใช้แผนปฏิบัติการระดับชาติว่าด้วยธุรกิจกับสิทธิมนุษยชนเพื่อปฏิบัติตามหลักการ UNGPs ทั้งนี้ ภายหลังจากที่ประเทศไทยได้ตอบรับข้อเสนอแนะและให้คำมั่นโดยสมัครใจดังกล่าวแล้ว หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ร่วมกันจัดทำ “แผนการปฏิบัติตามข้อเสนอแนะที่ไทยตอบรับและคำมั่นโดยสมัครใจภายใต้กลไก UPR” โดยพิจารณา กิจกรรม กรอบระยะเวลา และหน่วยงานรับผิดชอบที่มีความเหมาะสมกับข้อเสนอแนะในแต่ละประเด็น จากนั้นได้เสนอเข้าสู่การพิจารณาของคณะรัฐมนตรี ซึ่งคณะรัฐมนตรีพิจารณาแล้ว มีมติเมื่อวันที่ 31 มกราคม 2560 เห็นชอบร่างแผนการปฏิบัติตามข้อเสนอแนะที่ไทยตอบรับและคำมั่นโดยสมัครใจภายใต้กลไก UPR โดยในส่วนของประเด็นธุรกิจกับสิทธิมนุษยชนตามที่ได้ให้คำมั่นโดยสมัครใจและตอบรับข้อเสนอแนะไว้ คณะรัฐมนตรีได้มอบหมายให้กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม เป็นหน่วยงานหลักรับผิดชอบ พร้อมทั้งกำกับให้เร่งปฏิบัติตามแผนดังกล่าว ให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรมต่อไป

เหตุที่รัฐบาลมอบหมายให้กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม ดำเนินการในเรื่องดังกล่าว เนื่องจากกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ เป็นหน่วยงานภาครัฐภายใต้สังกัดกระทรวงยุติธรรม ที่รับผิดชอบงานด้านสิทธิมนุษยชน รวมถึงสนธิสัญญาและกลไกสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศซึ่งมีความเชื่อมโยงกับประเด็นธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน คือ กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม (International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights : ICESCR) และกลไก UPR อีกทั้งยังเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดทำ ขับเคลื่อน ติดตาม และประเมินผล แผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติอีกด้วย

3.4 การพัฒนาตัวชี้วัดสิทธิมนุษยชนระดับระหว่างประเทศ ของสำนักงานข้าหลวงใหญ่เพื่อสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ⁴

เป็นการศึกษาถึงกระบวนการจัดทำตัวชี้วัดสิทธิมนุษยชน เพื่อใช้ในการประเมินในระดับระหว่างประเทศที่ได้ศึกษากระบวนการจัดทำตัวชี้วัดที่พัฒนาโดยสำนักงานข้าหลวงใหญ่เพื่อสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ ซึ่งเป็นการใช้ข้อมูลสถิติในการดำเนินงานด้านสิทธิมนุษยชน มิใช่เป็นเรื่องใหม่ในกลไกการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนระดับระหว่างประเทศ ผู้จัดทำรายงานพิเศษเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนด้านต่าง ๆ ได้พัฒนาตัวชี้วัดเพื่อการส่งเสริม และ/หรือ เพื่อยกระดับสิทธิมนุษยชนที่ตนเองรับผิดชอบ อีกทั้งยังเป็นแนวทางให้คณะกรรมการประจำสนธิสัญญาสิทธิมนุษยชนเฉพาะเรื่อง และองค์การระหว่างประเทศอื่น ๆ ใช้ประกอบในการประเมินการปฏิบัติตามพันธหน้าที่ภายใต้กฎหมายระหว่างประเทศ

ความเป็นมาของการพัฒนาตัวชี้วัดในระบบสหประชาชาติ

ในช่วงทศวรรษที่ 1990 คณะกรรมการประจำสนธิสัญญาได้ตระหนักว่าข้อมูลที่รัฐต่าง ๆ รายงานขาดความเชื่อมโยงกับสาระแห่งสิทธิ และไม่ได้เป็นข้อมูลที่เพียงพอที่จะใช้ประเมินพันธกรณีของรัฐในการดำเนินงานด้านสิทธิมนุษยชนได้ ดังนั้น จึงได้ร้องขอให้สำนักงานข้าหลวงใหญ่เพื่อสิทธิมนุษยชนจัดประชุมเรื่องข้อมูลสถิติเพื่อใช้ในงานสิทธิมนุษยชน และจัดประชุมระหว่างกรรมการประจำสนธิสัญญาเพื่อหาแนวทางในการจัดทำตัวชี้วัดสิทธิมนุษยชนขึ้น ต่อมาในเดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2555 (ค.ศ. 2012) สำนักงานข้าหลวงใหญ่ฯ ได้พิมพ์หนังสือ ชื่อ Human Rights Indicators : A Guide to Measurement and Implementation เพื่อเป็นคู่มือให้กับประเทศต่าง ๆ ในการจัดทำตัวชี้วัดสิทธิมนุษยชน

สาระสำคัญของคู่มือการจัดทำตัวชี้วัด

ในคู่มือการจัดทำตัวชี้วัด Human Rights Indicators : A Guide to Measurement and Implementation ได้สรุปขั้นตอนที่สำคัญประการแรกในการดำเนินการพัฒนาตัวชี้วัดสิทธิมนุษยชนไว้ว่า ควรจะต้องพิจารณาว่าตัวชี้วัดที่จะต้องพัฒนาขึ้นนั้นมีวัตถุประสงค์อย่างไร เช่น เพื่อประเมินการปฏิบัติตามพันธกรณี หรือการประเมินผลการดำเนินงาน หรือเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ (Benchmark)

สำหรับตัวชี้วัดที่พัฒนาขึ้นเพื่อประเมินการปฏิบัติตามพันธกรณีระหว่างประเทศนั้นควรมีขั้นตอนที่จะต้องคำนึงถึง ดังนี้

- วัตถุประสงค์ของตัวชี้วัด
- พันธกรณีและสาระแห่งสิทธิ (Characteristic features, obligation and international normative framework) มีอย่างไร
- กลไกระหว่างประเทศกลไกใดที่พิจารณาหรือประเมิน

⁴ รายงานการศึกษาวิจัย เรื่อง การจัดทำตัวชี้วัดสิทธิมนุษยชนเบื้องต้น ตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ของสำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ปี 2556

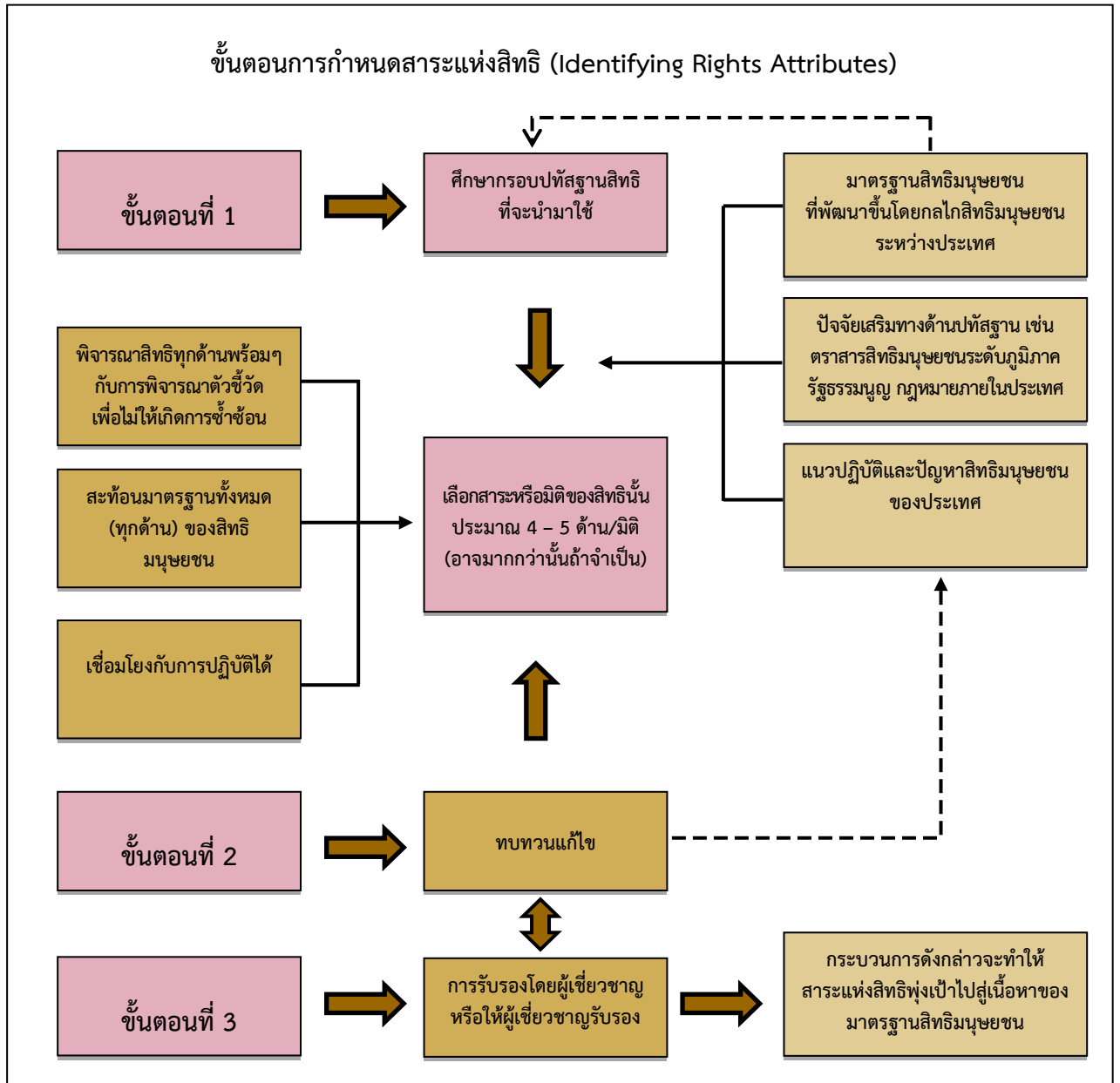

- จะใช้ข้อประเภทใด หรือลักษณะตัวชี้วัดเช่นใด เช่น ตัวชี้วัดเชิงปริมาณ หรือตัวชี้วัดเชิงคุณภาพ ข้อมูลที่จะใช้จะเป็นข้อมูลเชิงประจักษ์ หรือข้อมูลเชิงวินิจฉัย

ขั้นตอนสำคัญขั้นตอนหนึ่งในการพัฒนาตัวชี้วัด คือ กำหนดสาระแห่งสิทธิ เพื่อให้เนื้อหาของสิทธิแต่ละด้านที่ก่อโดยพันธกิจระหว่างประเทศ เพื่อให้ครอบคลุมมิติต่าง ๆ ของสิทธิมนุษยชนให้รอบด้านที่สุด ซึ่งสำนักงานข้าหลวงใหญ่ฯ ได้ให้คำแนะนำในการกำหนดสาระแห่งสิทธิไว้ ดังนี้

ภาพที่ 5 แสดงขั้นตอนการกำหนดสาระแห่งสิทธิ

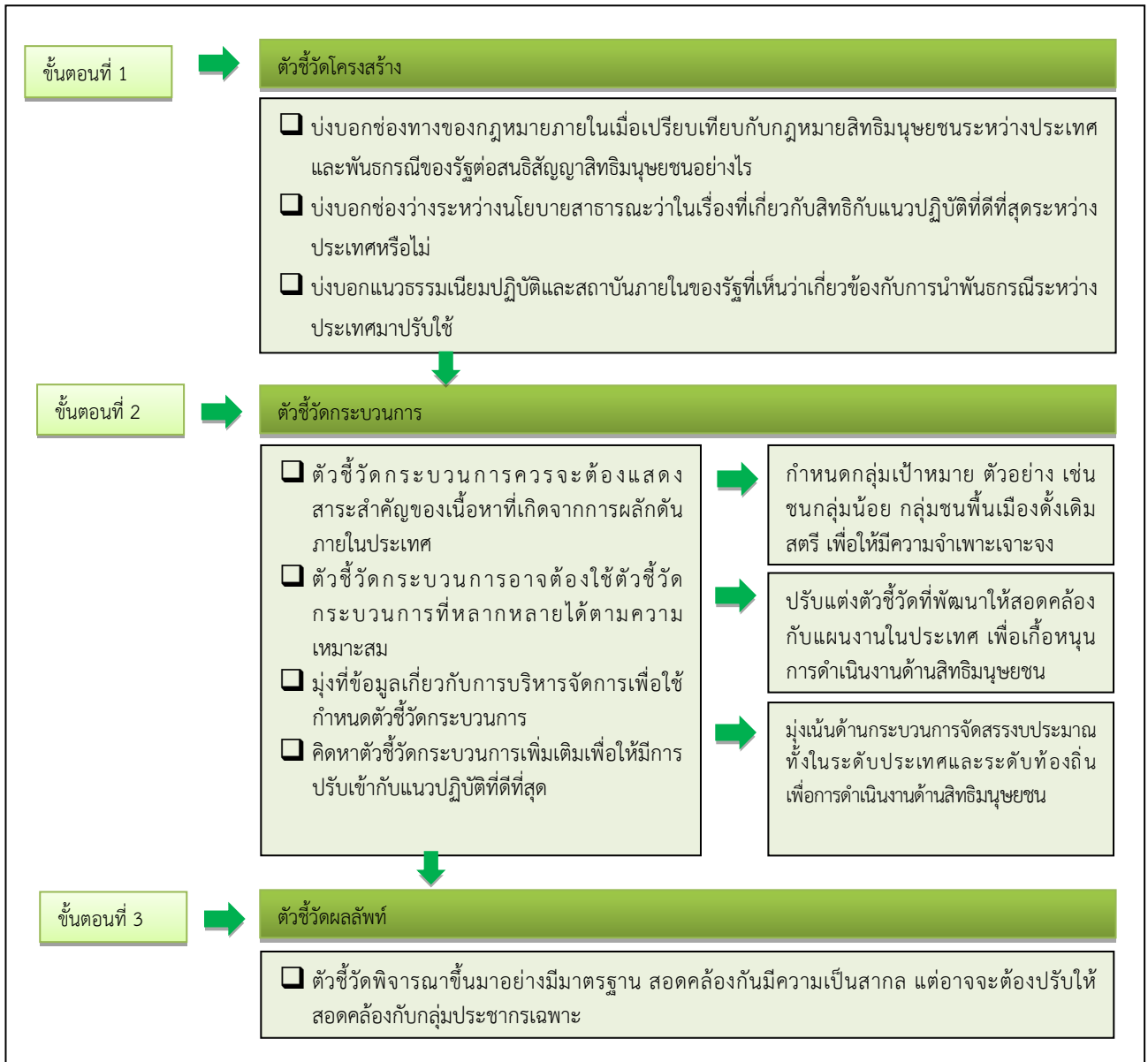

ที่มา : ปรับปรุงจาก “Identifying attributes” ของสำนักงานข้าหลวงใหญ่สิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ : office of the High Commissioner for Human Rights, Human Rights Indicators: A Guide to Measurement and Implementation, UN publication No. HR/Pub/12/5, (New York and Geneva, 2012), p. 76.

ขั้นตอนที่สำคัญอีกขั้นตอนหนึ่ง คือการกำหนดตัวชี้วัดให้สะท้อนพันธกรณีของรัฐ อันเป็นขั้นตอนการ ออกแบบหรือกำหนดเกณฑ์ชี้ หรือวัดพันธหน้าที่ของรัฐเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ชี้พันธกรณีในการเคารพ (Obligation to respect) พันธกรณีในการปกป้องคุ้มครอง (Obligation to protect) และพันธกรณีในการทำให้เป็นจริง (Obligation to fulfil) ซึ่งมีขั้นตอนในการดำเนินการดังตารางข้างล่างนี้

ภาพที่ 6 แสดงการกำหนดเนื้อหาสาระของตัวชี้วัดให้สะท้อนพันธหน้าที่สามด้านของรัฐ

ที่มา : Office of the High Commissioner for Human Rights, Human Rights Indications : A Guide to Measurement and Implementation, UN Publication No. HR/Pub/12/5, (New York and Geneva, 2012). P.87

ส่วนที่ 4 รัฐธรรมนูญ ยุทธศาสตร์ชาติ และนโยบายรัฐบาลที่เกี่ยวข้องกับสิทธิมนุษยชนของไทย

4.1 รัฐธรรมนูญ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ซึ่งถือเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศได้ให้การรับรองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพและความเสมอภาคของบุคคล (มาตรา 4) และการได้รับความคุ้มครองด้านสิทธิและเสรีภาพเสมอกันของบุคคลภายใต้กฎหมาย (หมวด 3, มาตรา 27) โดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยได้กำหนดขอบข่ายของการให้ความคุ้มครองด้านสิทธิและเสรีภาพของประชาชนผ่าน 4 หมวด อันได้แก่ หมวด 3 สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย หมวด 4 หน้าที่ของปวงชนชาวไทย หมวด 5 หน้าที่ของรัฐ และ หมวด 6 นโยบายแห่งรัฐ อันประกอบด้วยสิทธิมนุษยชนในด้านต่างๆ ที่สำคัญ กล่าวคือ

(1) ด้านสาธารณสุข

การให้ความคุ้มครองสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพอนามัยและความปลอดภัยของประชาชน ซึ่งมีทั้งในมิติของการป้องกัน แก้ไขปัญหาและการช่วยเหลือเยียวยา ในการให้ความคุ้มครองสิทธิในด้านดังกล่าว รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยได้กำหนดบทบาทหน้าที่ของรัฐในการสนับสนุนและส่งเสริมด้านทรัพยากรเพื่อให้ประชาชนมีสิทธิในการได้รับบริการสาธารณสุขของรัฐได้อย่างมีประสิทธิภาพ

(2) ด้านการศึกษา

การให้ความคุ้มครองสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับสิทธิในการได้รับการศึกษา การพัฒนาทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์และสังคม โดยมีกลุ่มเป้าหมายที่สำคัญคือเด็กและเยาวชน ในการให้ความคุ้มครองสิทธิในด้านดังกล่าว รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยได้กำหนดบทบาทหน้าที่ของรัฐในการสนับสนุนในด้านทรัพยากรและการช่วยเหลือเยียวยาผู้ยากไร้ อาทิ การดำเนินการให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาเป็นเวลาสิบสองปี ตั้งแต่ก่อนวัยเรียนจนจบการศึกษาภาคบังคับอย่างมีคุณภาพแบบให้เปล่า หน้าที่ของรัฐในการจัดตั้งกองทุนเพื่อช่วยเหลือผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์ เพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาและเพื่อเสริมสร้างและพัฒนาคุณภาพและประสิทธิภาพครู เป็นต้น

(3) ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

การให้ความคุ้มครองสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานของประชาชนในฐานะเจ้าของประเทศที่เกี่ยวข้องกับสิทธิในการจัดการ บำรุงรักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทางชีวภาพ ที่ต้องเป็นไปอย่างยั่งยืน โดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยได้กำหนดหน้าที่ของรัฐในการจัดให้ผู้มีส่วนได้เสียประชาชนและชุมชนที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ให้ข้อเสนอแนะ ก่อนการดำเนินการของรัฐหรือที่รัฐจะอนุญาตให้ผู้ใดดำเนินการ ซึ่งการให้ความคุ้มครองสิทธิมนุษยชนด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในลักษณะดังกล่าวถือว่าเป็นการให้ความคุ้มครองที่เป็นคู่ขนานกับสิทธิทางการเมืองการปกครอง

(4) ด้านที่อยู่อาศัย

การให้ความคุ้มครองสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิต วิถีชีวิตความเป็นอยู่ ซึ่งครอบคลุมสิทธิด้านที่อยู่อาศัย ที่ดินทำกิน การสืบทอดมรดก การครอบครอง การบริหารจัดการและการถ่ายโอนทรัพย์สิน เสรีภาพในการประกอบอาชีพ การเดินทางและเลือกถิ่นที่ โดยในมิตินี้ดังกล่าว รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยได้ให้การคุ้มครองในลักษณะของการจำกัดขอบข่ายการใช้อำนาจของรัฐซึ่งต้องเป็นไปเพื่อความมั่นคงของรัฐ ความสงบเรียบร้อยหรือสวัสดิภาพของประชาชน หรือการผังเมือง หรือเพื่อรักษาสถานภาพของครอบครัว หรือเพื่อสวัสดิภาพของผู้เยาว์

(5) ด้านการขนส่ง

การจัดตั้งอำนาจความสะดวกรองรับการให้บริการและสร้างความเสมอภาคของประชาชนทุกกลุ่มในการใช้บริการโครงสร้างพื้นฐานด้านคมนาคมขนส่งของรัฐ โดยรัฐจะต้องจัดให้มีมาตรการหรือกลไก

ที่มีประสิทธิภาพในการคุ้มครองและพิทักษ์สิทธิของผู้บริโภคด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านการรู้ข้อมูลที่เป็นจริง ด้านความปลอดภัย ด้านความเป็นธรรมในการทำสัญญา หรือด้านอื่นใดอันเป็นประโยชน์ต่อผู้บริโภค

(6) ด้านเศรษฐกิจ

การให้ความคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในการจัดระบบเศรษฐกิจในรัฐธรรมนูญกำหนดมาให้ประชาชนมีโอกาสได้รับประโยชน์จากความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจไปพร้อมกันอย่างทั่วถึง เป็นธรรมและยั่งยืน สามารถพึ่งพาตนเองได้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ขจัดการผูกขาดทางเศรษฐกิจที่ไม่เป็นธรรม และพัฒนาความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจของประชาชนและประเทศ รวมถึงการส่งเสริม สนับสนุน คุ้มครอง และสร้างเสถียรภาพให้แก่ระบบสหกรณ์ประเภทต่าง ๆ และกิจการวิสาหกิจขนาดย่อมและขนาดกลาง ของประชาชนและชุมชน ตลอดจนการพัฒนาประเทศ จะต้องคำนึงถึงความสมดุลระหว่างการพัฒนาด้านวัตถุ กับการพัฒนาด้านจิตใจและความอยู่เย็นเป็นสุขของประชาชนประกอบกัน

(7) ด้านการเมืองการปกครองและความมั่นคง

การให้ความคุ้มครองสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับสิทธิทางการเมืองซึ่งมีขึ้นเพื่อจำกัด และตรวจสอบการใช้อำนาจของรัฐ ไม่ว่าจะเป็นทางตรงโดยประชาชนหรือทางอ้อมโดยองค์กรหรือผู้แทน โดยสิทธิทางการเมือง ซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยได้ให้การรับรองจะเป็นเรื่องการเมืองมีส่วนร่วมของประชาชน ชุมชน และผู้มีส่วนได้เสียในกระบวนการทางการเมือง ซึ่งมีตั้งแต่ระดับล่างในเรื่องสิทธิในการเข้าถึงข้อมูล รับทราบข้อมูล ไปจนถึงระดับสูงในเรื่องการให้ข้อเสนอแนะ การปรึกษา การวางแผนร่วมกันกับภาครัฐก่อนที่จะมีการตัดสินใจ ในเชิงนโยบายและลงมือปฏิบัติ

(8) ด้านสิทธิชุมชน วัฒนธรรม และศาสนา

การอนุรักษ์ พื้นฟู หรือส่งเสริมภูมิปัญญา ศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม และจารีตประเพณี อันดีงามทั้งของท้องถิ่นและของชาติ การจัดการบำรุงรักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุลและยั่งยืนตามวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ รวมถึง การเข้าซื้อกันเพื่อเสนอแนะต่อหน่วยงานของรัฐให้ดำเนินการใดอันจะเป็นประโยชน์ต่อประชาชนหรือชุมชน หรืองดเว้นการดำเนินการใดอันจะกระทบต่อความเป็นอยู่อย่างสงบสุขของประชาชนหรือชุมชน

(9) ด้านข้อมูลข่าวสาร เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

การให้ความคุ้มครองสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับเสรีภาพในการติดต่อสื่อสาร สิทธิในการรับทราบ เข้าถึงข้อมูลข่าวสาร ตลอดจนสิทธิในการใช้ประโยชน์จากคลื่นความถี่ใช้เพื่อส่งวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และโทรคมนาคม นอกจากนี้ สิทธิในด้านดังกล่าวถือว่ามีความเชื่อมโยงกับสิทธิทางการเมือง เนื่องจากการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนจะเป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพย่อมต้องอาศัยข้อมูล ข้อเท็จจริง การแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นเป็นพื้นฐานในการมีส่วนร่วมในกระบวนการทางการเมืองการปกครอง

(10) ด้านกระบวนการยุติธรรม

การให้ความคุ้มครองสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับความปลอดภัยในด้านร่างกาย ชีวิต และทรัพย์สินซึ่งครอบคลุมตั้งแต่กระบวนการสืบสวนสอบสวน การดำเนินคดี การพิจารณาตัดสินคดี การกักขัง การลงโทษ การบำบัดฟื้นฟูผู้ต้องขัง โดยมีมิติของการให้ความคุ้มครองสิทธิเหยื่อ ผู้ต้องหา ผู้ต้องขัง และผู้ต้องโทษ

นอกจากนี้ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยยังได้ระบุกลุ่มเป้าหมายที่รัฐให้ความคุ้มครองกลุ่มเปราะบาง โดยเฉพาะ ดังปรากฏตามตารางแสดงการให้ความคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในแต่ละด้านตามรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560

ตารางที่ 7 แสดงการให้ความคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในแต่ละด้านตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560

สิทธิมนุษยชน แต่ละด้าน	มาตราตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560
<p>ด้าน สาธารณสุข</p>	<p>หมวด 3 สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย</p> <p>มาตรา 46 สิทธิของผู้บริโภคย่อมได้รับความคุ้มครอง บุคคลย่อมมีสิทธิร่วมกันจัดตั้งองค์กรของผู้บริโภคเพื่อคุ้มครองและพิทักษ์สิทธิของผู้บริโภค องค์กรของผู้บริโภคมีสิทธิร่วมกันจัดตั้งเป็นองค์กรที่มีความเป็นอิสระเพื่อให้เกิดพลังในการคุ้มครอง และพิทักษ์สิทธิของผู้บริโภคโดยได้รับการสนับสนุนจากรัฐ ทั้งนี้ หลักเกณฑ์และวิธีการจัดตั้งอำนาจ ในการเป็นตัวแทนของผู้บริโภค และการสนับสนุนด้านการเงินจากรัฐ ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ</p> <p>มาตรา 47 บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับบริการสาธารณสุขของรัฐ บุคคลผู้ยากไร้มีสิทธิได้รับการรักษาพยาบาลจากสถานบริการสาธารณสุขของรัฐโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับบริการสาธารณสุขของรัฐโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายตามที่กฎหมายบัญญัติ บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับการป้องกันและขจัดโรคติดต่ออันตรายจากรัฐโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย</p> <p>มาตรา 48 สิทธิของมารดาในช่วงระหว่างก่อนและหลังคลอดบุตรย่อมได้รับความคุ้มครองและ ช่วยเหลือตามที่กฎหมายบัญญัติ บุคคลซึ่งมีอายุเกินหกสิบปีและไม่มีรายได้เพียงพอแก่การยังชีพและบุคคลผู้ยากไร้ย่อมมี สิทธิได้รับความช่วยเหลือที่เหมาะสมจากรัฐตามที่กฎหมายบัญญัติ</p> <p>หมวด 5 หน้าที่ของรัฐ</p> <p>มาตรา 55 รัฐต้องดำเนินการให้ประชาชนได้รับบริการสาธารณสุขที่มีประสิทธิภาพอย่างทั่วถึง เสริมสร้างให้ประชาชนมีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการส่งเสริมสุขภาพและการป้องกันโรค และ ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการพัฒนาภูมิปัญญาด้านแพทย์แผนไทยให้เกิดประโยชน์สูงสุด บริการสาธารณสุขตามวรรคหนึ่ง ต้องครอบคลุมการส่งเสริมสุขภาพ การควบคุม และ ป้องกันโรค การรักษาพยาบาล และการฟื้นฟูสุขภาพด้วย รัฐต้องพัฒนาการบริการสาธารณสุขให้มีคุณภาพและมีมาตรฐานสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง</p> <p>มาตรา 61 รัฐต้องจัดให้มีมาตรการหรือกลไกที่มีประสิทธิภาพในการคุ้มครองและพิทักษ์สิทธิของ ผู้บริโภคด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการรับรู้ข้อมูลที่เป็นจริง ด้านความปลอดภัย ด้านความเป็นธรรม ในการทำสัญญา หรือด้านอื่นใดอันเป็นประโยชน์ต่อผู้บริโภค</p> <p>หมวด 6 แนวนโยบายแห่งรัฐ</p> <p>มาตรา 71 รัฐพึงเสริมสร้างความเข้มแข็งของครอบครัวอันเป็นองค์ประกอบพื้นฐานที่สำคัญ ของสังคม จัดให้ประชาชนมีที่อยู่อาศัยอย่างเหมาะสม ส่งเสริมและพัฒนาการสร้างเสริมสุขภาพ เพื่อให้ประชาชนมีสุขภาพที่แข็งแรงและมีจิตใจเข้มแข็ง รวมตลอดทั้งส่งเสริมและพัฒนาการกีฬา ให้ไปสู่ความเป็นเลิศ และเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชน รัฐพึงส่งเสริมและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้เป็นพลเมืองที่ดี มีคุณภาพและความสามารถสูงขึ้น รัฐพึงให้ความช่วยเหลือเด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ ผู้ยากไร้ และผู้ด้อยโอกาส ให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพ และคุ้มครองป้องกันมิให้บุคคลดังกล่าวถูกใช้ความรุนแรง หรือปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรม รวมตลอดทั้งให้การบำบัด ฟื้นฟูและเยียวยาผู้ถูกระงับการดังกล่าว ในการจัดสรรงบประมาณ รัฐพึงคำนึงถึงความจำเป็นและความต้องการที่แตกต่างกัน ของเพศ วัย และสภาพของบุคคล ทั้งนี้ เพื่อความเป็นธรรม</p>

สิทธิมนุษยชน แต่ละด้าน	มาตราตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560
<p>ด้านการศึกษา</p>	<p>หมวด 5 หน้าที่ของรัฐ</p> <p>มาตรา 54 รัฐต้องดำเนินการให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาเป็นเวลาสิบสองปี ตั้งแต่ก่อนวัยเรียนจนจบการศึกษาภาคบังคับอย่างมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย</p> <p>รัฐต้องดำเนินการให้เด็กเล็กได้รับการดูแลและพัฒนา ก่อนเข้ารับการศึกษาตามวรรคหนึ่ง เพื่อพัฒนาร่างกาย จิตใจ วินัย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาให้สมกับวัย โดยส่งเสริมและสนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและภาคเอกชนเข้ามีส่วนร่วมในการดำเนินการด้วย</p> <p>รัฐต้องดำเนินการให้ประชาชนได้รับได้รับการศึกษาตามความต้องการในระบบต่างๆ รวมทั้งส่งเสริมให้มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต และจัดให้มีการร่วมมือกันระหว่างรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคเอกชนในการจัดการศึกษาทุกระดับ โดยรัฐมีหน้าที่ดำเนินการ กำกับส่งเสริมและสนับสนุนให้การจัดการศึกษาดังกล่าวมีคุณภาพและได้มาตรฐานสากล</p> <p>การศึกษาทั้งปวงต้องมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีวินัย ภูมิใจในชาติ สามารถเชี่ยวชาญได้ตามความถนัดของตน และมีความรับผิดชอบต่อครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ</p> <p>ในการดำเนินการให้เด็กเล็กได้รับการดูแลและพัฒนาตามวรรคสอง หรือให้ประชาชนได้รับการศึกษาตามวรรคสาม รัฐต้องดำเนินการให้ผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์ได้รับการสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการศึกษาตามความถนัดของตน</p> <p>ให้จัดตั้งกองทุนเพื่อช่วยเหลือผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์ เพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาและเพื่อเสริมสร้างและพัฒนาคุณภาพและประสิทธิภาพครู โดยให้รัฐจัดสรรงบประมาณให้แก่กองทุนหรือใช้มาตรการหรือกลไกทางภาษี รวมทั้งการให้ผู้บริจาคทรัพย์เงินเข้ากองทุนได้รับประโยชน์ในการลดหย่อนภาษีด้วย</p>
<p>ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม</p>	<p>หมวด 3 สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย</p> <p>มาตรา 43 บุคคลย่อมมีสิทธิ</p> <p>(2) จัดการ บำรุงรักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุลและยั่งยืนตามวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ</p> <p>(3) เข้าชื่อเพื่อเสนอแนะต่อหน่วยงานของรัฐให้ดำเนินการอันใดอันจะเป็นประโยชน์ต่อประชาชนหรือชุมชน หรืองดเว้นการดำเนินการใดอันจะกระทบต่อความเป็นอยู่อย่างสงบของประชาชนหรือชุมชน และได้รับแจ้งผลการพิจารณาโดยรวดเร็ว ทั้งนี้ หน่วยงานของรัฐต้องพิจารณาข้อเสนอแนะนั้นโดยให้ประชาชนที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการพิจารณาด้วยตามวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ</p> <p>หมวด 5 หน้าที่ของรัฐ</p> <p>มาตรา 58 การดำเนินการใดของรัฐหรือที่รัฐจะอนุญาตให้ผู้ใดดำเนินการ ถ้าการนั้นอาจมีผลกระทบต่อทรัพยากร คุณภาพชีวิต สุขภาพ อนามัย คุณภาพชีวิต หรือส่วนได้เสียสำคัญอื่นใดของประชาชนหรือชุมชนหรือสิ่งแวดล้อมอย่างรุนแรง รัฐต้องดำเนินการให้มีการศึกษาและประเมินผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของประชาชนหรือชุมชน และจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้เสียและประชาชนและชุมชนที่เกี่ยวข้องก่อน เพื่อนำมาประกอบการพิจารณาดำเนินการหรืออนุญาตตามที่กฎหมายบัญญัติ</p> <p>บุคคลและชุมชนย่อมมีสิทธิได้รับข้อมูล คำชี้แจง และเหตุผลจากหน่วยงานของรัฐก่อนการดำเนินการหรืออนุญาตตามวรรคหนึ่ง</p>

สิทธิมนุษยชน แต่ละด้าน	มาตราตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560
	<p>ในการดำเนินการหรืออนุญาตตามวรรคหนึ่ง รัฐต้องระมัดระวังให้เกิดผลกระทบต่อประชาชน ชุมชน สิ่งแวดล้อมและความหลากหลายทางชีวภาพน้อยที่สุด และต้องดำเนินการให้มีการเยียวยาความเดือดร้อนหรือความเสียหายให้แก่ประชาชนหรือชุมชนที่ได้รับผลกระทบอย่างเป็นธรรมและโดยไม่ชักช้า</p> <p>หมวด 6 แนวนโยบายแห่งรัฐ มาตรา 72 รัฐพึงดำเนินการเกี่ยวกับที่ดิน ทรัพยากรน้ำ และพลังงาน ดังต่อไปนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> (1) วางแผนการใช้ที่ดินของประเทศให้เหมาะสมกับสภาพของพื้นที่และศักยภาพของที่ดินตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน (2) จัดให้มีการวางผังเมืองทุกระดับและบังคับการให้เป็นไปตามผังเมืองอย่างมีประสิทธิภาพรวมตลอดทั้งพัฒนาเมืองให้มีความเจริญโดยสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในพื้นที่ (3) จัดให้มีมาตรการกระจายการถือครองที่ดินเพื่อให้ประชาชนสามารถมีที่ทำกินได้อย่างทั่วถึงและเป็นธรรม (4) จัดให้มีทรัพยากรน้ำที่มีคุณภาพและเพียงพอต่อการอุปโภคบริโภคของประชาชน รวมทั้งการประกอบเกษตรกรรม อุตสาหกรรม และการอื่น (5) ส่งเสริมการอนุรักษ์พลังงานและการใช้พลังงานอย่างคุ้มค่า รวมทั้งพัฒนาและสนับสนุนให้มีการผลิตและการใช้พลังงานทางเลือกเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงด้านพลังงานอย่างยั่งยืน
ด้านที่อยู่อาศัย	<p>หมวด 3 สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย มาตรา 37 บุคคลย่อมมีสิทธิในทรัพย์สินและการสืบทอดก</p> <p>การเวนคืนอสังหาริมทรัพย์จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามกฎหมายเพื่อการสาธารณูปโภค การป้องกันประเทศ หรือการได้มาซึ่งทรัพยากรธรรมชาติ หรือเพื่อประโยชน์สาธารณะอย่างอื่น และต้องชดเชยค่าทดแทนที่เป็นธรรมภายในเวลาอันควรแก่เจ้าของหรือผู้ทรงสิทธิที่ได้รับ ความเสียหายจากการเวนคืน โดยคำนึงถึงประโยชน์สาธารณะ ผลกระทบต่อผู้ถูกเวนคืน รวมทั้งประโยชน์ที่ผู้ถูกเวนคืนอาจได้รับจากการถูกเวนคืน</p> <p>การเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ให้กระทำเพียงเท่าที่จำเป็นต้องใช้เพื่อการที่บัญญัติไว้ในวรรคข้างต้นเว้นแต่เป็นการเวนคืนเพื่อนำอสังหาริมทรัพย์ที่เวนคืนไปชดเชยให้เกิดความเป็นธรรมแก่เจ้าของอสังหาริมทรัพย์ที่ถูกเวนคืนตามที่กฎหมายบัญญัติ</p> <p>มาตรา 38 บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการเดินทางและเลือกถิ่นที่อยู่อาศัย</p> <p>การจำกัดเสรีภาพตามวรรคหนึ่งจะกระทำมิได้ เว้นแต่อาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ตราขึ้นเพื่อความมั่นคงของรัฐ ความสงบเรียบร้อยหรือสวัสดิภาพของประชาชน หรือการผังเมืองหรือเพื่อรักษาสถานภาพของครอบครัว หรือเพื่อสวัสดิภาพของผู้เยาว์</p>
ด้านการขนส่ง	<p>หมวด 3 สิทธิเสรีภาพของปวงชนชาวไทย มาตรา 27 บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมาย มีสิทธิและเสรีภาพและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน</p> <p>การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล ไม่ว่าด้วยเหตุความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ ความพิการ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมือง</p>

สิทธิมนุษยชน แต่ละด้าน	มาตราตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560
	<p>อันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญหรือเหตุอื่นใด จะกระทำมิได้</p> <p>มาตรการที่รัฐกำหนดขึ้นเพื่อขจัดอุปสรรคหรือส่งเสริมให้บุคคลสามารถใช้สิทธิหรือเสรีภาพได้เช่นเดียวกับบุคคลอื่น หรือเพื่อคุ้มครองหรืออำนวยความสะดวกให้แก่เด็ก สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ หรือผู้ด้อยโอกาส ย่อมไม่ถือว่าเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมตามวรรคสาม</p> <p>มาตรา 46 สิทธิของผู้บริโภคย่อมได้รับความคุ้มครอง</p> <p>บุคคลย่อมมีสิทธิร่วมกันจัดตั้งองค์กรของผู้บริโภคเพื่อคุ้มครองและพิทักษ์สิทธิของผู้บริโภค องค์กรของผู้บริโภคมีสิทธิร่วมกันจัดตั้งเป็นองค์กรที่มีความเป็นอิสระเพื่อให้เกิดพลังในการคุ้มครองและพิทักษ์สิทธิของผู้บริโภคโดยได้รับการสนับสนุนจากรัฐ ทั้งนี้ หลักเกณฑ์และวิธีการจัดตั้งอำนาจในการเป็นตัวแทนของผู้บริโภค และการสนับสนุนด้านการเงินจากรัฐ ให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ</p> <p>หมวด 5 หน้าที่ของรัฐ</p> <p>มาตรา 56 รัฐต้องจัดหรือดำเนินการให้มีสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตของประชาชนอย่างทั่วถึงตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน</p> <p>โครงสร้างหรือโครงข่ายขั้นพื้นฐานของกิจการสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานของรัฐอันจำเป็นต่อการดำรงชีวิตของประชาชนหรือเพื่อความมั่นคงของรัฐ รัฐจะกระทำด้วยประการใดให้ตกเป็นกรรมสิทธิ์ของเอกชนหรือทำให้รัฐเป็นเจ้าของน้อยกว่าร้อยละห้าสิบเอ็ดมิได้</p> <p>การจัดหรือดำเนินการให้มีสาธารณูปโภคตามวรรคหนึ่งหรือวรรคสอง รัฐต้องดูแลมิให้มีการเรียกเก็บค่าบริการจนเป็นภาระแก่ประชาชนเกินสมควร</p> <p>การนำสาธารณูปโภคของรัฐไปให้เอกชนดำเนินการทางธุรกิจไม่ว่าด้วยประการใด ๆ รัฐต้องได้รับประโยชน์ตอบแทนอย่างเป็นธรรม โดยคำนึงถึงการลงทุนของรัฐ ประโยชน์ที่รัฐและเอกชนจะได้รับและค่าบริการที่จะเรียกเก็บจากประชาชนประกอบกัน</p> <p>มาตรา 61 รัฐต้องจัดให้มีมาตรการหรือกลไกที่มีประสิทธิภาพในการคุ้มครองและพิทักษ์สิทธิของผู้บริโภคด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการรับรู้ข้อมูลที่เป็นจริง ด้านความปลอดภัย ด้านความเป็นธรรมในการทำสัญญา หรือด้านอื่นใดอันเป็นประโยชน์ต่อผู้บริโภค</p>
ด้านเศรษฐกิจ	<p>หมวด 3 สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย</p> <p>มาตรา 40 บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการประกอบอาชีพ</p> <p>การจำกัดเสรีภาพตามวรรคหนึ่งจะกระทำมิได้ เว้นแต่อาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ตราขึ้นเพื่อรักษาความมั่นคงหรือเศรษฐกิจของประเทศ การแข่งขันอย่างเป็นธรรม การป้องกันหรือขจัดการกีดกันหรือการผูกขาด การคุ้มครองผู้บริโภค การจัดระเบียบ การประกอบอาชีพเพียงเท่าที่จำเป็นหรือเพื่อประโยชน์สาธารณะอย่างอื่น</p> <p>การตรากฎหมายเพื่อจัดระเบียบการประกอบอาชีพตามวรรคสอง ต้องไม่มีลักษณะเป็นการเลือกปฏิบัติหรือก้ำก๋ายการจัดการศึกษาของสถาบันการศึกษา</p> <p>มาตรา 46 สิทธิของผู้บริโภคย่อมได้รับความคุ้มครอง</p> <p>บุคคลย่อมมีสิทธิร่วมกันจัดตั้งองค์กรของผู้บริโภคเพื่อคุ้มครองและพิทักษ์สิทธิของผู้บริโภค องค์กรของผู้บริโภคมีสิทธิร่วมกันจัดตั้งเป็นองค์กรที่มีความเป็นอิสระเพื่อให้เกิดพลัง</p>

สิทธิมนุษยชน แต่ละด้าน	มาตราตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560
	<p>ในการคุ้มครองและพิทักษ์สิทธิของผู้บริโภคที่ได้รับการสนับสนุนจากรัฐ ทั้งนี้ หลักเกณฑ์และวิธีการจัดตั้งอำนาจในการเป็นตัวแทนของผู้บริโภค และการสนับสนุนด้านการเงินจากรัฐให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ</p> <p>หมวด 5 หน้าที่ของรัฐ</p> <p>มาตรา 61 รัฐต้องจัดให้มีมาตรการหรือกลไกที่มีประสิทธิภาพในการคุ้มครองและพิทักษ์สิทธิของผู้บริโภคด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการรับรู้ข้อมูลที่เป็นจริง ด้านความปลอดภัย ด้านความเป็นธรรมในการทำสัญญา หรือด้านอื่นใดอันเป็นประโยชน์ต่อผู้บริโภค</p> <p>หมวด 6 นโยบายแห่งรัฐ</p> <p>มาตรา 75 รัฐพึงจัดระบบเศรษฐกิจให้ประชาชนมีโอกาสได้รับประโยชน์จากความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจไปพร้อมกันอย่างทั่วถึง เป็นธรรม และยั่งยืน สามารถพึ่งพาตนเองได้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ขจัดการผูกขาดทางเศรษฐกิจที่ไม่เป็นธรรม และพัฒนาความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจของประชาชนและประเทศ</p> <p>รัฐต้องไม่ประกอบกิจการที่มีลักษณะเป็นการแข่งขันกับเอกชน เว้นแต่กรณีที่มีความจำเป็นเพื่อประโยชน์ในการรักษาความมั่นคงของรัฐ การรักษาผลประโยชน์ส่วนรวม การจัดให้มีสาธารณูปโภคหรือการจัดบริการสาธารณะ</p> <p>รัฐพึงส่งเสริม สนับสนุน คุ้มครอง และสร้างเสถียรภาพให้แก่ระบบสหกรณ์ประเภทต่าง ๆ และกิจการวิสาหกิจขนาดย่อมและขนาดกลางของประชาชนและชุมชน</p> <p>ในการพัฒนาประเทศ รัฐพึงคำนึงถึงความสมดุลระหว่างการพัฒนาด้านวัตถุกับการพัฒนาด้านจิตใจและความอยู่เย็นเป็นสุขของประชาชน ประกอบกัน</p>
<p>ด้านการเมือง</p> <p>การปกครอง</p> <p>และความ</p> <p>มั่นคง</p>	<p>หมวด 3 สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย</p> <p>มาตรา 34 บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา และการสื่อความหมายโดยวิธีอื่น การจำกัดเสรีภาพดังกล่าวจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ตราขึ้นเฉพาะเพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ เพิ่มคุ้มครองสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลอื่น เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อป้องกันสุขภาพของประชาชน</p> <p>มาตรา 35 บุคคลซึ่งประกอบวิชาชีพสื่อมวลชนย่อมมีเสรีภาพในการเสนอข่าวสารหรือการแสดงความคิดเห็นตามจริยธรรมแห่งวิชาชีพ</p> <p>มาตรา 42 บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการรวมกันเป็นสมาคม สหกรณ์ สหภาพ องค์กร ชุมชน หรือหมู่คณะอื่น การจำกัดเสรีภาพตามวรรคหนึ่งจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เพื่อคุ้มครองประโยชน์สาธารณะ เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อการป้องกันหรือขจัดการกีดกันหรือการผูกขาด</p> <p>มาตรา 44 บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบและปราศจากอาวุธ การจำกัดเสรีภาพตามวรรคหนึ่งจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย</p> <p>มาตรา 45 บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการรวมกันจัดตั้งพรรคการเมืองตามวิธทางการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข</p>

สิทธิมนุษยชน แต่ละด้าน	มาตราตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560
	<p>หมวด 5 หน้าที่ของรัฐ</p> <p>มาตรา 59 รัฐต้องเปิดเผยข้อมูลหรือข่าวสารสาธารณะในครอบครองของหน่วยงานของรัฐที่มีใช้ข้อมูลเกี่ยวกับความมั่นคงของรัฐหรือเป็นความลับของทางราชการตามที่กฎหมายบัญญัติ และต้องจัดให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลดังกล่าวโดยสะดวก</p> <p>มาตรา 63 รัฐต้องส่งเสริม สนับสนุน และให้ความรู้แก่ประชาชนถึงอันตรายที่เกิดจากการทุจริตและประพฤติมิชอบทั้งในภาครัฐและเอกชน และจัดให้มีมาตรการและกลไกที่มีประสิทธิภาพเพื่อป้องกันและจัดการทุจริตและประพฤติมิชอบอย่างเข้มงวด ซึ่งรวมถึงกลไกในการส่งเสริมให้ประชาชนรวมตัวกันเพื่อมีส่วนร่วมในการรณรงค์ให้ความรู้ ต่อต้าน หรือชี้เบาะแส โดยจะได้รับความคุ้มครองตามที่กฎหมายบัญญัติ</p> <p>หมวด 6 แนวนโยบายแห่งรัฐ</p> <p>มาตรา 76 รัฐพึงพัฒนาระบบการบริหารราชการแผ่นดินทั้งราชการส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค ส่วนท้องถิ่น และงานของรัฐอย่างอื่น ให้เป็นไปตามหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี โดยหน่วยงานของรัฐ ต้องร่วมมือและช่วยเหลือกันในการปฏิบัติหน้าที่ เพื่อให้การบริหารราชการแผ่นดิน การจัดทำบริการสาธารณะ และการใช้จ่ายเงินงบประมาณมีประสิทธิภาพสูงสุด เพื่อประโยชน์สุขของประชาชน รวมตลอดทั้งพัฒนา เจ้าหน้าที่ของรัฐให้มีความซื่อสัตย์สุจริต และมีทัศนคติเป็นผู้ให้บริการประชาชนให้เกิดความสะดวก รวดเร็ว ไม่เลือกปฏิบัติ และปฏิบัติหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ</p> <p>มาตรา 77 รัฐพึงจัดให้มีกฎหมายเพียงเท่าที่จำเป็น และยกเลิกหรือปรับปรุงกฎหมาย ที่หมดความจำเป็นหรือไม่สอดคล้องกับสภาพการณ์ หรือที่เป็นอุปสรรคต่อการดำรงชีวิตหรือการประกอบอาชีพ โดยไม่ชักช้าเพื่อไม่ให้เป็นการแก่ประชาชน และดำเนินการให้ประชาชนเข้าถึงตัวบทกฎหมายต่าง ๆ ได้โดยสะดวกและสามารถเข้าใจกฎหมายได้ง่ายเพื่อปฏิบัติตามกฎหมายได้อย่างถูกต้อง</p> <p>ก่อนการตรากฎหมายทุกฉบับ รัฐพึงจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้อง วิเคราะห์ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากกฎหมายอย่างรอบด้านและเป็นระบบ รวมทั้งเปิดเผยผลการรับฟังความคิดเห็น และการวิเคราะห์นั้นต่อประชาชน และนำมาประกอบการพิจารณาในกระบวนการตรากฎหมายทุกขั้นตอน เมื่อกฎหมายมีผลใช้บังคับแล้ว รัฐพึงจัดให้มีการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมายทุกรอบระยะเวลาที่กำหนด โดยรับฟังความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้องประกอบด้วย เพื่อพัฒนากฎหมายทุกฉบับให้สอดคล้องและเหมาะสมกับบริบทต่าง ๆ ที่เปลี่ยนแปลงไป</p> <p>มาตรา 78 รัฐพึงส่งเสริมให้ประชาชนและชุมชนมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศด้านต่าง ๆ การจัดทำบริการสาธารณะทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ การต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ รวมตลอดทั้งการตัดสินใจทางการเมือง และการอื่นใด บรรดาที่อาจมีผลกระทบต่อประชาชนหรือชุมชน</p>
ด้านสิทธิ ชุมชน วัฒนธรรม และศาสนา	<p>หมวด 3 สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย</p> <p>มาตรา 31 บุคคลย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ในการนับถือศาสนาและย่อมมีเสรีภาพในการประกอบพิธีกรรมตามหลักศาสนาของตน แต่ต้องไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อหน้าที่ของปวงชนชาวไทย ไม่เป็นอันตรายต่อความปลอดภัยของรัฐ และไม่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน</p>

สิทธิมนุษยชน แต่ละด้าน	มาตราตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560
	<p>มาตรา 43 บุคคลย่อมมีสิทธิ (1) อนุรักษ์ ฟื้นฟู หรือส่งเสริมภูมิปัญญา ศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม และจารีตประเพณี อันดีงามทั้งของท้องถิ่นและของชาติ หมวด 5 หน้าที่ของรัฐ มาตรา 57 รัฐต้อง (1) อนุรักษ์ ฟื้นฟู และส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม และจารีต ประเพณีอันดีงามของท้องถิ่นและของชาติ และจัดให้มีพื้นที่สาธารณะสำหรับกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชน ชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้ใช้สิทธิและ มีส่วนร่วมในการดำเนินการด้วย (2) อนุรักษ์ คุ้มครอง บำรุงรักษา ฟื้นฟู บริหารจัดการ และใช้หรือจัดให้มีการใช้ประโยชน์ จากการดำเนินการดังกล่าวด้วยตามที่กฎหมายบัญญัติ หมวด 6 แนวนโยบายแห่งรัฐ มาตรา 67 รัฐพึงอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนาและศาสนาอื่น ในการอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนาอันเป็นศาสนาที่ประชาชนชาวไทยส่วนใหญ่ นับถือมาช้านาน รัฐพึงส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษาและการเผยแผ่หลักธรรมของ พระพุทธศาสนาเถรวาทเพื่อให้เกิดการพัฒนาจิตใจและปัญญา และต้องมีมาตรการและกลไก ในการป้องกันมิให้มีการบ่อนทำลายพระพุทธศาสนาไม่ว่าในรูปแบบใด และพึงส่งเสริม ให้พุทธศาสนิกชนมีส่วนร่วมในการดำเนินมาตรการหรือกลไกดังกล่าวด้วย</p>
<p>ด้านข้อมูล ข่าวสาร เทคโนโลยี สารสนเทศ และการสื่อสาร</p>	<p>หมวด 3 สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย มาตรา 35 บุคคลซึ่งประกอบวิชาชีพสื่อมวลชนย่อมมีเสรีภาพในการเสนอข่าวสารหรือ การแสดงความคิดเห็นตามจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพ มาตรา 36 บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการติดต่อสื่อสารถึงกันไม่ว่าทางใดๆ การตรวจ การกัก หรือการเปิดเผยข้อมูลที่บุคคลสื่อสารถึงกัน รวมทั้งการกระทำด้วย ประการใดๆ เพื่อให้ล่วงรู้หรือได้มาซึ่งข้อมูลที่บุคคลสื่อสารถึงกันจะกระทำมิได้ เว้นแต่มีคำสั่ง หรือหมายของศาลหรือมีเหตุอย่างอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ มาตรา 41 บุคคลและชุมชนย่อมมีสิทธิ (1) ได้รับทราบและเข้าถึงข้อมูลหรือข่าวสารสาธารณะในครอบครองของหน่วยงานของรัฐ ตามที่กฎหมายบัญญัติ (2) เสนอเรื่องราวร้องทุกข์ต่อหน่วยงานของรัฐและได้รับแจ้งผลการพิจารณาโดยรวดเร็ว (3) ฟ้องหน่วยงานของรัฐให้รับผิดชอบเนื่องจากการกระทำหรือการละเว้นการกระทำของข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยงานของรัฐ หมวด 5 หน้าที่ของรัฐ มาตรา 56 รัฐต้องจัดหรือดำเนินการให้มีสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต ของประชาชนอย่างทั่วถึงตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน โครงสร้างหรือโครงข่ายขั้นพื้นฐานของกิจการสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานที่จำเป็น ต่อการดำรงชีวิตของประชาชนหรือเพื่อความมั่นคงของรัฐ รัฐจะกระทำด้วยประการใด</p>

สิทธิมนุษยชน แต่ละด้าน	มาตราตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560
	<p>ให้ตกเป็นกรรมสิทธิ์ของเอกชนหรือทำให้รัฐเป็นเจ้าของน้อยกว่าร้อยละห้าสิบเอ็ดมิได้</p> <p>การจัดหรือดำเนินการให้มีสาธารณูปโภคตามวรรคหนึ่งหรือวรรคสอง รัฐต้องดูแลมิให้มีการเรียกเก็บค่าบริการจนเป็นภาระแก่ประชาชนเกินสมควร</p> <p>มาตรา 60 รัฐต้องรักษาไว้ซึ่งคลื่นความถี่และสิทธิในการเข้าใช้วงโคจรดาวเทียมอันเป็นสมบัติของชาติ เพื่อใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ประเทศชาติและประชาชน</p> <p>การจัดให้มีการใช้ประโยชน์จากคลื่นความถี่ตามวรรคหนึ่ง ไม่ว่าจะใช้เพื่อส่งวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และโทรคมนาคม หรือเพื่อใช้ประโยชน์อื่นใด ต้องเป็นไปเพื่อประโยชน์สูงสุดของประชาชน ความมั่นคงของรัฐ และประโยชน์สาธารณะ รวมตลอดทั้งการให้ประชาชนมีส่วนร่วมได้ใช้ประโยชน์จากคลื่นความถี่ด้วย ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ</p> <p>รัฐต้องจัดให้มีองค์กรของรัฐที่มีความเป็นอิสระในการปฏิบัติหน้าที่ เพื่อรับผิดชอบและกำกับ การดำเนินการเกี่ยวกับคลื่นความถี่ให้เป็นไปตามวรรคสอง ในกรณีนี้ องค์กรดังกล่าว ต้องจัดให้มีมาตรการ ป้องกันมิให้มีการแสวงหาประโยชน์จากผู้บริโภคโดยไม่เป็นธรรมหรือสร้างภาระแก่ผู้บริโภคเกินความจำเป็น ป้องกันมิให้คลื่นความถี่รบกวนกัน รวมตลอดทั้งป้องกันการกระทำที่มีผลเป็นการขัดขวางเสรีภาพในการรับรู้ หรือปิดกั้นการรับรู้ข้อมูลหรือข่าวสาร ที่ถูกต้องตามความเป็นจริงของประชาชน และป้องกันมิให้บุคคล หรือกลุ่มบุคคลใดใช้ประโยชน์จากคลื่นความถี่โดยไม่คำนึงถึงสิทธิของประชาชนทั่วไป รวมตลอดทั้ง การกำหนดสัดส่วนขั้นต่ำที่ผู้ใช้ประโยชน์จากคลื่นความถี่จะต้องดำเนินการเพื่อประโยชน์สาธารณะ ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ</p> <p>หมวด 6 แนวนโยบายแห่งรัฐ</p> <p>มาตรา 69 รัฐพึงจัดให้มีและส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและศิลปวิทยาการแขนงต่าง ๆ ให้เกิดความรู้ การพัฒนา และนวัตกรรม เพื่อความเข้มแข็งของสังคม และเสริมสร้างความสามารถของคนในชาติ</p>
<p>ด้าน</p> <p>กระบวนการยุติธรรม</p>	<p>หมวด 3 สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย</p> <p>มาตรา 25 วรรค 3 บุคคลซึ่งได้รับความเสียหายจากการถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพหรือจากการกระทำความผิดอาญาของบุคคลอื่น ย่อมมีสิทธิที่จะได้รับการเยียวยาหรือช่วยเหลือจากรัฐตามที่กฎหมายบัญญัติ</p> <p>มาตรา 27 บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมาย มีสิทธิและเสรีภาพและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน</p> <p>มาตรา 28 บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย</p> <p>การจับกุมและการคุมขังบุคคลจะกระทำมิได้ เว้นแต่มีคำสั่งหรือหมายของศาลหรือมีเหตุอย่างอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ</p> <p>การค้นตัวบุคคลหรือการกระทำใดอันกระทบกระเทือนต่อสิทธิหรือเสรีภาพในชีวิตหรือร่างกายจะกระทำมิได้ เว้นแต่มีเหตุตามที่กฎหมายบัญญัติ</p> <p>การทรมาน ทารุณกรรม หรือการลงโทษด้วยวิธีการโหดร้ายหรือไร้มนุษยธรรมจะกระทำมิได้</p> <p>มาตรา 29 บุคคลไม่ต้องรับโทษอาญา เว้นแต่ได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำนั้นบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ และโทษที่จะลงแก่บุคคลนั้นจะหนักกว่าโทษที่บัญญัติไว้ในกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำความผิดมิได้</p>

สิทธิมนุษยชน แต่ละด้าน	มาตราตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560
	<p>ในคดีอาญา ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด และก่อนมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้</p> <p>การควบคุมหรือคุมขังผู้ต้องหาหรือจำเลยให้กระทำได้เพียงเท่าที่จำเป็นเพื่อป้องกันมิให้มีการหลบหนี</p> <p>ในคดีอาญา จะบังคับให้บุคคลให้การเป็นพยานต่อตนเองมิได้</p> <p>คำขอประกันผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาต้องได้รับการพิจารณาและจะเรียกหลักประกันจนเกินควรแก่กรณีมิได้ การไม่ให้ประกันต้องเป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ</p> <p>มาตรา 33 บุคคลย่อมมีเสรีภาพในเคหสถาน</p> <p>การเข้าไปในเคหสถานโดยปราศจากความยินยอมของผู้ครอบครอง หรือการค้นเคหสถานหรือที่รโหฐานจะกระทำมิได้ เว้นแต่มีคำสั่งหรือหมายของศาลหรือมีเหตุอย่างอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ</p> <p>หมวด 6 แนวนโยบายแห่งรัฐ</p> <p>มาตรา 68 รัฐพึงจัดระบบบริหารงานในกระบวนการยุติธรรมทุกด้านให้มีประสิทธิภาพ เป็นธรรม และไม่เลือกปฏิบัติ และให้ประชาชนเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยสะดวก รวดเร็ว และไม่เสียค่าใช้จ่ายสูงเกินควร</p> <p>รัฐพึงมีมาตรการคุ้มครองเจ้าหน้าที่ของรัฐในกระบวนการยุติธรรม ให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้โดยเคร่งครัด ปราศจากการแทรกแซงหรือครอบงำใดๆ</p> <p>รัฐพึงให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายที่จำเป็นและเหมาะสมแก่ผู้ยากไร้หรือผู้ด้อยโอกาส ในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม รวมตลอดถึงการจัดหาทุนความให้</p> <p>มาตรา 71 วรรคสาม รัฐพึงให้ความช่วยเหลือเด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ ผู้ยากไร้ และผู้ด้อยโอกาส ให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพ และคุ้มครองป้องกันมิให้บุคคลดังกล่าว ถูกใช้ความรุนแรง หรือปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรม รวมตลอดทั้งให้การบำบัด ฟื้นฟูและเยียวยา ผู้ถูกกระทำการดังกล่าว</p>
<p>กลุ่มเด็กและ เยาวชน</p>	<p>หมวด 3 สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย</p> <p>มาตรา 27 บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมาย มีสิทธิและเสรีภาพและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน</p> <p>การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล ไม่ว่าด้วยเหตุความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ ความพิการ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญหรือเหตุอื่นใด จะกระทำมิได้</p> <p>มาตรการที่รัฐกำหนดขึ้นเพื่อขจัดอุปสรรคหรือส่งเสริมให้บุคคลสามารถใช้สิทธิหรือเสรีภาพได้เช่นเดียวกับบุคคลอื่น หรือเพื่อคุ้มครองหรืออำนวยความสะดวกให้แก่เด็ก สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ หรือผู้ด้อยโอกาส ย่อมไม่ถือว่าเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมตามวรรคสาม</p> <p>หมวด 4 หน้าที่ของปวงชนชาวไทย</p> <p>มาตรา 54 รัฐต้องดำเนินการให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาเป็นเวลาสิบสองปี ตั้งแต่ก่อนวัยเรียนจนจบการศึกษาภาคบังคับอย่างมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย</p> <p>รัฐต้องดำเนินการให้เด็กเล็กได้รับการดูแลและพัฒนา ก่อนเข้ารับการศึกษาตามวรรค</p>

สิทธิมนุษยชน แต่ละด้าน	มาตราตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560
	<p>หนึ่งเพื่อพัฒนาร่างกาย จิตใจ วินัย อารมณ์ สังคมและสติปัญญาให้สมกับวัย โดยส่งเสริมและสนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและภาคเอกชนเข้ามีส่วนร่วมในการดำเนินการด้วย</p> <p>รัฐต้องดำเนินการให้ประชาชนได้รับได้รับการศึกษาตามความต้องการในระบบต่างๆ รวมทั้งส่งเสริมให้มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต และจัดให้มีการร่วมมือกันระหว่างรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคเอกชนในการจัดการศึกษาทุกระดับ โดยรัฐมีหน้าที่ดำเนินการ กำกับส่งเสริมและสนับสนุนให้การจัดการศึกษาดังกล่าวมีคุณภาพและได้มาตรฐานสากล...</p> <p>การศึกษาทั้งปวงต้องมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีวินัย ภูมิใจในชาติ สามารถเชี่ยวชาญได้ตามความถนัดของตน และมีความรับผิดชอบต่อครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ</p> <p>ในการดำเนินการให้เด็กเล็กได้รับการดูแลและพัฒนาตามวรรคสอง หรือให้ประชาชนได้รับการศึกษาตามวรรคสาม รัฐต้องดำเนินการให้ผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์ได้รับการสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการศึกษาตามความถนัดของตน</p> <p>ให้จัดตั้งกองทุนเพื่อช่วยเหลือผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์ เพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา และเพื่อเสริมสร้างและพัฒนาคุณภาพและประสิทธิภาพครู โดยให้รัฐจัดสรรงบประมาณให้แก่กองทุนหรือใช้มาตรการหรือกลไกทางภาษี รวมทั้งการให้ผู้บริจาคทรัพย์เงินเข้ากองทุนได้รับประโยชน์ในการลดหย่อนภาษีด้วย</p> <p>หมวด 6 แนวนโยบายแห่งรัฐ</p> <p>มาตรา 71 รัฐพึงเสริมสร้างความเข้มแข็งของครอบครัวอันเป็นองค์ประกอบพื้นฐานที่สำคัญของสังคม จัดให้ประชาชนมีที่อยู่อาศัยอย่างเหมาะสม ส่งเสริมและพัฒนาการสร้างสรรค์เสริมสุขภาพเพื่อให้ประชาชนมีสุขภาพที่แข็งแรงและมีจิตใจเข้มแข็ง รวมทั้งส่งเสริมและพัฒนาการศึกษาให้ไปสู่ความเป็นเลิศและเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชน</p> <p>รัฐพึงส่งเสริมและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้เป็นพลเมืองที่ดี มีคุณภาพและความสามารถสูงขึ้น</p> <p>รัฐพึงให้ความช่วยเหลือเด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ ผู้ยากไร้ และผู้ด้อยโอกาสให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพ และคุ้มครองป้องกันมิให้บุคคลดังกล่าวถูกใช้ความรุนแรงหรือปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรม รวมทั้งให้การบำบัด ฟื้นฟูและเยียวยาผู้ถูกกระทำการดังกล่าว</p> <p>ในการจัดสรรงบประมาณ รัฐพึงคำนึงถึงความจำเป็นและความต้องการที่แตกต่างกันของเพศ วัยและสภาพของบุคคล ทั้งนี้ เพื่อความเป็นธรรม</p>
กลุ่มผู้สูงอายุ	<p>หมวด 3 สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย</p> <p>มาตรา 27 บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมาย มีสิทธิและเสรีภาพและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน</p> <p>การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล ไม่ว่าด้วยเหตุความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ ความพิการ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญหรือเหตุอื่นใด จะกระทำมิได้</p> <p>มาตรการที่รัฐกำหนดขึ้นเพื่อขจัดอุปสรรคหรือส่งเสริมให้บุคคลสามารถใช้สิทธิหรือเสรีภาพได้เช่นเดียวกับบุคคลอื่น หรือเพื่อคุ้มครองหรืออำนวยความสะดวกให้แก่เด็ก สตรี</p>

สิทธิมนุษยชน แต่ละด้าน	มาตราตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560
	<p>ผู้สูงอายุ คนพิการ หรือผู้ด้อยโอกาส ย่อมไม่ถือว่าเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมตามวรรคสาม</p> <p>หมวด 6 แนวนโยบายแห่งรัฐ</p> <p>มาตรา 71 รัฐพึงเสริมสร้างความเข้มแข็งของครอบครัวอันเป็นองค์ประกอบพื้นฐานที่สำคัญของสังคม จัดให้ประชาชนมีที่อยู่อาศัยอย่างเหมาะสม ส่งเสริมและพัฒนาการสร้างเสริมสุขภาพ เพื่อให้ประชาชนมีสุขภาพที่แข็งแรงและมีจิตใจเข้มแข็ง รวมตลอดทั้งส่งเสริมและพัฒนาการกีฬาให้ไปสู่ความเป็นเลิศและเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชน</p> <p>รัฐพึงส่งเสริมและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้เป็นพลเมืองที่ดี มีคุณภาพและความสามารถสูงขึ้น</p> <p>รัฐพึงให้ความช่วยเหลือเด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ ผู้ยากไร้ และผู้ด้อยโอกาส ให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพ และคุ้มครองป้องกันมิให้บุคคลดังกล่าวถูกใช้ความรุนแรงหรือปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรม รวมตลอดทั้งให้การบำบัด ฟื้นฟูและเยียวยาผู้ถูกกระทำการดังกล่าว</p> <p>ในการจัดสรรงบประมาณ รัฐพึงคำนึงถึงความจำเป็นและความต้องการที่แตกต่างกันของเพศ วัยและสภาพของบุคคล ทั้งนี้ เพื่อความเป็นธรรม</p>
กลุ่มสตรี	<p>หมวด 3 สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย</p> <p>มาตรา 27 บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมาย มีสิทธิและเสรีภาพและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน</p> <p>ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน</p> <p>การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล ไม่ว่าด้วยเหตุความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ ความพิการ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญหรือเหตุอื่นใด จะกระทำมิได้</p> <p>มาตรการที่รัฐกำหนดขึ้นเพื่อขจัดอุปสรรคหรือส่งเสริมให้บุคคลสามารถใช้สิทธิหรือเสรีภาพได้เช่นเดียวกับบุคคลอื่น หรือเพื่อคุ้มครองหรืออำนวยความสะดวกให้แก่เด็ก สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ หรือผู้ด้อยโอกาส ย่อมไม่ถือว่าเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมตามวรรคสาม</p> <p>มาตรา 48 สิทธิของมารดาในช่วงระหว่างก่อนและหลังการคลอดบุตรย่อมได้รับความคุ้มครองและช่วยเหลือตามที่กฎหมายบัญญัติ</p> <p>บุคคลซึ่งมีอายุเกินหกสิบปีและไม่มีรายได้เพียงพอแก่การยังชีพ และบุคคลผู้ยากไร้ ย่อมมีสิทธิได้รับความช่วยเหลือที่เหมาะสมจากรัฐตามที่กฎหมายบัญญัติ</p> <p>หมวด 6 แนวนโยบายแห่งรัฐ</p> <p>มาตรา 71 รัฐพึงเสริมสร้างความเข้มแข็งของครอบครัวอันเป็นองค์ประกอบพื้นฐานที่สำคัญของสังคม จัดให้ประชาชนมีที่อยู่อาศัยอย่างเหมาะสม ส่งเสริมและพัฒนาการสร้างเสริมสุขภาพ เพื่อให้ประชาชนมีสุขภาพที่แข็งแรงและมีจิตใจเข้มแข็ง รวมตลอดทั้งส่งเสริมและพัฒนาการกีฬาให้ไปสู่ความเป็นเลิศและเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชน</p> <p>รัฐพึงส่งเสริมและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้เป็นพลเมืองที่ดี มีคุณภาพและความสามารถสูงขึ้น</p>

สิทธิมนุษยชน แต่ละด้าน	มาตราตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560
	<p>รัฐพึงให้ความช่วยเหลือเด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ ผู้ยากไร้ และผู้ด้อยโอกาส ให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพ และคุ้มครองป้องกันมิให้บุคคลดังกล่าวถูกใช้ความรุนแรง หรือปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรม รวมตลอดทั้งให้การบำบัด ฟื้นฟูและเยียวยาผู้ถูกกระทำการ ดังกล่าว</p> <p>ในการจัดสรรงบประมาณ รัฐพึงคำนึงถึงความจำเป็นและความต้องการที่แตกต่างกัน ของเพศ วัยและสภาพของบุคคล ทั้งนี้ เพื่อความเป็นธรรม</p>
<p>กลุ่มผู้พิการ</p>	<p>หมวด 3 สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย</p> <p>มาตรา 27 บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมาย มีสิทธิและเสรีภาพและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน</p> <p>การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล ไม่ว่าด้วยเหตุความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ ความพิการ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทาง เศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองอัน ไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญหรือเหตุอื่นใด จะกระทำมิได้</p> <p>มาตรการที่รัฐกำหนดขึ้นเพื่อขจัดอุปสรรคหรือส่งเสริมให้บุคคลสามารถใช้สิทธิหรือ เสรีภาพได้เช่นเดียวกับบุคคลอื่น หรือเพื่อคุ้มครองหรืออำนวยความสะดวกให้แก่เด็ก สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ หรือผู้ด้อยโอกาส ย่อมไม่ถือว่าเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมตามวรรคสาม</p> <p>หมวด 6 แนวนโยบายแห่งรัฐ</p> <p>มาตรา 71 รัฐพึงเสริมสร้างความเข้มแข็งของครอบครัวอันเป็นองค์ประกอบพื้นฐานที่สำคัญของ สังคม จัดให้ประชาชนมีที่อยู่อาศัยอย่างเหมาะสม ส่งเสริมและพัฒนาการสร้างเสริมสุขภาพ เพื่อให้ประชาชนมีสุขภาพที่แข็งแรงและมีจิตใจเข้มแข็ง รวมตลอดทั้งส่งเสริมและพัฒนาการศึกษา ให้ไปสู่ความเป็นเลิศและเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชน</p> <p>รัฐพึงส่งเสริมและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้เป็นพลเมืองที่ดี มีคุณภาพและความสามารถสูงขึ้น</p> <p>รัฐพึงให้ความช่วยเหลือเด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ ผู้ยากไร้ และผู้ด้อยโอกาส ให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพ และคุ้มครองป้องกันมิให้บุคคลดังกล่าวถูกใช้ความรุนแรง หรือปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรม รวมตลอดทั้งให้การบำบัด ฟื้นฟูและเยียวยาผู้ถูกกระทำการ ดังกล่าว</p> <p>ในการจัดสรรงบประมาณ รัฐพึงคำนึงถึงความจำเป็นและความต้องการที่แตกต่างกัน ของเพศ วัยและสภาพของบุคคล ทั้งนี้ เพื่อความเป็นธรรม</p>
<p>กลุ่มเกษตรกร และ กลุ่มแรงงาน</p>	<p>หมวด 3 สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย</p> <p>มาตรา 30 การเกณฑ์แรงงานจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย ที่ตราขึ้นเพื่อป้องกันภัยพิบัติสาธารณะ หรือในขณะที่มีภาวะฉุกเฉินหรือ ประการที่ใช้กฎอัยการศึก หรือในระหว่างเวลาที่ประเทศอยู่ในภาวะสงครามหรือการรบ</p> <p>หมวด 6 แนวนโยบายแห่งรัฐ</p> <p>มาตรา 73 รัฐพึงจัดให้มีมาตรการหรือกลไกที่ช่วยให้เกษตรกรประกอบเกษตรกรรม ได้อย่างมี ประสิทธิภาพ ได้ผลผลิตที่มีปริมาณและคุณภาพสูง มีความปลอดภัย โดยใช้ต้นทุนต่ำ และสามารถ แข่งขันในตลาดได้ และพึงช่วยเหลือเกษตรกรผู้ยากไร้ให้มีที่ทำกินโดยการปฏิรูปที่ดิน หรือวิธีอื่นใด</p>

สิทธิมนุษยชน แต่ละด้าน	มาตราตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560
	<p>มาตรา 74 รัฐพึงส่งเสริมให้ประชาชนมีความสามารถในการทำงานอย่างเหมาะสมกับศักยภาพและวัยและให้มีงานทำ และพึงคุ้มครองผู้ใช้แรงงานให้ได้รับความปลอดภัยและมีสุขอนามัยที่ดีในการทำงาน ได้รับรายได้ สวัสดิการ การประกันสังคม และสิทธิประโยชน์อื่นที่เหมาะสมแก่การดำรงชีพ และพึงจัดให้มี หรือส่งเสริมการออมเพื่อการดำรงชีพเมื่อพ้นวัยทำงาน</p> <p>รัฐพึงจัดให้มีระบบแรงงานสัมพันธ์ที่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการดำเนินการ</p>
<p>กลุ่มผู้ป่วย (กลุ่มผู้ติดเชื้อ/ กลุ่มผู้เสพยา)</p>	<p>หมวด 3 สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย</p> <p>มาตรา 27 บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมาย มีสิทธิและเสรีภาพและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน</p> <p>การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล ไม่ว่าด้วยเหตุความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ ความพิการ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญหรือเหตุอื่นใด จะกระทำมิได้</p> <p>มาตรการที่รัฐกำหนดขึ้นเพื่อขจัดอุปสรรคหรือส่งเสริมให้บุคคลสามารถใช้สิทธิหรือเสรีภาพได้เช่นเดียวกับบุคคลอื่น หรือเพื่อคุ้มครองหรืออำนวยความสะดวกให้แก่เด็ก สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ หรือผู้ด้อยโอกาส ย่อมไม่ถือว่าเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมตามวรรคสาม</p> <p>หมวด 5 หน้าที่ของรัฐ</p> <p>มาตรา 55 รัฐต้องดำเนินการให้ประชาชนได้รับบริการสาธารณสุขที่มีประสิทธิภาพอย่างทั่วถึง เสริมสร้างให้ประชาชนมีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการส่งเสริมสุขภาพและการป้องกันโรค และส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการพัฒนาภูมิปัญญาด้านแพทย์แผนไทยให้เกิดประโยชน์สูงสุด</p> <p>บริการสาธารณสุขตามวรรคหนึ่ง ต้องครอบคลุมการส่งเสริมสุขภาพ การควบคุม และป้องกันโรค การรักษาพยาบาล และการฟื้นฟูสุขภาพด้วย</p> <p>รัฐต้องพัฒนาการบริการสาธารณสุขให้มีคุณภาพและมีมาตรฐานสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง</p>
<p>กลุ่มชาติพันธุ์ ผู้ไร้รัฐ และ ผู้แสวงหาที่ พักพิง</p>	<p>หมวด 6 แนวนโยบายแห่งรัฐ</p> <p>มาตรา 70 รัฐพึงส่งเสริมและให้ความคุ้มครองชาวไทยกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ให้มีสิทธิในการดำรงชีวิตในสังคมตามวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตดั้งเดิมตามความสมัครใจได้อย่างสงบสุข เท่าที่ไม่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเป็นภัยต่อความมั่นคงของรัฐ หรือสุขภาพอนามัย</p> <p>มาตรา 71 รัฐพึงเสริมสร้างความเข้มแข็งของครอบครัวอันเป็นองค์ประกอบพื้นฐานที่สำคัญของสังคม จัดให้ประชาชนมีที่อยู่อาศัยอย่างเหมาะสม ส่งเสริมและพัฒนาการสร้างเสริมสุขภาพเพื่อให้ประชาชนมีสุขภาพที่แข็งแรงและมีจิตใจเข้มแข็ง รวมตลอดทั้งส่งเสริมและพัฒนาการศึกษาให้ไปสู่ความเป็นเลิศและเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชน</p> <p>รัฐพึงส่งเสริมและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้เป็นพลเมืองที่ดี มีคุณภาพและความสามารถสูง</p> <p>รัฐพึงให้ความช่วยเหลือเด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ ผู้ยากไร้ และผู้ด้อยโอกาสให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพ และคุ้มครองป้องกันมิให้บุคคลดังกล่าวถูกใช้ความรุนแรงหรือปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรม รวมตลอดทั้งให้การบำบัด ฟื้นฟูและเยียวยาผู้ถูกระทำการดังกล่าว</p> <p>ในการจัดสรรงบประมาณ รัฐพึงคำนึงถึงความจำเป็นและความต้องการที่แตกต่างกันของเพศ วัยและสภาพของบุคคล ทั้งนี้ เพื่อความเป็นธรรม</p>

สิทธิมนุษยชน แต่ละด้าน	มาตราตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560
<p>กลุ่มความหลากหลายทางเพศ</p>	<p>หมวด 3 สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย มาตรา 27 บุคคลย่อมเสมอภาคกันในกฎหมาย มีสิทธิและเสรีภาพและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน</p> <p>การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล ไม่ว่าด้วยเหตุความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ ความพิการ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญหรือเหตุอื่นใด จะกระทำมิได้</p> <p>มาตรการที่รัฐกำหนดขึ้นเพื่อขจัดอุปสรรคหรือส่งเสริมให้บุคคลสามารถใช้สิทธิหรือเสรีภาพได้เช่นเดียวกับบุคคลอื่น หรือเพื่อคุ้มครองหรืออำนวยความสะดวกให้แก่เด็ก สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ หรือผู้ด้อยโอกาส ย่อมไม่ถือว่าเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมตามวรรคสาม</p>
<p>กลุ่มนักปกป้องสิทธิมนุษยชน</p>	<p>หมวด 3 สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย มาตรา 28 บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย</p> <p>การจับกุมและการคุมขังบุคคลจะกระทำมิได้ เว้นแต่มีคำสั่งหรือหมายของศาลหรือมีเหตุอย่างอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ</p> <p>การค้นตัวบุคคลหรือการกระทำใดอันกระทบกระเทือนต่อสิทธิหรือเสรีภาพในชีวิตหรือร่างกายจะกระทำมิได้ เว้นแต่มีเหตุตามที่กฎหมายบัญญัติ</p> <p>การทรมาน ทารุณกรรม หรือการลงโทษด้วยวิธีการโหดร้ายหรือไร้มนุษยธรรมจะกระทำมิได้</p> <p>มาตรา 29 บุคคลไม่ต้องรับโทษอาญา เว้นแต่ได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำนั้นบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ และโทษที่จะลงแก่บุคคลนั้นจะหนักกว่าโทษที่บัญญัติไว้ในกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำผิดมิได้</p> <p>ในคดีอาญา ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด และก่อนมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้</p> <p>การควบคุมหรือคุมขังผู้ต้องหาหรือจำเลยให้กระทำได้เพียงเท่าที่จำเป็นเพื่อป้องกันมิให้มีการหลบหนีในคดีอาญา จะบังคับให้บุคคลให้การเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเองมิได้</p> <p>คำขอประกันผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาต้องได้รับการพิจารณาและจะเรียกหลักประกันจนเกินควรแก่กรณีมิได้ การไม่ให้ประกันต้องเป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ</p>
<p>กลุ่มผู้ต้องขัง (ผู้ถูกกล่าวหา/ผู้ต้องหา/นักโทษเด็ดขาด)</p>	<p>หมวด 3 สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย มาตรา 28 บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย</p> <p>การจับกุมและการคุมขังบุคคลจะกระทำมิได้ เว้นแต่มีคำสั่งหรือหมายของศาลหรือมีเหตุอย่างอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ</p> <p>การค้นตัวบุคคลหรือการกระทำใดอันกระทบกระเทือนต่อสิทธิหรือเสรีภาพในชีวิตหรือร่างกายจะกระทำมิได้ เว้นแต่มีเหตุตามที่กฎหมายบัญญัติ</p> <p>การทรมาน ทารุณกรรม หรือการลงโทษด้วยวิธีการโหดร้ายหรือไร้มนุษยธรรมจะกระทำมิได้</p> <p>มาตรา 29 บุคคลไม่ต้องรับโทษอาญา เว้นแต่ได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำนั้นบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ และโทษที่จะลงแก่บุคคลนั้นจะหนักกว่าโทษที่บัญญัติไว้ในกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำผิดมิได้</p>

สิทธิมนุษยชน แต่ละด้าน	มาตราตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560
	<p>ในคดีอาญา ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด และก่อนมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้</p> <p>การควบคุมหรือคุมขังผู้ต้องหาหรือจำเลยให้กระทำได้เพียงเท่าที่จำเป็นเพื่อป้องกันมิให้มีการหลบหนีในคดีอาญา จะบังคับให้บุคคลให้การเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเองมิได้</p> <p>คำขอประกันผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาต้องได้รับการพิจารณาและจะเรียกหลักประกันจนเกินควรแก่กรณีมิได้ การไม่ให้ประกันต้องเป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ</p>
กลุ่มผู้พิทักษ์	<p>หมวด 6 แนวนโยบายแห่งรัฐ</p> <p>มาตรา 74 รัฐพึงส่งเสริมให้ประชาชนมีความสามารถในการทำงานอย่างเหมาะสมกับศักยภาพและวัยและให้มีงานทำ และพึงคุ้มครองผู้ใช้แรงงานให้ได้รับความปลอดภัยและมีสุขอนามัยที่ดีในการทำงาน ได้รับรายได้ สวัสดิการ การประกันสังคม และสิทธิประโยชน์อื่นที่เหมาะสมแก่การดำรงชีพ และพึงจัดให้มี หรือส่งเสริมการออมเพื่อการดำรงชีพเมื่อพ้นวัยทำงาน</p> <p>รัฐพึงจัดให้มีระบบแรงงานสัมพันธ์ที่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการดำเนินการ</p>
กลุ่ม ผู้เสียหาย/ ผู้ตกเป็น เหยื่อ/พยาน	<p>หมวด 3 สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย</p> <p>มาตรา 27 บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมาย มีสิทธิและเสรีภาพและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน</p> <p>การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล ไม่ว่าด้วยเหตุความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ ความพิการ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญหรือเหตุอื่นใด จะกระทำมิได้</p> <p>มาตรการที่รัฐกำหนดขึ้นเพื่อจัดอุปสรรคหรือส่งเสริมให้บุคคลสามารถใช้สิทธิหรือเสรีภาพได้เช่นเดียวกับบุคคลอื่น หรือเพื่อคุ้มครองหรืออำนวยความสะดวกให้แก่เด็ก สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ หรือผู้ด้อยโอกาส ย่อมไม่ถือว่าเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมตามวรรคสาม</p>

4.2 ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561 - 2580)

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 65 บัญญัติให้รัฐพึงจัดให้มียุทธศาสตร์ชาติ เป็นเป้าหมายการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนตามหลักธรรมาภิบาล เพื่อใช้เป็นกรอบในการจัดทำแผนต่าง ๆ ให้สอดคล้องและบูรณาการกันเพื่อให้เกิดเป็นพลังผลักดันร่วมกันไปสู่เป้าหมายดังกล่าว และต่อมาได้มีพระราชบัญญัติการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2560 โดยกำหนดให้คณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ รับผิดชอบในการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ และคณะรัฐมนตรี ได้มีมติเมื่อวันที่ 5 มิถุนายน 2561 เห็นชอบร่างยุทธศาสตร์ชาติ ประกอบกับในคราวประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติเมื่อวันที่ 6 กรกฎาคม 2561 ที่ประชุมได้ลงมติให้ความเห็นชอบร่างยุทธศาสตร์ชาติแล้ว โดยนายกรัฐมนตรีนำขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเพื่อมีพระบรมราชโองการประกาศใช้เป็นยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561 - 2580) โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 135 ตอนที่ 82 ก ลงวันที่ 13 ตุลาคม 2561

วิสัยทัศน์ประเทศไทย : ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” โดยยุทธศาสตร์ชาติถือเป็นกรอบนโยบายใหญ่ที่สำคัญในการกำหนดวิสัยทัศน์และเป้าหมายที่คนในชาติมุ่งหมายที่จะบรรลุร่วมกัน คือ **ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน** เพื่อตอบสนองผลประโยชน์แห่งชาติ อันได้แก่ การมีเอกราช อธิปไตย การดำรงอยู่อย่างมั่นคง และยั่งยืน

ของสถาบันหลักของชาติและประชาชนจากภัยคุกคามทุกรูปแบบ การอยู่ร่วมกันในชาติอย่างสันติสุข เป็นปึกแผ่น มีความมั่นคงทางสังคมท่ามกลางพหุสังคมและการมีเกียรติและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ ความเจริญเติบโตของชาติ ความเป็นธรรม และความอยู่ดีกินดีมีสุขของประชาชน ความยั่งยืนของฐานทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ความมั่นคงทางพลังงานและอาหาร ความสามารถในการรักษาผลประโยชน์ของชาติภายใต้การเปลี่ยนแปลงของสถานะแวดล้อมระหว่างประเทศ และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติประสาน สอดคล้องกันด้านความมั่นคงในประชาคมอาเซียนและประชาคมโลกอย่างมีเกียรติและศักดิ์ศรี ยุทธศาสตร์ชาติ มีเป้าหมายที่จะแก้ไขสภาพปัญหา ความท้าทาย ตลอดจนวางรากฐานการส่งเสริมและการพัฒนาประเทศ ทั้งในมิติด้านการเมือง เศรษฐกิจและสังคม ซึ่งยุทธศาสตร์ชาติจึงเป็นอีกหนึ่งตัวแปรสำคัญที่จะมีบทบาทในการ กำหนดยุทธศาสตร์ของการจัดปัญหาการละเมิด ส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ซึ่งการจัดทำแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 4 ที่เป็นแผนในระดับชาติ จะต้องมีความเชื่อมโยงและสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติเช่นกัน ยุทธศาสตร์ชาติได้มีการกำหนดวิสัยทัศน์ของความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน ดังนี้

(1) **ความมั่นคง** หมายถึง การมีความมั่นคงปลอดภัยจากภัยทั้งภายในประเทศและภายนอกประเทศ และมีความมั่นคงในทุกมิติ ทั้งมิติ เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และการเมือง ตลอดจนความมั่นคงในเอกราช และอธิปไตยรวมถึง การทำให้สังคมมีความปรองดอง ความสามัคคี ประชาชนมีความมั่นคงในชีวิต มีงานและรายได้ที่มั่นคง มีที่อยู่อาศัยและความปลอดภัยในชีวิตทรัพย์สิน รวมถึงความมั่นคงของอาหาร พลังงานและน้ำ

(2) **ความมั่งคั่ง** หมายถึง ประเทศไทยมีการขยายตัวของเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่อง ยกกระดับเข้าสู่กลุ่มประเทศรายได้สูง ความเหลื่อมล้ำของการพัฒนาลดลง ประชากรได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนาอย่างเท่าเทียมกัน ตลอดจนเศรษฐกิจมีความสามารถในการแข่งขันสูง สร้างเศรษฐกิจและสังคมแห่งอนาคต เป็นจุดสำคัญของการเชื่อมโยงในภูมิภาคทั้งการคมนาคมขนส่ง การผลิต การค้า การลงทุน เพื่อให้เกิดความสมบูรณ์ในทุนที่จะสามารถสร้างการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง อาทิ ทุนมนุษย์ ทุนทางปัญญา ทุนทางการเงินและทุนอื่น ๆ

(3) **ความยั่งยืน** หมายถึง การพัฒนาที่สามารถสร้างความเจริญด้านรายได้ และคุณภาพชีวิตของประชาชนอย่างต่อเนื่อง โดยไม่ใช้ทรัพยากรธรรมชาติเกินพอดี ไม่สร้างมลภาวะต่อสิ่งแวดล้อม ตลอดจนมีการผลิตและการบริโภคเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และสอดคล้องกับกฎระเบียบของประชาคมโลก อีกทั้งทำให้ประชาชนมีความรับผิดชอบต่อสังคม มุ่งประโยชน์ส่วนรวมอย่างยั่งยืนทุกภาคส่วนในสังคมยึดถือและปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561 - 2580 ฉบับประกาศในราชกิจจานุเบกษา)

สำหรับประเด็นยุทธศาสตร์ชาติ ในการพัฒนาประเทศในช่วงระยะเวลา จะมุ่งเน้นการสร้างสมดุลระหว่างการพัฒนาความมั่นคง เศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม โดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในรูปแบบ “ประชารัฐ” โดยประกอบด้วย 6 ยุทธศาสตร์ สรุปสาระสำคัญได้โดยสังเขป ดังนี้

(1) **ยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคง** มีเป้าหมายการพัฒนาที่สำคัญ คือ ประเทศชาติมั่นคงประชาชนมีความสุข เน้นการบริหารจัดการสถานะแวดล้อมของประเทศให้มีความมั่นคง ปลอดภัย เอกราช อธิปไตย และมีความสงบเรียบร้อยในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับชาติ สังคม ชุมชน มุ่งเน้นการพัฒนาคน เครื่องมือ เทคโนโลยี และระบบฐานข้อมูลขนาดใหญ่ให้มีความพร้อมสามารถรับมือกับภัยคุกคามและภัยพิบัติได้ทุกรูปแบบและทุกระดับความรุนแรง ควบคู่ไปกับการป้องกันและแก้ไขปัญหาด้านความมั่นคงที่มีอยู่ปัจจุบัน และที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต ใช้กลไกการแก้ไขปัญหาแบบบูรณาการทั้งกับส่วนราชการ ภาคเอกชน ประชาสังคม และองค์กรที่ไม่ใช่รัฐ รวมถึงประเทศเพื่อนบ้านและมิตรประเทศทั่วโลกบนพื้นฐานของหลักธรรมาภิบาล เพื่อเอื้ออำนวยประโยชน์ต่อการดำเนินการของยุทธศาสตร์ชาติด้านอื่น ๆ ให้สามารถขับเคลื่อนไปได้ตามทิศทางและเป้าหมายที่กำหนด

(2) ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน มีเป้าหมายการพัฒนาที่มุ่งเน้นการยกระดับศักยภาพของประเทศในหลากหลายมิติ บนพื้นฐานแนวคิด 3 ประการ ได้แก่ (1) “ต่อยอดอดีต” โดยมองกลับไปที่เราทำทางเศรษฐกิจ อัตลักษณ์ วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต และจุดเด่นทางทรัพยากรธรรมชาติที่หลากหลาย รวมทั้งความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบของประเทศในด้านอื่น ๆ นำมาประยุกต์ผสมผสานกับเทคโนโลยีและนวัตกรรม เพื่อให้สอดรับกับบริบทของเศรษฐกิจและสังคมโลกสมัยใหม่ (2) “ปรับปรุงปัจจุบัน” เพื่อปูทางสู่อนาคต ผ่านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของประเทศในมิติต่าง ๆ ทั้งโครงสร้างระบบคมนาคมและขนส่ง โครงสร้างพื้นฐานวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และดิจิทัล และการปรับสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมและบริการอนาคต และ (3) “สร้างคุณค่าใหม่ในอนาคต” ด้วยการเพิ่มศักยภาพของผู้ประกอบการ พัฒนาคนรุ่นใหม่ รวมถึงปรับปรุงแบบธุรกิจ เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของตลาด ผสมผสานกับยุทธศาสตร์ที่รองรับอนาคต บนพื้นฐานของการต่อยอดอดีตและปรับปรุงปัจจุบัน พร้อมกับส่งเสริมและสนับสนุนจากภาครัฐ ให้ประเทศไทยสามารถสร้างฐานรายได้และการจ้างงานใหม่ ขยายโอกาสทางการค้าและการลงทุนในเวทีโลก ควบคู่ไปกับการยกระดับรายได้และการกินดีอยู่ดี รวมถึงการเพิ่มขึ้นของคนชั้นกลางและลดความเหลื่อมล้ำของคนในประเทศได้ในคราวเดียวกัน

(3) ยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ มีเป้าหมายการพัฒนาที่สำคัญเพื่อพัฒนาคนในทุกมิติและในทุกช่วงวัยให้เป็นคนดี เก่งและมีคุณภาพ โดยคนไทยมีความพร้อมทั้งกายใจ สติปัญญา มีการพัฒนาที่รอบด้านและมีสุขภาพที่ดีในทุกช่วงวัย มีจิตสาธารณะ รับผิดชอบต่อสังคมและผู้อื่น มัธยัสถ์ อดออม โอบอ้อมอารี มีวินัย รักษาศีลธรรม และเป็นพลเมืองดีของชาติ มีหลักคิดที่ถูกต้อง มีทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 มีทักษะสื่อสารภาษาอังกฤษและภาษาที่สาม และอนุรักษ์ภาษาท้องถิ่น มีนิสัยรักการเรียนรู้และการพัฒนาตนเอง อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต สู่การเป็นคนไทยที่มีทักษะสูง เป็นนวัตกรรมคิด ผู้ประกอบการ เกษตรกรยุคใหม่ และอื่น ๆ โดยมีสัมมาชีพตามความถนัดของตนเอง

(4) ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม มีเป้าหมายการพัฒนาที่ให้ความสำคัญกับการดึงเอาพลังของภาคส่วนต่าง ๆ ทั้ง ภาคเอกชน ประชาสังคม ชุมชน ท้องถิ่น มาร่วมขับเคลื่อน โดยการสนับสนุนการรวมตัวของประชาชนในการร่วมคิดร่วมทำเพื่อส่วนร่วม การกระจายอำนาจและความรับผิดชอบไปสู่กลไกบริหารราชการแผ่นดินในระดับท้องถิ่น การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในการจัดการตนเอง และการเตรียมความพร้อมของประชากรไทย ทั้งในมิติสุขภาพ เศรษฐกิจ สังคม และสภาพแวดล้อมให้เป็นประชากรที่มีคุณภาพ สามารถพึ่งพาตนเองและทำประโยชน์แก่ครอบครัว ชุมชน และสังคมให้มากที่สุด โดยรัฐให้หลักประกันการเข้าถึงบริการและสวัสดิการที่มีคุณภาพอย่างเป็นธรรมและทั่วถึง

(5) ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม มีเป้าหมายการพัฒนาที่สำคัญเพื่อนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในทุกมิติ ทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม ธรรมชาติ และความเป็นหุ้นส่วนความร่วมมือระหว่างกันทั้งภายในและภายนอกประเทศ อย่างบูรณาการ ใช้พื้นที่เป็นตัวตั้งในการกำหนดกลยุทธ์และแผนงานและการให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้เข้ามามีส่วนร่วมในแบบทางตรงให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ โดยเป็นการดำเนินการบนพื้นฐานการเติบโตร่วมกัน ไม่ว่าจะเป็นทางเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และคุณภาพชีวิต โดยให้ความสำคัญกับการสร้างสมดุลทั้ง 3 ด้าน อันจะนำไปสู่ความยั่งยืนเพื่อคนรุ่นต่อไปอย่างแท้จริง

(6) ยุทธศาสตร์ชาติด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ มีเป้าหมายการพัฒนาที่สำคัญเพื่อปรับเปลี่ยนภาครัฐที่ยึดหลัก “ภาครัฐของประชาชนเพื่อประชาชนและประโยชน์ส่วนรวม” โดยภาครัฐต้องมีขนาดที่เหมาะสมกับบทบาทภารกิจ แยกแยะบทบาทหน่วยงานของรัฐที่ทำหน้าที่ในการกำกับหรือในการให้บริการในระบบเศรษฐกิจที่มีการแข่งขัน มีสมรรถนะสูง ยึดหลักธรรมาภิบาล

ปรับวัฒนธรรมการทำงานให้มุ่งผลสัมฤทธิ์และผลประโยชน์ส่วนร่วม มีความทันสมัย และพร้อมที่จะปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกอยู่ตลอดเวลา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การนำนวัตกรรม เทคโนโลยีข้อมูลขนาดใหญ่ ระบบการทำงานที่เป็นดิจิทัลเข้ามาประยุกต์ใช้อย่างคุ้มค่า และปฏิบัติงานเทียบได้กับมาตรฐานสากล รวมทั้งมีลักษณะเปิดกว้าง เชื่อมโยงถึงกันและเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างสะดวก รวดเร็ว และโปร่งใส โดยทุกภาคส่วนในสังคมต้องร่วมกันปลูกฝังค่านิยม ความซื่อสัตย์สุจริต ความมั่งคั่ง และสร้างจิตสำนึกในการปฏิเสธไม่ยอมรับการทุจริตประพฤติมิชอบอย่างสิ้นเชิง นอกจากนี้ กฎหมายต้องมีความชัดเจน มีเพียงเท่าที่จำเป็น มีความทันสมัย มีความเป็นสากล มีประสิทธิภาพ และนำไปสู่การลดความเหลื่อมล้ำและเอื้อต่อการพัฒนา โดยกระบวนการยุติธรรมมีการบริหารที่มีประสิทธิภาพ เป็นธรรม ไม่เลือกปฏิบัติ และการอำนวยความสะดวกยุติธรรมตามหลักนิติธรรม

ภาพที่ 7 กรอบยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580)

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

สำหรับการวางกรอบทิศทางในแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 4 เป็นแผนที่มีความสอดคล้องในยุทธศาสตร์ชาติซึ่งถือเป็นแผนในระดับที่ 1⁵ ของประเทศที่ทุกกระทรวง กรม จะต้องวางทิศทางให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ ทั้ง 6 ประเด็นยุทธศาสตร์ ที่จะเข้าไปช่วยส่งเสริม สนับสนุนให้การขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติบรรลุเป้าหมายที่วางไว้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

⁵หนังสือสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ด่วนที่สุด ที่ นร 0505/ว 600 ลงวันที่ 6 ธันวาคม 2560 เรื่อง แนวทางการเสนอแผนเข้าสู่การพิจารณาของคณะรัฐมนตรี ซึ่งคณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ 4 ธันวาคม 2560 เห็นชอบให้แผนในระดับชาติแบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือ (1) แผนระดับที่ 1 ได้แก่ ยุทธศาสตร์ชาติ (2) แผนระดับที่ 2 ได้แก่ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ แผนปฏิรูปประเทศและแผนความมั่นคง (3) แผนระดับที่ 3 ได้แก่ แผนที่จัดทำขึ้นเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานของแผนระดับที่ 1 และแผนระดับที่ 2 ให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ หรือจัดทำขึ้นตามที่กฎหมายกำหนด หรือจัดทำขึ้นตามพันธกรณีหรือสนธิสัญญาระหว่างประเทศ เช่น แผนของส่วนราชการและหน่วยงานของรัฐต่าง ๆ แผนบูรณาการ รวมถึงแผนปฏิบัติการทุกระดับ ตามที่สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเสนอ

4.3 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564)

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 คณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ 22 ธันวาคม 2558 เห็นชอบและประกาศใช้ในช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2560 - 2564 ซึ่งเป็นอีกหนึ่งเครื่องมือในเชิงนโยบายที่สำคัญประการหนึ่งและเป็นแผนในระดับที่ 2 ของประเทศ ที่แผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 4 จะต้องเชื่อมโยงสอดคล้องในทิศทางการดำเนินงาน โดยในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) ได้จัดทำขึ้นในช่วงเวลาของปฏิรูปประเทศและสถานการณ์โลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและเชื่อมโยงกัน ไกล่ลี้กันมากขึ้น โดยได้น้อมนำหลัก “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” มาเป็นปรัชญานำทางในการพัฒนาประเทศต่อเนื่องจากแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 - 11 เพื่อเสริมสร้างภูมิคุ้มกันและช่วยให้สังคมไทยสามารถยืนหยัดอยู่ได้อย่างมั่นคง เกิดภูมิคุ้มกัน และมีการบริหารจัดการความเสี่ยงอย่างเหมาะสม ส่งผลให้การพัฒนาประเทศสู่ความสมดุลและยั่งยืน ซึ่งแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 นี้ ได้จัดทำบนพื้นฐานของกรอบยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2560 - 2579) ซึ่งเป็นแผนหลักของการพัฒนาประเทศและเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals : SDGs) รวมทั้งการปรับโครงสร้างประเทศไทยไปสู่ประเทศไทย 4.0 ตลอดจนประเด็นการปฏิรูปประเทศ นอกจากนี้ยังให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของภาคีการพัฒนาทุกภาคส่วน ทั้งในระดับกลุ่มอาชีพ ระดับภาคและระดับประเทศในทุกขั้นตอนของแผนฯ อย่างกว้างขวางและต่อเนื่อง เพื่อร่วมกันกำหนดวิสัยทัศน์และทิศทางการพัฒนาประเทศ

ดังนั้นการพัฒนาในระยะแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 จึงเป็นจุดเปลี่ยนที่สำคัญในการเชื่อมต่อกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ในลักษณะการแปลงยุทธศาสตร์ระยะยาวสู่การปฏิบัติ ซึ่งเป็นการกำหนดประเด็นการพัฒนา แผนงาน/โครงการสำคัญที่ต้องดำเนินงานให้เกิดผลที่เป็นรูปธรรมในช่วง 5 ปีแรกของการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติ เตรียมความพร้อมคน สังคม และระบบเศรษฐกิจของประเทศของประเทศให้สามารถปรับตัวรองรับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสม ขณะเดียวกันยังได้กำหนดแนวคิดและกลไกการขับเคลื่อนและติดตามประเมินผลที่ชัดเจน เพื่อกำกับให้การพัฒนาเป็นไปในทิศทางและเกิดประสิทธิภาพนำไปสู่การพัฒนาเพื่อประโยชน์สุขที่ยั่งยืนของสังคมไทย (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม, 2560)

4.3.1 ภาพรวมการพัฒนาของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12

หลักการพัฒนาประเทศที่สำคัญในระยะแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 ยึดหลัก “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” “การพัฒนาที่ยั่งยืน” และ “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” ที่ต่อเนื่องจาก แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 - 11 และยึดหลักการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ลดความเหลื่อมล้ำและขับเคลื่อนการเจริญเติบโตจากการเพิ่มผลิตภาพการผลิตบนฐานการใช้ภูมิปัญญาและนวัตกรรม

วิสัยทัศน์ของแผนพัฒนาฯ ยึดวิสัยทัศน์ของกรอบยุทธศาสตร์ชาติที่กำหนดว่า “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง”

จุดเน้นและประเด็นพัฒนาหลักในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 ประกอบด้วย

- (1) การพัฒนานวัตกรรมและการนำมาใช้เป็นปัจจัยขับเคลื่อนการพัฒนาในทุกมิติ เพื่อยกระดับศักยภาพของประเทศในทุกด้าน
- (2) การเตรียมความพร้อมของประเทศด้านการพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และนวัตกรรม
- (3) การเตรียมพร้อมด้านกำลังคนและการเสริมสร้างศักยภาพของประชากรในทุกช่วงวัย
- (4) การสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำ ที่มุ่งเน้นการยกระดับคุณภาพบริการทางสังคมให้ทั่วถึง โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการศึกษาและสาธารณสุข รวมทั้งการปิดช่องว่างการคุ้มครองทางสังคมอื่น ๆ มุ่งเน้นการเพิ่มทักษะแรงงานและการใช้นโยบายแรงงานที่สนับสนุนการเพิ่มผลิตภาพแรงงานและเสริมสร้างรายได้ที่สูงขึ้น

- (5) การปรับโครงสร้างการผลิตและการสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจในแต่ละช่วงของห่วงโซ่มูลค่า
- (6) การปรับระบบการผลิตการเกษตรให้สอดคล้องกับพันธกรณีในด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและศักยภาพของพื้นที่ รวมทั้งสนับสนุนการสร้างองค์ความรู้ทางวิชาการเกษตร วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรมแบบมีส่วนร่วม เพื่อเพิ่มมูลค่าให้สินค้าเกษตร มีความปลอดภัย ไม่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนและสิ่งแวดล้อมของประเทศ
- (7) การเพิ่มศักยภาพฐานการผลิตและบริการเดิมและการต่อยอดไปสู่ฐานการผลิตและบริการให้โดยใช้เทคโนโลยีที่เข้มข้นและนวัตกรรม
- (8) การเสริมสร้างความเข้มแข็งของเศรษฐกิจกระแสใหม่ อาทิ เศรษฐกิจดิจิทัล เศรษฐกิจฐานชีวภาพ เศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์และวัฒนธรรม และการพัฒนาวิสาหกิจตั้งใหม่ (Start Up) และวิสาหกิจเพื่อสังคม รวมถึงการสร้างสังคมผู้ประกอบการ เพื่อต่อยอดฐานการผลิตและบริการและฐานเดิมและสร้างฐานใหม่
- (9) การสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจบริการและการท่องเที่ยวที่มีศักยภาพให้เติบโตและสนับสนุนภาคการผลิต เน้นการปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดความสมดุลและยั่งยืนในการพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยว และสร้างมูลค่าเพิ่มในอุตสาหกรรมกีฬาให้ครอบคลุมทุกมิติ ครบวงจร
- (10) การสร้างความเชื่อมโยงระหว่างภาคการผลิต เพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ ขยายฐานให้กว้างขึ้น และต่อยอดห่วงโซ่การผลิตให้เข้มแข็งขึ้น โดยเชื่อมโยงเครือข่ายการผลิต นำผลการวิจัยและการพัฒนาที่เกี่ยวข้องมาใช้ประโยชน์ในการสร้างผลิตภัณฑ์เชิงพาณิชย์ที่หลากหลาย และสอดคล้องกับความต้องการของตลาด โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาด้านการคมนาคมขนส่ง โลจิสติกส์และโทรคมนาคมที่มีประสิทธิภาพและเป็นไปตามมาตรฐานสากล
- (11) การพัฒนาวิสาหกิจขนาดย่อม ขนาดเล็ก และขนาดกลาง วิสาหกิจชุมชนและวิสาหกิจเพื่อสังคม เพื่อขยายฐานการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากให้มีความรอบคอบมากขึ้น เป็นการสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจสำหรับกลุ่มต่าง ๆ ในสังคม โดยดำเนินการควบคู่ไปกับการพัฒนาและส่งเสริมสังคมผู้ประกอบการเพื่อส่งเสริมผู้ประกอบการที่ผลิตได้และขายเป็น
- (12) การสร้างความมั่นคงของฐานทรัพยากรธรรมชาติและยกระดับคุณภาพสิ่งแวดล้อมเพื่อรักษา พื้นฟูฐานทรัพยากรธรรมชาติ เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการน้ำ สนับสนุนการเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและคุณภาพชีวิตของประชาชน
- (13) การฟื้นฟูพื้นฐานด้านความมั่นคงที่เป็นปัจจัยสำคัญต่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ โดยเฉพาะการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติของผู้มีความเห็นต่างทางความคิดและอุดมการณ์บนพื้นฐานของการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข และเตรียมรับมือกับอาชญากรรมข้ามชาติ ที่จะส่งผลต่อการพัฒนาประเทศ
- (14) การบริหารจัดการในภาครัฐ การป้องกันการทุจริตประพฤติมิชอบและการสร้างธรรมาภิบาลในสังคมไทย ให้เป็นรูปธรรมทั้งในด้านระบบบริหารงานและบุคลากร ให้มีความโปร่งใส มีประสิทธิภาพ รับผิดชอบ ตรวจสอบได้อย่างเป็นธรรม ประชาชนมีส่วนร่วม มีการกระจายอำนาจระหว่างส่วนกลาง ภูมิภาค และท้องถิ่น
- (15) การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและระบบโลจิสติกส์ของประเทศเพื่อขยายขีดความสามารถและพัฒนาคุณภาพการให้บริการเพื่อรองรับการขยายตัวของเมืองและพื้นที่เศรษฐกิจหลักและส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตของทุกกลุ่มในสังคม

(16) การพัฒนาภาค เมือง และพื้นที่เศรษฐกิจ ให้เติบโตอย่างมีคุณภาพ การพัฒนาและฟื้นฟูพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออกให้รองรับการขยายตัวของภาคอุตสาหกรรมแห่งอนาคตอย่างมีสมดุล และบริหารจัดการพื้นที่เศรษฐกิจชายแดนให้เจริญเติบโตและแข่งขันได้อย่างยั่งยืน

(17) การสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศให้เข้มข้นและส่งผลต่อการพัฒนาอย่างเต็มที่

(18) การส่งเสริมการลงทุนไทยในต่างประเทศ (Outward Investment) โดยพัฒนาผู้ประกอบการโดยเฉพาะวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมให้สามารถพัฒนาธุรกิจร่วมกับประเทศเพื่อนบ้าน พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เทคโนโลยี และนวัตกรรม

(19) การปรับปรุงภาคการเงินของไทยให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นและให้สามารถแข่งขันได้ ซึ่งภาครัฐต้องเร่งปรับปรุงกฎระเบียบในการกำกับดูแลภาคการเงินเพื่อสนับสนุนความสามารถในการแข่งขัน และการให้บริการต่อผู้บริโภคและภาคธุรกิจเอกชนอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นธรรม รวมทั้งการกำกับดูแลที่สามารถป้องกันความเสี่ยงจากการเชื่อมโยงทางการเงินและกระแสการเคลื่อนย้ายของเงินทุนที่จะมีรูปแบบที่เปลี่ยนแปลงไปและมีปริมาณธุรกรรมที่มากขึ้น พร้อมทั้งนำเทคโนโลยีทางการเงินมาใช้อย่างเข้มข้น เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและการเข้าถึง การพัฒนาเครื่องมือทางการเงินอย่างทั่วถึงในต้นทุนที่เหมาะสม

(20) การปฏิรูปด้านการคลังและงบประมาณ ประกอบด้วย การขยายฐานภาษีการปรับระบบการจัดทำค่าของงบประมาณ การจัดสรรงบประมาณ การจัดทำงบประมาณบูรณาการทั้งเชิงประเด็นพัฒนาและเชิงพื้นที่ การติดตามและประเมินผลการใช้จ่ายงบประมาณ และกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดเก็บภาษีและค่าธรรมเนียม และลดความซ้ำซ้อนของสิทธิประโยชน์ด้านสวัสดิการสังคม รวมทั้งสร้างความยั่งยืนทางการคลังของระบบการคุ้มครองทางสังคม ได้แก่ การปรับปรุงระบบการออมเพื่อการเกษียณอายุ การปรับปรุงระบบประกันสุขภาพ เพื่อลดภาระการพึ่งพารายได้จากรัฐบาล

4.3.2 เป้าหมายในมิติหลัก ๆ ประกอบด้วย

(1) คนไทยที่มีคุณลักษณะเป็นคนไทยที่สมบูรณ์ มีวินัย มีทัศนคติและพฤติกรรมตามบรรทัดฐานที่ดีของสังคม มีความเป็นพลเมืองตื่นรู้ มีความสามารถในการปรับตัวได้อย่างรู้เท่าทันสถานการณ์ มีความรับผิดชอบและทำประโยชน์ต่อส่วนรวม มีสุขภาพกายและใจที่ดี มีความเจริญงอกงามทางจิตวิญญาณ มีวิถีชีวิตที่พอเพียงมีความเป็นไทย

(2) การลดความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้และความยากจน การเข้าถึงบริการทางสังคมที่มีคุณภาพอย่างทั่วถึง กลุ่มที่มีรายได้ต่ำสุดร้อยละ 40 มีรายได้เพิ่มขึ้นอย่างน้อยร้อยละ 15

(3) ระบบเศรษฐกิจมีความเข้มแข็งและแข่งขันได้ โครงสร้างเศรษฐกิจปรับสู่เศรษฐกิจฐานบริการและดิจิทัล มีผู้ประกอบการรุ่นใหม่และเป็นสังคมผู้ประกอบการ และมีผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดเล็กที่เข้มแข็งสามารถใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีดิจิทัลในการสร้างสรรค์คุณค่าสินค้าและบริการ รวมทั้งมีระบบการผลิตและให้บริการจากฐานรายได้เดิมที่มีมูลค่าเพิ่มสูงขึ้น และเศรษฐกิจไทยมีเสถียรภาพและมีอัตราการขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ 5 ต่อปี เพื่อให้บรรลุเป้าหมายการเป็นประเทศที่มีรายได้สูงภายในปี 2579

(4) ทุนทางธรรมชาติและคุณภาพสิ่งแวดล้อมสามารถสนับสนุนการเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม มีความมั่นคงอาหาร พลังงานและน้ำ โดยเพิ่มพื้นที่ป่าไม้ให้ได้ร้อยละ 40 ของพื้นที่ประเทศ เพื่อรักษาความสมดุลของระบบนิเวศ ลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกในภาคพลังงานและขนส่งไม่น้อยกว่าร้อยละ 7 ภายในปี 2563 เทียบกับการปล่อยในกรณีปกติ มีปริมาณหรือสัดส่วนของขยะมูลฝอยที่ได้รับการจัดการอย่างถูกหลักสุขาภิบาลเพิ่มขึ้น และรักษาคุณภาพน้ำและคุณภาพอากาศในพื้นที่วิกฤตอยู่ในเกณฑ์มาตรฐาน

(5) มีความมั่นคงในเอกราชและอธิปไตย สังคมปลอดภัย สามัคคี สร้างภาพลักษณ์ดี และเพิ่มความเชื่อมั่นของนานาชาติต่อประเทศไทย ความขัดแย้งทางอุดมการณ์และความคิดในสังคมลดลง ปัญหาอาชญากรรมลดลง ประเทศไทยมีส่วนร่วมในการกำหนดบรรทัดฐานระหว่างประเทศ

(6) มีระบบบริหารจัดการภาครัฐที่มีประสิทธิภาพ ทันสมัย โปร่งใส ตรวจสอบได้ กระจายอำนาจและมีส่วนร่วมจากประชาชน บทบาทภาครัฐในการให้บริการซึ่งภาคเอกชนดำเนินการแทนได้ดีกว่าลดลง เพิ่มการใช้ระบบดิจิทัลในการให้บริการ ปัญหาคอร์รัปชันลดลงและการบริหารจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอิสระขึ้น เป้าหมายทั้ง 6 กลุ่มหลักภายใต้แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 สะท้อนถึงเป้าหมายการขับเคลื่อนการพัฒนาตามวาระการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) และเป้าหมายในระยะยาวภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติที่ต้องบรรลุภายในระยะเวลา 20 ปี

4.3.3 ยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนาที่สำคัญ

ยุทธศาสตร์ที่กำหนดในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 มีจำนวน 10 ยุทธศาสตร์ ซึ่งมีรายละเอียดมากกว่าในยุทธศาสตร์ 20 ปี ทั้งนี้ส่วนหนึ่งเป็นเพราะภายใต้สถานการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องนั้น เป็นการยากในการกำหนดยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนาให้มีรายละเอียดที่ชัดเจนในแผนพัฒนาระยะยาว เพราะยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนาจำเป็นต้องมีการกำหนดและปรับปรุงให้สอดคล้องกับเงื่อนไขและปัจจัยแวดล้อมในช่วงเวลานั้น ๆ จึงจะสามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยเหตุดังกล่าวยุทธศาสตร์ชาติจึงเป็นการกำหนดกรอบที่เป็นประเด็นหลักของการพัฒนาประเทศที่ครอบคลุมมิติต่าง ๆ ซึ่งสะท้อนทั้งในเรื่องการพัฒนาฐานการผลิตและบริการ การพัฒนากลุ่มเป้าหมาย และการพัฒนาในเรื่องกลไกและกฎระเบียบรวมทั้งการพัฒนาทุนมนุษย์ ภายใต้การกำหนดและการยึดหลักการสำคัญของการพัฒนา ดังนั้น ยุทธศาสตร์การพัฒนาในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 จึงประกอบด้วยยุทธศาสตร์ชาติทั้ง 6 ยุทธศาสตร์ ได้แก่

- (1) ยุทธศาสตร์การเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์
- (2) ยุทธศาสตร์การสร้างความเป็นธรรม และลดความเหลื่อมล้ำในสังคม
- (3) ยุทธศาสตร์การสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและแข่งขันได้อย่างยั่งยืน
- (4) ยุทธศาสตร์การเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน
- (5) ยุทธศาสตร์การเสริมสร้างความมั่นคงแห่งชาติเพื่อการพัฒนาประเทศสู่ความมั่งคั่งและยั่งยืน
- (6) ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการในภาครัฐ การป้องกันการทุจริตประพฤติมิชอบและธรรมาภิบาลในสังคมไทย

และประกอบกับอีก 4 ยุทธศาสตร์ที่มุ่งเน้นการพัฒนาพื้นฐานเชิงยุทธศาสตร์และกลไกสนับสนุนให้การดำเนินยุทธศาสตร์ทั้ง 6 ด้านให้สัมฤทธิ์ผล ประกอบด้วย

- (7) ยุทธศาสตร์การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและระบบโลจิสติกส์
- (8) ยุทธศาสตร์การพัฒนาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิจัย และนวัตกรรม
- (9) ยุทธศาสตร์การพัฒนาภาค เมือง และพื้นที่เศรษฐกิจ และ
- (10) ยุทธศาสตร์ความร่วมมือระหว่างประเทศเพื่อการพัฒนา

สำหรับแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 4 มีการวางทิศทางที่เชื่อมโยงทั้งยุทธศาสตร์ชาติ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 ในทุกมิติ ที่จะนำมาวางทิศทางในนโยบายทั้ง 10 ด้าน 12 กลุ่มเป้าหมาย ซึ่งจะแสดงรายละเอียดในส่วนที่ 6 การวิเคราะห์เพื่อวางทิศทางแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 4 ต่อไป

4.4 แผนปฏิรูปประเทศ

คณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ 13 มีนาคม 2561 เห็นชอบร่างแผนการปฏิรูปประเทศตามที่สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ในฐานะฝ่ายเลขานุการคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ และคณะกรรมการปฏิรูปประเทศเสนอ และสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ได้มีการประชุมเมื่อวันที่ 29 มีนาคม 2561 รับทราบแผนปฏิรูปประเทศเป็นที่เรียบร้อยแล้ว โดยได้ประกาศใช้อย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 6 เมษายน 2561 ซึ่งจะสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 65 กำหนดให้รัฐจัดให้มียุทธศาสตร์ชาติ เพื่อเป็นเป้าหมายระยะยาวในการพัฒนาประเทศ ประกอบกับมาตรฐาน 257 และมาตรา 259 กำหนดให้ทำการปฏิรูปประเทศเพื่อวางรากฐานการพัฒนาไปสู่ประเทศที่มีความสามัคคีปรองดอง มีการพัฒนาอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และมีความสมดุล ประชาชนในสังคมมีโอกาสทัดเทียมกัน และมีคุณภาพชีวิตที่ดี รวมทั้งมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศและการปกครอง ในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

ภาพรวมจุดเน้นของการดำเนินการภายใต้แผนปฏิรูป 11 ด้าน จะก่อให้เกิดประโยชน์ในภาพรวมของประเทศ สรุปได้ดังนี้

- (1) ประเทศไทยมีฐานทรัพยากรรองรับการใช้ประโยชน์อย่างสมดุลในเชิงสังคมและเชิงเศรษฐกิจรองรับการพัฒนาประเทศในระยะยาว
- (2) ประชาชนมีสวัสดิการของรัฐที่เหมาะสม มีโอกาสในการสร้างอาชีพและได้รับความเป็นธรรมในเชิงเศรษฐกิจ สังคมและกระบวนการยุติธรรม
- (3) ยกระดับภาคเกษตร อุตสาหกรรม บริการ และการวิจัยพัฒนานวัตกรรม รวมทั้งลดอุปสรรคในการดำเนินธุรกิจ เพื่อสร้างความสามารถในการแข่งขันของประเทศในระยะยาว
- (4) การบริหารจัดการภาครัฐมีความโปร่งใส มีประสิทธิภาพ และตอบสนองความต้องการของประชาชน

แผนการปฏิรูปประเทศ

(1) **ด้านการเมือง** ที่จะทำให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รู้จักยอมรับความเห็นที่แตกต่าง พรรคการเมืองดำเนินกิจกรรมโดยเปิดเผยตรวจสอบได้ นักการเมืองปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต และแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองโดยสันติวิธี

(2) **ด้านการบริหารราชการ** องค์กรภาครัฐเปิดกว้างและเชื่อมโยงข้อมูลกัน กะทัดรัดแต่แข็งแรง ทำงานเพื่อประชาชนโดยเชิงพื้นที่เป็นหลัก จัดระบบบริหารและบริการให้เป็นดิจิทัล จัดระบบบุคลากรให้มีมาตรฐานกลาง มีคุณธรรมและจริยธรรม และสร้างวัฒนธรรมต่อต้านการทุจริต

(3) **ด้านกฎหมาย** ให้กฎหมายดีและเป็นธรรมสอดคล้องกับหลักนิติธรรมเป็นเครื่องมือส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการกฎหมายอย่างเหมาะสม มีความรู้ความเข้าใจ และสามารถเข้าถึงกฎหมายได้โดยง่าย และมีการบังคับใช้กฎหมายอย่างถูกต้องและเป็นธรรม

(4) **ด้านยุติธรรม** ให้ทุกขั้นตอนมีการกำหนดระยะเวลาที่ชัดเจน มีกลไกช่วยเหลือประชาชนโดยเสมอภาค บังคับการตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด พัฒนาระบบสอบสวนคดีอาญาที่มีการตรวจสอบและถ่วงดุล ระบบนิติวิทยาศาสตร์มีมาตรฐาน และกระบวนการยุติธรรมมีประสิทธิภาพเอื้อต่อการแข่งขันของประเทศ

(5) **ด้านเศรษฐกิจ** มีผลิตภาพและความสามารถในการแข่งขันในระดับประเทศสูงขึ้น มีการเติบโตอย่างครอบคลุมทุกภาคส่วนอย่างยั่งยืน มุ่งเน้นการใช้ระบบมาตรฐานและนวัตกรรมในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ ลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของประชาชน และสถาบันทางเศรษฐกิจมีสมรรถนะสูงขึ้น

(6) **ด้านทรัพยากรธรรมชาติ** ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้รับการรักษา ฟื้นฟูและยั่งยืน เป็นรากฐานในการพัฒนาประเทศ สร้างความสมดุลระหว่างการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์ ทั้งทรัพยากรทางบก (ป่าไม้และสัตว์ป่า ดิน แร่) ทางน้ำ ทางทะเลและชายฝั่ง ความหลากหลายทางชีวภาพและสิ่งแวดล้อม

(7) **ด้านสาธารณสุข** ระบบการปฐมภูมิมีความครอบคลุม ระบบสุขภาพของประเทศมีเอกภาพ กระจายอำนาจและความรับผิดชอบให้แก่เขตพื้นที่ และประชาชนไทยมีสุขภาวะและคุณภาพชีวิตที่ดี บนหลักการสร้างนำซ่อม และผู้ที่อาศัยในประเทศไทยมีโอกาสเท่าเทียมในการเข้าถึงบริการสาธารณสุขที่จำเป็น

(8) **ด้านสื่อสารมวลชน เทคโนโลยีสารสนเทศ** คุณภาพระหว่างเสรีภาพของการทำหน้าที่ของสื่อ บนความรับผิดชอบต่อการใช้พื้นที่ดิจิทัลเพื่อการสื่อสารอย่างมีจรรยาบรรณ การรับรู้ของประชาชนและสื่อเป็นโรงเรียนของสังคม ในการให้ความรู้แก่ประชาชน ปลุกฝังวัฒนธรรมของชาติ และปลูกฝังทัศนคติที่ดี

(9) **ด้านสังคม** คนไทยมีหลักประกันทางรายได้ที่เพียงพอต่อการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไปสู่การมีจิตสาธารณะเพิ่มขึ้น สังคมแห่งโอกาสและไม่แบ่งแยก ภาครัฐมีข้อมูลและสารสนเทศด้านสังคมที่บูรณาการ และให้ชุมชนท้องถิ่นมีความเข้มแข็งสามารถบริหารจัดการชุมชนได้ด้วยตนเอง

(10) **ด้านพลังงาน** ปรับปรุงโครงสร้างการบริหารจัดการเพื่อสร้างเชื่อมั่นและการยอมรับของประชาชน ส่งเสริมด้านเทคโนโลยีและการมีส่วนร่วมของประชาชน ให้การบริหารจัดการด้านพลังงาน มีธรรมาภิบาล มีการลงทุนโครงสร้างพื้นฐานพลังงาน และการลงทุนในอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับด้านพลังงาน

(11) **ด้านป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบ** มีการควบคุม กำกับ ติดตาม การบริหารจัดการของหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน มีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารภาครัฐสามารถเข้าถึงและตรวจสอบได้ ยกกระตือรือร้นการบังคับใช้มาตรการทางวินัย มาตรการทางปกครองเพื่อให้ประเทศไทยปลอดทุจริต⁶

4.5 แผนความมั่นคง

นโยบายและแผนระดับชาติว่าด้วยความมั่นคงแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2564 จัดทำขึ้นเพื่อให้เป็นไปตามมาตรา 52 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ที่บัญญัติให้รัฐต้องพิทักษ์รักษาไว้ซึ่งสถาบันพระมหากษัตริย์ เอกราช อธิปไตย บูรณภาพแห่งอาณาเขตที่ประเทศไทยมีสิทธิอธิปไตย เกียรติภูมิและผลประโยชน์ของชาติ ความมั่นคงของรัฐและความสงบเรียบร้อยของประชาชน เพื่อประโยชน์แห่งการนี้ รัฐต้องจัดให้มีการทหาร การทูต และการข่าวกรองที่มีประสิทธิภาพ กำลังทหารให้ใช้เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาประเทศด้วย และยังสอดคล้องกับมาตรา 13 แห่งพระราชบัญญัติสภาความมั่นคงแห่งชาติ พ.ศ. 2559 บัญญัติให้คณะรัฐมนตรีจะต้องจัดให้มีนโยบายและแผนระดับชาติว่าด้วยความมั่นคงแห่งชาติ ตามข้อเสนอแนะของสภาความมั่นคงแห่งชาติ ประกอบกับมาตรา 14 กำหนดให้นโยบายและแผนระดับชาติฯ จะต้องมีการครอบคลุมถึงนโยบายภายในประเทศ นโยบายต่างประเทศ และนโยบายการทหารกับเศรษฐกิจ และอื่น ๆ อันเกี่ยวกับความมั่นคงของชาติให้สอดคล้องต้องกัน เพื่อให้กิจการของหน่วยงานของรัฐสามารถประสานกันได้อย่างใกล้ชิดเป็นผลดีต่อความมั่นคงของชาติ และอย่างน้อยต้องกำหนดเป้าหมายและแนวทางการดำเนินงานในการรักษาความมั่นคงแห่งชาติ ในเรื่องเกี่ยวกับ (1) การเสริมสร้างความมั่นคงของสถาบันหลักของชาติและ

⁶ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่อง การประกาศแผนการปฏิรูปประเทศ ลงวันที่ 6 เมษายน 2561 และ Powerpoint บรรยาย แผนการปฏิรูปประเทศ นายอนุชา พิชยนันท์ รองเลขาธิการสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

การปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (2) การปกป้องและรักษาผลประโยชน์ของชาติ (3) การพัฒนาระบบการเตรียมพร้อมแห่งชาติและศักยภาพการป้องกันประเทศ และ (4) การรักษาความมั่นคงภายในประเทศและระหว่างประเทศ

คณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ 10 ตุลาคม 2560 เห็นชอบนโยบายและแผนระดับชาติว่าด้วยความมั่นคงแห่งชาติ (พ.ศ. 2560 - 2564) ตามที่สภาความมั่นคงแห่งชาติเสนอ เพื่อเป็นแผนหลักของชาติที่เป็นกรอบทิศทางในการดำเนินการป้องกันแจ้งเตือน แก้ไข หรือระงับยับยั้งภัยคุกคามเพื่ออำรงไว้ซึ่งความมั่นคงแห่งชาติ นโยบายและแผนระดับชาติว่าด้วยความมั่นคงแห่งชาติ (พ.ศ. 2560 - 2564) ได้ใช้กระบวนการมีส่วนร่วมจากภาคส่วนต่าง ๆ ในการรับฟังความคิดเห็น ข้อเสนอเป้าหมายเชิงยุทธศาสตร์ ตัวชี้วัด และกลยุทธ์ในแต่ละประเด็นความมั่นคง รวมถึงได้มีการประเมินและวิเคราะห์แนวโน้มบริบทความมั่นคงทั้งปัจจัยภายในและภายนอกประเทศ การศึกษาแนวคิดกรอบยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ของรัฐบาล แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) นโยบาย/ยุทธศาสตร์ของกระทรวงที่เกี่ยวข้อง และยุทธศาสตร์การจัดสรรงบประมาณ

วิสัยทัศน์ : มีเสถียรภาพภายในประเทศ ลดภัยข้ามเขตพรมแดนไทย มีบทบาทสร้างสรรค์ในภูมิภาคและประชาคมโลก กล่าวคือ ชาติมีเสถียรภาพและเป็นปึกแผ่น ประชาชนมีความมั่นคงในชีวิต ประเทศมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ปลอดภัย จากภัยคุกคามข้ามพรมแดน พร้อมเผชิญวิกฤตการณ์ มีบทบาทที่สร้างสรรค์และรับผิดชอบเป็นที่ยอมรับในภูมิภาคและประชาคมโลกเพื่อรักษาความมั่นคงและผลประโยชน์ของชาติ

นโยบายความมั่นคงแห่งชาติ ประกอบด้วย

นโยบายที่ 1 เสริมสร้างความมั่นคงของสถาบันหลักของชาติและการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

นโยบายที่ 2 สร้างความเป็นธรรม ความโปร่งใส และความสมานฉันท์ในชาติ

นโยบายที่ 3 ป้องกันและแก้ไขการก่อความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้

นโยบายที่ 4 จัดระบบการบริหารจัดการชายแดนเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาข้ามพรมแดน

นโยบายที่ 5 สร้างเสริมศักยภาพการป้องกันและแก้ไขปัญหาภัยคุกคามข้ามชาติ

นโยบายที่ 6 ปกป้อง รักษาผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล

นโยบายที่ 7 จัดระบบ ป้องกัน และแก้ไขปัญหาผู้หลบหนีเข้าเมือง

นโยบายที่ 8 เสริมสร้างความเข้มแข็งและภูมิคุ้มกันความมั่นคงภายใน

นโยบายที่ 9 เสริมสร้างความมั่นคงของชาติจากภัยการทุจริต

นโยบายที่ 10 เสริมสร้างความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์

นโยบายที่ 11 รักษาความมั่นคงของฐานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

นโยบายที่ 12 เสริมสร้างความมั่นคงทางพลังงานและอาหาร

นโยบายที่ 13 พัฒนาระบบการเตรียมพร้อมแห่งชาติเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงของชาติ

นโยบายที่ 14 เสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพการป้องกันประเทศ

สำหรับการวางทิศทางแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 4 ได้นำกรอบนโยบายของนโยบายและแผนระดับชาติว่าด้วยความมั่นคงแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2564 มากำหนดเป็นนโยบายด้านสิทธิมนุษยชน ในมิติด้านการเมือง การปกครอง และความมั่นคง เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายดังกล่าว

4.6 นโยบายและกฎหมายภายในประเทศที่สำคัญในการส่งเสริม คุ่มครองสิทธิมนุษยชน

4.6.1 นโยบายและกฎหมายภายในประเทศที่สำคัญในการส่งเสริม คุ่มครองสิทธิมนุษยชน มีจำนวนมากหลายฉบับ ที่จะเป็นนโยบายหรือกฎหมายระดับรองในการสนับสนุนการส่งเสริม คุ่มครองสิทธิมนุษยชนให้เกิดความชัดเจน เป็นรูปธรรม โดยขอหยิบเฉพาะกฎหมายที่เกี่ยวข้องโดยตรง ได้แก่

ด้านการเมืองการปกครองและกระบวนการยุติธรรม

(1) พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. 2560

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. 2560 ได้รับการตราขึ้นเพื่อรองรับสถานะของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติให้มีสถานะเป็นองค์กรอิสระ โดยอาศัยอำนาจรัฐธรรมนูแห่งราชอาณาจักรไทย โดยพระราชบัญญัติดังกล่าวมีสาระสำคัญในการกำหนดองค์ประกอบ หลักเกณฑ์ คุณสมบัติ และอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเพื่อเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีการทำงานที่เป็นอิสระที่คอยถ่วงดุลการทำงานของหน่วยงานรัฐ สามารถตรวจสอบ รายงานข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิมนุษยชนในทุกกรณี ตลอดจนเสนอแนะมาตรการป้องกัน แก้ไข และเยียวยาผู้ตกเป็นเหยื่อของการละเมิดสิทธิมนุษยชน และมีหน้าที่หลักในการจัดทำรายงานประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชนของประเทศ

กฎหมายดังกล่าวมีจุดแข็งหลักอันได้แก่ การกำหนดคุณสมบัติที่ชัดเจนของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน การเปลี่ยนที่มาของคณะกรรมการสรรหาใหม่โดยเพิ่มนักวิชาการและตัวแทนขององค์กรสิทธิมนุษยชน การลดอำนาจของคณะอนุกรรมการเพื่อป้องกันการถูกแทรกแซงโดยผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหรือสัมพันธ์ใกล้ชิดกับผู้ถูกละเมิดสิทธิ มีการเพิ่มในเรื่องมาตรการช่วยเหลือเร่งด่วนแก่ผู้ที่ถูกละเมิด และเพิ่มหน้าที่ในการแก้ต่างต่อสาธารณะ

ดังนั้น จะเห็นได้ว่ากฎหมายดังกล่าวเป็นหนึ่งในกฎหมายที่จะมีบทบาทสำคัญที่เป็นเครื่องมือในการเอื้อการยกร่างแผนปฏิบัติการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติที่ต้องอาศัยการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนสำหรับการจัดทำรายงานการศึกษาข้อมูลขั้นพื้นฐานเพื่อใช้สำหรับการกำหนดขอบข่ายและทิศทางในการพัฒนาแผนปฏิบัติการของประเทศ

(2) พระราชบัญญัติการชุมนุมสาธารณะ พ.ศ. 2558

พระราชบัญญัติการชุมนุมสาธารณะ พ.ศ. 2558 มีวัตถุประสงค์ในการกำหนดหลักเกณฑ์เงื่อนไขในการใช้เสรีภาพการชุมนุมสาธารณะที่ประชาชนต้องปฏิบัติตามเพื่อให้การใช้เสรีภาพในการชุมนุมเป็นไปโดยสงบเรียบร้อยและมีให้กระทบต่อสาธารณะ

โดยกฎหมายดังกล่าวได้กำหนดกระบวนการขออนุญาตสำหรับการชุมนุมในที่สาธารณะซึ่งหมายรวมถึงการชุมนุมของผู้ที่ได้รับความเดือดร้อนจากการดำเนินนโยบายด้านเศรษฐกิจและสังคมของรัฐ โดยวางเงื่อนไขว่าการชุมนุมต้องเป็นไปโดยสงบ ปราศจากการใช้อาวุธ ห่างจากสถานที่สำคัญ อาทิ พระบรมมหาราชวัง โรงพยาบาล สถานศึกษาและสถานที่ราชการ และผู้ชุมนุมต้องมีการแจ้งเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจล่วงหน้าไม่น้อยกว่า 24 ชั่วโมงเกี่ยวกับรายละเอียดของการชุมนุม โดยผู้รับแจ้งมีอำนาจในการใช้ดุลยพินิจในการปฏิเสธที่จะไม่ให้มีการชุมนุม ทั้งนี้ ผู้ขอจัดการชุมนุมมีสิทธิที่จะอุทธรณ์คำสั่งดังกล่าวแต่การอุทธรณ์นั้นจะจำกัดอยู่ภายใต้กระบวนการของฝ่ายบริหาร กล่าวคือ ผู้บังคับบัญชาชั้นเหนือผู้รับแจ้งขึ้นไปหนึ่งชั้น ซึ่งผู้รับอุทธรณ์วินิจฉัยจะต้องแจ้งคำวินิจฉัยอุทธรณ์ภายในเวลา 24 ชั่วโมง โดยคำวินิจฉัยอุทธรณ์นั้นให้ถือเป็นที่สุด นอกจากนี้ พระราชบัญญัติดังกล่าวยังมีการกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบของผู้จัดการชุมนุมและผู้ชุมนุม และอำนาจหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รัฐในการรักษาความสงบและคุ้มครองความสะอาดของประชาชนทั่วไป ตลอดจนบทลงโทษทางแพ่งและอาญาสำหรับผู้กระทำผิด

(3) พระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2558

พระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2558 เป็นกฎหมายอีกฉบับที่มุ่งให้ประชาชนสามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้อย่างเสมอภาค ลดความเหลื่อมล้ำของคนในสังคม โดยมีที่มาจากกรณีที่กองทุนยุติธรรมที่จัดตั้งและดำเนินงานภายใต้ระเบียบกระทรวงยุติธรรมเดิมยังไม่สามารถให้ความช่วยเหลือผู้ยากไร้ในการเข้าถึงความยุติธรรมได้อย่างเต็มที่ เนื่องจากข้อจำกัดด้านงบประมาณ ซึ่งการที่จะทำให้กองทุนยุติธรรมมีศักยภาพในการช่วยเหลือให้ผู้ยากไร้สามารถเข้าถึงความยุติธรรมนั้นจำเป็นต้องอาศัยเงินสมทบจากภาคส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรม

กฎหมายดังกล่าวมีสาระสำคัญเกี่ยวกับการกำหนดสถานะของกองทุนยุติธรรมให้มีฐานะเป็นนิติบุคคล เพื่อความสะดวกในการบริหารจัดการกองทุน และทำให้มีสถานะทางกฎหมายในการดำเนินการต่าง ๆ และเป็นแหล่งเงินทุนให้กับผู้ยากไร้เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม รวมทั้งเป็นแหล่งเงินทุนให้กับรัฐในการจ่ายค่าตอบแทนผู้เสียหายในคดีอาญาและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา ซึ่งได้กำหนดที่มาของรายรับของกองทุน กำหนดองค์ประกอบ คุณสมบัติและอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการกองทุนยุติธรรม กำหนดขั้นตอนการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมของผู้ยากไร้ในการยื่นคำขอรับการสนับสนุนค่าใช้จ่าย รวมถึงการเยียวยาผู้เสียหายในคดีอาญาและจำเลยที่ถูกยกฟ้องคดีอาญา

(4) พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2559

พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2559 เป็นกฎหมายที่มีวัตถุประสงค์เพื่อจ่ายค่าชดเชยและค่าทดแทนให้แก่ผู้เสียหายในคดีอาญา โดยกฎหมายดังกล่าวกำหนดประเภทผู้มีสิทธิได้รับค่าชดเชยและค่าทดแทน แบ่งเป็น 2 ประเภท อันได้แก่ (1) ผู้เสียหายจากการกระทำความผิดอาญา และ (2) จำเลยที่ถูกขังในระหว่างพิจารณาคดี และต่อมาอัยการถอนฟ้อง หรือปรากฏภายหลังว่ามีใช้ผู้กระทำความผิด หรือการกระทำไม่เป็นความผิด

การปรับปรุงกฎหมายฉบับดังกล่าวมีสาระสำคัญอันได้แก่

(1) การกำหนดให้มีการแจ้งสิทธิแก่ผู้เสียหายว่ามีสิทธิร้องขอค่าตอบแทน โดยให้พนักงานสอบสวนแจ้งสิทธิแก่ผู้เสียหายหรือทนายทนายเมื่อมีการร้องทุกข์ ส่วนกรณีจำเลย ที่ได้รับการถอนฟ้องหรือศาลมีคำพิพากษายกฟ้อง ให้เจ้าพนักงานผู้ปล่อยตัวจำเลยเป็นผู้แจ้งสิทธิในจำเลยทราบ

(2) การกำหนดให้การยื่นคำร้องขอทำได้ทั้งต่อคณะกรรมการพิจารณาค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา หรือต่อคณะกรรมการพิจารณาค่าตอบแทนฯ ที่ได้รับการแต่งตั้งจากคณะกรรมการฯ ซึ่งกระจายอยู่ตามภูมิภาคได้เพื่อให้เกิดความสะดวกรวดเร็ว

(3) การให้สิทธิผู้ร้องขอในการอุทธรณ์คำวินิจฉัยของคณะกรรมการฯ ได้ต่อคณะกรรมการฯ ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับแจ้ง ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการฯ กำหนด แต่ถ้าเป็นคำวินิจฉัยของคณะกรรมการฯ สามารถอุทธรณ์ต่อศาลอุทธรณ์ได้ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่รับแจ้ง

(4) การเพิ่มความผิดท้ายพระราชบัญญัตินี้ที่กำหนดให้มีความผิดมากขึ้น โดยให้มีความผิดเกี่ยวกับภัยอันตรายแก่ประชาชน (มาตรา 224 มาตรา 238) ความผิดต่อเสรีภาพ (มาตรา 309 มาตรา 310 มาตรา 311 มาตรา 312 ทวิ มาตรา 313) ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน (มาตรา 336 มาตรา 339 มาตรา 339 ทวิ มาตรา 340 มาตรา 340 ทวิ) และความผิดฐานบุกรุก (มาตรา 365)

การปรับปรุงกฎหมายดังกล่าวถือเป็นการดำเนินการเพื่อให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากลอย่างปฏิญญาว่าด้วยหลักความยุติธรรมขั้นพื้นฐานสำหรับผู้เสียหายในคดีอาญาและการใช้อำนาจโดยมิชอบ ค.ศ. 1985

(Declaration of Basic Principles of Justice for Victims of Crime and Abuse of Power, 1985) ซึ่งมุ่งให้ความสำคัญกับการคืนความยุติธรรมให้แก่เหยื่ออาชญากรรมภายในประเทศ

(5) พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560

พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 ถือเป็นกฎหมายที่ถูกร่างขึ้นเพื่อปรับปรุงกฎหมายราชทัณฑ์ทั้งฉบับให้มีมาตรฐานที่สอดคล้องกับมาตรฐานสากล โดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังและการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ซึ่งมิได้มีบัญญัติไว้ในกฎหมายฉบับเก่า รวมทั้งกฎหมายฉบับเก่าก็มิได้มีบทบัญญัติซึ่งให้อำนาจในการดำเนินการบริหารจัดการโทษสำหรับผู้ต้องขังแต่ละรายเพื่อให้เกิดการพัฒนาพฤตินิสัยของผู้ต้องขังเป็นไปอย่างเหมาะสม กฎหมายดังกล่าวจึงมีเป้าหมายเพื่อให้การกำหนดนโยบายการบริหารงานราชทัณฑ์เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและอยู่บนพื้นฐานของหลักสิทธิมนุษยชน

กฎหมายดังกล่าวกำหนดให้มีคณะกรรมการราชทัณฑ์ซึ่งมีอำนาจหน้าที่ที่สำคัญในการกำหนดนโยบายและทิศทางในการบริหารงานราชทัณฑ์ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ กำหนดหรือเสนอแนะแนวทางและมาตรการในการปรับปรุงและพัฒนาการบริหารงานราชทัณฑ์ รวมทั้งแนวทางในการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขัง การเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยตัว การดูแลช่วยเหลือหลังปล่อยตัวเพื่อมิให้กลับมาก่อทำผิดซ้ำ ซึ่งถือเป็นมิติใหม่ของการบริหารงานราชทัณฑ์ที่ต้องมีการติดตามดูแลผู้ต้องขังหลังจากที่มีการปล่อยตัว นอกจากนี้กฎหมายดังกล่าวยังให้ความสำคัญกับการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในด้านกระบวนการยุติธรรมในมิติอื่น ๆ อาทิ การกำหนดให้พนักงานราชทัณฑ์ต้องผ่านการฝึกอบรมเพื่อให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างบรรลุวัตถุประสงค์ การจำกัดการใช้กำลังกับผู้ต้องขัง การจำกัดการใช้เครื่องพันธนาการแก่ผู้ต้องขัง เป็นต้น

(6) พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546

พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 ได้ถูกยกร่างขึ้นเพื่อแทนที่ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 132 ลงวันที่ 22 เมษายน พ.ศ. 2515 และประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 294 ลงวันที่ 27 พฤศจิกายน พ.ศ. 2515 ซึ่งมีสาระสำคัญและรายละเอียดเกี่ยวกับวิธีการสงเคราะห์ คุ้มครองสวัสดิภาพ และส่งเสริมความประพฤติเด็ก ไม่เหมาะสมกับสภาพสังคมปัจจุบัน เพื่อให้เด็กได้รับการอุปการะเลี้ยงดู อบรมสั่งสอน และมีพัฒนาการที่เหมาะสม อันเป็นการส่งเสริมความมั่นคงของสถาบันครอบครัว รวมทั้งป้องกันมิให้เด็กถูกทารุณกรรมตกเป็นเครื่องมือในการแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ หรือถูกเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม และเพื่อให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก

กฎหมายดังกล่าวได้กำหนดนิยามคำว่า “เด็ก” ให้หมายถึงบุคคลซึ่งมีอายุต่ำกว่า 18 ปี บริบูรณ์ แต่ไม่รวมถึงผู้ที่บรรลุนิติภาวะด้วยการสมรส และได้กำหนดข้อห้ามในการกระทำต่อเด็ก อาทิ การทารุณกรรมต่อร่างกายหรือจิตใจของเด็ก จงใจหรือละเลยไม่ทำให้สิ่งจำเป็นในการดำรงชีวิตหรือการรักษาพยาบาลของเด็กที่อยู่ในความดูแลของตนจนน่าจะเกิดอันตรายแก่ร่างกายหรือจิตใจของเด็ก บังคับ ชูเชื้อ ชักจูง ส่งเสริม หรือยินยอมให้เด็กประพฤติตนไม่สมควรหรือน่าจะทำให้เด็กมีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการกระทำผิด ใช้ จ้าง หรือวานให้เด็กทำงานหรือกระทำการอันอาจเป็นอันตรายแก่ร่างกายหรือจิตใจมีผลกระทบต่อเจริญเติบโต หรือขัดขวางต่อการพัฒนาการของเด็ก บังคับ ชูเชื้อ ชักจูง ยุยง ส่งเสริม หรือยินยอมให้เด็กแสดงหรือกระทำการอันมีลักษณะลามกอนาจารไม่ว่าจะเป็นไปเพื่อให้ได้มาซึ่งค่าตอบแทนหรือเพื่อการใด นอกจากนี้ กฎหมายดังกล่าวยังมีมาตราที่กำหนดในเรื่องเงื่อนไขในการสงเคราะห์เด็กและการคุ้มครองสวัสดิภาพของเด็ก

กฎหมายฉบับดังกล่าวจึงถือเป็นกฎหมายที่มีความสำคัญในการคุ้มครองสิทธิของกลุ่มเปราะบางอย่างเด็กและเยาวชนซึ่งมีมิติของสิทธิมนุษยชนในด้านการเมืองการปกครองและกระบวนการยุติธรรม

(7) พระราชบัญญัติความเท่าเทียมระหว่างเพศ พ.ศ. 2558

พระราชบัญญัติความเท่าเทียมระหว่างเพศ พ.ศ. 2558 ถือเป็นกฎหมายสำคัญที่ไม่เพียงแต่ส่งเสริมให้เกิดความเท่าเทียมระหว่างเพศหญิงและเพศชายเท่านั้น แต่ยังได้คุ้มครองบุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศ เพื่อให้เกิดความสอดคล้องกับมาตรฐานและวิธีปฏิบัติตามอนุสัญญาว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ (CEDAW) โดยมีการจัดตั้งกลไกในการขับเคลื่อนการทำงาน 2 กลไก อันได้แก่ คณะกรรมการส่งเสริมความเท่าเทียมระหว่างเพศ (สทพ.) ซึ่งทำหน้าที่กำหนดนโยบาย มาตรการ แผนงาน และดูแลสอดส่องให้เกิดความเท่าเทียมระหว่างเพศ และคณะกรรมการวินิจฉัยการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมระหว่างเพศ (วลพ.) ซึ่งมีภารกิจหลักในการวินิจฉัยประเด็นเรื่องร้องเรียนโดยคำวินิจฉัยของคณะกรรมการ วลพ. นั้น ถือเป็นที่สุดและจะไม่สามารถอุทธรณ์คำวินิจฉัยต่อไปได้อีก แต่ทั้งนี้ ไม่ตัดสิทธิในการนำประเด็นข้อพิพาทดังกล่าวไปฟ้องร้องต่อศาลที่มีอำนาจ

กฎหมายฉบับดังกล่าวได้กำหนดมาตรการสำคัญที่จะบังคับให้หน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนในการออกข้อบังคับต่าง ๆ ไม่ให้ขัดต่อเจตนารมณ์ของกฎหมาย กล่าวคือ ข้อบังคับต่าง ๆ นั้น จะเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมเพราะเหตุของความแตกต่างระหว่างเพศไม่ได้ นอกจากนี้ ยังกำหนดให้มีกองทุนส่งเสริมความเท่าเทียมกันระหว่างเพศขึ้นซึ่งจะมีหลักเกณฑ์การใช้จ่ายเงินในการช่วยเหลือเยียวยาแก่ผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมระหว่างเพศ

(8) พระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. 2508

พระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. 2508 เป็นกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสิทธิพลเมืองโดยตรง เนื่องจากเป็นกฎหมายที่กำหนดเงื่อนไขของการได้มาซึ่งสัญชาติไทยที่ย่อนนำไปสู่การได้รับสวัสดิการสังคม และสิทธิประโยชน์ที่คนไทยพึงได้อื่น ๆ โดยปัจจุบัน พระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. 2508 มีการแก้ไขเพิ่มเติมถึงฉบับที่ 5 พ.ศ. 2555 อันได้แก่ 1) พระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. 2508 2) พระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 3) พระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2535 4) พระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2551 และ 5) พระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2555

ตามกฎหมายดังกล่าว สิทธิในสัญชาติไทยของบุคคลธรรมดาสามารถแบ่งออกได้เป็น 6 ลักษณะ กล่าวคือ

- (1) สัญชาติไทยโดยหลักสืบสายโลหิตจากบิดา (เพราะบิดาเป็นคนสัญชาติไทย)
- (2) สัญชาติไทยโดยหลักสืบสายโลหิตจากมารดา (เพราะมารดาเป็นคนสัญชาติไทย)
- (3) สัญชาติไทยโดยหลักดินแดน (เพราะเกิดในประเทศไทย)
- (4) สัญชาติไทยโดยการสมรสกับชายสัญชาติไทย
- (5) สัญชาติไทยเพราะมีสถานะคนไทยพลัดถิ่น
- (6) สัญชาติไทยโดยการแปลงสัญชาติเป็นไทย (พันธุ์ทิพย์ กาญจนะจิตรา สายสุนทร, 2555).

ทั้งนี้ กระทรวงมหาดไทยได้ออกประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่อง “การสั่งให้บุคคลซึ่งไม่มีสัญชาติไทย ที่เกิดในราชอาณาจักรไทยโดยบิดาและมารดาเป็นคนต่างด้าว ได้สัญชาติไทยเป็นการทั่วไป และการให้สัญชาติไทยเป็นการเฉพาะราย” โดยมีหลักเกณฑ์ให้สัญชาติ 4 กลุ่ม ได้แก่

1) บุตรของบุคคลที่อพยพเข้ามาในประเทศไทยและอาศัยอยู่เป็นเวลานานที่มีเชื้อสายไทย และเกิดในประเทศไทย ครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายเฉพาะชนกลุ่มน้อยและกลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่งคณะรัฐมนตรีมีมติรับรองสถานะให้อาศัยอยู่ถาวรในประเทศไทยไว้แล้ว รวม 3 กลุ่ม ได้แก่ (1) กลุ่มผู้อพยพเชื้อสายไทย

จากจังหวัดเกาะกงประเทศกัมพูชาที่อพยพเข้ามาก่อนและหลัง 15 พฤศจิกายน 2520 (2) กลุ่มผู้พลัดถิ่นสัญชาติพม่าเชื้อสายไทยที่อพยพเข้ามาก่อนและหลัง 9 มีนาคม 2519 และ (3) กลุ่มชาวลาวภูเขาอพยพ

2) บุตรของบุคคลที่อพยพเข้ามาในประเทศไทยและอาศัยอยู่ยาวนานที่มีได้มีเชื้อสายไทยและเกิดในประเทศไทย ครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายเฉพาะชนกลุ่มน้อยและกลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่งคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนมีมติรับรองสถานะให้อาศัยอยู่ถาวรในประเทศไทยไว้แล้ว รวม 14 กลุ่ม ได้แก่ (1) กลุ่มชาวเขา 9 เผ่า (2) กลุ่มบุคคลบนพื้นที่สูงและชุมชนพื้นที่สูงที่อพยพเข้ามาก่อนและหลัง 3 ตุลาคม 2528 (3) กลุ่มอดีตทหารจีนคณะชาติ (4) กลุ่มจีนฮ่ออพยพพลเรือน (5) กลุ่มจีนฮ่ออิสระ (6) กลุ่มผู้พลัดถิ่นสัญชาติพม่า (7) กลุ่มผู้หลบหนีเข้าเมืองจากพม่า (8) กลุ่มชาวเวียดนามอพยพ (9) กลุ่มชาวลาวอพยพ (10) กลุ่มเนปาลอพยพ (11) กลุ่มอดีตโจรจีนคอมมิวนิสต์มาลาया (12) กลุ่มไทยลี้ภัย (13) กลุ่มม้งถ้ากระบอกที่ทำประโยชน์ และ (14) กลุ่มผู้หลบหนีเข้าเมืองชาวกัมพูชา

3) บุตรของคนต่างด้าวที่เกิดในราชอาณาจักรไทยและถูกบุกรุกหรือทอดทิ้งหรือไม่ปรากฏบิดาและมารดา (คนไร้รากเหง้า) ครอบคลุมเฉพาะผู้ที่ได้รับการสำรวจ จัดทำทะเบียนประวัติและเอกสารแสดงตนตามยุทธศาสตร์การจัดการปัญหาสถานะและสิทธิของบุคคลตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 18 มกราคม พ.ศ. 2548 (บุคคลที่ไม่มีสถานะทางทะเบียน กลุ่มคนไร้รากเหง้า) ซึ่งได้รับการสำรวจในระหว่างปี พ.ศ. 2550 ถึงปี พ.ศ. 2552 ให้ได้สัญชาติไทยเป็นการทั่วไป

4) บุตรของคนต่างด้าวที่เกิดในราชอาณาจักรไทยที่ทำคุณประโยชน์แก่ประเทศ โดยบุคคลที่ทำคุณประโยชน์ต้องมาแสดงตัวให้ทางราชการพิจารณาพร้อมหลักฐานการทำคุณประโยชน์ที่เกี่ยวข้อง ให้ได้สัญชาติไทยเป็นการเฉพาะราย ที่มีคุณประโยชน์และผลงานด้านการศึกษา ศิลปวัฒนธรรม วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี การกีฬา และสาขาที่ขาดแคลน

(9) ร่างพระราชบัญญัติยุติธรรมชุมชน พ.ศ...

ร่างพระราชบัญญัติยุติธรรมชุมชน พ.ศ. .... ได้ถูกยกร่างขึ้นเพื่อแก้ไขปัญหาคดีล้นศาลผู้ต้องขังล้นคุกอันเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการอำนวยความยุติธรรมของกระบวนการยุติธรรม โดยกฎหมายดังกล่าวมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อวางระบบและแนวทางในการป้องกันและแก้ปัญหาความขัดแย้งหรือข้อพิพาทหรือปัญหาอาชญากรรมต่าง ๆ ในระดับชุมชนหรือก่อนเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม โดยมุ่งหวังที่จะลดความเหลื่อมล้ำด้านสิทธิและโอกาสในการเข้าถึงความยุติธรรมของประชาชน โดยเฉพาะประชาชนที่ยากจนหรือด้อยโอกาส และเพิ่มการมีส่วนร่วมของประชาชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการป้องกันและควบคุมอาชญากรรม หรือปัญหาความไม่เป็นธรรมต่าง ๆ ในชุมชน

กฎหมายดังกล่าวมีความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติและแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 ในด้านการพัฒนาระบบยุติธรรมชุมชน และการให้ความช่วยเหลือประชาชน สนับสนุนให้ประชาชนสามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม โดยมีสาระสำคัญในการสร้างกลไกการมีส่วนร่วมของประชาชนในระบบงานยุติธรรมในระดับตำบล หมู่บ้าน และชุมชน สำหรับภาครัฐให้เป็นหน่วยงานสนับสนุนพัฒนาและส่งเสริมการดำเนินงานของภาคประชาชนในรูปแบบของศูนย์ยุติธรรมชุมชน อาสาสมัครยุติธรรมชุมชน และเครือข่ายยุติธรรมชุมชน มีการกำหนดคุณสมบัติและอำนาจหน้าที่ของอาสาสมัครยุติธรรมชุมชน องค์กรประกอบคุณสมบัติและอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการศูนย์ยุติธรรมชุมชน โดยกฎหมายดังกล่าวจะช่วยสร้างความเข้มแข็งของสิทธิพลเมืองในด้านการเข้าถึงความยุติธรรมอย่างเท่าเทียมและการมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองของประชาชน

(10) ร่างพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. ....

ร่างพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. .... มีสาระสำคัญเป็นการกำหนดหลักเกณฑ์วิธีการ และเงื่อนไขในการระงับข้อพิพาทในทางแพ่ง ในทางอาญาเกี่ยวกับความผิดอันยอมความได้และความผิดลหุโทษ

โดยคนในชุมชนซึ่งทำหน้าที่เป็นผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท กฎหมายดังกล่าวจึงส่งเสริมการระงับข้อพิพาทโดยคนในชุมชน เพื่อให้คนในชุมชน สามารถจัดการความขัดแย้งได้เองภายในชุมชน มีระบบการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทที่มีสถานะทางกฎหมายรองรับ มีมาตรฐานการไกล่เกลี่ย และมีสภาพบังคับตามกฎหมาย กฎหมายดังกล่าวจะเป็นกฎหมายอีกฉบับที่มีวัตถุประสงค์ในการลดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมของประชาชน และช่วยส่งเสริมให้มีการประสานความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคประชาชนในการดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในชุมชน

การส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการระงับข้อพิพาท สร้างความเสมอภาคให้ประชาชนในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมที่สะดวก รวดเร็ว และเป็นธรรม และเพิ่มประสิทธิภาพในการช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายจึงถือเป็นการเคารพสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานในด้านสิทธิพลเมืองและการเมือง ภายใต้หลักการเข้าถึงความยุติธรรมอันสอดคล้องกับมาตรฐานการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของสากล

(11) ร่างพระราชบัญญัติการจดทะเบียนคู่ชีวิต พ.ศ. ....

ร่างพระราชบัญญัติการจดทะเบียนคู่ชีวิต พ.ศ. .... มีวัตถุประสงค์สำคัญเพื่อรับรองสถานภาพของผู้มีความหลากหลายทางเพศในฐานะที่เป็นคู่ชีวิตให้มีสิทธิหน้าที่ตามกฎหมายเยี่ยงคู่สามีภรรยาทั่วไป โดยมีการกำหนดนิยามการสมรสและหลักเกณฑ์การสมรสตามกฎหมายไทย สิทธิหน้าที่ของคู่สมรสตามกฎหมายไทย การออกกฎหมายรับรองให้คู่รักเพศเดียวกันสามารถจดทะเบียนกันได้ในต่างประเทศ

สาระสำคัญของร่างกฎหมายดังกล่าวเป็นการให้การรับรองสถานะทางกฎหมายของการอยู่ร่วมกันของบุคคลสองคนที่มีได้จำกัดเพศ โดยกำหนดเพียงการจดทะเบียนที่จะทำได้ต่อเมื่อบุคคลทั้งสองบรรลุนิติภาวะแล้ว โดยกฎหมายดังกล่าวให้การรับรองสิทธิขั้นพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมที่สำคัญ อาทิ สิทธิการเลือกใช้นามสกุลของอีกฝ่าย สิทธิเรื่องทรัพย์สิน โดยให้สิทธิในการจัดการทรัพย์สินเสมือนกับคู่สามีภรรยาที่จดทะเบียนสมรสกัน สิทธิเรื่องมรดก โดยให้สิทธิคู่ชีวิตในการรับและจัดการมรดกเช่นเดียวกับคู่สามีภรรยาที่จดทะเบียนสมรสกัน ตลอดจนสิทธิต่าง ๆ ในฐานะคนในครอบครัว เช่น เป็นผู้เสียหายฟ้องคดีอาญาแทนเจ้าตัวได้ เป็นผู้มีส่วนได้เสียตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เป็นบุคคลในครอบครัวตามกฎหมายความรุนแรงในครอบครัว เป็นผู้อนุบาล หรือผู้พิทักษ์หากคู่ชีวิตถูกสั่งให้เป็นผู้ไร้ความสามารถ ฯลฯ

ร่างกฎหมายดังกล่าวถือเป็นกฎหมายสำคัญที่เป็นเครื่องยืนยันการเคารพหลักการในเรื่องการห้ามเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม เพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องเพศอันถือเป็นสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานที่ได้ถูกรับรองไว้ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน

(12) ร่างพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการบังคับบุคคลให้สูญหาย พ.ศ. ....

ร่างพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการบังคับบุคคลให้สูญหาย พ.ศ. .... ถือเป็นกฎหมายที่ถูกรื้อฟื้นขึ้นตามอนุสัญญาต่อต้านการทรมานและการประติบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี และเพื่อรองรับอนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการคุ้มครองมิให้บุคคลถูกบังคับให้สูญหาย และถือเป็นกฎหมายไทยฉบับแรกที่รับรองและเอาผิดทางอาญากับการทรมานและการบังคับบุคคลให้สูญหาย ไม่ว่าจะเป็นการกระทำที่เกิดขึ้นภายในหรือภายนอกประเทศ

โดยร่างกฎหมายดังกล่าวมีเนื้อหาเกี่ยวกับการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน โดยเฉพาะของผู้เสียหายและผู้ที่ถูกกระทำทรมานและบังคับให้สูญหาย อันเนื่องมาจากการกระทำ ยุยง รู้เห็นเป็นใจของเจ้าหน้าที่รัฐ ที่สำคัญ ร่างกฎหมายดังกล่าวไม่กำหนดข้อยกเว้นหรือภูมิคุ้มกันทางกฎหมายให้กับการกระทำที่เกิดขึ้นในระหว่างประกาศสถานการณ์ฉุกเฉิน หรือในพฤติการณ์พิเศษอื่นใด โดยผู้ที่ศาลตัดสินว่ามีความผิดฐานกระทำการทรมานหรือการบังคับบุคคลให้สูญหาย อาจได้รับโทษจำคุกขั้นต่ำ 20 ปี และจะเพิ่มโทษจำคุกมากขึ้นกรณีซึ่งทำให้เกิดอาการบาดเจ็บสาหัสหรือถึงแก่ชีวิต ผู้บังคับบัญชาหรือ

เจ้าพนักงานระดับสูง ซึ่งจงใจเพิกเฉยปล่อยให้เกิดการกระทำผิด ยังอาจได้รับโทษจำคุกเช่นกัน นอกจากนี้ ยังมีการกำหนดมาตรการเยียวยาความเสียหายเบื้องต้น และมีการกำหนดองค์ประกอบ คุณสมบัติและอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทรมานและการบังคับบุคคลให้สูญหาย ซึ่งจะเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการกำหนดนโยบายแผนงานและมาตรการเพื่อป้องกันและปราบปรามการทรมาน การกระทำหรือการลงโทษที่โหดร้ายไร้มนุษยธรรมหรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี และการบังคับบุคคลให้สูญหาย รวมถึง การสืบสวนสอบสวนข้อร้องเรียน หรือคดีทรมาน หรือคดีบังคับบุคคลให้สูญหาย

การกระทำทรมานและบังคับให้สูญหายถือเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน โดยเฉพาะสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองซึ่งได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายระหว่างประเทศ การเร่งทำให้อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทรมานและการบังคับบุคคลให้สูญหาย ซึ่งจะเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการกำหนดนโยบายแผนงานและมาตรการเพื่อป้องกันและปราบปรามการทรมาน การกระทำหรือการลงโทษที่โหดร้ายไร้มนุษยธรรมหรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี และการบังคับบุคคลให้สูญหาย รวมถึง การสืบสวนสอบสวนข้อร้องเรียน หรือคดีทรมาน หรือคดีบังคับบุคคลให้สูญหาย

ด้านสาธารณสุข

(1) พระราชบัญญัติควบคุมการส่งเสริมการตลาดอาหารสำหรับทารกและเด็กเล็กและผลิตภัณฑ์ที่เกี่ยวข้อง พ.ศ. 2560

พระราชบัญญัติควบคุมการส่งเสริมการตลาดอาหารสำหรับทารกและเด็กเล็กและผลิตภัณฑ์ที่เกี่ยวข้อง พ.ศ. 2560 ถือเป็นร่างกฎหมายสำคัญที่มีวัตถุประสงค์เพื่อปกป้องสิทธิมารดาและทารก โดยเฉพาะสิทธิทางสุขภาพอนามัยและสิทธิทางเศรษฐกิจซึ่งได้รับผลกระทบจากการคุกคามของการส่งเสริมการตลาดอย่างไรซ์ติดจำกัดของบริษัทนมผง โดยมารดาจะต้องได้รับข้อมูลที่ถูกต้องและครบถ้วนผ่านวิธีการตลาดที่เหมาะสม

โดยที่ผ่านมาในประเทศไทยมีเพียงหลักเกณฑ์ว่าด้วยการตลาดอาหารทารกและเด็กเล็ก พ.ศ. 2527 (ปรับปรุงใหม่เมื่อ พ.ศ. 2551) ซึ่งเป็นเพียงแนวปฏิบัติ ที่ไม่ได้เป็นกฎหมายซึ่งมีผลบังคับใช้ และมีบทลงโทษ ร่างกฎหมายดังกล่าวจะมีสาระสำคัญในการห้ามบริษัททำการส่งเสริมการตลาดสำหรับผลิตภัณฑ์นมสำหรับเด็กอายุ 0 - 3 ปี อันได้แก่ การห้ามโฆษณาตามสื่อต่าง ๆ เช่น โทรทัศน์ วิทยุ ป้ายโฆษณา นิตยสาร อินเทอร์เน็ต การห้ามแจกตัวอย่างนมผง เช่น การแจกตัวอย่างนมผงให้แม่หลังคลอด หรือเมื่อไปแจ้งเกิด การห้ามการส่งเสริมการขาย เช่น แจกของขวัญ หรือสิ่งจูงใจต่าง ๆ ให้แก่หญิงตั้งครรภ์ แม่และครอบครัวของทารก และเด็กเล็ก การลดราคา การขายพ่วง การห้ามติดต่อกับแม่ เพื่อสนับสนุนให้ใช้ผลิตภัณฑ์ ไม่ว่าจะทางตรงหรือทางอ้อม เช่น การให้ศูนย์บริการโทรศัพท์ไปหาแม่หลังคลอด การจัดงานกิจกรรมต่าง ๆ รวมถึงการห้ามให้ของขวัญ หรือสิ่งจูงใจอื่น ๆ แก่บุคลากรทางการแพทย์ และสาธารณสุข นอกจากนี้ ฉลากข้างผลิตภัณฑ์ต้องมีข้อมูลทุกอย่างชัดเจน ได้รับอนุมัติจากองค์การอาหารและยา

กฎหมายฉบับนี้จึงถือเป็นอีกกฎหมายสำคัญที่จะเป็นการเพิ่มความคุ้มครองให้แก่ผู้บริโภค ให้ผู้บริโภคได้รับข้อมูลที่ถูกต้องและครอบคลุมก่อนการตัดสินใจเกี่ยวกับทั้งนมแม่และนมผง และคุ้มครองสิทธิทางโภชนาการของทารกและเด็ก

(2) พระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. 2545

พระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. 2545 เป็นกฎหมายเฉพาะที่ได้กำหนดวิธีการดำเนินคดียาเสพติดไว้ต่างหาก และโดยเฉพาะกับผู้เสพหรือครอบครองไว้เพื่อเสพ

กฎหมายดังกล่าวกำหนดให้มีคณะกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด โดยมีอำนาจหน้าที่ที่สำคัญในการวางระเบียบกฎเกณฑ์ต่าง ๆ อาทิ การกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการตรวจพิสูจน์การเสพ หรือการติดยาเสพติด การฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด และการส่งตัวผู้เข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ไปยังพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการ การกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการพิจารณาอนุญาต

ให้ปล่อยชั่วคราว การกำหนดหลักเกณฑ์และเงื่อนไขในการตรวจสอบและติดตามผลการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดของผู้ได้รับอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว การกำหนดหลักเกณฑ์ในการลดและการขยายระยะเวลาการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด นอกจากนี้ ยังมีอำนาจในการพิจารณาแต่งตั้งคณะกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดในเขตพื้นที่ต่าง ๆ ตามความเหมาะสม

กฎหมายดังกล่าวถือว่าผู้เสพยาเสพติดมีสภาพเป็นผู้ป่วยอย่างหนึ่ง เมื่อบุคคลเสพยาเข้าไปแล้วตัวผู้เสพเป็นผู้ได้รับผลร้าย มิใช่อาชญากรปกติ การฟื้นฟูสมรรถภาพของผู้ติดยาเสพติดจึงสมควรกระทำให้กว้างขวางอันเป็นแนวคิดและที่มาของการตราพระราชบัญญัติดังกล่าวซึ่งอยู่บนพื้นฐานของหลักสิทธิมนุษยชนที่คาบเกี่ยวทั้งในด้านกระบวนการยุติธรรมและด้านสาธารณสุข

(3) พระราชบัญญัติโรคติดต่อ พ.ศ. 2558

พระราชบัญญัติโรคติดต่อ พ.ศ. 2558 เป็นการปรับปรุงกฎหมายฉบับเดิมที่มีการบังคับใช้มาเป็นเวลานานและมีบทบัญญัติบางข้อที่ไม่สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันและเพื่อให้เป็นไปตามข้อกำหนดของกฎอนามัยระหว่างประเทศซึ่งถือเป็นการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานของประชาชนในด้านสุขภาพอนามัย โดยกฎหมายดังกล่าวให้อำนาจรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขสามารถกำหนดโรคติดต่ออันตราย โรคติดต่อที่ต้องแจ้งความ และโรคติดต่อ ซึ่งปัจจุบันมีประกาศกระทรวงสาธารณสุขหลายฉบับออกมาเพื่อกำหนดโรคดังกล่าว

ทั้งนี้ สาระสำคัญของกฎหมายฉบับปรับปรุงมีความแตกต่างไปจากเดิม กล่าวคือ

- (1) มีการเพิ่มเติมแก้ไขประเภทโรคติดต่อ อันได้แก่ โรคติดต่อ โรคติดต่อที่ต้องเฝ้าระวัง โรคติดต่ออันตราย และ โรคระบาด
- (2) มีการเพิ่มกลไกเพื่อให้การกำหนดนโยบาย แนวปฏิบัติและแผนปฏิบัติในการเฝ้าระวังและควบคุมโรคติดต่อมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยการจัดตั้งตั้งคณะกรรมการและคณะทำงานโรคติดต่อแห่งชาติ
- (3) มีการกระบวนการในการเฝ้าระวังที่ละเอียดมากยิ่งขึ้นโดยต้องมีการแจ้งผ่านเจ้าหน้าที่ควบคุมโรคติดต่อผู้ซึ่งทำหน้าที่แจ้งต่อไปยังคณะกรรมการโรคติดต่อประจำจังหวัดและไปยังกรมควบคุมโรค
- (4) มีการประกาศโรคระบาดโดยให้อธิบดีเป็นผู้มีอำนาจในการประกาศชื่อ สถานที่และประกาศยกเลิกเมื่อสภาวะการณ์ของโรคระบาดสงบลง
- (5) มีหน่วยงานกลางในการป้องกัน เฝ้าระวัง และควบคุมโรคติดต่อ
- (6) มีข้อกำหนดเกี่ยวกับการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลตามหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขที่คณะกรรมการกำหนดซึ่งถือเป็นแนวปฏิบัติตามมาตรฐานสากลและการเคารพสิทธิส่วนบุคคล
- (7) มีการชดเชยค่าเสียหายที่เกิดจากการป้องกัน เฝ้าระวัง และควบคุมโรคติดต่อตราบเท่าที่จำเป็น
- (8) มีการจัดตั้งคณะทำงานประจำช่องทางเข้าออกที่มีด้านควบคุมโรคติดต่อระหว่างประเทศ รวมถึงมีการกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบของคณะทำงานอย่างชัดเจน
- (9) มีบทกำหนดโทษที่สูงขึ้น ในกรณีที่มีการฝ่าฝืนเพื่อให้การควบคุมโรคติดต่อเป็นไปอย่างเคร่งครัด

(4) พระราชบัญญัติคณะกรรมการอาหารแห่งชาติ พ.ศ. 2551

พระราชบัญญัติคณะกรรมการอาหารแห่งชาติ พ.ศ. 2551 เป็นกฎหมายที่มีเจตนารมณ์ในการบูรณาการกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับอาหารซึ่งมีอยู่ด้วยกันหลายฉบับ และอยู่ในอำนาจหน้าที่ของหลายหน่วยงานในกระทรวง ทบวง กรมต่าง ๆ แต่มีลักษณะของการปฏิบัติงานเกี่ยวกับอาหารในมิติที่แตกต่างกัน

เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการกำกับดูแลด้านคุณภาพและความปลอดภัยของอาหารเพื่อการคุ้มครองผู้บริโภค และเพื่อเป็นการส่งเสริมและสนับสนุนการค้าและอุตสาหกรรมเกี่ยวกับอาหารทั้งภายในและระหว่างประเทศ จึงถือเป็นกฎหมายที่ใช้ขับเคลื่อนนโยบายและยุทธศาสตร์เกี่ยวกับความมั่นคงด้านอาหารทั้งในยามปกติ และยามฉุกเฉิน ตลอดจนการป้องกันการใช้อาหารในการก่อการร้าย

กฎหมายดังกล่าวได้กำหนดให้มีการจัดตั้งคณะกรรมการอาหารแห่งชาติมีอำนาจหน้าที่ที่สำคัญ อาทิ นโยบายและยุทธศาสตร์ด้านคุณภาพอาหาร ความปลอดภัยด้านอาหาร ความมั่นคงด้านอาหาร และอาหารศึกษา รวมทั้งจัดทำแผนเผชิญเหตุและระบบเตือนภัยด้านอาหารต่อคณะรัฐมนตรี สนับสนุนให้มีกระบวนการในการพัฒนานโยบายและยุทธศาสตร์ด้านคุณภาพอาหาร ความปลอดภัยด้านอาหาร ความมั่นคงด้านอาหารและอาหารศึกษา เพื่อให้เกิดการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องและมีส่วนร่วมจากทุกฝ่าย ให้ความเห็น และข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานต่าง ๆ ในการแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพอาหาร ความปลอดภัยด้านอาหาร ความมั่นคงด้านอาหาร และอาหารศึกษา กำกับดูแล ติดตาม และประเมินผลการปฏิบัติตามนโยบายและยุทธศาสตร์ตามวรรค (1) และอำนาจการ แก้ไขปัญหา รวมทั้งเสนอคณะรัฐมนตรีพิจารณา ปัญหาจากการปฏิบัติงานของส่วนราชการต่างๆ ซึ่งปฏิบัติตามกฎหมายหรือกฎระเบียบของแต่ละหน่วยงาน ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพอาหาร ความปลอดภัยด้านอาหาร ความมั่นคงด้านอาหารและอาหารศึกษา

นอกจากนี้ กฎหมายดังกล่าวยังมีบทบัญญัติสำหรับสถานการณ์ฉุกเฉินในกรณีที่เกิดภัยพิบัติ สาธารณภัย หรือการก่อการร้ายอันเกี่ยวเนื่องจากอาหารอันเป็นภัยที่ร้ายแรงและฉุกเฉินซึ่งให้อำนาจ นายกรัฐมนตรีโดยคำแนะนำของคณะกรรมการและโดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรี มีอำนาจประกาศ กำหนดให้เขตพื้นที่ใดเป็นเขตพื้นที่จำเป็นต้องสงวนไว้เพื่อประโยชน์ด้านความมั่นคงด้านอาหารเป็นการชั่วคราว

(5) พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2553

พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2553 เป็นกฎหมาย ที่ตราขึ้นเพื่อรองรับสิทธิของผู้สูงอายุตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยที่จะได้รับความช่วยเหลือจากรัฐ และเพื่อให้การดำเนินงานเกี่ยวกับการคุ้มครอง การส่งเสริม และการสนับสนุนต่อสิทธิและประโยชน์ ของผู้สูงอายุเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

กฎหมายดังกล่าวมีการกำหนดคำนิยามของผู้สูงอายุคือบุคคลซึ่งมีอายุเกินหกสิบปีบริบูรณ์ขึ้นไป และมีสัญชาติไทย และมีการกำหนดให้มีคณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติซึ่งมีอำนาจหน้าที่ที่สำคัญ เช่น กำหนด นโยบายและแผนหลักเกี่ยวกับการคุ้มครอง การส่งเสริม และการสนับสนุน สถานภาพ บทบาท และกิจกรรม ของผู้สูงอายุโดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรี ทั้งนี้ ต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้สถาบันครอบครัวได้มีส่วนร่วม ในการช่วยดูแลผู้สูงอายุ พิจารณาให้การสนับสนุนและช่วยเหลือกิจกรรมของหน่วยงานของรัฐและภาคเอกชน เกี่ยวกับการสงเคราะห์และการพัฒนาผู้สูงอายุ เสนอความเห็นและข้อสังเกตต่อคณะรัฐมนตรีให้มีหรือแก้ไข กฎหมายที่เกี่ยวกับการคุ้มครอง การส่งเสริม และการสนับสนุนสถานภาพ บทบาท และกิจกรรมของผู้สูงอายุ เป็นต้น นอกจากนี้ ยังกำหนดให้สำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์ เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส คนพิการและผู้สูงอายุ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ มีอำนาจหน้าที่ดำเนินการต่าง ๆ เกี่ยวกับการคุ้มครอง การส่งเสริม และการสนับสนุนที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ และรับผิดชอบในงานธุรการและงานวิชาการของคณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ

ภายใต้กฎหมายดังกล่าว ผู้สูงอายุมีสิทธิได้รับการคุ้มครอง การส่งเสริม และการสนับสนุน ในด้านต่าง ๆ อาทิ การบริการทางการแพทย์และการสาธารณสุขที่จัดไว้โดยให้ความสะดวกและรวดเร็วแก่ผู้สูงอายุ เป็นกรณีพิเศษ การประกอบอาชีพหรือฝึกอาชีพที่เหมาะสม การพัฒนาตนเองและการมีส่วนร่วมในกิจกรรม ทางสังคม การช่วยเหลือผู้สูงอายุซึ่งได้รับอันตรายจากการถูกทารุณกรรมหรือถูกแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ

ด้วยกฎหมาย หรือถูกทอดทิ้ง การให้คำแนะนำ ปรีกษา ดำเนินการอื่นที่เกี่ยวข้องในทางคดี หรือในทางการแก้ไข ปัญหาครอบครัว การจัดที่พักอาศัย อาหารและเครื่องนุ่งห่มให้ตามความจำเป็นอย่างทั่วถึง

ด้านเศรษฐกิจ

(1) พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 และที่แก้ไขเพิ่มเติม

พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน พ.ศ. 2541 เป็นกฎหมายที่มุ่งส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิแรงงาน ในภาคเอกชน โดยปัจจุบันมีกฎหมายแก้ไขทั้งหมด 5 ฉบับ อันได้แก่ พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2551 พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2551 พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน ฉบับที่ 4 พ.ศ. 2553 พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน ฉบับที่ 5 พ.ศ. 2560 และพระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน ฉบับที่ 6 พ.ศ. 2560 ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อปรับปรุงกฎหมายฉบับเก่าให้มีความทันสมัยต่อสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป และเพื่อเอื้อประโยชน์ให้แก่ลูกจ้างเฉพาะกลุ่ม อาทิ นักเรียน นักศึกษา คนพิการและผู้สูงอายุซึ่งอาจมีลักษณะ การจ้างงานที่แตกต่างจากลูกจ้างทั่วไป

ทั้งนี้ สาระสำคัญของกฎหมายฉบับล่าสุด คือ

1) ให้อำนาจคณะกรรมการค่าจ้างกำหนดอัตราค่าจ้างขั้นต่ำสำหรับลูกจ้างบางกลุ่มหรือ บางประเภท เช่น กำหนดอัตราค่าจ้างรายชั่วโมงสำหรับนักเรียน นักศึกษา คนพิการ และผู้สูงอายุ เพื่อให้สามารถ ทำงานได้ เป็นการส่งเสริมการจ้างงานและคุ้มครองแรงงานสำหรับลูกจ้างบางกลุ่ม ที่อาจมีลักษณะการทำงาน ที่แตกต่างจากลูกจ้างทั่วไป

2) เอื้อประโยชน์ต่อการประกอบธุรกิจ เนื่องจากในอดีตเมื่อนายจ้างมีลูกจ้างตั้งแต่ 10 คนขึ้นไป กฎหมายกำหนดให้จัดทำข้อบังคับเกี่ยวกับการทำงาน ซึ่งมีเนื้อหารายละเอียดบางรายการตามที่กฎหมาย กำหนดไว้ โดยจะต้องประกาศอย่างเปิดเผยและจัดเก็บสำเนาไว้ ณ สถานประกอบกิจการนั้นและต้องนำส่ง สำเนาข้อบังคับเกี่ยวกับการทำงานให้แก่อธิบดี หรือผู้ซึ่งอธิบดีมอบหมาย แต่กฎหมายใหม่นี้ นายจ้างไม่ต้องส่ง สำเนาข้อบังคับฯ ให้กับเจ้าหน้าที่เพื่อลดภาระของนายจ้าง ก่อให้เกิดภาพลักษณ์ที่ดีต่อประเทศไทยในการลดขั้นตอน การประกอบธุรกิจ ซึ่งสิทธิของลูกจ้างจะยังคงได้ตามปกติตามกฎหมาย

3) เพิ่มบทบัญญัติเกี่ยวกับการเกษียณอายุและการจ่ายค่าชดเชยให้แก่ลูกจ้างกรณีเกษียณอายุ เพื่อคุ้มครองลูกจ้างกรณีเกษียณอายุ สร้างความมั่นคงให้แก่ลูกจ้างหลังเกษียณอายุ และเพื่อให้เกิดความชัดเจน ในการบังคับใช้กฎหมาย และ

4) เพิ่มบทกำหนดโทษ กรณีนายจ้างไม่จ่ายค่าชดเชยให้แก่ลูกจ้างกรณีเกษียณอายุ ซึ่งข้อกำหนด ในกฎหมายนี้ต่างกับข้อกำหนดในกฎหมายประกันสังคม

โดยกฎหมายฉบับดังกล่าวกำหนดให้นายจ้างเป็นผู้รับผิดชอบการจ่ายเงินชดเชยให้กับ ผู้เกษียณอายุ โดยในกรณีที่มิได้มีการตกลงหรือกำหนดการเกษียณอายุไว้หรือมีการตกลงหรือกำหนดการ เกษียณอายุไว้เกินกว่า 60 ปี ให้ลูกจ้างที่มีอายุครบ 60 ปีขึ้นไป มีสิทธิที่จะทำงานต่อไปก็ได้ หรือสามารถแจ้งขอ เกษียณตามกฎหมายนี้เพื่อขอรับสิทธิค่าชดเชยได้ ซึ่งนายจ้างจะต้องดำเนินการจ่ายภายใน 30 วัน เมื่อลูกจ้าง ขอใช้สิทธิ ทั้งนี้ ลูกจ้างสามารถรับสิทธิประโยชน์ได้ทั้งตามกฎหมายประกันสังคมและกฎหมายฉบับนี้

กฎหมายดังกล่าวจึงถือว่ามี การเพิ่มสิทธิประโยชน์และสวัสดิการแก่ลูกจ้างมากขึ้น

(2) พระราชบัญญัติแรงงานสัมพันธ์ พ.ศ. 2518

พระราชบัญญัติแรงงานสัมพันธ์ พ.ศ. 2518 ถือเป็นกฎหมายอีกฉบับที่มีความสำคัญต่อการคุ้มครอง สิทธิและสวัสดิการแรงงานโดยมีวัตถุประสงค์ในการส่งเสริมความเป็นธรรมให้กับกลุ่มผู้ใช้แรงงาน ซึ่งมีการบัญญัติ เรื่องการเรียกร้อง การเจรจาต่อรองนายจ้างกับลูกจ้าง การระงับข้อพิพาทแรงงาน การจัดตั้งสหภาพแรงงาน ตลอดจนเรื่องการกระทำอันไม่เป็นธรรม จึงนับได้ว่าเป็นกฎหมายที่ร่างขึ้นบนพื้นฐานของหลักสิทธิมนุษยชน

กฎหมายดังกล่าวได้กำหนดขั้นตอนกระบวนการระงับข้อพิพาทแรงงานระหว่างนายจ้างและลูกจ้างก่อนที่ลูกจ้างจะมีสิทธิดำเนินการหยุดงานเพื่อชุมนุมประท้วงให้นายจ้างทำตามข้อเรียกร้อง โดยกำหนดให้มีการแจ้งข้อเรียกร้องอย่างเป็นทางการเป็นลายลักษณ์อักษรภายใน 24 ชั่วโมง และให้มีกระบวนการไกล่เกลี่ยภายในระยะเวลาที่กำหนด และแต่งตั้งผู้ชี้ขาดในกรณีที่เกิดข้อพิพาทไม่ได้ โดยผู้เกี่ยวข้องข้อพิพาท (นายจ้าง สมาคมนายจ้าง สหพันธ์นายจ้าง ลูกจ้าง สหภาพแรงงานหรือสหพันธ์แรงงาน) มีสิทธิอุทธรณ์ต่อรัฐมนตรี

(3) พระราชบัญญัติแรงงานรัฐวิสาหกิจสัมพันธ์ พ.ศ. 2543

พระราชบัญญัติแรงงานรัฐวิสาหกิจสัมพันธ์ พ.ศ. 2543 เป็นกฎหมายที่มุ่งคุ้มครองสิทธิแรงงานรัฐวิสาหกิจซึ่งประกาศใช้แทนพระราชบัญญัติพนักงานรัฐวิสาหกิจสัมพันธ์ พ.ศ. 2534 เพื่อให้ลูกจ้างในรัฐวิสาหกิจเดียวกันมีสิทธิจัดตั้งสหภาพแรงงานได้ โดยกฎหมายดังกล่าวมีสาระสำคัญในการกำหนดเงื่อนไขมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับสภาพการจ้างงาน มีการวางข้อจำกัดมิให้นายจ้างเลิกจ้างหรือโยกย้ายหน้าที่การทำงานของลูกจ้าง และกำหนดวิธีการการระงับข้อพิพาทแรงงาน

กฎหมายดังกล่าวให้อำนาจในการจัดตั้งคณะกรรมการแรงงานรัฐวิสาหกิจสัมพันธ์ซึ่งมีอำนาจหน้าที่สำคัญในการกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับสภาพการจ้างงาน พิจารณาวินิจฉัยข้อพิพาทด้านแรงงาน แต่งตั้งบุคคลหรือคณะบุคคลเพื่อดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนมีคำวินิจฉัยชี้ขาด และเสนอความเห็นแก่รัฐวิสาหกิจเกี่ยวกับการปฏิบัติตามกฎหมาย

(4) พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้รับงานไปทำที่บ้าน พ.ศ. 2553

พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้รับงานไปทำที่บ้าน พ.ศ. 2553 มีขอบเขตการคุ้มครองที่สำคัญ กล่าวคือ ให้ความคุ้มครองสิทธิแรงงานที่ผู้จ้างงานในกิจการอุตสาหกรรมมอบให้ผู้รับงานไปทำที่บ้าน เพื่อนำไปผลิตหรือ ประกอบนอกสถานประกอบการของผู้จ้างงานหรืองานอื่นที่กำหนดในกฎกระทรวง โดยกฎหมายดังกล่าวมีการกำหนดสิทธิและหน้าที่ของผู้จ้างงานและผู้รับงานไปทำที่บ้าน มีการกำหนดอัตราค่าตอบแทนในการจ้างงานมีการกำหนดความปลอดภัยของการทำงาน อาทิ สตรีมีครรภ์และเยาวชนที่มีอายุต่ำกว่า 15 ปี เพื่อให้เกิดความเป็นธรรม นอกจากนี้ ยังมีการจัดตั้งคณะกรรมการคุ้มครองการรับงานไปทำที่บ้านซึ่งมีอำนาจหน้าที่สำคัญ อาทิ การเสนอแนะและให้ความเห็นต่อรัฐมนตรีเกี่ยวกับนโยบายการคุ้มครอง ส่งเสริม และพัฒนาผู้รับงานไปทำที่บ้าน มาตรฐานการพัฒนาฝีมือแรงงาน มาตรการในเรื่องการป้องกันการประสบอันตราย การเจ็บป่วย หรือถึงแก่ความตาย รวมทั้งการเสนอแนะรัฐมนตรีเกี่ยวกับการออกกฎกระทรวงที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดอัตราค่าตอบแทน เป็นต้น

กฎหมายดังกล่าวจึงถือเป็นกฎหมายสำคัญที่ส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิและสวัสดิการของแรงงานเฉพาะกลุ่มตามหลักสิทธิมนุษยชนที่คำนึงถึงเศรษฐกิจและสุขภาพอนามัยของผู้รับงาน

(5) พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาเกษตรกรพันธสัญญา พ.ศ. 2560

พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาเกษตรกรพันธสัญญา พ.ศ. 2560 เป็นกฎหมายที่มีเจตนารมณ์ในการปรับโครงสร้างของระบบเกษตรกรพันธสัญญาให้เกิดความเป็นธรรมและลดความเสียหายต่อภาคการเกษตรและระบบเศรษฐกิจของประเทศ โดยกฎหมายดังกล่าวมีสาระสำคัญในการส่งเสริมและพัฒนาเกษตรกรพันธสัญญาให้เป็นธรรมและยั่งยืน คุ้มครองสิทธิของคู่สัญญาในการทำสัญญา และลดความขัดแย้งที่เกิดจากการทำสัญญาแบบไม่เท่าเทียม

กฎหมายดังกล่าวกำหนดให้มีการจัดตั้งคณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาเกษตรกรพันธสัญญา มีการกำหนดเงื่อนไขการจัดทำสัญญาในระบบเกษตรกรพันธสัญญาซึ่งต้องมีความโปร่งใสและเป็นธรรมในทางปฏิบัติ มีการกำหนดรูปแบบของสัญญาที่อาจส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม มีการกำหนดข้อจำกัด

ในการบอกเลิกสัญญา มีการห้ามการจัดทำสัญญาเพื่อหลีกเลี่ยงมิให้เข้าข่ายสัญญาดังกล่าว และกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท

กฎหมายดังกล่าวจึงมีความสำคัญต่อการส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญาให้มีความเป็นธรรมตามหลักสากลส่งผลให้เกษตรกรมีความมั่นคงทางเศรษฐกิจมากขึ้น ลดโอกาสการถูกเอาเปรียบจากนายทุน และได้รับการถ่ายทอดองค์ความรู้ที่จำเป็นต่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

(6) พระราชบัญญัติโคนมและผลิตภัณฑ์โคนม พ.ศ. 2551

พระราชบัญญัติโคนมและผลิตภัณฑ์โคนม พ.ศ. 2551 เป็นกฎหมายที่มีวัตถุประสงค์สำคัญเพื่อรักษาผลประโยชน์และเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่ผู้ที่เกี่ยวข้องในอุตสาหกรรมนมทั้งระบบ อันได้แก่เกษตรกรโคนม ผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์นมและผู้บริโภค รวมทั้งเพื่อให้เกิดการพัฒนาอุตสาหกรรมนมและเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตน้ำนมโคในประเทศให้มีเสถียรภาพ มีน้ำนมที่มีคุณภาพ และสามารถแข่งขันกับต่างประเทศได้ โดยกฎหมายดังกล่าวมีการจัดตั้งคณะกรรมการโคนมและผลิตภัณฑ์นมมีอำนาจหน้าที่ที่สำคัญ อาทิ กำหนดนโยบาย แผนงาน มาตรการเพื่อส่งเสริมและพัฒนากิจการเลี้ยงโคนม กำหนดนโยบายและแผนการผลิตและการจำหน่ายน้ำนมโคและผลิตภัณฑ์นมทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ กำหนดปริมาณและเงื่อนไขการนำเข้า การส่งออกน้ำนมโค นมผงและผลิตภัณฑ์นม กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการเกี่ยวกับการคำนวณต้นทุนในการผลิตน้ำนมโคและกำหนดราคาซื้อน้ำนมโคและผลิตภัณฑ์นม ประสานงานกับหน่วยงานของรัฐ องค์กรเกษตรกรโคนม ผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์นม และผู้ประกอบการอุตสาหกรรมนม ในการกำหนดมาตรฐานปัจจัยการผลิตและผลิตภัณฑ์ สถานที่เลี้ยงโคนมศูนย์รวบรวมน้ำนมโคและโรงงานแปรรูปผลิตภัณฑ์นมรวมทั้งระบบการขนส่ง เพื่อให้การผลิตและการตลาดโคนมและผลิตภัณฑ์นมเข้าสู่เกณฑ์มาตรฐาน และแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับโคนมและผลิตภัณฑ์นม

(7) พระราชบัญญัติกองทุนสงเคราะห์เกษตรกร พ.ศ. 2554

พระราชบัญญัติกองทุนสงเคราะห์เกษตรกร พ.ศ. 2554 เป็นกฎหมายที่มีวัตถุประสงค์สำคัญเพื่อช่วยเหลือเกษตรกรให้หลุดพ้นจากหนี้สิน มีที่ทำกินเป็นของตนเอง และให้สามารถเพิ่มผลผลิตและมีรายได้เพิ่มขึ้นรวมทั้งช่วยรักษาเสถียรภาพของราคาผลิตผลเกษตรกรรมขั้นต้นกับผลิตภัณฑ์อาหารให้อยู่ในราคาที่เหมาะสมอันเป็นผลดีแก่ทั้งผู้ผลิตและผู้บริโภคภายในประเทศ และเนื่องจากกฎหมายฉบับเก่ามีสาระสำคัญ และรายละเอียดไม่เหมาะสมกับสถานการณ์ในปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลงไปตามภาวะทางเศรษฐกิจ สังคม การค้าระหว่างประเทศ และการเปลี่ยนแปลงแนวนโยบายในการสงเคราะห์เกษตรกรที่มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน จึงต้องมีการตรากฎหมายฉบับใหม่ขึ้น

กฎหมายดังกล่าวกำหนดให้มีการจัดตั้งกองทุนสงเคราะห์เกษตรกรโดยมีการกำหนดที่มาของรายได้และแนวทางการบริหารจัดการกองทุน โดยกิจการตามโครงการที่จะใช้จ่ายเงินจากกองทุน ได้แก่ (1) การส่งเสริมการผลิตผลิตผลเกษตรกรรมขั้นต้นหรือผลิตภัณฑ์อาหาร (2) การส่งเสริมการตรวจสอบและรับรองมาตรฐานคุณภาพของผลิตผลเกษตรกรรมขั้นต้นหรือผลิตภัณฑ์อาหาร (3) การรักษาเสถียรภาพของราคาและการจำหน่ายผลิตผลเกษตรกรรมขั้นต้นหรือผลิตภัณฑ์อาหาร (4) การดำเนินการที่จำเป็นและเร่งด่วนเพื่อป้องกันและขจัดภัยอันจะเป็นผลเสียหายแก่เกษตรกร (5) การศึกษาวิจัย เพื่อการพัฒนาการผลิต การแปรรูปหรือการตลาด ซึ่งผลิตผลเกษตรกรรมขั้นต้นหรือผลิตภัณฑ์อาหาร โดยให้เกษตรกรมีส่วนร่วมในการดำเนินการ และ (6) การติดตามผลการดำเนินการตามโครงการที่ได้รับการช่วยเหลือหรือส่งเสริมจากกองทุน

(8) พระราชบัญญัติสภาเกษตรกรแห่งชาติ พ.ศ. 2553

พระราชบัญญัติสภาเกษตรกรแห่งชาติ พ.ศ. 2553 เป็นกฎหมายที่มีวัตถุประสงค์สำคัญเพื่อสนับสนุนสิทธิและการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการกำหนดนโยบายและวางแผนการพัฒนาเกษตรกรรมอย่างเป็นระบบ เพื่อให้รัฐสามารถรักษาเสถียรภาพด้านราคาและความมั่นคงในอาชีพเกษตรกร เพิ่มศักยภาพและยกระดับคุณภาพชีวิตของเกษตรกรให้ดีขึ้นทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมืองอย่างต่อเนื่อง และมีกระบวนการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐด้านการปฏิบัติตามนโยบายเกษตรกรรมอันจะนำไปสู่การพัฒนาภาคเกษตรกรรมและระบบเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศอย่างยั่งยืนในอนาคต

กฎหมายดังกล่าวกำหนดให้สภาเกษตรกรแห่งชาติมีอำนาจหน้าที่ที่สำคัญ อันได้แก่

- (1) กำหนดนโยบายการส่งเสริมและพัฒนาความเข้มแข็งแก่เกษตรกรและองค์กรเกษตรกร
- (2) กำหนดนโยบายและแนวทางการส่งเสริมและพัฒนาการทำเกษตรแบบผสมผสาน ระบบวนเกษตร ระบบเกษตรธรรมชาติ ระบบไร่นาสวนผสม ระบบเกษตรอินทรีย์ และเกษตรกรรมรูปแบบอื่น
- (3) ให้คำปรึกษาและข้อเสนอต่อคณะรัฐมนตรีในการแก้ไขปัญหาของเกษตรกร การพัฒนาเกษตรกรรมรวมทั้งการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- (4) กำหนดแนวทางการส่งเสริมและสนับสนุนการวิจัยและพัฒนา องค์ความรู้ทางด้านพันธุกรรมพืชและสัตว์ท้องถิ่น ผลผลิตทางเกษตรกรรม และผลิตภัณฑ์ที่ได้จากการแปรรูป ผลผลิตทางเกษตรกรรม
- (5) กำหนดแนวทางการประกันความเสี่ยงของราคาและผลผลิตทางเกษตรกรรม รวมทั้งการกำหนดสวัสดิการให้แก่เกษตรกร

(6) เสริมสร้างความร่วมมือและประสานงานกับภาครัฐและเอกชนทั้งในประเทศและต่างประเทศและองค์กรระหว่างประเทศเพื่อพัฒนาเกษตรกรรม

ดังนั้น จะเห็นได้ว่ากฎหมายดังกล่าวมีความสอดคล้องกับการคุ้มครองสิทธิตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยที่กำหนดให้รัฐต้องดำเนินการคุ้มครองและรักษาประโยชน์ของเกษตรกรในการผลิต การแปรรูปและการตลาด ส่งเสริมให้เกษตรกรได้รับผลประโยชน์สูงสุด รวมทั้งส่งเสริมการรวมกลุ่มของเกษตรกรในรูปของสภาเกษตรกร เพื่อวางแผนเกษตรกรรมและรักษาผลประโยชน์ร่วมกันของเกษตรกร

ด้านการศึกษา

(1) พระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551

พระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551 เป็นกฎหมายที่ให้ความคุ้มครองสิทธิของผู้พิการซึ่งเป็นกลุ่มเปราะบางที่ต้องอาศัยการจัดการศึกษาอันมีลักษณะเฉพาะ เพื่อให้ผู้พิการมีสิทธิและโอกาสได้รับการบริการและความช่วยเหลือทางการศึกษาเป็นพิเศษตั้งแต่แรกเกิดหรือพบความพิการ และเพื่อให้การบริการและการให้ความช่วยเหลือแก่คนพิการในด้านการศึกษาเป็นไปอย่างทั่วถึงทุกระบบและทุกระดับการศึกษา

กฎหมายดังกล่าวกำหนดให้คนพิการมีสิทธิทางการศึกษา อันได้แก่ สิทธิที่จะได้รับการศึกษาโดยที่ไม่เสียค่าใช้จ่ายตั้งแต่แรกเกิดหรือพบความพิการจนตลอดชีวิตพร้อมทั้งได้รับเทคโนโลยี สิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการและความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา สิทธิในการเลือกบริการทางการศึกษา สถานศึกษา ระบบและรูปแบบการศึกษา โดยคำนึงถึงความสามารถ ความสนใจ ความถนัดและความต้องการจำเป็นพิเศษของตน สิทธิที่จะได้รับการศึกษาที่มีมาตรฐานและประกันคุณภาพการศึกษา รวมทั้งการจัดหลักสูตรกระบวนการเรียนรู้ การทดสอบทางการศึกษา ที่เหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการจำเป็นพิเศษของตน นอกจากนี้ ยังมีข้อกำหนดให้สถานศึกษาในทุกสังกัดจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล

โดยให้สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นพิเศษของคนพิการ และมีการจัดตั้งคณะกรรมการส่งเสริมการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการซึ่งมีอำนาจหน้าที่สำคัญ อาทิ เสนออนโยบาย ยุทธศาสตร์ แผนการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พิจารณาให้ความเห็นชอบแผนการใช้จ่ายเงินกองทุนเพื่อสนับสนุนการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ เสนอความเห็นและให้คำปรึกษาต่อรัฐมนตรีผู้รับผิดชอบเกี่ยวกับการกำหนดหลักสูตรการกำหนดมาตรฐาน และประกันคุณภาพการศึกษา การประเมินและการทดสอบทางการศึกษาที่เหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการความจำเป็นพิเศษของคนพิการ

4.6.2 การประกาศวาระแห่งชาติ สิทธิมนุษยชนร่วมขับเคลื่อน Thailand 4.0 เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

เพื่อเป็นการเพิ่มขีดความสามารถในการขับเคลื่อนแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ และนำมิติด้านสิทธิมนุษยชนมาช่วยส่งเสริม สนับสนุนการขับเคลื่อนนโยบายรัฐบาล ยุทธศาสตร์ชาติ และ Thailand 4.0 คณะรัฐมนตรีจึงมีมติเมื่อวันที่ 21 พฤศจิกายน 2560 เห็นชอบและประกาศวาระแห่งชาติ “สิทธิมนุษยชนร่วมขับเคลื่อน Thailand 4.0 เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” โดยมีกรอบนโยบาย “ถอดรหัสวาระแห่งชาติฯ 4+3+2+1 = Goal กุญแจสู่สังคมสันติสุข”

เป้าหมาย (Goal) : สังคมไทยเป็นสังคมส่งเสริม สิทธิเสรีภาพ และความเท่าเทียม

โดยคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เพื่อนำไปสู่สังคมสันติสุข

ภาพที่ 8 : ถอดรหัสวาระแห่งชาติ สิทธิมนุษยชนร่วมขับเคลื่อน Thailand 4.0 เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

ถอดรหัสวาระแห่งชาติ 4+3+2+1 = GOAL กุญแจสู่สังคมสันติสุข

4 สร้าง

- สร้างความตระหนัก จัดสำนึกสิทธิหน้าที่ เคารพสิทธิผู้อื่น
- สร้างระบบ ติดตาม ฝ่าละอองการละเมิด
- สร้างวัฒนธรรมเคารพสิทธิมนุษยชน
- สร้างเสริมเครือข่ายให้มีศักยภาพ

3 ปรับ

- ปรับปรุงระบบฐานข้อมูลครอบคลุมทุกพื้นที่
- ปรับทัศนคติเจ้าหน้าที่รัฐ
- ปรับปรุงแก้ไขและพัฒนากฎหมายที่มีการละเมิดสิทธิ

2 ขับ

- ขับเคลื่อนองค์กร หรือจังหวัดต้นแบบสิทธิมนุษยชนเพื่อขยายผลต่อยอด
- ขับเคลื่อนแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ในมิตินวัตกรรมให้เท่า

1 ลด

- ลดปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างต่อเนื่อง

เราจะเดินหน้าไปด้วยกัน... และไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง
พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี

ส่วนที่ 5 การวิเคราะห์สถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย

5.1 ผลการประเมินผลสัมฤทธิ์การดำเนินงานตามแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2557 - 2561) ช่วงครึ่งแรกของแผน พ.ศ. 2557 - 2559

สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (2560) ได้ทำการประเมินผลสัมฤทธิ์ในการดำเนินงานของแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 3 ช่วงครึ่งแรกของแผนฯ ตั้งแต่ พ.ศ. 2557 - 2559 สรุปประเด็นที่จะนำมาใช้ในการวิเคราะห์จัดทำร่างแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติฉบับที่ 4 จากสถานการณ์สิทธิมนุษยชนของไทยในช่วง พ.ศ. 2557 - 2559 ดังนี้

1) **ข้อร้องทุกข์หรือข้อร้องเรียนจากประชาชน** เรื่องร้องเรียนมายังหน่วยงานภาครัฐ ระดับนโยบาย ในช่วงปี พ.ศ. 2557 - 2559 จำนวนทั้งสิ้น 184,057 เรื่อง โดยจำแนกตามประเด็นสิทธิมนุษยชนจากมากไปหาน้อย ได้แก่ การถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนด้านการขนส่ง (102,077 เรื่อง) ด้านข้อมูลข่าวสาร เทคโนโลยีและการสื่อสาร ด้านเศรษฐกิจ ด้านกระบวนการยุติธรรม ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านวัฒนธรรมและศาสนา ด้านสาธารณสุข ด้านที่อยู่อาศัย และด้านการศึกษา ตามลำดับ

เมื่อจำแนกกลุ่มเป้าหมาย กลุ่มที่ร้องเรียนเรียงลำดับจากมากที่สุด คือ กลุ่มประชาชนทั่วไป กลุ่มเหยื่อและผู้เสียหาย กลุ่มเกษตรกร กลุ่มผู้ใช้แรงงาน กลุ่มคนจน/ผู้ได้รับผลกระทบจากการพัฒนา กลุ่มผู้ต้องขัง/ผู้ต้องหาคดีอาญา ผู้ติดยาเสพติด กลุ่มที่รับผลกระทบจากสถานการณ์ความรุนแรง กลุ่มคนพิการ กลุ่มความหลากหลายทางเพศ/อัตลักษณ์ทางเพศ กลุ่มผู้ไร้รัฐ ชาติพันธุ์ และกลุ่มผู้แสวงหาที่พักพิง หรือผู้หนีภัยการสู้รบ กลุ่มผู้ต้องหา/ผู้ต้องขัง ผู้พันโทษ กลุ่มเด็กและเยาวชน และกลุ่มผู้สูงอายุ ตามลำดับ

ในขณะที่ข้อร้องทุกข์หรือข้อร้องเรียนจากประชาชนที่มายังหน่วยงานภาครัฐระดับจังหวัด ในช่วงปี พ.ศ. 2557 - 2559 พบว่า มีเรื่องร้องทุกข์หรือร้องเรียน จำนวนทั้งสิ้น 8,994 เรื่อง โดยเรื่องที่มีการร้องเรียนมากที่สุด คือ การถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนด้านกระบวนการยุติธรรม จำนวน 4,489 เรื่อง และกลุ่มที่ร้องเรียนมากที่สุด คือ กลุ่มเหยื่อและผู้เสียหาย

2) สถานการณ์สิทธิมนุษยชนด้านต่างๆ

2.1) ด้านสาธารณสุข ประชาชนยังประสบปัญหา การเข้าถึงข้อมูลด้านสาธารณสุข หรือการได้รับข้อมูลด้านสาธารณสุขไม่ทั่วถึงของประชาชนในบางเรื่อง แม้ว่าการเข้าถึงสิทธิในระบบประกันสุขภาพของคนไทยมีสัดส่วนที่มากและเพิ่มขึ้น แต่ยังคงพบปัญหา ประชาชน รวมทั้งยังมีปัญหาความเหลื่อมล้ำของระบบการให้บริการ ด้านสุขภาพทั้ง 3 ระบบ และความเหลื่อมล้ำในการเข้ารับการรักษาพยาบาลในด้านต่าง ๆ

2.2) ด้านการศึกษา ยังมีปัญหาด้านความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ทั้งด้านปัญหาการเข้าถึงสิทธิทางการศึกษาของประชาชนบางกลุ่ม ปัญหาการจัดการทรัพยากรสำหรับสถานศึกษาที่อยู่ห่างไกล และปัญหาการเลือกปฏิบัติในการรับนักเรียนในบางสถานศึกษา

2.3) ด้านเศรษฐกิจ พบปัญหาการผูกขาดสินค้าทางการเกษตรและเกษตรพันธสัญญา และนโยบายการจัดตั้งเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษในพื้นที่ชายแดน อีกทั้งยังพบปัญหาการผูกขาดตลาดของผู้ประกอบการ และปัญหาการทุจริตจากนโยบายเศรษฐกิจ ส่งผลให้ประชาชนบางกลุ่มยังถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนในด้านเศรษฐกิจ กรณีที่รัฐมิได้ใช้สิทธิห้ามทรัพย์สินที่เวนคืนภายในระยะเวลาที่กำหนด หรือที่หลีกเลี่ยงการใช้ประโยชน์ โดยจะต้องให้รัฐคืนอสังหาริมทรัพย์แก่เจ้าของเดิมหรือทายาท

2.4) ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ยังพบปัญหาจากการบังคับใช้กฎหมายด้านสิ่งแวดล้อม และการอนุรักษ์และจัดสรรทรัพยากรธรรมชาติที่ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของประชาชนที่มุ่งพัฒนาประเทศ โดยส่งเสริมให้ใช้หรือแสวงหาประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติของประเทศ รวมทั้งความไม่ชัดเจนในเรื่อง

การดูแลและบริหารจัดการมลพิษและการถือครองและใช้ประโยชน์จากที่ดิน โดยยังพบปัญหาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และมลพิษซึ่งสร้างความเดือดร้อนให้แก่ประชาชนในหลายพื้นที่

2.5) ด้านที่อยู่อาศัย ประชาชนมีสิทธิในการย้ายถิ่นได้อย่างเสรี แต่ปัญหาที่สำคัญ คือ ประชาชนบางส่วนยังประสบปัญหาเรื่องสิทธิในการเข้าถึงที่ดิน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กลุ่มผู้ไร้สัญชาติ กลุ่มชาติพันธุ์ชนกลุ่มน้อย ที่เช่าอยู่อาศัยและทำกินบนที่ดินมาอย่างยาวนาน และประชาชนผู้มีฐานะยากจนหรือเกษตรกรผู้ยากไร้ที่ใช้พื้นที่ป่าสงวนเสื่อมโทรมเป็นที่อยู่อาศัยหรือทำเกษตรกรรม รวมทั้ง ประชาชนบางส่วนได้รับผลกระทบจากการเวนคืนที่ดินที่ไม่ได้รับการชดเชยเยียวยาจากภาครัฐที่เพียงพอและเหมาะสม

2.6) ด้านวัฒนธรรมและศาสนา ประชาชนมีสิทธิในการนับถือศาสนาที่หลากหลาย แต่พบว่ามีความขัดแย้งของกลุ่มชาติพันธุ์และศาสนา อันเนื่องมาจากการไม่ยอมรับความแตกต่างของกันและกัน รวมทั้งพบปัญหาการถูกกีดกันในการใช้ภาษาท้องถิ่นในการสื่อสารโดยเฉพาะทางภาคใต้

2.7) ด้านข้อมูล ข่าวสาร เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ยังพบปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนในด้านการสื่อสารและเทคโนโลยีปัญหาการเข้าถึงเทคโนโลยีข้อมูลข่าวสารที่ประชาชนบางส่วนยังมีข้อจำกัดในการเข้าถึง รวมทั้งปัญหาการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของราชการที่บางกรณียังมีถูกปิดกั้นหรือไม่ได้รับข้อมูลข่าวสารจากหน่วยงานภาครัฐอย่างทั่วถึง

2.8) ด้านขนส่ง ยังมีปัญหาเกี่ยวกับการเข้าถึงบริการด้านขนส่งสำหรับผู้พิการและผู้สูงอายุ ปัญหาความเหลื่อมล้ำในคุณภาพบริการของระบบขนส่งในพื้นที่ชนบทและเมือง และปัญหาความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตบนท้องถนนของประชาชน อย่างไรก็ตาม พบว่าประชาชนยังขาดความสนใจและความตระหนักถึงสิทธิมนุษยชนด้านขนส่งในการเรียกร้องให้เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในเรื่องความปลอดภัยของการใช้รถและถนนปฏิบัติหน้าที่อย่างจริงจัง

2.9) ด้านการเมืองการปกครอง สถานการณ์ส่วนใหญ่ยังเป็นผลสืบเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองการปกครองโดยคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) และสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ยังเป็นปัญหาที่สำคัญของประเทศและสิทธิเสรีภาพประชาชนในการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองยังถูกจำกัด

2.10) ด้านกระบวนการยุติธรรม การยกเลิกเครื่องพันธนาการต่อผู้ต้องขังและการยกเลิกโทษประหารชีวิต แต่ยังไม่มีการดำเนินการที่ชัดเจนอย่างเป็นรูปธรรม และไม่มีการดำเนินการจัดตั้งองค์กรปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมให้สำเร็จตามเจตนารมณ์ที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ อีกทั้งยังมีปัญหาการเข้าถึงสิทธิด้านกระบวนการยุติธรรมของประชาชนบางกลุ่ม เช่น สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาคดี หรือการถูกกักขังและยังพบว่ามีกรณีละเมิดสิทธิมนุษยชน จากการใช้อำนาจรัฐ การละเมิดสิทธิมนุษยชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทย ปัญหาการทรมาน บุคคลสูญหาย และปัญหาการค้ามนุษย์

2.11) ด้านความมั่นคงทางสังคม ในภาพรวมกลุ่มเป้าหมายแต่ละกลุ่มยังเสี่ยงต่อการถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน โดยปัญหาสำคัญ คือ การแปลงนโยบายและกฎหมายไปสู่การปฏิบัติและการขาดการบูรณาการและเชื่อมโยงการดำเนินงาน ด้านนโยบายและกฎหมายของหน่วยงานต่าง ๆ โดยสามารถสรุปสถานการณ์ปัญหาด้านสิทธิมนุษยชน ด้านความมั่นคงทางสังคมของแต่ละกลุ่มเป้าหมาย

2.11.1) ปัญหาด้านสิทธิมนุษยชนของกลุ่มผู้ต้องหา หรือผู้ต้องขัง คือ ปัญหาในเรื่องการได้รับการปฏิบัติที่ยังไม่สอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชน

2.11.2) ปัญหาด้านสิทธิมนุษยชนของกลุ่มผู้พ้นโทษ คือ ปัญหาการถูกเลือกปฏิบัติหรือกีดกันในการประกอบอาชีพ

2.11.3) ปัญหาด้านสิทธิมนุษยชนของกลุ่มผู้ต้องหาคดีอาชญากรรมตามพระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. 2545 หรือกลุ่มผู้ติดยาเสพติดและผู้ผ่านการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด คือ การขาดการติดตาม การช่วยเหลือ และการสงเคราะห์ด้านอาชีพหลังพ้นการบำบัดฟื้นฟูอย่างมีประสิทธิภาพ

2.11.4) ปัญหาด้านสิทธิมนุษยชนของกลุ่มเหยื่อ/ ผู้เสียหาย คือ การให้ความคุ้มครองและเยียวยาเหยื่อ

2.11.5) ปัญหาด้านสิทธิมนุษยชนของกลุ่มผู้ติดเชื้อเอชไอวี/ ผู้ป่วยเอดส์คือ การดูแลรักษาอย่างต่อเนื่อง ทั้งด้านสุขภาพและสังคม และปัญหาการถูกตีตราและเลือกปฏิบัติ

2.11.6) ปัญหาด้านสิทธิมนุษยชนของกลุ่มผู้ใช้แรงงาน คือ สิทธิและสวัสดิการขั้นพื้นฐานของแรงงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งแรงงานต่างด้าว ความเป็นอิสระเรื่องความปลอดภัยอาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมที่ดีของแรงงาน และการดูแลคุ้มครองแรงงานเด็ก

2.11.7) ปัญหาด้านสิทธิมนุษยชนของกลุ่มคนจน/ ผู้ได้รับผลกระทบจากการพัฒนา คือ ปัญหาการถือครองที่ดิน

2.11.8) ปัญหาด้านสิทธิมนุษยชนของกลุ่มเกษตรกร คือ ปัญหาข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม และปัญหาที่ดินทำกิน

2.11.9) ปัญหาด้านสิทธิมนุษยชนของกลุ่มผู้สูงอายุคือ ปัญหาการดูแลสวัสดิการขั้นพื้นฐาน ปัญหาการทำงาน และการเตรียมการรองรับสังคมผู้สูงอายุ

2.11.10) ปัญหาด้านสิทธิมนุษยชนของกลุ่มเด็กและเยาวชน คือ ปัญหาสิทธิขั้นพื้นฐานของเด็กในชนกลุ่มน้อยหรือกลุ่มชาติพันธุ์ ปัญหาการคุ้มครองสิทธิเด็กในกระบวนการยุติธรรม ปัญหาสิทธิของเด็กและเยาวชนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ และปัญหาความรุนแรงต่อเด็กและเยาวชน

2.11.11) ปัญหาด้านสิทธิมนุษยชนของกลุ่มสตรี คือ ปัญหาสิทธิสตรี ปัญหาการเลือกปฏิบัติต่อสตรี ปัญหาการล่วงละเมิดทางเพศและความรุนแรงในครอบครัว และปัญหาการค้ามนุษย์

2.11.12) ปัญหาด้านสิทธิมนุษยชนของกลุ่มคนพิการ คือ ปัญหาการอำนวยความสะดวกในการเข้าถึงบริการต่าง ๆ ปัญหาการเข้าถึงการศึกษาในระบบของคนพิการ ปัญหาสิทธิในการทำงานของคนพิการ และปัญหาการจัดสวัสดิการขั้นพื้นฐาน

2.11.13) ปัญหาด้านสิทธิมนุษยชนของกลุ่มผู้ไร้รัฐ ชาติพันธุ์ และกลุ่มผู้แสวงหาที่พักพิงหรือผู้หนีภัยจากการสู้รบ คือ ปัญหาความชัดเจนในนโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้องในการปฏิบัติต่อกลุ่มผู้ไร้รัฐ ชาติพันธุ์ และกลุ่มผู้แสวงหาที่พักพิง หรือผู้หนีภัยการสู้รบ ปัญหาการเข้าถึงสิทธิขั้นพื้นฐาน และปัญหาสิทธิของผู้ย้ายถิ่นฐานที่พบในทะเล ปัญหาการผลักดันกลับไปถิ่นเดิม ปัญหาการให้ความคุ้มครอง กลุ่มเปราะบาง และปัญหาการกำหนดสถานะบุคคล

2.11.14) ปัญหาด้านสิทธิมนุษยชนของกลุ่มผู้ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความรุนแรง คือ การบังคับใช้กฎหมายพิเศษด้านความมั่นคง ปัญหากระบวนการดำเนินคดีความมั่นคง และปัญหาเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ยังมีต่อเนื่อง

2.11.15) ปัญหาด้านสิทธิมนุษยชนของกลุ่มความหลากหลายทางเพศ หรืออัตลักษณ์ทางเพศ คือ ปัญหาการให้ความสำคัญของสิทธิด้านวิถีทางเพศและอัตลักษณ์ทางเพศภายใต้กฎหมาย ปัญหาการยอมรับจากสังคม ปัญหาการถูกตีตราและการถูกเลือกปฏิบัติในด้านการจ้างงานและอาชีพ ปัญหาการคุกคามและความรุนแรงทางเพศในสถานศึกษาและสถานที่ทำงาน ปัญหาการเข้าถึงบริการสังคม และปัญหาการเลือกปฏิบัติในกระบวนการสืบสวนสอบสวน

5.2 บทวิเคราะห์สถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย

นับแต่แผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 1 เป็นต้นมา คำว่าสิทธิมนุษยชนดังที่นิยามในแผนสิทธิมนุษยชนทุกฉบับต่างก็เป็นไปอย่างกว้างขวางและหลากหลาย ครอบคลุมทุกมิติที่เกี่ยวข้องกับสิทธิ เสรีภาพ และสวัสดิการของประชาชน เช่น มิติด้านการสาธารณสุข การศึกษา การเศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง และกระบวนการยุติธรรม เป็นต้น ดังนั้น จะเห็นได้ว่า เป้าหมายของแผนสิทธิมนุษยชนในทุกฉบับแม้จะมีจุดเน้นในเรื่องของสิทธิ เสรีภาพ และหน้าที่ แต่ก็ไม่ได้ขัดแย้งและมีความสอดคล้องกับเป้าหมายของการพัฒนาในด้านต่างๆ ในระดับชาติ และนานาชาติ ดังที่ได้ปรากฏในแผนอื่นๆ ทั้งแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development Goals) จากนิยามของสิทธิมนุษยชนที่ครอบคลุมทุกมิติอย่างหลากหลายดังกล่าว การวิเคราะห์สถานการณ์ทั้งในอดีตและปัจจุบัน ตลอดจนการคาดการณ์สถานการณ์ในแต่ละด้านที่เกี่ยวข้องประเด็นในเรื่องสิทธิมนุษยชนจำเป็นต้องครอบคลุมมิติที่หลากหลายเช่นกัน เนื่องจากประเด็นในหลายมิติต่างมีความความเกี่ยวข้องกันอย่างซับซ้อนซึ่งไม่อาจจำแนกวิเคราะห์แยกออกจากเรื่องอื่นได้ อาทิ สิทธิมนุษยชนในมิติด้านสาธารณสุขซึ่งได้กำหนดไว้ว่าบุคคลมีสิทธิเข้าถึงการบริการสาธารณสุขขั้นพื้นฐานนั้น แม้สิทธิดังกล่าวจะได้ถูกรองรับไว้ในรัฐธรรมนูญ และมีมาตรการและโครงการต่าง ๆ เช่น ระบบประกันสุขภาพถ้วนหน้าที่เป็นหลักประกันให้บุคคลที่ถือสัญชาติไทยทุกคนสามารถเข้าถึงบริการสาธารณสุขขั้นพื้นฐานได้ก็ตาม แต่ประเด็นในเรื่องความยั่งยืนของระบบว่ารัฐสามารถแบกรับภาระทางการคลังในการจัดสรรงบประมาณเพื่อโครงการดังกล่าวในภาพรวม ตลอดจนประเด็นในเรื่องความครอบคลุมว่าการบริการควรครอบคลุมบริการประเภทใด หรือบุคคลใด ต่างก็ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ด้านประชากรของประเทศไทยที่มีสัดส่วนประชากรผู้สูงอายุซึ่งเป็นภาระพึ่งพิงต่อประชากรในวัยแรงงานเท่าใด สถานการณ์ด้านเศรษฐกิจของประเทศที่มีความเข้มแข็งเพียงพอที่จะจัดสรรงบประมาณให้กับสวัสดิการสังคมในด้านต่าง ๆ อย่างเพียงพอและไม่ก่อให้เกิดภาวะงบประมาณขาดดุลต่อเนื่องจนเป็นปัญหาหรือไม่ ตลอดจนสถานการณ์ด้านการเคลื่อนย้ายแรงงานระหว่างประเทศที่เป็นประเด็นคำถามสำคัญว่าระบบสาธารณสุขขั้นพื้นฐานนั้นควรครอบคลุมบุคคลใดบ้าง

บทวิเคราะห์สถานการณ์ในส่วนต่อไปนี้จะเป็นการวิเคราะห์ที่ครอบคลุมสถานการณ์ดังที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ตลอดจนผลกระทบอันอาจเกิดขึ้นในฉากทัศน์ (Scenario) ที่หลากหลายในด้านที่เกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับมิติต่าง ๆ ทางด้านสิทธิมนุษยชน ประกอบด้วย สถานการณ์ด้านประชากร สุขภาพ การศึกษา ทรัพยากรธรรมชาติ เศรษฐกิจ โครงสร้างพื้นฐาน และชุมชนและที่อยู่อาศัย ดังนี้

(1) สถานการณ์ด้านประชากร

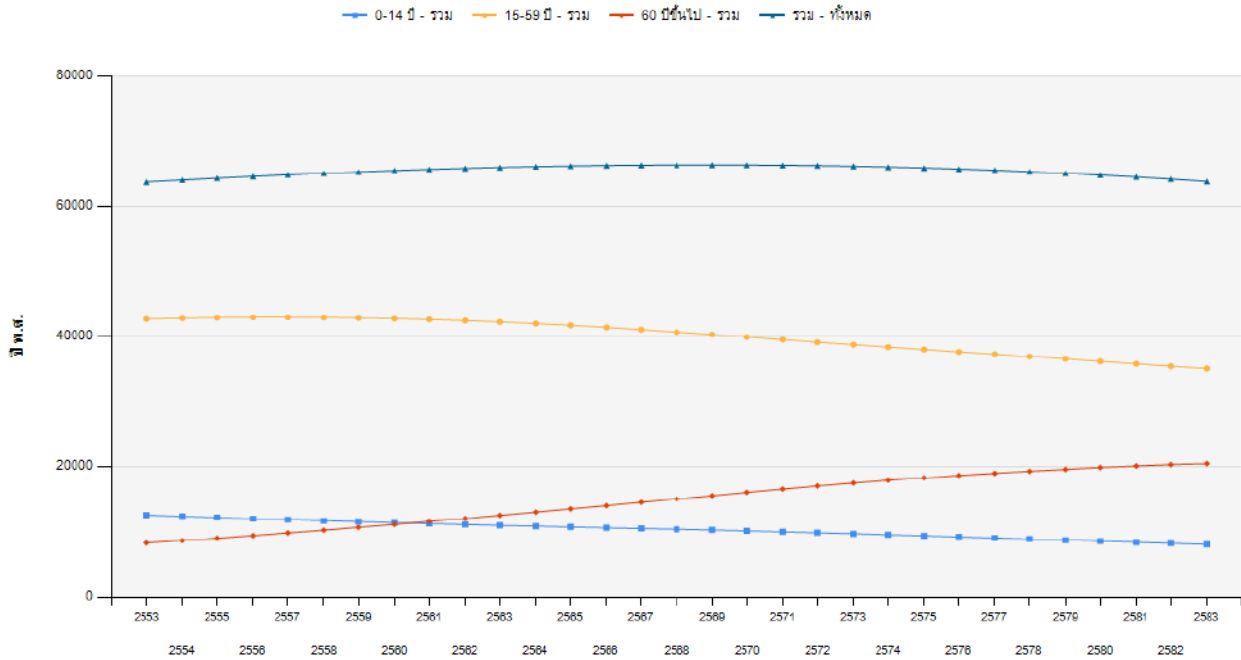
โครงสร้างประชากรเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาในหลายด้านทั้งในเชิงเศรษฐกิจ สังคม การสาธารณสุข การศึกษา และการเมืองการปกครอง โดยนิยามของโครงสร้างประชากรนั้นไม่ได้หมายถึงจำนวนประชากรเท่านั้น หากยังหมายรวมถึงสัดส่วนของประชากรในแต่ละช่วงอายุเป็นสำคัญ จากการวิเคราะห์ของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช., 2555) พบว่าในช่วงเวลาของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 คือระหว่างปี 2555 - 2559 นั้น โครงสร้างประชากรของประเทศไทยกำลังประสบประเด็นท้าทายในด้านการขาดสมดุลทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ ซึ่งล้วนอาจส่งผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศในมิติต่าง ๆ เรื่องสิทธิมนุษยชน ดังนี้

(1.1) การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรในเชิงปริมาณ จากความก้าวหน้าทางการแพทย์ของประเทศไทยที่ประสบผลสำเร็จในการเพิ่มอายุขัยเฉลี่ยของประชากร ประกอบกับแนวโน้มการลดลงอย่างรวดเร็วของอัตราเจริญพันธุ์ ประเทศไทยนับเป็นประเทศหนึ่งที่ได้เข้าสู่สังคมผู้สูงอายุในระยะเวลาอันรวดเร็ว เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศอื่นๆ ในกลุ่มประเทศรายได้ปานกลาง โดยจากการคาดการณ์ประชากรของประเทศไทย

ในช่วงปี 2553 - 2583 ของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้สะท้อนให้เห็นว่า ประชากรรวมจะเพิ่มขึ้นไปจนถึงประมาณปี 2569 จากนั้นจึงจะค่อยลดลงอยู่ในระดับที่เกินกว่า 60 ล้านคนเล็กน้อย ในปี 2583

ภาพที่ 9 : ประมาณการประชากรจำแนกตามกลุ่มอายุ
(จากข้อสมมติฐานภาวะเจริญพันธุ์ระดับปานกลาง) ปี พ.ศ. 2553 - 2583

ที่มา : การคาดประมาณประชากรของประเทศไทย พ.ศ.2553 - 2583 (สศช., 2555)

อย่างไรก็ดี แม้จำนวนประชากรในปี พ.ศ. 2553 และคาดหมายจำนวนประชากรในปี พ.ศ. 2583 จะมีขนาดไม่แตกต่างกันมากนัก แต่เมื่อพิจารณาโครงสร้างประชากร คือ สัดส่วนประชากรใน 3 ช่วงกลุ่มอายุ คือ วัยเด็กที่มีอายุอยู่ในช่วง 0 - 14 ปี วัยทำงานซึ่งมีอายุอยู่ในช่วง 15 - 59 ปี และกลุ่มผู้สูงอายุที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป จะเห็นได้ว่า กลุ่มวัยเด็กและกลุ่มวัยทำงานจะมีสัดส่วนลดลงเรื่อย ๆ ตรงข้ามกับกลุ่มผู้สูงอายุที่เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ทั้งนี้ ในปีสุดท้ายของปีที่คาดประมาณ คือ ปี พ.ศ. 2583 จะสังเกตได้ว่า จำนวนประชากรในวัยแรงงาน จะมีขนาดพอๆ กับจำนวนประชากรในกลุ่มพึ่งพิง คือ จำนวนประชากรในวัยเด็กและประชากรสูงอายุรวมกัน ซึ่งหมายถึงอัตราการแบกรับที่สูงถึง 1 ต่อ 1 กล่าวคือ ประชากรในวัยแรงงานต้องมีผลิตภาพแรงงาน (Labor productivity) ที่สูงเพียงพอที่จะเลี้ยงตนเองได้ และยังต้องมีส่วนเกินที่สามารถสมทบให้กับรัฐ เพื่อจัดสรรสวัสดิการให้กับกลุ่มพึ่งพิงได้อย่างเพียงพออีกด้วย

(1.2) การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรในเชิงคุณภาพ คุณภาพของประชากรในแต่ละช่วงวัย ยังคงเป็นประเด็นท้าทายในเชิงประชากรที่สำคัญของประเทศ โดยอาจพิจารณาประเด็นท้าทายแยกแต่ละช่วงวัยได้ ดังนี้

1) ประชากรในกลุ่มวัยเด็กยังคงขาดทักษะที่จำเป็นในการประกอบอาชีพ ดัชนีชี้วัดผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาในเชิงปริมาณ คือ ปีการศึกษาเฉลี่ย แม้จะมีค่าสูงขึ้นเรื่อยๆ จากการขยายการศึกษาภาคบังคับไปอยู่ที่ระดับมัธยมศึกษาในปัจจุบัน แต่ดัชนีในเชิงคุณภาพต่างๆ เช่น ระดับเขาวีปัญญากลับลดลง โดยจากการศึกษาสำรวจของ สศช. (2555) พบว่า ระดับเขาวีปัญญามีค่าเฉลี่ยลดลงจาก 91 เป็น 88 ในช่วงปี พ.ศ. 2540 - 2552 เทียบกับเกณฑ์มาตรฐานที่ยอมรับได้ขององค์การอนามัยโลกที่อยู่ระดับ 90 - 110 นอกจากนี้ ในกลุ่มเด็กวัยเรียน พบว่าเกือบครึ่งหนึ่ง คือ ร้อยละ 48.5 มีปัญหาในระดับสติปัญญาในเกณฑ์ต่ำ

และร้อยละ 6.5 อยู่ในกลุ่มที่มีปัญหาระดับสติปัญญาบกพร่อง สูงกว่ามาตรฐานสากลที่ไม่ควรเกินร้อยละ 2 นอกจากนี้ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของเด็กวัยเรียนอยู่ที่ระดับต่ำกว่าร้อยละ 50 อีกทั้งเนื้อหาและหลักสูตรทั้งในสายสามัญและในสายอาชีวศึกษายังไม่สอดคล้องกับความต้องการของนายจ้างและตลาดแรงงาน

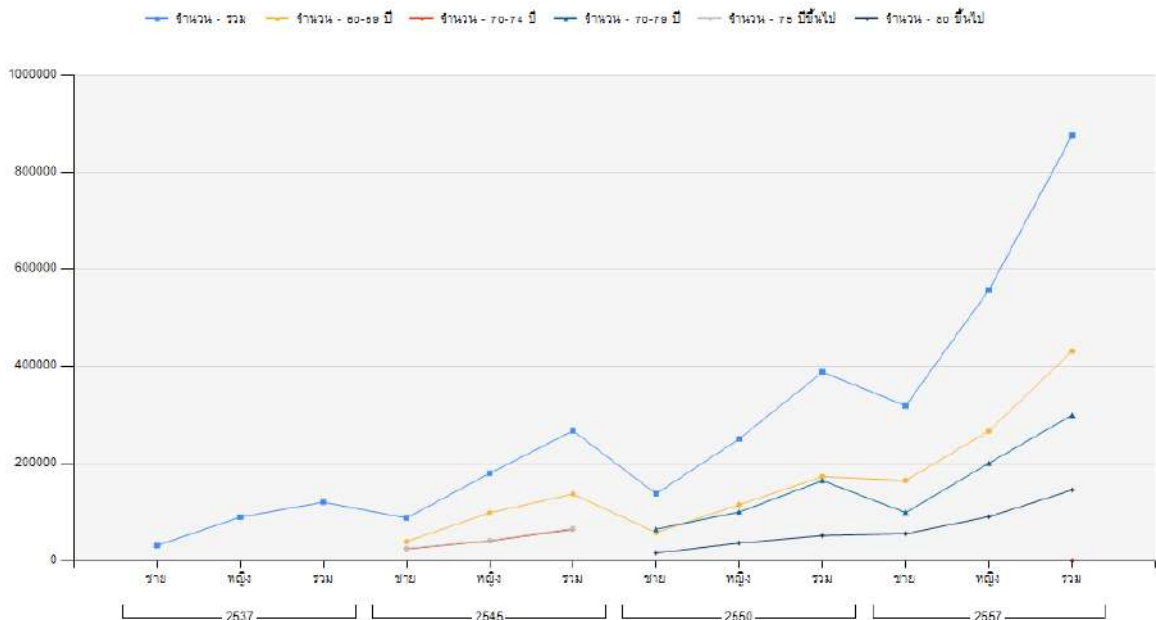
2) โครงสร้างทางเศรษฐกิจของประเทศยังคงไม่เอื้อต่อการแข่งขันในระดับนานาชาติ

โดยประเทศไทยยังคงติดอยู่ในกับดักประเทศรายได้ปานกลาง (Middle income trap) กล่าวคือ แรงงานของประเทศมีค่าแรงสูงขึ้นเรื่อยๆ จนประเทศไม่สามารถแข่งขันกับประเทศอื่นๆ ด้วยการใช้งบประมาณราคาถูกผลิตสินค้าราคาถูกเพื่อแข่งขันกับประเทศอื่นๆ ได้ดังเช่นในอดีตที่ผ่านมา ในขณะที่เดียวกันกลุ่มประชากรของประเทศในวัยแรงงานก็ยังคงขาดทักษะที่เพียงพอที่จะยกระดับไปแข่งขันในตลาดสินค้าและบริการที่ต้องใช้แรงงานที่มีทักษะและความรู้สูง นอกจากนี้ ในปัจจุบันที่การแข่งขันทางการค้าของสินค้าและบริการจากนานาประเทศสูงขึ้น แรงงานไทยหรือผลิตภัณฑ์ที่ผลิตในประเทศจึงประสบปัญหาการแข่งขันกับสินค้านำเข้าจากต่างชาติ ทั้งในเรื่องของคุณภาพและราคา ส่งผลให้เกิดปัญหาการว่างงาน (Unemployment) และการว่างงานแฝง (Underemployment) ที่ประชากรในวัยแรงงานจำนวนมากไม่สามารถหางานที่ต้องตรงกับการศึกษาของตน

3) กลุ่มผู้สูงอายุแม้จะมีอายุขัยเฉลี่ยสูงขึ้น แต่ประสบปัญหาความไม่มั่นคงในหลายมิติ

จากการพิจารณาลักษณะประชากรผู้สูงอายุในประเทศไทย พบว่า กลุ่มผู้สูงอายุยังคงประสบปัญหาความไม่มั่นคงทั้งในมิติด้านสังคม เศรษฐกิจ และสุขภาพ โดยจากผลกระทบของการเคลื่อนย้ายของแรงงานจากภาคเกษตรกรรมไปสู่ภาคอุตสาหกรรม ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงค่านิยมทางสังคมไทย ได้ส่งผลให้จากลักษณะครอบครัวของไทยเปลี่ยนแปลงจากครอบครัวขยายเป็นครอบครัวเดี่ยว และเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้จำนวนผู้สูงอายุที่อยู่คนเดียวได้เพิ่มสูงขึ้นอย่างมาก อีกทั้งเมื่อพิจารณาองค์ประกอบของข้อมูลดังกล่าวก็จะเห็นได้ว่า ผู้สูงอายุเพศหญิงที่อยู่คนเดียวมีจำนวนสูงกว่าผู้สูงอายุเพศชายที่อยู่คนเดียวค่อนข้างมาก

ภาพที่ 10 : จำนวนผู้สูงอายุที่อยู่คนเดียว จำแนกตามเพศ พ.ศ. 2537 - 2557

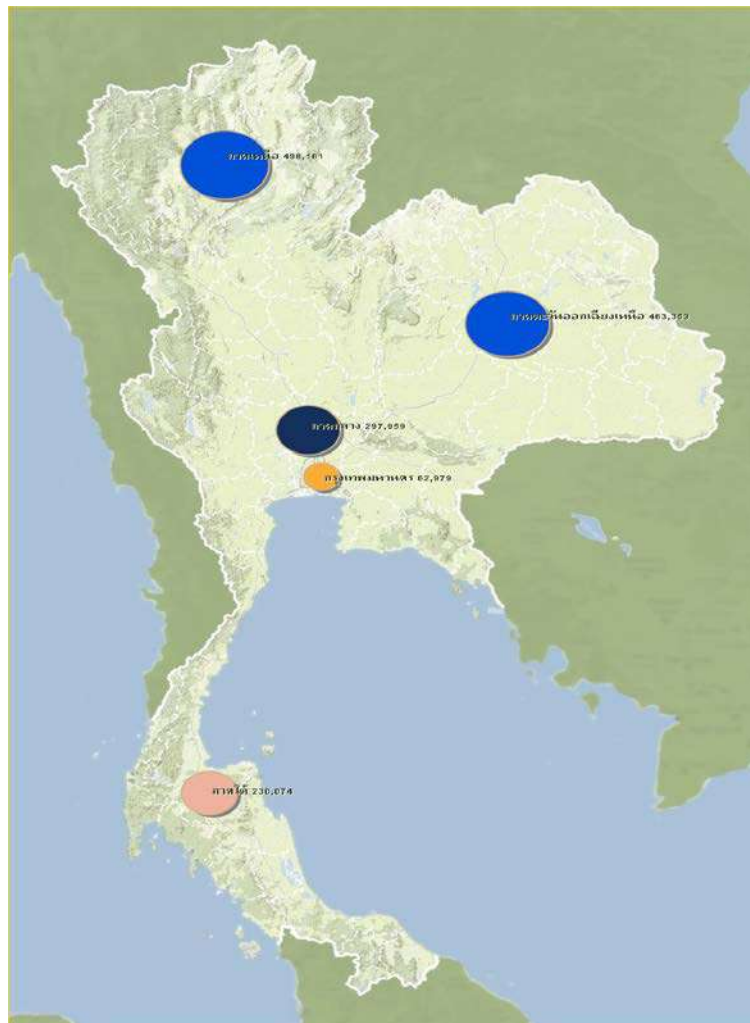
ที่มา : รายงานการสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย สำนักงานสถิติแห่งชาติ

จากการพิจารณามิติด้านการศึกษาของผู้สูงอายุ พบว่า ในปี 2557 จำนวนผู้สูงอายุที่ไม่สามารถอ่านหรือเขียนได้ยังคงมีอยู่เป็นจำนวนมาก โดยเมื่อพิจารณาการกระจายของจำนวนผู้สูงอายุที่ไม่สามารถอ่านหรือเขียนได้ดังกล่าวจะพบว่า มีมากที่สุดในเขตภาคเหนือ ตามด้วยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง ภาคใต้ และกรุงเทพมหานคร ตามลำดับ

สถิติดังกล่าวมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งกับการพัฒนาการเข้าถึงสิทธิของผู้สูงอายุในเรื่องต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านกระบวนการยุติธรรมและสาธารณสุข เนื่องจากตามปกติแล้วการสื่อสารข้อมูลเรื่องสิทธิต่างๆ มักใช้สื่อที่ต้องอาศัยทักษะเบื้องต้นในเรื่องการอ่านและเขียน อาทิ การแจ้งสิทธิของเหยื่อของอาชญากรรมที่มักมีเอกสารจำนวนมากและขั้นตอนซับซ้อน ซึ่งเป็นการยากที่เจ้าหน้าที่จะสามารถให้ข้อมูลโดยการบอกเล่าถ่ายทอดได้ทั้งหมด หรือการให้ใบสั่งยา หรือรายละเอียดในการใช้ยาที่คนไข้ต้องปฏิบัติตามซึ่งเป็นเรื่องในทางการแพทย์ที่สำคัญและอาจเป็นอันตรายได้หากคนไข้สูงอายุไม่สามารถอ่านเอกสารได้ การสื่อสารข้อมูลดังกล่าวไปสู่กลุ่มผู้สูงอายุที่ขาดทักษะที่จำเป็นดังกล่าวซึ่งยังคงมีอยู่เป็นจำนวนมาก จึงเป็นประเด็นท้าทายในเชิงสิทธิมนุษยชนประการหนึ่งที่ควรเร่งพัฒนาต่อไป

ภาพที่ 11 : จำนวนผู้สูงอายุที่อ่านไม่ออกและเขียนไม่ได้ พ.ศ. 2557

ที่มา : รายงานการสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย สำนักงานสถิติแห่งชาติ

เมื่อพิจารณามิติด้านสุขภาพของกลุ่มผู้สูงอายุ พบว่า แม้กฎหมายจะได้บัญญัติให้ประชากรไทยทุกคนมีสิทธิในการเข้าถึงหลักประกันสุขภาพขั้นพื้นฐานแล้วก็ตาม แต่จากการสำรวจสวัสดิการรักษายาบาลที่ผู้สูงอายุได้รับในระหว่างปี 2548 - 2558 พบว่า ในปี 2558 ซึ่งเป็นเวลากว่า 10 ปีที่ได้มีการจัดตั้งโครงการหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า ยังคงมีผู้สูงอายุกว่า 6 หมื่นคนจากผู้สูงอายุจำนวนประมาณ 10 ล้านคนที่ยังคงไม่มีสวัสดิการรักษายาบาลใด ๆ เป็นหลักประกัน ซึ่งสาเหตุสำคัญประการหนึ่งอาจมาจากการที่ผู้สูงอายุจำนวนหนึ่งไม่มีบัตรประชาชนจึงไม่สามารถระบุตัวตนเพื่อแสดงสิทธิได้

ตารางที่ 8 : ตารางสวัสดิการรักษายาบาลที่ผู้สูงอายุได้รับ ปี พ.ศ. 2548 - 2558

	2548	2549	2550	2556	2558
ประชากรสูงอายุ	6,391,822	6,801,975	7,004,457	9,417,616	10,330,314
ไม่มีสวัสดิการ			172,065	89,673	64,674
สวัสดิการข้าราชการ/ข้าราชการบำนาญ/รัฐวิสาหกิจ/หน่วยงานอิสระของรัฐ/องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	1,388,215	1,298,905	1,323,693	1,508,141	1,745,207
บัตรประกันสุขภาพ	4,784,035	5,297,033	5,390,293	7,665,862	8,383,725
สวัสดิการจัดโดยนายจ้าง	3,900	14,365	823	10,409	8,159
ประกันสังคม/กองทุนเงินทดแทน	68,582	61,986	66,928	167,032	201,608
ประกันสุขภาพบริษัทประกัน	85,803	87,799	19,277	249,891	515,069
อื่น ๆ	61,287	41,887	31,380	51,041	106,650
ไม่ทราบ				15,797	6,413

ที่มา : การสำรวจอนามัยและสวัสดิการสำนักงานสถิติแห่งชาติ

ข้อสังเกตที่สำคัญอีกประการหนึ่งได้แก่ การที่ผู้สูงอายุส่วนใหญ่หรือประมาณร้อยละ 80 ของผู้มีสวัสดิการรักษายาบาลเป็นผู้ที่อยู่ภายใต้ระบบหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า ซึ่งนับเป็นประเด็นท้าทายในเชิงการคลังอีกประการหนึ่งว่ารัฐจะจัดสรรงบประมาณให้กับระบบหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้าในสถานการณ์ที่ประเทศกำลังเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างเต็มตัวได้อย่างไร ทั้งนี้ จากการศึกษาของสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (2550) เกี่ยวกับฉากทัศน์ (Scenarios) ของรายจ่ายสวัสดิการสังคมทางด้านสุขภาพในรูปแบบต่าง ๆ พบว่า ประเทศไทยจะต้องมีการขยายตัวทางเศรษฐกิจให้ได้ถึงร้อยละ 4 ต่อปี จึงจะทำให้รายจ่ายสวัสดิการสังคมทางด้านสุขภาพของประเทศต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติ (GDP) อยู่ในระดับที่เสถียร

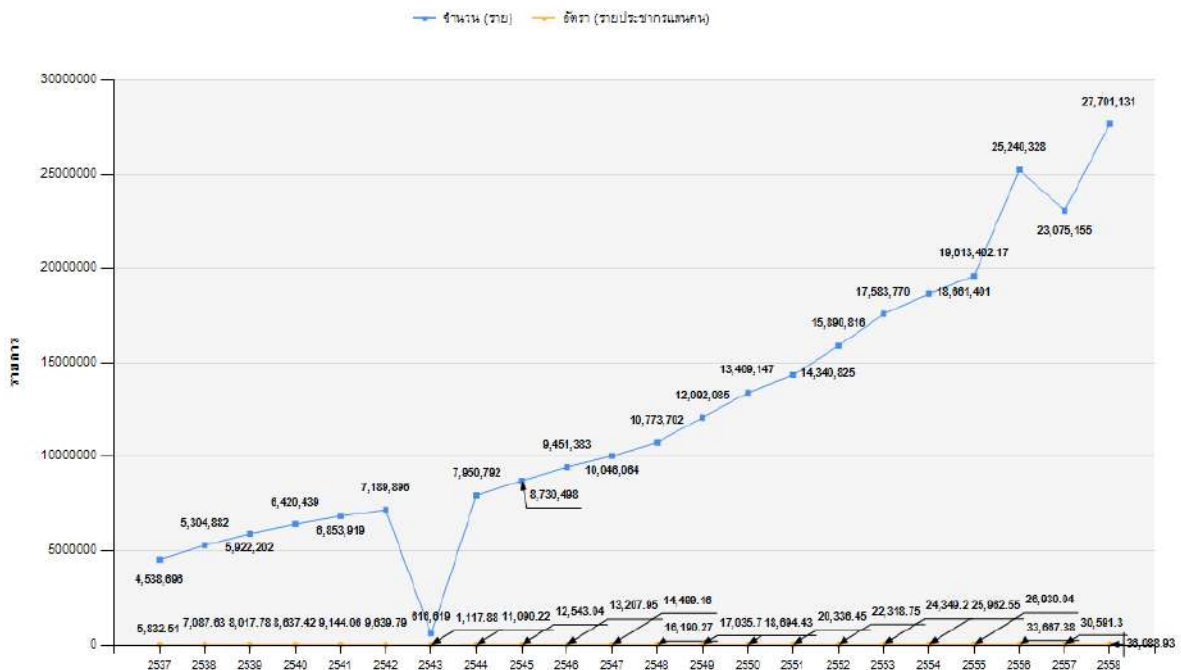

(2) สถานการณ์ด้านสุขภาพ

สุขภาพและสุขภาพที่ดีเป็นเป้าหมายการพัฒนาที่สำคัญไม่เพียงแต่ในระดับประเทศเท่านั้น หากยังนับเป็นหนึ่งในเป้าหมาย 17 เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติ ทั้งนี้ ในระยะเวลาหลายทศวรรษที่ผ่านมา การพัฒนาประเทศไทยในด้านสาธารณสุขได้เป็นไปอย่างก้าวไกล โดยประสบความสำเร็จเป็นอย่างสูงในการเพิ่มอายุคาดหมายเฉลี่ย (Life expectancy) ของประชากร การลดการระบาดและการตายจากโรคเอดส์ ตลอดจนการลดอัตราการเจ็บป่วยและการเสียชีวิตของทารกและมารดา อย่างไรก็ตาม ยังคงมีมิติและประเด็นท้าทายที่เกี่ยวข้องกับสิทธิมนุษยชนในด้านสุขภาพอีกหลายประการที่รัฐควรเร่งพัฒนาและเฝ้าระวัง คือ

(2.1) อัตราการเจ็บป่วยด้วยโรคไม่ติดต่อสำคัญเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง จากการพิจารณาจำนวนและอัตราการเจ็บป่วยด้วยโรคไม่ติดต่อสำคัญ เช่น โรคเบาหวาน ความดันโลหิตสูง โรคหัวใจ เป็นต้น ในระหว่างปี พ.ศ. 2537 - 2558 พบว่ามีการเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยในปีล่าสุดของการสำรวจคือ ในปี 2558 นั้นมีมากถึงกว่า 27 ล้านรายการ คิดเป็นสัดส่วนประมาณ 3 หมื่นรายการต่อประชากรหนึ่งแสนคน อัตราการเจ็บป่วยที่สูงเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องดังกล่าวแม้จะเป็นปัญหาในเชิงสุขภาพที่อาจเสมือนว่าไม่มีความเกี่ยวข้องกับประเด็นสิทธิมนุษยชนด้านสุขภาพโดยตรงก็ตาม แต่ก็ชี้ให้เห็นถึงปัญหาการขาดแคลนงบประมาณด้านสาธารณสุขซึ่งอาจเกิดขึ้นได้ในอนาคต ซึ่งย่อมมีความเกี่ยวพันกับความสามารถทางการคลังของรัฐว่าในอนาคตนั้นรัฐมีงบประมาณเพียงพอที่จะจัดสรรให้กับสวัสดิการด้านสุขภาพตามสิทธิพึงมีพึงได้ดังที่ระบุไว้หรือไม่

ภาพที่ 12 : จำนวนและอัตราการเจ็บป่วยด้วยโรคไม่ติดต่อที่สำคัญ พ.ศ. 2537 - 2558

ที่มา : สถิติสาธารณสุข สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ กระทรวงสาธารณสุข

การเพิ่มขึ้นของจำนวนและอัตราการเจ็บป่วยด้วยโรคไม่ติดต่อที่สำคัญข้างต้น ยังชี้ให้เห็นประเด็นที่สำคัญอีกประการหนึ่งว่า สาเหตุของโรคไม่ติดต่อที่สำคัญดังกล่าวส่วนหนึ่งนั้นเป็นผลมาจาก พฤติกรรมของผู้ป่วยเอง อาทิ พฤติกรรมการบริโภคอาหารที่เป็นผลเสียต่อสุขภาพ การดื่มสุรา และการสูบบุหรี่ เป็นต้น จึงควรปลูกฝังจิตสำนึกของสาธารณสุขให้ตระหนักว่า การเข้าถึงสิทธิในการรับบริการสุขภาพจะต้องควบคู่ไปกับหน้าที่ในการดูแลสุขภาพของตนเองด้วยเพื่อลดภาระของรัฐในการจัดสรรสวัสดิการสังคม และพัฒนาให้ระบบสวัสดิการสังคมในด้านต่าง ๆ มีความยั่งยืน

(2.2) ความเหลื่อมล้ำระหว่างสิทธิของระบบประกันสุขภาพแต่ละระบบยังเป็นปัญหาสำคัญ ในปัจจุบันแม้กฎหมายจะได้ระบุให้ประชาชนไทยทุกคนมีสิทธิได้รับสวัสดิการสุขภาพขั้นพื้นฐาน แต่ยังคงมีความเหลื่อมล้ำสูงระหว่างสวัสดิการแต่ละระบบ ทั้งในเรื่องสิทธิประโยชน์ (Benefit) ที่ได้รับ และการสมทบเข้ากองทุน (Contribution) โดยเมื่อเปรียบเทียบสิทธิประโยชน์ที่ได้รับแล้ว ผู้ที่อยู่ในระบบสวัสดิการข้าราชการ และรัฐวิสาหกิจจะเป็นผู้ได้รับสิทธิประโยชน์สูงสุดและมีความครอบคลุมกลุ่มโรคมามากที่สุด ตามด้วยผู้อยู่ในระบบประกันสุขภาพถ้วนหน้าที่มีในระยะเวลาเริ่มแรกสิทธิประโยชน์ที่ได้รับจะค่อนข้างจำกัด แต่ก็ได้มีการพัฒนาและขยายกลุ่มโรคที่ครอบคลุมในชุดสิทธิประโยชน์เรื่อยๆ ทุกปี และระบบประกันสังคม ที่มีความครอบคลุมค่อนข้างน้อย เนื่องจากเป็นเพียงระบบเดียวที่มีการบริหารจัดการทางการเงินการคลังที่แยกเป็นการเฉพาะ และเบิกจ่ายจากกองทุนประกันสังคมโดยไม่เป็นภาระงบประมาณแผ่นดิน

ตารางที่ 9 ตารางเปรียบเทียบสิทธิประโยชน์และการสมทบเข้าร่วมกองทุนของระบบประกันสุขภาพทั้ง 3 ระบบ

	สิทธิประโยชน์	การสมทบ	แหล่งเงิน
สวัสดิการข้าราชการและรัฐวิสาหกิจ	ครอบคลุมมากที่สุด	สมทบในรูปส่วนต่างของเงินเดือนภาครัฐและเอกชน	งบประมาณ
หลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า	ครอบคลุมค่อนข้างมาก	ไม่ต้องสมทบ	งบประมาณ
ระบบประกันสังคม	ครอบคลุมน้อยที่สุด	สมทบเข้ากองทุนทุกเดือน	กองทุนประกันสังคม

อย่างไรก็ตาม เมื่อเปรียบเทียบรูปแบบและจำนวนการสมทบเข้ากองทุนแล้ว ผู้ที่อยู่ในระบบประกันสังคมกลับเป็นระบบเดียวที่ถูกบังคับให้ต้องสมทบจ่ายเข้ากองทุนเป็นประจำทุกเดือน โดยรูปแบบการสมทบเข้ากองทุนของกลุ่มข้าราชการและพนักงานรัฐวิสาหกิจจะอยู่ในรูปของส่วนต่างของเงินเดือนระหว่างภาครัฐและเอกชนที่ยังคงมีความเหลื่อมล้ำอยู่บ้าง สวัสดิการการรักษาพยาบาลที่ให้แก่ข้าราชการและพนักงานรัฐวิสาหกิจที่มีความครอบคลุมมากกว่าผู้อยู่ในระบบอื่นจึงอาจกล่าวได้ว่าเป็นสิ่งที่ชดเชยให้กับส่วนต่างของเงินเดือนดังกล่าว อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาการสมทบของผู้ได้รับประโยชน์ที่อยู่ในระบบประกันสุขภาพถ้วนหน้าแล้ว จะเห็นได้ว่า มีความแตกต่างกันอย่างชัดเจน กล่าวคือ ผู้ที่อยู่ภายใต้ระบบประกันสุขภาพถ้วนหน้าซึ่งได้รับผลประโยชน์มากกว่า กลับไม่ต้องจ่ายเงินสมทบรายเดือนเข้าสู่กองทุน ต่างจากผู้ที่อยู่ภายใต้ระบบประกันสังคม ซึ่งได้รับผลประโยชน์น้อยกว่าที่ต้องจ่ายเงินสมทบเข้ากองทุนทุกเดือน

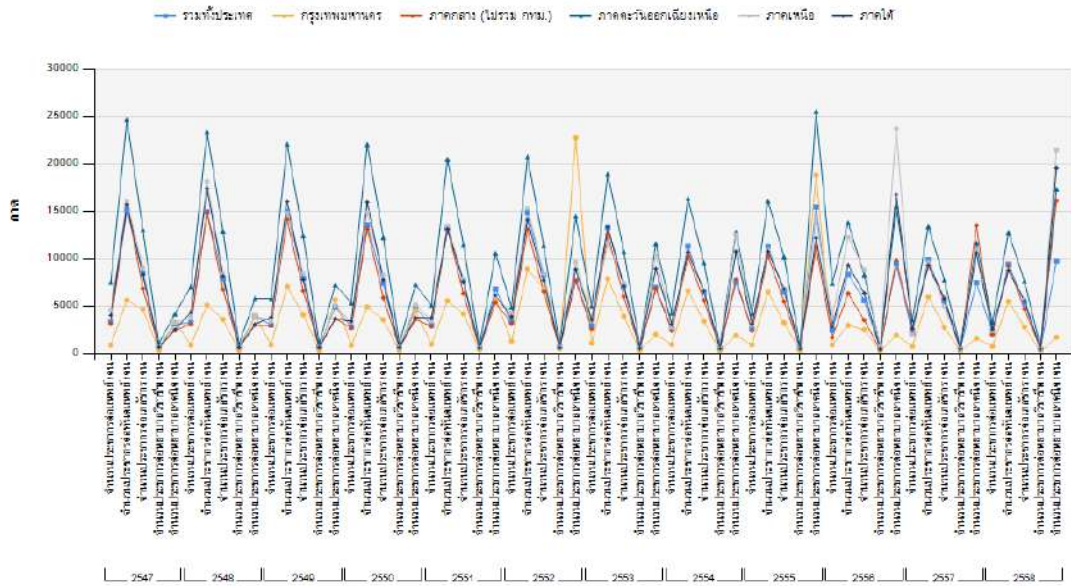
ในประเด็นเรื่องความไม่เสมอภาค และความเหลื่อมล้ำระหว่างสิทธิของกลุ่มผู้อยู่ภายใต้ระบบประกันสุขภาพถ้วนหน้าและระบบประกันสังคมนั้น มักมีการตั้งข้อสังเกตว่า กลุ่มผู้อยู่ภายใต้ระบบประกันสุขภาพถ้วนหน้า ต่างก็สมทบเข้ากองทุนในทางอ้อม คือ ในรูปของภาษีที่จ่ายเข้ารัฐเพื่อให้รัฐนำมาจัดสรรเป็นงบประมาณเพื่อหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้าอีกต่อหนึ่ง นอกจากนี้ ยังมีการตั้งข้อสังเกตอีกว่า การจัดสรรงบประมาณให้กับระบบประกันสุขภาพถ้วนหน้าโดยไม่บังคับให้มีการจ่ายสมทบนั้น ก็เป็นไปตามหลักความเป็นธรรมที่ว่า ผู้อยู่ภายใต้ระบบประกันสุขภาพถ้วนหน้ามักเป็นผู้มีรายได้น้อยกว่ากลุ่มอื่น ซึ่งในประเด็นทั้ง 2 ข้อนี้มีผู้วิจัยมีข้อสังเกตดังนี้

1) การสมทบในรูปของภาษี แม้การที่ผู้อยู่ภายใต้ระบบหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้าจะสมทบเข้าเงินงบประมาณแผ่นดินในรูปของภาษี แต่โดยที่ประชาชนทุกคนต่างก็จ่ายภาษี การที่ผู้เอาประกันที่อยู่ภายใต้ระบบประกันสังคมร่วมจ่ายภาษี พร้อมกับการจ่ายสมทบเข้ากองทุนประกันสังคม จึงนับเป็นการจ่ายภาษีซ้ำซ้อน กล่าวคือ ต้องจ่ายสองส่วนทั้งในรูปของภาษี และเงินสมทบ เพื่อให้ได้รับประโยชน์จากกองทุน ผิดกับระบบประกันสุขภาพถ้วนหน้าที่ต้องสมทบในรูปของภาษีเท่านั้น นอกจากนั้น โดยทั่วไปแล้วรัฐมักจัดเก็บภาษีรายได้จากผู้มีรายได้แน่นอนที่อยู่ในระบบ เช่น ผู้มีเงินเดือนประจำ ที่มีแหล่งรายได้ที่ชัดเจนและแน่นอน แต่มักไม่สามารถจัดเก็บได้จากกลุ่มผู้มีรายได้แน่นอนที่มักแฝงอยู่ในเศรษฐกิจนอกระบบต่างๆ เมื่อพิจารณาภาระภาษี (Tax incidence) ที่เกิดขึ้นแล้วจึงอาจเป็นไปได้ว่า กลุ่มผู้อยู่ภายใต้ระบบประกันสังคมกลับต้องจ่ายภาษีเพื่อเกื้อหนุนระบบประกันสุขภาพอื่นๆ ในอัตราที่สูงกว่า เป็นจำนวนและอัตราที่สูงกว่ากลุ่มผู้เอาประกันในระบบอื่น ๆ อีกด้วย

2) ลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคมของผู้เอาประกันในระบบต่าง ๆ ระบบประกันสุขภาพถ้วนหน้าถือเป็นสวัสดิการด้านสุขภาพที่กว้างขวางที่สุดของประชาชนชาวไทย กล่าวคือ ประชาชนชาวไทยทุกคนที่ไม่ได้อยู่ภายใต้ระบบสวัสดิการข้าราชการและรัฐวิสาหกิจ หรือระบบประกันสังคม ก็จะมีสิทธิในระบบหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้าโดยทันที ดังนี้ ลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคมของผู้เอาประกันในระบบหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้าจึงมีความหลากหลายสูง ประกอบด้วย กลุ่มบุคคลที่มีฐานะทางเศรษฐกิจในระดับล่างสุด จนถึงระบบบนสุดในสังคม ด้วยลักษณะดังกล่าวนี้ เมื่อเปรียบเทียบฐานะของกลุ่มผู้มีรายได้น้อยจากสองระบบ คือ กลุ่มผู้ที่อยู่ในเศรษฐกิจนอกระบบที่อยู่ภายใต้ระบบหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า และกลุ่มผู้ที่อยู่ในเศรษฐกิจในระบบที่อยู่ภายใต้ระบบประกันสังคม จึงเห็นความเหลื่อมล้ำได้อย่างชัดเจนว่า ผู้มีรายได้น้อยที่อยู่ภายใต้ระบบหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้าจะได้รับสิทธิประโยชน์สูงกว่า แม้จะร่วมสมทบน้อยกว่าหรือไม่ต้องสมทบเลยก็ตาม

(2.3) ความเหลื่อมล้ำของการเข้าถึงทรัพยากรสาธารณสุข ในปัจจุบันความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงทรัพยากรสาธารณสุขยังคงมีอยู่ค่อนข้างมากในระดับพื้นที่ โดยเฉพาะพิจารณาการกระจายของประชากรต่อบุคลากรทางการแพทย์ คือ แพทย์ ทันตแพทย์ เภสัชกร พยาบาลวิชาชีพ และพยาบาลเทคนิคนั้น จะเห็นได้ว่า แม้ความเหลื่อมล้ำโดยรวมในระดับประเทศจะลดลงเรื่อยๆ แต่กรุงเทพมหานครก็ยังคงเป็นพื้นที่ที่เข้าถึงทรัพยากรสาธารณสุขได้มากที่สุด เมื่อเทียบกับพื้นที่ส่วนภูมิภาคต่างๆ ทั้งภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉยงเหนือ และภาคใต้

ภาพที่ 13 : จำนวนประชากรต่อบุคลากรทางการแพทย์ 1 คน จำแนกรายภาค ปี พ.ศ. 2547 - 2558

ที่มา : รายงานทรัพยากรสาธารณสุข สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ กระทรวงสาธารณสุข

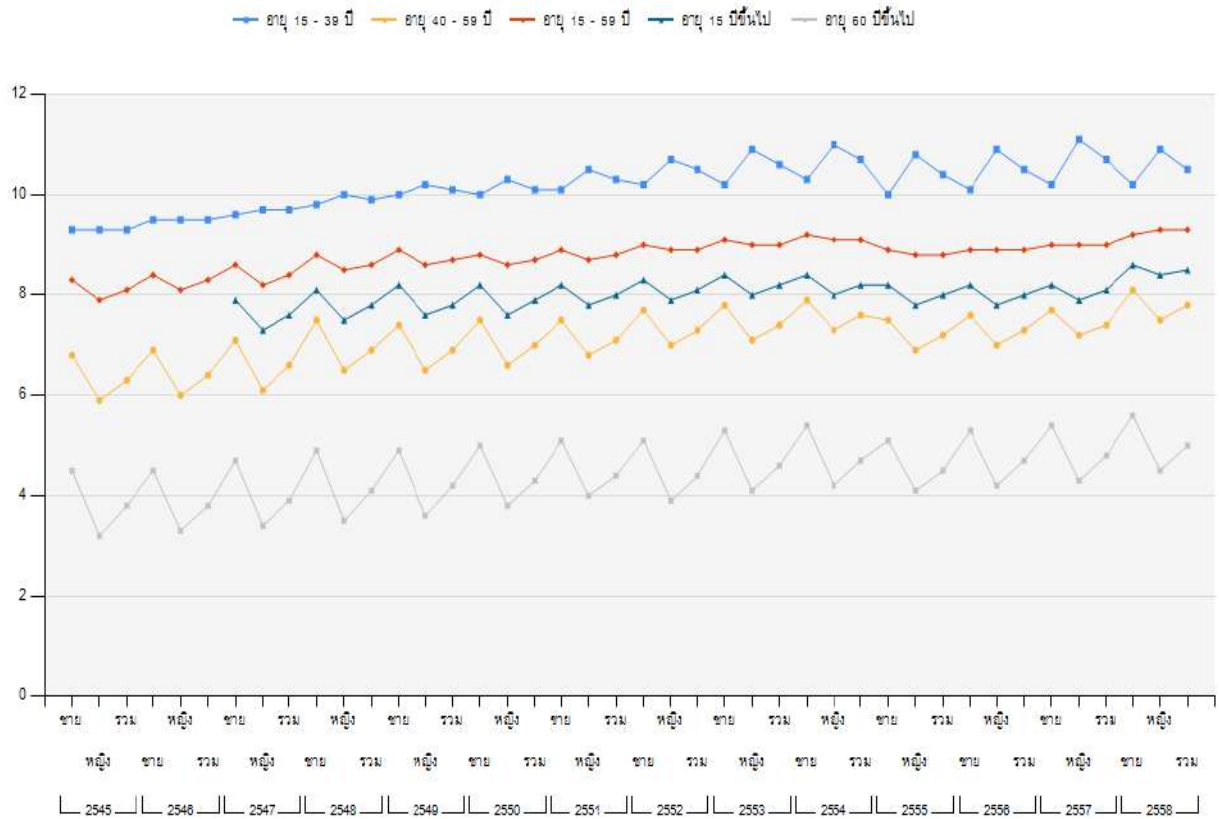
(3) สถานการณ์ด้านการศึกษา

การศึกษาเป็นปัจจัยที่สำคัญที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาประเทศในระยะยาว โดยเมื่อพิจารณาถึงสิทธิในการเข้าถึงการศึกษาของประชาชนนั้น จำเป็นจะต้องพิจารณาการศึกษาทั้งในมิติทางด้านปริมาณ เช่น ปีการศึกษาเฉลี่ยที่ได้รับของแต่ละกลุ่มอายุ ควบคู่ไปกับมิติทางด้านคุณภาพ เช่น การได้รับการศึกษาที่เหมาะสม สอดคล้องกับความต้องการและความจำเป็นของแต่ละช่วงกลุ่มอายุ

(3.1) การศึกษาเฉลี่ย เมื่อพิจารณามิติทางด้านปริมาณ คือ จำนวนปีการศึกษาเฉลี่ยที่ได้รับ จำแนกตามแต่ละช่วงกลุ่มอายุ และเพศ จะเห็นได้ว่า กลุ่มผู้มีอายุน้อย คือ กลุ่มผู้อยู่ในช่วงอายุ 15 – 39 ปี เป็นกลุ่มที่ได้รับการศึกษาเฉลี่ยสูงที่สุด และเพิ่มขึ้นจากที่ระดับต่ำกว่า 10 ปี ในปี 2549 จนถึงเกือบ 12 ปี ในปี พ.ศ. 2558 และกลุ่มผู้ในช่วงอายุ 60 ปีขึ้นไป เป็นกลุ่มที่ได้รับการศึกษาเฉลี่ยต่ำที่สุด อยู่ที่ระดับประมาณ 4 ปี ในปี พ.ศ. 2549 จนถึงประมาณ 5 ปี ในปี พ.ศ. 2558 โดยลักษณะดังกล่าวสอดคล้องกับการศึกษาภาคบังคับที่เพิ่มขึ้นจากระดับประถมศึกษามาเป็นระดับมัธยมศึกษาในปัจจุบัน

ภาพที่ 14 : จำนวนปีการศึกษาเฉลี่ยของประชากร จำแนกตามกลุ่มอายุและเพศ ปีการศึกษา 2545 - 2558

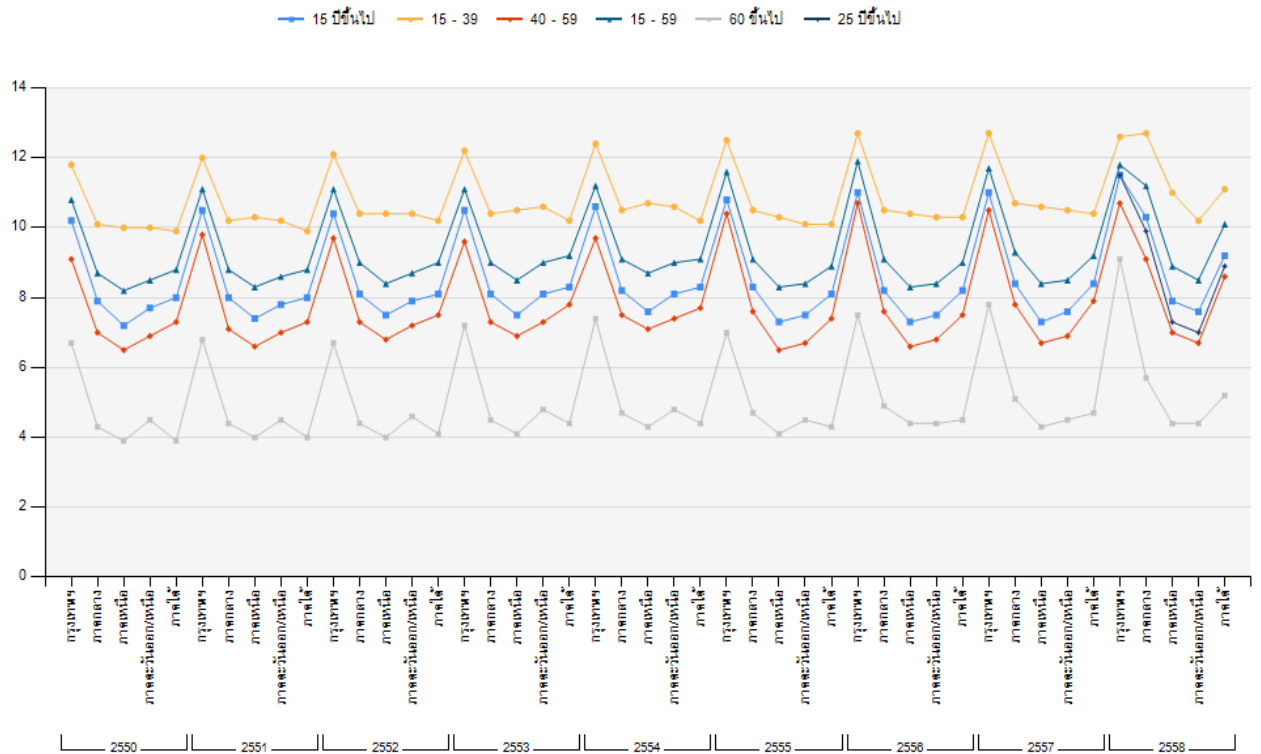
ที่มา : สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา คำนวณจากข้อมูลตัวอย่างของการสำรวจภาวะการทำงานของประชากรทั่วราชอาณาจักร รอบที่ 3 สำรวจโดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ

ทั้งนี้ ลักษณะที่น่าสนใจอีกประการหนึ่งคือ ความสัมพันธ์ของเพศและปีการศึกษาที่ได้รับ โดยเมื่อพิจารณากลุ่มผู้สูงอายุ จะเห็นได้ว่าเพศชายมีการศึกษาโดยเฉลี่ยสูงกว่าเพศหญิง แต่เมื่อพิจารณากลุ่มที่มีอายุน้อย เพศหญิงจะมีการศึกษาโดยเฉลี่ยสูงกว่าเพศชาย

จากการพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างปีการศึกษาและภูมิภาค จะเห็นได้ว่า ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษายังคงมีอยู่ชัดเจนระหว่างภูมิภาคและเป็นความเหลื่อมล้ำที่เกิดขึ้นในทุกกลุ่มอายุ โดยแม้ระดับการศึกษาเฉลี่ยของแต่ละกลุ่มในช่วงปี 2550 - 2558 จะไม่เปลี่ยนแปลงมากนัก แต่ประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครก็ยังเป็นกลุ่มที่ได้รับการศึกษาเฉลี่ยสูงสุดกว่าประชาชนในเขตอื่นๆ โดยเมื่อพิจารณาระดับการศึกษาเฉลี่ยในปีปัจจุบันคือ 2558 แล้วนั้น จะเห็นได้ว่ากลุ่มผู้ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปในเขตกรุงเทพมหานครมีการศึกษาเฉลี่ยประมาณ 9 ปี สูงกว่าผู้อยู่ในช่วงกลุ่มอายุเดียวกันที่อาศัยอยู่ในภูมิภาคอื่นๆ ที่มีการศึกษาเฉลี่ยต่ำกว่า 6 ปี และเมื่อพิจารณากลุ่มวัยแรงงานที่มีอายุอยู่ระหว่าง 15-39 ปี ผู้อาศัยในเขตกรุงเทพมหานครจะมีการศึกษาเฉลี่ยสูงถึงกว่า 12 ปี สูงกว่าผู้อาศัยในเขตอื่นที่มีการศึกษาเฉลี่ยต่ำกว่า 11 ปี

ภาพที่ 15 : จำนวนปีการศึกษาเฉลี่ยของประชากร จำแนกตามกลุ่มอายุและภูมิภาค ปีการศึกษา 2550 - 2558

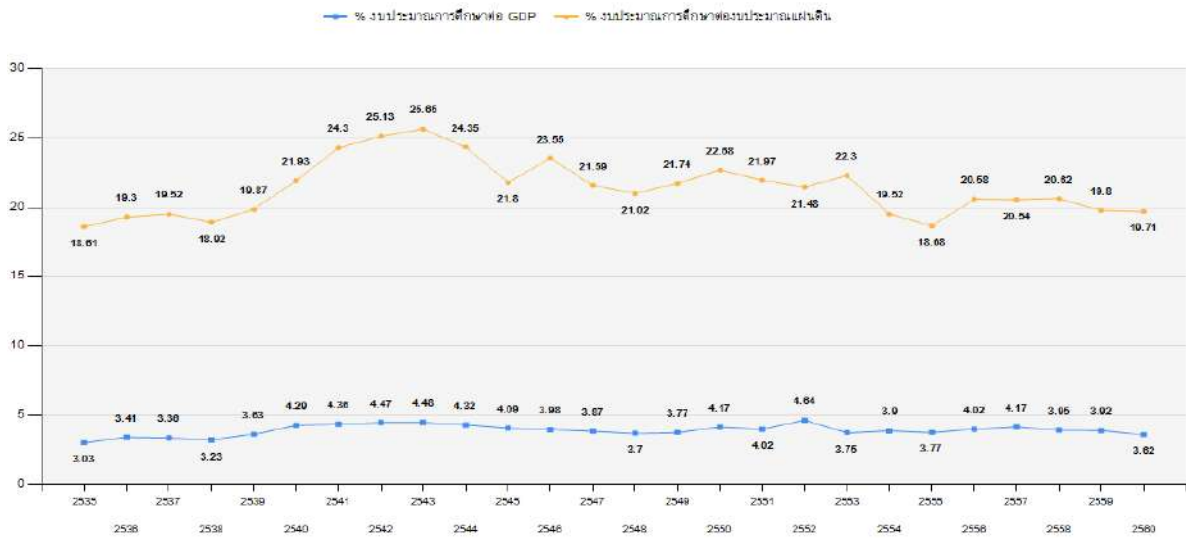

ที่มา : สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา คำนวณจากข้อมูลตัวอย่างของการสำรวจภาวะการทำงานของประชากรทั่วราชอาณาจักร รอบที่ 3 สำรวจโดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ

(3.2) งบประมาณด้านการศึกษา ประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งที่ใช้งบประมาณส่วนใหญ่มากกับการศึกษา โดยมีงบประมาณการศึกษาสูงถึงกว่าร้อยละ 20 ของงบประมาณทั้งหมด อย่างไรก็ตาม การวัดผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาในหลายด้านได้ชี้ให้เห็นว่า งบประมาณที่ได้ลงไปกับการศึกษาจำนวนมาก ยังคงไม่ก่อให้เกิดประสิทธิผลและประสิทธิภาพในการลงทุนทางการศึกษาเท่าที่ควร ผลการศึกษา โดยจากการจัดอันดับผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของนักเรียนไทยเทียบกับนักเรียนจากประเทศอื่นๆ ทั่วโลก พบว่า นักเรียนไทยอยู่ในอันดับที่ต่ำกว่านักเรียนจากสิงคโปร์ ญี่ปุ่น มาเลเซีย และอินโดนีเซีย และจากการศึกษาของ Baxter et al. (2016) พบว่า ประเด็นท้าทายทางการศึกษาด้านศึกษาที่ประเทศไทยควรพัฒนาโดยเร่งด่วน ได้แก่ การเปลี่ยนระบบการศึกษาที่เน้นให้นักเรียนเป็นศูนย์กลาง การมุ่งการสอนที่เน้นความคิดเชิงสร้างสรรค์ การพัฒนาความรู้ด้านภาษาอังกฤษ การพัฒนาความรู้ด้านอาชีวศึกษา การพัฒนาการเรียนรู้ตลอดชีวิต และการพัฒนาหลักสูตรที่สอดคล้องกับความต้องการของนายจ้าง

ภาพที่ 16 : รูปงบประมาณรายจ่ายด้านการศึกษาต่อ GDP และงบประมาณด้านการศึกษาต่องบประมาณแผ่นดิน พ.ศ. 2535 - 2558

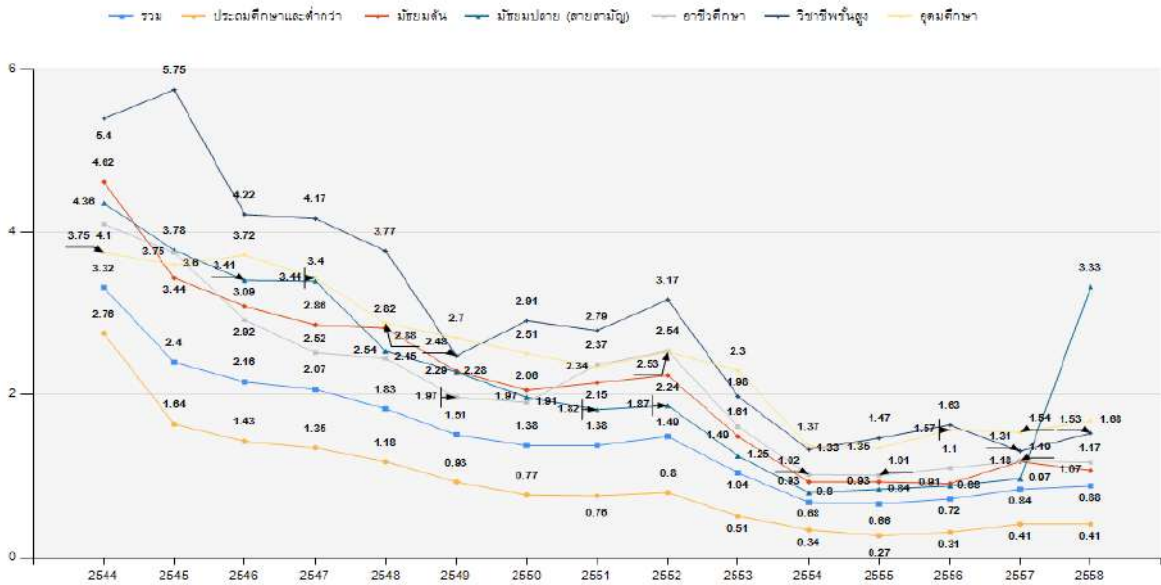
ที่มา : 1. งบประมาณโดยสังเขป ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2535 - 2560 สำนักงบประมาณ
2. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

(3.3) อัตราการว่างงานของผู้สำเร็จการศึกษา อัตราการว่างงานของผู้สำเร็จการศึกษเป็นดัชนี

ที่สำคัญที่สะท้อนความสอดคล้องกับเนื้อหาหลักสูตรที่ผู้ศึกษาได้รับในสถานศึกษา และความต้องการของนายจ้าง และตลาดแรงงาน โดยเมื่อพิจารณาอัตราการว่างงานของผู้สำเร็จการศึกษาในทุกระดับ จะเห็นได้ว่าการลดลงอย่างต่อเนื่องในระหว่างปี 2544 จนกระทั่งในปี 2558 โดยกลุ่มผู้สำเร็จวิชาชีพพิเศษเป็นกลุ่มที่มีอัตราการว่างงานสูงที่สุดเมื่อเทียบกับกลุ่มอื่นๆ และประถมศึกษาหรือต่ำกว่าเป็นกลุ่มที่มีอัตราการว่างงานต่ำสุด อย่างไรก็ตาม เป็นที่น่าสังเกตว่า ในช่วงปีปัจจุบัน กลุ่มผู้สำเร็จชั้นอุดมศึกษากลับเป็นกลุ่มที่มีอัตราการว่างงานสูงมาก ถึงร้อยละ 1.7 ในปี พ.ศ. 2558 นอกจากนี้ ยังมีภาวะการว่างงานแฝง (Underemployment) ในกลุ่มผู้สำเร็จระดับอุดมศึกษาค่อนข้างมาก ซึ่งประกอบด้วยกลุ่มผู้สำเร็จการศึกษาที่ทำงานในสายงานที่ไม่ตรงกับความรู้ที่ได้ศึกษามา หรือในระดับที่ต่ำกว่าที่ได้ศึกษามา เป็นต้น ซึ่งสถานการณ์ดังกล่าวเป็นเครื่องสะท้อนให้เห็นปัญหาการพัฒนาการศึกษาที่เน้นในเชิงปริมาณ เช่น ค่านิยมที่ว่าจะต้องจบการศึกษาในระดับมหาวิทยาลัย โดยไม่คำนึงถึงความรู้ที่ได้ศึกษาว่าสอดคล้องกับทักษะหรือความถนัดของตน หรือความต้องการของนายจ้างในตลาดงานหรือไม่

ภาพที่ 17 : อัตราการว่างงานตามระดับการศึกษา ทศวรรษอาณาจักร พ.ศ. 2544 - 2558

ที่มา : การสำรวจภาวะการทำงานของประชากร สำนักงานสถิติแห่งชาติ

หมายเหตุ : 1. เป็นค่าเฉลี่ยของการสำรวจภาวะการทำงานของประชากร 4 ไตรมาส

ประถมศึกษาและต่ำกว่า = ไม่มีการศึกษา ต่ำกว่าประถม ประถม การศึกษาอื่น ๆ ไม่ทราบ การศึกษาอาชีวศึกษา = มัธยมศึกษาตอนปลาย สายอาชีวศึกษาวิชาชีพชั้นสูง = สูงกว่ามัธยมศึกษา (อนุปริญญา) สายสามัญ สายอาชีวศึกษา สายวิชาการศึกษาอุดมศึกษา = ปริญญาตรีและสูงกว่า

2. ปี พ.ศ. 2547 สำนักบริหารการทะเบียน ได้มีการปรับปรุงข้อมูลตัดข้อมูลในส่วนที่ซ้ำซ้อนออกไป จึงทำให้ประชากรลดลงจากปี พ.ศ. 2546 อัตราการว่างงานตามระดับการศึกษา ทศวรรษอาณาจักร ปี พ.ศ. 2544 - 2558

(4) สถานการณ์ด้านผู้ต้องขัง

ตารางที่ 10 สถิตินักโทษ พ.ศ. 2559 - 2561 ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศ กรมราชทัณฑ์

ประเภทความผิด	2559		2560		2561	
	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง
ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์	23,918	2,832	19,830	2,757	22,130	3,871
พ.ร.บ.ยาเสพติดและสารระเหย	153,537	30,819	145,598	26,737	175,630	30,093
ความผิดต่อชีวิต	16,105	697	13,097	487	15,567	485
ความผิดต่อร่างกาย	4,705	289	4,770	183	1,929	73
ความผิดเกี่ยวกับเพศ	7,743	389	7,856	339	8,308	317
ภัยอันตรายต่อประชาชน	652	55	441	31	46	2
อื่นๆ (เช่น พ.ร.บ. ป่าไม้ การพนัน	20,699	2,339	9,788	1,473	20,909	2,830
อาวุธปืน พ.ร.บ. คนเข้าเมือง ลหุโทษ)						
รวม	227,359	37,420	201,380	32,007	244,519	37,671

ที่มา : สถิตินักโทษ พ.ศ. 2559 - 2561 ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศ กรมราชทัณฑ์

สถานการณ์จำนวนผู้ถูกคุมขัง

จากการวิเคราะห์สถิติผู้ถูกคุมขังระหว่างปี 2559 - 2561 แยกตามประเภทคดีจะพบว่า ผู้ถูกคุมขังในประเทศไทยมีจำนวนสูงมาก โดยเมื่อพิจารณาจำนวนผู้ถูกคุมขังทั้งหมดในปี 2561 ซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้นเกือบสามแสนคนนั้นคิดเป็นสัดส่วนที่สูงถึงเกือบ 500 คน ต่อประชากรหนึ่งแสนคน สูงกว่าประเทศลาวที่มีสัดส่วนนักโทษ 119 ต่อประชากรแสนคน ประเทศกัมพูชาที่มีสัดส่วนนักโทษ 176 ต่อประชากรแสนคน ประเทศเมียนมาร์ที่มีสัดส่วนนักโทษ 145 ต่อประชากรแสนคน ประเทศมาเลเซียที่มีสัดส่วนนักโทษ 177 ต่อประชากรแสนคน ประเทศอินโดนีเซียที่มีสัดส่วนนักโทษ 93 ต่อประชากรแสนคน ประเทศสิงคโปร์ที่มีสัดส่วนนักโทษ 201 ต่อประชากรแสนคน และประเทศเวียดนามที่มีสัดส่วนนักโทษ 137 ต่อประชากรแสนคน (World Prison Brief, 2017) ทั้งนี้ จำนวนนักโทษของประเทศไทยยังมีแนวโน้มว่าจะเพิ่มสูงขึ้นเรื่อยๆ โดยถึงแม้ว่าจำนวนนักโทษในปี 2560 จะลดน้อยลงกว่าในปีอื่นๆ ในช่วงเวลาเดียวกัน สาเหตุของการลดลงก็อาจเป็นเพราะการที่นักโทษชั้นดีจำนวนหนึ่งได้รับพระราชทานอภัยโทษในปีนั้นเท่านั้น ไม่ใช่เพราะการลดจำนวนของนักโทษเข้าใหม่แต่อย่างใด การเพิ่มขึ้นของปริมาณนักโทษของประเทศไทยจำนวนมากดังกล่าว อาจส่งผลกระทบต่อสิทธิมนุษยชนของกลุ่มผู้ถูกคุมขังได้หลายประการ คือ

(1) จำนวนผู้ถูกคุมขังเป็นจำนวนมากส่งผลให้เกิดปัญหาการจัดสรรสวัสดิการที่กลุ่มผู้ถูกคุมขังพึงได้รับไม่เพียงพอ อาทิ ปัญหาอาหารที่ได้รับจัดสรรจากงบประมาณของรัฐบาลที่ไม่เพียงพอกับความต้องการสารอาหารพื้นฐานในแต่ละวันของนักโทษ ปัญหาการต้องอยู่อาศัยในที่คุมขังที่มีสภาพแออัด ยัดเยียด ตลอดจนปัญหาการขาดผู้คุมที่ได้สัดส่วนกับจำนวนนักโทษที่เพียงพอในการดูแลป้องกันและเฝ้าระวังการกระทำความรุนแรงต่างๆ ส่งผลให้ผู้ถูกคุมขังบางส่วนถูกทำร้าย คุกคาม และละเมิดสิทธิในรูปแบบต่างๆ ทั้งนี้ แนวทางแก้ปัญหาดังกล่าวโดยการจัดสรรงบประมาณเพิ่มขึ้นให้ได้สัดส่วนกับจำนวนผู้ถูกคุมขัง ยังคงไม่ใช่แนวทางแก้ปัญหาที่มีประสิทธิภาพ เนื่องจากงบประมาณที่เพิ่มขึ้นดังกล่าวย่อมหมายถึงภาระภาษีของประชาชนที่เพิ่มขึ้น ตลอดจนเป็นการเพิ่มค่าเสียโอกาสของการใช้งบประมาณที่สามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในด้านต่างๆ ได้อีกมาก แนวทางแก้ปัญหาเรื่องนี้ ทั้งในมิติด้านการคุ้มครองสิทธิของกลุ่มผู้ต้องโทษ และในมิติด้านการใช้งบประมาณของประเทศให้เกิดประสิทธิภาพ จึงต้องเป็นการเร่งลดจำนวนผู้เข้าสู่เรือนจำให้ได้มากโดยเร็วที่สุด ซึ่งหากพิจารณาจากแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของจำนวนนักโทษตามตารางข้างต้นแล้ว จะเห็นได้ว่าประเทศไทยยังคงล้มเหลวกับการแก้ปัญหาเรื่องนี้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

(2) สัดส่วนของผู้ถูกคุมขังเกินกว่าร้อยละหกสิบเป็นผู้ต้องโทษในคดีอาญา โดยเฉพาอย่างยิ่ง หากพิจารณาแยกกลุ่มผู้ถูกคุมขังชายและหญิงเป็นการเฉพาะแล้ว จะเห็นได้ว่ากลุ่มผู้ถูกคุมขังหญิงถึงประมาณร้อยละเก้าสิบต้องโทษจากคดีอาญา ซึ่งเมื่อวิเคราะห์กฎหมายของไทยที่เกี่ยวข้องกับอาญาเสพติดในอดีตแล้ว กฎหมายบางมาตราในอดีตไม่ได้ให้อำนาจศาลในการใช้ดุลพินิจในการพิจารณาคดีอาญาเสพติดในเรื่องบางประเด็นอย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การให้ใช้จำนวนยาที่ครอบครองเป็นเพียงหลักเกณฑ์ในการแบ่งแยกการเป็นผู้เสพและผู้ค้า โดยศาลไม่สามารถคำนึงถึงพฤติการณ์อื่นๆ ของผู้ต้องหาเข้าประกอบการพิจารณาคดีด้วยได้ ปัญหาดังกล่าวส่งผลให้มีผู้เสพจำนวนมากที่ต้องโทษจำคุกเป็นระยะเวลาอันยาวนานเนื่องจากต้องโทษในความผิดฐานเป็นผู้ค้าแทนที่ควรได้รับการเข้าสู่ระบบบำบัด นอกจากนี้ แนวทางการแก้ปัญหายาเสพติดในปัจจุบันยังคงไม่มีประสิทธิผลเท่าที่ควรในการป้องกันการกระทำความผิดทั้งในกลุ่มผู้เสพและผู้ค้า ส่งผลให้ปัญหายาเสพติดเป็นปัญหาเรื้อรังของสังคมไทยที่ส่งผลไม่เพียงต่อบุคคลทั่วไปในสังคมเท่านั้น หากยังเป็นปัจจัยหลักที่ผลักดันให้จำนวนผู้ต้องโทษของประเทศไทยอยู่ในระดับที่สูงมากเมื่อเทียบกับประเทศต่างๆ และสูงขึ้นเรื่อยๆ ในแต่ละปี

(3) การเตรียมความพร้อมของผู้ต้องขังในการเข้าสู่สังคมเป็นประเด็นเร่งด่วนสำคัญ ทั้งการเตรียมความพร้อมของกลุ่มผู้ต้องขังให้มีศักยภาพและความรู้เหมาะสมในการประกอบอาชีพ มีรายได้เพียงพอ และสามารถคืนสู่สังคม

ได้อย่างมีศักดิ์ศรีและไม่หวนกลับมากระทำความผิดซ้ำ การเตรียมความพร้อมของระบบที่เกี่ยวข้องต่างๆ ให้สอดคล้องกับการปกป้องรักษาสิทธิมนุษยชนของกลุ่มผู้ต้องขัง อาทิ กลุ่มเด็กที่กระทำความผิดที่สังคมถือหลักการแก้ไขมากกว่าการลงโทษ ที่ควรได้รับสิทธิจากรัฐในการลบล้างทะเบียนประวัติอาชญากรโดยทันที โดยที่เด็กหรือผู้ปกครองไม่ต้องดำเนินการเอง ตลอดจนการออกแบบระบบต่างๆ ที่เพิ่มโอกาสการมีงานทำของกลุ่มผู้พ้นโทษ เช่น การให้สิทธิลดหย่อนภาษีเพิ่มเติมแก่ผู้ประกอบการหรือกลุ่มธุรกิจที่พร้อมรับผู้พ้นโทษ เข้าทำงาน หรือการเร่งฝึกทักษะอาชีพที่ทันสมัย เป็นที่ต้องการของตลาดแรงงาน ให้แก่กลุ่มนักโทษ เป็นต้น

5.3 มุมมองขององค์กรนานาชาติต่อสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย

5.3.1 การประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนขององค์กรระหว่างประเทศและองค์กรอิสระ Human Rights Watch (HRW)

Human Rights Watch ซึ่งเป็นองค์กรอิสระด้านสิทธิมนุษยชนได้นำเสนอรายงานสถานการณ์ที่เกี่ยวกับการละเมิดสิทธิมนุษยชนในประเทศไทย อันได้แก่ (1) ประเด็นด้านการจำกัดสิทธิทางการเมือง การจำกัดสิทธิเสรีภาพด้านการแสดงออกทางการเมืองของประชาชน การจำกัดเสรีภาพของสื่อ (2) ประเด็นด้านกระบวนการยุติธรรม การใช้ศาลทหารกับประชาชน การเพิกเฉยต่อการดำเนินคดีผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการปราบปรามการชุมนุมโดยใช้ความรุนแรง การเพิกเฉยต่อการดำเนินคดีผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการใช้นโยบายป้องกันปราบปรามยาเสพติดโดยใช้ความรุนแรง (นโยบายฆ่าตัดตอน) (3) ประเด็นด้านการใช้อำนาจของรัฐ การใช้ความรุนแรงและการใช้อำนาจโดยมิชอบในเหตุการณ์ความไม่สงบในภาคใต้ การเพิกเฉยต่อการดำเนินคดีที่เกี่ยวข้องกับการบังคับบุคคลให้หายสาบสูญ การบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการหมิ่นประมาท เพื่อควบคุมการรายงานด้านการละเมิดสิทธิมนุษยชน (4) ประเด็นด้านการจำกัดสิทธิพลเมือง การเพิกเฉยต่อการให้ความคุ้มครองสิทธิผู้ลี้ภัยและแรงงานอพยพซึ่งถูกละเมิดโดยเจ้าหน้าที่รัฐและนายจ้าง รวมถึงการเพิกเฉยต่อการดำเนินคดีผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในคดีค้ามนุษย์ซึ่งมีผู้ลี้ภัยและแรงงานอพยพเป็นผู้เสียหาย

5.3.2 รายงานประจำปีของกระทรวงการต่างประเทศสหรัฐอเมริกา (2016)

รายงานประจำปีของกระทรวงการต่างประเทศสหรัฐอเมริกา (2016) ได้นำเสนอประเด็นที่เกี่ยวกับการละเมิดสิทธิมนุษยชนในประเทศไทยภายใต้รัฐบาลของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการเมืองการปกครองและกระบวนการยุติธรรม ซึ่งเป็นประเด็นการจำกัดสิทธิเสรีภาพพลเมืองและทางการเมืองของประชาชน การจำกัดสิทธิเสรีภาพด้านการแสดงความคิดเห็น การแสดงออกทางการเมือง และการจำกัดเสรีภาพของสื่อ ประเด็นด้านการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่รัฐในการปราบปรามเหตุความรุนแรงในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ซึ่งกล่าวว่ามีการใช้กำลังเกินกว่าเหตุ รวมถึงการใช้การบังคับข่มขู่ ละเมิดสิทธิผู้ต้องหาและผู้ต้องขังทั้งในส่วนของกระบวนการยุติธรรม อาทิ การจับกุมและกักขังโดยอำเภอใจ และในส่วนของสภาพของเรือนจำ ที่คัมขังซึ่งขาดสุขอนามัยและแออัด การเพิกเฉยต่อการดำเนินคดีต่อเจ้าหน้าที่รัฐผู้กระทำความผิด นอกจากนี้ ยังมีประเด็นด้านการละเมิดสิทธิของประชาชนในกลุ่มเปราะบาง อาทิ การปฏิเสธการให้ความคุ้มครองสิทธิแก่ผู้ลี้ภัย การขาดการแก้ไขปัญหาการแสวงหาประโยชน์ทางเพศจากเด็ก สตรี รวมทั้งในการท่องเที่ยวทางเพศ การกีดกันและเลือกปฏิบัติต่อผู้พิการ ชนกลุ่มน้อย การจำกัดการให้ความคุ้มครองสิทธิแรงงาน โดยประเด็นที่กล่าวมาสามารถจำแนกออกเป็นแต่ละด้าน อันได้แก่

1) ด้านกระบวนการยุติธรรม การเคารพในบูรณาภาพ (integrity) ของบุคคล รวมถึงการเคารพในเสรีภาพในชีวิตและร่างกายของบุคคล อาทิ การวิสามัญฆาตกรรม การบังคับให้บุคคลหายสาบสูญ โดยเฉพาะกรณีที่มีเหตุจูงใจทางการเมืองเข้ามาเกี่ยวข้อง การทรมานหรือได้รับการปฏิบัติ หรือการลงโทษที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม โดยเฉพาะสถานการณ์ในภาคใต้ซึ่งมีการขยายเวลาประกาศใช้มาตรการตามพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 ซึ่งให้ความคุ้มครองการกระทำใดๆ ระหว่างการปฏิบัติ

หน้าที่แก่เจ้าหน้าที่ของรัฐ โดยนับตั้งแต่ปี 2558 ได้มีรายงานการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รัฐ ซึ่งเป็น การทำร้ายร่างกาย กระทำทารุณต่อประชาชนและผู้ถูกกล่าวหาอย่างต่อเนื่อง โดยกว่าสองร้อยคดีถูกยกฟ้อง และไม่มีการเอาผิดเจ้าหน้าที่ นอกจากนี้ ยังมีประเด็นการกักขังตามอำเภอใจโดยไม่มีการดำเนินคดี หรือพิจารณาคดี โดยเฉพาะคดีทางการเมือง กระบวนการจับกุมและการปฏิบัติต่อผู้ต้องหาและผู้ต้องขัง ซึ่งไม่มีการจัดหาที่ปรึกษาทางกฎหมายให้แก่ผู้ถูกกล่าวหา มีการปฏิเสธการให้ญาติเข้าเยี่ยม หรือการบังคับให้ เซ็นยินยอมรับสารภาพโดยไม่มีค่าแปลหรือล่ามให้แก่ผู้ต้องหาซึ่งเป็นกรณีที่เกิดขึ้นกับผู้ต้องหาในคดีสถานการณ์ จังหวัดชายแดนภาคใต้

2) ด้านการเมืองการปกครอง การแทรกแซงความเป็นส่วนตัว ครอบครัว บ้าน หรือการติดต่อสื่อสาร โดยผลการหรือไม่ชอบด้วยกฎหมาย อาทิ การเข้าตรวจค้นบ้านเรือนโดยปราศจากหมายค้นภายใต้อำนาจ ของมาตรา 44 การข่มขู่ การรังควานบุคคลและครอบครัวของบุคคลที่เป็นปฏิบัติทางการเมือง การลิดรอน สิทธิเสรีภาพในการแสดงออก การแสดงความคิดเห็นและเสรีภาพของสื่อ ไม่ว่าจะเป็นการกักข้อมูล การปิดสื่อ การข่มขู่และควบคุมสื่อ การปิดกั้นช่องทางการรับข้อมูลข่าวสารของประชาชน การจำกัดเสรีภาพในการรับ และเข้าถึงข้อมูลข่าวสารทางอินเทอร์เน็ต การค้น ยึด ลบล้างข้อมูลส่วนบุคคลในคอมพิวเตอร์ การห้ามการเผยแพร่ แสดงความคิดเห็นทางการเมือง การลิดรอนเสรีภาพทางวิชาการ เช่น การห้ามมิให้มีการแสดงความคิดเห็น หรือจัดกิจกรรมเกี่ยวกับร่างรัฐธรรมนูญฉบับประชานิธิ การลิดรอนเสรีภาพการชุมนุมโดยสงบ ของประชาชนซึ่งต้องมีการแจ้งอย่างน้อย 24 ชั่วโมงและได้รับการอนุญาตการชุมนุม มีการจับกุมผู้ชุมนุม ที่ละเมิดคำสั่ง คสช.

นอกจากนี้ ยังมีประเด็นด้านการทุจริตคอร์รัปชันและความโปร่งใสในการบริหารราชการของรัฐ การเลือกปฏิบัติในการแสดงบัญชีทรัพย์สินซึ่งมีการยกเว้นสำหรับสมาชิก คสช. และสภาพปฏิรูปแห่งชาติ

3) ด้านเศรษฐกิจและสังคมของกลุ่มสตรี ปัญหาการล่วงละเมิดทางเพศและความรุนแรงในครอบครัว โดยจากรายงานของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ อัตราของเหยื่อด้านความรุนแรง ในครอบครัวที่เป็นสตรีซึ่งขอรับความช่วยเหลือทางกฎหมายเพิ่มสูงขึ้นจากปีที่ผ่านมา

4) ด้านเศรษฐกิจและสังคมของกลุ่มเด็กและเยาวชน ปัญหาการไม่ได้รับการแจ้งเกิดของเด็ก ในชนกลุ่มน้อยหรือกลุ่มชาติพันธุ์ซึ่งเกิดในท้องที่รกร้างและไม่ได้รับการช่วยเหลือในการขอสัญชาติจากรัฐ ทำให้เด็กกลุ่มดังกล่าวไม่สามารถเข้าถึงสวัสดิการสังคมและกลายเป็นบุคคลไร้สัญชาติ ปัญหาการขาดโอกาส ด้านการศึกษาของเด็กที่เกิดจากแรงงานอพยพ โดยเฉพาะในเขตจังหวัดสมุทรสาคร กาญจนบุรี ระนอง เชียงใหม่ และตาก โดยเด็กกลุ่มดังกล่าวได้รับการศึกษาเพียงจากศูนย์การเรียนที่ไม่ได้รับการรับรองจากภาครัฐ และขาดสวัสดิการทางการศึกษา ปัญหาการล่วงละเมิดในเด็กซึ่งยังขาดการดำเนินคดีอย่างเข้มงวด รวมถึงการให้ ความคุ้มครองเหยื่อที่เป็นเด็กและเยาวชนในกระบวนการยุติธรรมยังมีความหละหลวม เช่น ไม่มีการใช้กล้องวิดีโอ แยกห้องหรือมีนักสหวิชาชีพคอยดูแลในระหว่างให้การในชั้นศาล ปัญหาการแสวงหาผลประโยชน์ทางเพศในเด็ก การค้าประเวณีในเด็ก โดยเฉพาะในชนกลุ่มน้อยซึ่งมักตกเป็นเหยื่อจากการแสวงหาประโยชน์ด้วยการล่อลวง และถูกบังคับอันเนื่องมาจากความยากจน การขาดโอกาสทางสังคมและการศึกษา

5) ด้านเศรษฐกิจและสังคมของกลุ่มผู้พิการ ปัญหาการขาดการบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจังที่ เกี่ยวข้องกับการอำนวยความสะดวกและการห้ามการเลือกปฏิบัติต่อผู้พิการ โดยสถานที่ราชการหลายแห่งและ พื้นที่สาธารณะยังมิได้มีสิ่งอำนวยความสะดวกแก่ผู้พิการตามที่กฎหมายกำหนด

6) ด้านเศรษฐกิจและสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ ปัญหาการจำกัดเสรีภาพในการโยกย้ายถิ่นฐาน และจำกัดสิทธิในการเป็นเจ้าของที่ดินทำกิน การเข้าถึงสินเชื่อธนาคาร ปัญหาการถูกเลือกปฏิบัติในการจ้างงาน และการได้รับค่าตอบแทน ปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันและความด้อยประสิทธิภาพในกระบวนการขอสัญชาติ

7) ด้านเศรษฐกิจและสังคมของกลุ่มความหลากหลายทางเพศ ปัญหาการเลือกปฏิบัติในกระบวนการสืบสวนสอบสวน โดยเฉพาะในคดีที่เกี่ยวข้องกับการล่วงละเมิดทางเพศซึ่งเจ้าหน้าที่ไม่ได้ดำเนินการอย่างจริงจัง ปัญหาการเลือกปฏิบัติในการจ้างงาน ปัญหาการเลือกปฏิบัติเชิงพาณิชย์ อาทิ การปฏิเสธความคุ้มครองของบริษัทประกันชีวิตแก่คู่ชีวิตของกลุ่มความหลากหลายทางเพศ

8) ด้านเศรษฐกิจและสังคมของกลุ่มผู้ติดเชื้อเอชไอวี (HIV) และผู้ติดเชื้อเอ็ดส์ (AIDS) ปัญหาการถูกตีตราและขาดการยอมรับจากครอบครัวและสังคม ปัญหาการเลือกปฏิบัติในการจ้างงาน

9) ด้านเศรษฐกิจและสังคมของกลุ่มผู้ใช้แรงงาน ปัญหาสภาพแวดล้อมในการทำงานซึ่งขาดมนุษยธรรม ปราศจากสวัสดิการ ค่าจ้างและเวลาการพักผ่อนที่เพียงพอ การบังคับใช้แรงงาน โดยเฉพาะในอุตสาหกรรมประมง เกษตรกรรม และอุตสาหกรรมอาหารทะเลซึ่งมีผู้ใช้แรงงานส่วนใหญ่เป็นบุคคลต่างด้าวที่ผิดกฎหมาย โดยบุคคลกลุ่มดังกล่าวมักตกเป็นเหยื่อการค้ามนุษย์และการละเมิดสิทธิมนุษยชนเนื่องจากขาดสถานะทางกฎหมาย สิทธิในการรวมกลุ่มเรียกร้อง ความไม่รู้หนังสือ อุปสรรคด้านภาษา และกลไกที่มีประสิทธิภาพในการรับเรื่องร้องเรียนสำหรับผู้ที่ไม่สามารถสื่อสารภาษาไทยได้

5.3.3 ข้อเสนอแนะด้านสิทธิมนุษยชนที่ประเทศไทยรับมาปฏิบัติภายใต้กลไก Universal Periodic Review (UPR)

เป็นกลไกใหม่ของคณะมนตรีสิทธิมนุษยชนแห่งองค์การสหประชาชาติ ซึ่งจะทำหน้าที่ในการตรวจสอบกรณีสิทธิมนุษยชนของประเทศที่เป็นสมาชิกขององค์การสหประชาชาติ โดยรัฐที่ถูกทบทวน (State under review) จะต้องส่งรายงานประเทศ (National report) ให้กับคณะมนตรีฯ และทางสำนักงานข้าหลวงใหญ่แห่งสหประชาชาติเพื่อสิทธิมนุษยชน (The Office of the UN High Commissioner for Human Rights : OHCHR) ซึ่งมีหน้าที่ในการอำนวยความสะดวกให้กับคณะมนตรีฯ จะรวบรวมรายงานอีกสองฉบับ ฉบับแรกคือฉบับผู้มีส่วนร่วม (Stakeholder report) เพื่อให้เข้าใจง่ายที่สุดคือรายงานที่มาจาก NGO และอีกฉบับเป็นรายงานขององค์การสหประชาชาติเอง โดยรายงานทั้งสามจะต้องเปิดเผยกับองค์การสหประชาชาติและเผยแพร่ให้กับรัฐอื่น เพื่อที่รัฐอื่นจะได้มีข้อเสนอแนะ (recommendation) หรือการสอบถามก่อนถึงการประชุมไปยั้งประเทศที่ถูกตรวจสอบล่วงหน้า ทั้งนี้ เมื่อรายงานถูกนำเสนอในที่ประชุมของคณะทำงาน UPR (Working Group on the Universal Periodic Review) จะเปิดโอกาสให้รัฐสมาชิกอื่นในที่ประชุมสามารถนำเสนอความเห็น คำถามและคำแนะนำต่าง ๆ ได้ ซึ่งที่ผ่านมาประเทศไทยได้นำเสนอรายงานประเทศตามกลไก UPR มาแล้ว 2 ฉบับ โดย

รอบที่ 1 ประเทศไทยได้ส่งรายงานประเทศตามกลไก UPR รอบที่ 1 ต่อคณะมนตรีสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติเมื่อเดือนกรกฎาคม 2554 และได้นำเสนอรายงานต่อที่ประชุมคณะทำงาน UPR สมัยที่ 12 เมื่อวันที่ 5 ตุลาคม 2554 ณ นครเจนีวา สมาพันธรัฐสวิส โดยไทยได้ตอบรับข้อเสนอแนะเพื่อนำมาปฏิบัติ **ทั้งหมด 134 ข้อ จากทั้งหมด 172 ข้อ** อีกทั้ง ได้ประกาศคำมั่นโดยสมัครใจ 8 ข้อ นอกจากนี้ ไทยยังได้นำเสนอรายงานความคืบหน้าช่วงกลางรอบ (Mid-Term update) ซึ่งเป็นกระบวนการตามความสมัครใจเมื่อเดือนมิถุนายน 2557

รอบที่ 2 ประเทศไทยได้ส่งรายงานประเทศตามกลไก UPR รอบที่ 2 เมื่อวันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2559 และได้นำเสนอรายงานด้วยวาจาซึ่งเมื่อวันที่ 11 พฤษภาคม 2559 คณะผู้แทนไทยนำโดยนายชาญเชาวน์ ไชยานุกิจ ปลัดกระทรวงยุติธรรม ได้นำเสนอรายงานต่อคณะมนตรีสิทธิมนุษยชนแห่งชาติประชาชาติ ณ นครเจนีวา สมาพันธรัฐสวิส โดยได้ให้การรับรองรายงานของประเทศไทยแล้ว เมื่อวันที่ 13 พฤษภาคม 2559 จากข้อเสนอแนะทั้งหมด 249 ข้อ คณะผู้แทนไทยตอบรับทันทีจำนวน 181 ข้อ (คิดเป็นร้อยละ 72.69 เปรียบเทียบกับจำนวนข้อเสนอแนะที่ประเทศไทยได้ตอบรับทันทีในการทบทวนรอบแรกร้อยละ 58.14) รับเพิ่มอีก 6 ข้อ **รวม 187 ข้อ**

โดยคณะรัฐมนตรีได้มีมติรับทราบผลการรับรอง UPR รอบ 2 เมื่อวันที่ 31 มกราคม 2560 รับข้อเสนอ 187 ข้อ เป็นที่เรียบร้อยแล้ว

ทั้งนี้ จากการรายงานสถานการณ์สิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ภายใต้กลไก Universal Periodic Review (UPR) รอบที่ 2 ประเทศไทยได้แสดงการยึดมั่นในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน โดยได้นำข้อเสนอแนะของประเทศต่าง ๆ จากการนำเสนอรายงาน UPR รอบแรกเมื่อปี 2554 ไปปฏิบัติจนเกิดผลลัพธ์ และมีความคืบหน้าที่เป็นรูปธรรมหลายด้าน ซึ่งรวมถึงการเข้าเป็นภาคีและการถอนข้อสงวนที่มีต่อตราสารระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนที่สำคัญ เช่น การต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กรสิทธิเด็ก การจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรี สิทธิคนพิการ นอกจากนี้ รัฐบาลยังได้ตราและปรับปรุงกฎหมายเพื่อส่งเสริมสิทธิมนุษยชนหลายฉบับที่เกี่ยวกับความเท่าเทียมระหว่างเพศ กองทุนยุติธรรม การคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง การคุ้มครองเด็กจากการแสวงหาผลประโยชน์ทางเพศผ่านสื่อลามกอนาจาร การต่อต้านการทุจริตและการค้ามนุษย์ ตลอดจนการปฏิรูประบบราชทัณฑ์ อีกทั้งอยู่ระหว่างการผลักดันกฎหมายเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดและการบังคับบุคคลให้สูญหายเพื่อให้สอดคล้องกับมาตรฐานระหว่างประเทศยิ่งขึ้น สำหรับข้อเสนอแนะที่ประเทศไทยตอบรับ จำนวน 187 ข้อ ปรากฏดังนี้⁷

ตารางที่ 11 ข้อเสนอแนะที่ประเทศไทยตอบรับจากการนำเสนอรายงานประเทศตามกลไก UPR รอบที่ 2 จำนวน 187 ข้อ

หมวด	ข้อเสนอแนะที่ประเทศไทยรับไปปฏิบัติ	จำนวน (ข้อ)
1. การเข้าเป็นภาคีกฎหมายระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชน	1. ถอนถ้อยแถลงตีความทั่วไปและข้อสงวนต่อข้อ 4 ของอนุสัญญาาระหว่างประเทศว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติในทุกรูปแบบ (แอฟริกาใต้) 2. ให้สัตยาบันต่อพิธีสารเลือกรับของกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม (โปรตุเกส) 3. ให้สัตยาบันต่อพิธีสารเลือกรับฉบับที่ 1 ของกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ออสเตรีย, โปแลนด์) 4. พิจารณาเข้าเป็นภาคีพิธีสารเลือกรับของอนุสัญญาต่อต้านการทรมาน และการประติบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี (จอร์เจีย คาซัคสถาน) 5. ให้สัตยาบันต่อพิธีสารเลือกรับของอนุสัญญาต่อต้านการทรมานฯ (มอนเตเนโกร กัวเตมาลา ฝรั่งเศส ออสเตรีย โปรตุเกส โปแลนด์ อุรุกวัย ตุรกี)	21
2. การปรับปรุงกฎหมายภายในประเทศให้สอดคล้องกับ	1. กำหนดโทษทางอาญาสำหรับการหายสาบสูญโดยถูกบังคับในกฎหมายภายในประเทศให้สอดคล้องกับมาตรฐานระหว่าง	15

⁷บทสรุปสำหรับผู้บริหารจากกองสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ

หมวด	ข้อเสนอแนะที่ประเทศไทยรับไปปฏิบัติ	จำนวน (ข้อ)
มาตรฐานระหว่างประเทศ	<p>ประเทศ และให้สัตยาบันต่ออนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการคุ้มครองบุคคลทุกคนจากการถูกบังคับให้หายสาบสูญ (อูรุกวัย)</p> <p>2. กำหนดคำนิยามของการทรมานให้สอดคล้องกับข้อ 1 ของอนุสัญญาต่อต้านการทรมานฯ การระบุให้การทรมานฯ เป็นอาชญากรรมเฉพาะในกฎหมายของไทย และดำเนินการสอบสวนข้อกล่าวหาการทรมานและการปฏิบัติที่โหดร้ายทั้งหมดอย่างครอบคลุมและเป็นกลางโดยพลัน (สโลวาเกีย)</p> <p>3. การประกาศใช้พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้บุคคลสูญหาย (แคนาดา)</p>	
3. การเสริมสร้างความเข้มแข็งของกลไกและแผนสิทธิมนุษยชน	<p>1. พัฒนา รับรอง และบังคับใช้แผนปฏิบัติการระดับชาติว่าด้วยธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน เพื่อปฏิบัติตามหลักการชี้แนะของสหประชาชาติว่าด้วยธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน (สวีเดน)</p> <p>2. ปฏิบัติตามแผนงานและนโยบายที่ระบุไว้ในแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติอย่างต่อเนื่อง (ฟิลิปปินส์)</p>	16
4. การส่งเสริมสิทธิมนุษยชนศึกษาและการฝึกอบรม	<p>1. ขยายการดำเนินการส่งเสริมสิทธิมนุษยชนศึกษาและเพิ่มความพยายามของรัฐบาลในการฝึกอบรม (อาร์เมเนีย)</p> <p>2. สร้างความตระหนักรู้ให้แก่เจ้าหน้าที่และสาธารณชนเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนและกระบวนการ UPR (คิวบา)</p>	2
5. การส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม	<p>1. เพิ่มความพยายามและออกกฎหมายเพิ่มเติมเพื่อปราบปรามการค้ามนุษย์ (เลบานอน)</p> <p>2. แก้ไขประเด็นสิทธิมนุษยชนที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการเพื่อให้เกิดความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในพื้นที่ชนบท (ไนจีเรีย)</p>	38
6. การส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิของกลุ่มต่างๆ ในสังคม	<p>1. พยายามประกันการให้ความคุ้มครองที่เพียงพอแก่กลุ่มเปราะบางในสถานะลำบากอย่างต่อเนื่อง (สหรัฐอเมริกาหรับเอมิเรตส์)</p> <p>2. จัดตั้งหน่วยงานเฉพาะเพื่อคุ้มครองสิทธิเด็ก (ยูกันดา)</p> <p>3. ยกเลิกข้อบทของกฎหมายที่ระบุว่าสามารถปรับลดอายุขั้นต่ำของการสมรสให้เป็น 13 ปี กรณีที่เด็กถูกล่วงละเมิดทางเพศและสามารถสมรสกับผู้ที่ล่วงละเมิดได้ (ติมอร์-เลสเต)</p> <p>4. ป้องกันการเลือกปฏิบัติทุกกรณี โดยไม่มีข้อยกเว้น เช่น เหตุผลทางศาสนา หรือความมั่นคงของชาติ (สเปน)</p>	57

หมวด	ข้อเสนอแนะที่ประเทศไทยรับไปปฏิบัติ	จำนวน (ข้อ)
7. การส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง	1. เคารพเสรีภาพของสื่อและเสรีภาพในการแสดงออกอย่างเต็มที่ตามหลักกฎหมายระหว่างประเทศ (กัวเตมาลา) 2. ดำเนินการแก้ไขกฎหมายภายในประเทศเกี่ยวกับเสรีภาพในการแสดงออกให้สอดคล้องกับกฎหมายระหว่างประเทศ (แอลเยเนีย)	12
8. กระบวนการยุติธรรม	1. พิจารณายกเลิกการใช้โทษประหารชีวิตในฐานความผิดต่างๆ (เอกวาดอร์) 2. ดำเนินมาตรการเพื่อยกเลิกโทษประหารชีวิตที่ได้รับเพิ่มอายุขั้นต่ำของการรับผิดทางอาญาให้สอดคล้องกับมาตรฐาน (โตโก มาดากัสการ์ บราซิล) 3. การยอมรับระหว่างประเทศและประกันให้มีการแยกเด็กที่ถูกจำกัดเสรีภาพออกจากผู้ต้องขังที่เป็นผู้ใหญ่ (อูรุกวัย)	11
9. การอำนวยความสะดวกยุติธรรม	1. สอบสวนและดำเนินคดีข้อกล่าวหาด้านการทรมานและการสังหารนอกกระบวนการยุติธรรมทั้งหมดโดยพลัน (นิวซีแลนด์) 2. รับรองว่านักปกป้องสิทธิมนุษยชนจะได้รับการปฏิบัติที่สอดคล้องกับปฏิญญาสหประชาชาติว่าด้วยนักปกป้องสิทธิมนุษยชน (นิวซีแลนด์)	13
10. การร่วมมือกับประชาคมระหว่างประเทศ	ร่วมมืออย่างแข็งขันกับกลไกด้านสิทธิมนุษยชนของสหประชาชาติ เพื่อส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน (อาเซอร์ไบจาน)	1
11. การติดตามผลของกระบวนการ Universal Periodic Review	จำนวน 1 ข้อ คือ เปิดโอกาสให้ภาคประชาสังคมเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการติดตามการปฏิบัติตามข้อเสนอแนะของกระบวนการ UPR (ไปแลนด์)	1

สำหรับพัฒนาการสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ในช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2555 – ปัจจุบัน จากการรายงานสถานการณ์สิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ภายใต้กลไก Universal Periodic Review (UPR) รอบที่ 2 ดังนี้⁸

(1) รัฐธรรมนูญและนโยบายรัฐบาล

- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พ.ศ. 2557 และรัฐธรรมนูญฯ ปี พ.ศ. 2560 ได้บัญญัติคุ้มครองสิทธิความเป็นมนุษย์ สิทธิเสรีภาพ และความเสมอภาคของประชาชน เท่าเทียมกับรัฐธรรมนูญฉบับก่อนๆ รวมทั้งยังคงหลักการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนตามพันธกรณีตามกฎหมายระหว่างประเทศที่ไทยเป็นภาคี

⁸ข้อมูลจากบทสรุปสำหรับผู้บริหาร กระบวนการ Universal Periodic Review (UPR) โดยกองสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ

- รัฐบาลให้ความสำคัญอย่างยิ่งต่อการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของประชาชนทุกกลุ่มในประเทศ ในคำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรีต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ เมื่อวันที่ 12 กันยายน 2557 รัฐบาลได้กำหนดให้การลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคม และการยึดมั่นในหลักนิติธรรม และการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนเป็นนโยบายหลักของรัฐบาล

- รัฐบาลได้ให้คำมั่นที่จะดำเนินการเพื่อลดความเหลื่อมล้ำในสังคม อาทิ การพัฒนาระบบการคุ้มครองทางสังคม ปรับปรุงระบบสวัสดิการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งประชาชนในกลุ่มเปราะบาง การกระจายสิทธิการใช้ประโยชน์ หรือการถือครองที่ดินให้แก่คนยากจน และการป้องกันและแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์

- รัฐบาลได้ดำเนินการปรับปรุงประมวลกฎหมายหลักของประเทศ และกฎหมายอื่นๆ ที่ล้ำสมัยและไม่สอดคล้องกับพันธกรณีระหว่างประเทศรวมทั้งยังดำเนินการปรับปรุงการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม โดยการเสริมสร้างความเข้มแข็งของระบบการช่วยเหลือทางกฎหมายและการเยียวยาเหยื่อผู้ได้รับผลกระทบผ่านทางมาตรการต่างๆ รวมถึงการให้ความช่วยเหลือผ่านกองทุนยุติธรรม

(2) ด้านกฎหมายและตราสารระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชน

ประเทศไทยได้มีการประกาศใช้กฎหมายใหม่และปรับปรุงกฎหมายเดิมหลายฉบับ เพื่อให้สามารถส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของประชาชนให้ดียิ่งขึ้น อาทิเช่น

- พระราชบัญญัติความเท่าเทียมระหว่างเพศ พ.ศ. 2558 (มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 9 กันยายน 2558)
- พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2558 (มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 29 เมษายน 2558)

- พระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2558 (มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 24 เมษายน 2559)
- พระราชบัญญัติการคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง พ.ศ. 2557 (มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 24 ธันวาคม 2557)
- พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ 24) พ.ศ. 2558 ว่าด้วยสื่อลามกอนาจารเด็ก (มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 7 ธันวาคม 2558)

- พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2558

- ประเทศไทยได้ให้สัตยาบันต่ออนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร และพิธีสารเลือกรับของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กรว่าด้วยการป้องกัน ปราบปราม และลงโทษการค้ามนุษย์ โดยเฉพาะสตรีและเด็ก (เมื่อวันที่ 17 ตุลาคม 2556) นอกจากนี้ไทยยังได้พยายามแก้ไขกฎหมายภายในและพัฒนากลไกที่จะช่วยในการปฏิบัติตามพันธกรณีภายใต้อนุสัญญาฯ ดังกล่าว

- ประเทศไทยอยู่ในกลุ่มประเทศแรกๆ ที่ให้สัตยาบันต่อพิธีสารเลือกรับของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก เรื่องกระบวนการติดต่อร้องเรียน และพิธีสารเลือกรับของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ โดยรัฐบาลได้จัดทำคำแปลพิธีสารฯ เป็นภาษาไทย และเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับพิธีสารฯ ให้แก่สาธารณะรับทราบ และจัดตั้งกลไกระดับชาติเพื่อดำเนินงานตามพันธกรณีภายใต้พิธีสารฯ

- ประเทศไทยอยู่ระหว่างศึกษาความเป็นไปได้ในการเข้าเป็นภาคีของพิธีสารเลือกรับของอนุสัญญาต่อต้านการทรมานฯ โดยกระทรวงยุติธรรมในฐานะหน่วยงานหลักได้ร่วมกับหน่วยงานอื่นๆ อาทิ Association for the Prevention of Torture (APT), International Commission of Jurists และสำนักงานข้าหลวงใหญ่แห่งสหประชาชาติเพื่อสิทธิมนุษยชน ดำเนินการเพื่อสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับพิธีสารเลือกรับฯ ให้แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

- สถานิติบัญญัติแห่งชาติ ได้มีมติเห็นชอบให้ประเทศไทยเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการคุ้มครองบุคคลทุกคนจากการหายสาบสูญโดยถูกบังคับ เมื่อวันที่ 10 มีนาคม 2560 โดยจะดำเนินการเมื่อมีกฎหมายรองรับเรียบร้อยแล้ว ซึ่งประเทศไทยอยู่ระหว่างการปรับปรุงร่างพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการกระทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. .... ให้มีความสมบูรณ์

- ประเทศไทยได้พิจารณาให้สัตยาบันอนุสัญญาขององค์การแรงงานระหว่างประเทศ 3 ฉบับ ได้แก่ (1) อนุสัญญาว่าด้วยแรงงานทะเล พ.ศ. 2549 (คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบเมื่อวันที่ 31 มีนาคม 2558) (2) อนุสัญญาฉบับที่ 187 ว่าด้วยกรอบเชิงส่งเสริมการดำเนินงานความปลอดภัย และอาชีวอนามัย (คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบเมื่อวันที่ 30 กันยายน 2558) และ (3) อนุสัญญา ฉบับที่ 111 ว่าด้วยการเลือกปฏิบัติในการจ้างงานและอาชีพ (กระทรวงแรงงานอยู่ระหว่างรวบรวมความคิดเห็นจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง)

- ประเทศไทยได้ดำเนินการถอนข้อสงวนหรือถ้อยแถลงตีความของตราสารด้านสิทธิมนุษยชน ดังนี้
1) ถอนถ้อยแถลงตีความข้อที่ 6 เรื่องโทษประหารชีวิตเด็กอายุต่ำกว่า 18 ปีที่กระทำผิด และข้อ 9 เรื่องการนำตัวผู้ต้องหาเข้าสู่การพิจารณาคดีโดยพลันของกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง

- 2) ถอนข้อสงวนต่อข้อ 16 ของอนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติในทุกรูปแบบ เรื่องสิทธิในครอบครัวและการสมรส

- 3) ถอนข้อสงวนต่อข้อ 18 ของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ เรื่องเสรีภาพในการโยกย้ายถิ่นฐาน และการถือสัญชาติของเด็กพิการ

- 4) ถอนข้อสงวนข้อ 4 ของอนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติในทุกรูปแบบ เรื่อง ห้ามการประณาม การโฆษณาชวนเชื่อทั้งปวงที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความคิดหรือทฤษฎีของความเหนือกว่าของชนชาติหนึ่งชนชาติใดหรือของกลุ่มบุคคลตามสีผิวหรือเผ่าพันธุ์กำเนิด หรือพยายามที่จะให้เหตุผลรับรองหรือส่งเสริมความเกลียดชังระหว่างเชื้อชาติหรือการเลือกปฏิบัติในรูปแบบใดก็ตาม และจัดให้มีมาตรการในเชิงบวกที่จะจัดการกระตุ้นหรือการกระทำที่เลือกปฏิบัติ

(3) ด้านการปฏิบัติ

ประเทศไทยได้ส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในด้านต่างๆ ทั้งสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม สิทธิในการทำงาน สิทธิด้านสุขภาพ สิทธิด้านการศึกษา สิทธิของกลุ่มเฉพาะ สิทธิเด็ก สิทธิสตรี สิทธิของผู้สูงอายุ สิทธิคนพิการ สิทธิของกลุ่มชาติพันธุ์ การอำนวยความสะดวก กระบวนการยุติธรรม รวมถึงรัฐบาลได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ โดยได้น้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้เป็นกรอบในการพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าไปอย่างมีความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน ประเทศไทยได้บรรลุเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ (Millennium Development Goals – MDGs) และเป้าหมายเพิ่มเติมที่ประเทศไทยกำหนดเอง (MDG Plus) หลายด้าน อาทิ การขจัดความยากจนและความหิวโหย การส่งเสริมความเท่าเทียมระหว่างเพศ การต่อสู้โรคเอดส์ การลดสัดส่วนประชากรที่ไม่สามารถเข้าถึงแหล่งน้ำสะอาด และสุขภาพที่มีสุขลักษณะ การยกระดับคุณภาพชีวิตประชากรในชุมชนแออัด และการเป็นหุ้นส่วนการพัฒนาในประชาคมโลก รวมทั้งมุ่งเน้นดำเนินการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development Goals – SDGs) เป็นต้น

(4) ความท้าทายด้านสิทธิมนุษยชน

- ความตระหนักรู้เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนโดยทั่วไปของเจ้าหน้าที่รัฐและสาธารณชนยังอยู่ในวงจำกัด ซึ่งประเทศไทยจะต้องพยายามดำเนินการเพิ่มเติม เพื่อสร้างความตระหนักรู้ให้ประชาชนมีความตื่นตัวในการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานด้านสิทธิมนุษยชนมากขึ้น

- โครงสร้างพื้นฐานด้านสิทธิมนุษยชนในประเทศ ควรมีการพัฒนาให้เข้มแข็ง ปัจจุบันมีความท้าทายเรื่องการสร้างค่านิยมการเคารพสิทธิมนุษยชนในสังคม การปรับปรุงกฎหมายภายในประเทศ และการเสริมสร้างประสิทธิภาพขององค์กรด้านสิทธิมนุษยชน ซึ่งรัฐบาลมีความจำเป็นต้องปฏิรูปและพัฒนากลไกพื้นฐานด้านสิทธิมนุษยชนให้สอดคล้องกับมาตรฐานสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ ส่งเสริมสิทธิมนุษยชนศึกษาเพื่อปลูกฝังค่านิยมการเคารพสิทธิมนุษยชนให้กับประชาชน รวมทั้งผลักดันให้ภาคส่วนอื่นๆ เช่น ภาคธุรกิจมีความรับผิดชอบต่อสังคมมากขึ้นผ่านกรอบความร่วมมือ กลไกทางกฎหมาย หรือแรงจูงใจในรูปแบบต่างๆ เพื่อให้การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ครอบคลุม และยั่งยืน
- รัฐบาลจะต้องแสวงหาความร่วมมือ ตลอดจนแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการดำเนินงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศในภูมิภาคอาเซียน รวมทั้งหุ้นส่วนอื่นๆ เช่น กลไกระดับภูมิภาคและองค์การระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้สามารถรับมือกับปัญหาได้อย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพมากขึ้น
- บริบททางการเมืองในปัจจุบันของประเทศไทย ส่งผลให้เกิดความท้าทายในการรักษาสมดุลระหว่างความพยายามในการผลักดันวาระการเสริมสร้างความปรองดองสมานฉันท์ ความมั่นคง การปฏิรูปประเทศ และการส่งเสริมสิทธิมนุษยชนอย่างเต็มรูปแบบ การส่งเสริมกระบวนการปรึกษาหารืออย่างสร้างสรรค์ถือเป็นส่วนสำคัญในการวางรากฐานที่เข้มแข็งของประเทศในการมุ่งไปสู่สังคมประชาธิปไตยที่สำเร็จ และมีความยั่งยืนต่อไป
- การดำเนินงานด้านสิทธิมนุษยชน หน่วยงานภาครัฐ และภาคประชาสังคม ยังคงมีช่องว่างในเรื่องของความไว้วางใจระหว่างกัน ซึ่งรัฐบาลอาจจะเปิดพื้นที่ในการร่วมหารือหรือร่วมกันอย่างสร้างสรรค์ และตรงไปตรงมา เพื่อเสริมสร้างความไว้วางใจ และความร่วมมือระหว่างกันในการผลักดันให้เกิดการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนแก่ทุกคนในสังคม

ส่วนที่ 6 การวิเคราะห์เพื่อวางทิศทางแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 4

การจัดทำแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 4 (ปี พ.ศ. 2562 - 2566) เป็นการจัดทำแผนในระดับชาติที่จะเป็นเครื่องมือให้ทุกภาคส่วนนำไปใช้ส่งเสริม ปกป้องคุ้มครองสิทธิมนุษยชนให้แก่ประชาชนในชาติ แต่เนื่องจากสิทธิมนุษยชน เป็นสิ่งจำเป็นที่มนุษย์ทุกคนควรได้รับในฐานะที่เป็นมนุษย์ เพื่อให้คนๆ นั้นมีชีวิตอยู่รอดได้และได้รับการพัฒนา จึงเป็นเรื่องที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับทุกภาคส่วน และจะต้องมีการพัฒนานวัตกรรมใหม่ๆ ให้ทัดเทียมกับมาตรฐานสากลหรือนานาประเทศ

6.1 บทวิเคราะห์

(1) กรอบแนวคิด

การจัดทำแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 4 (ปี พ.ศ. 2562 - 2566) ภายใต้กรอบแนวคิด “**เชื่อมโยงไทยสู่โลก เชื่อมโลกสู่ไทย และก้าวสู่มิตินวัตกรรมสิทธิมนุษยชน**” โดยมีจุดเน้นสำคัญเพื่อให้แผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 4 ผสมผสานเป็นเนื้อเดียวกันทั้งหมดระหว่าง (1) หลักการสิทธิมนุษยชนภายใต้กฎหมายหรือมาตรฐานสากลระหว่างประเทศ (2) สิทธิมนุษยชนกับนวัตกรรมใหม่ๆ ที่สอดบทเรียนจากองค์การสหประชาชาติและนานาประเทศ (3) รัฐธรรมนูญ ยุทธศาสตร์ชาติ นโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย (4) การวิเคราะห์สถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ทั้งจากการประเมินผลแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ผ่านมา ยังมีอะไรที่ไม่บรรลุผลเพื่อเร่งดำเนินการ รวมถึงการรับฟังความคิดเห็นจากผู้แทนทุกภาคส่วนภายในประเทศและมุมมองขององค์กรนานาชาติต่อสถานการณ์สิทธิมนุษยชนของประเทศไทย (5) การร่วมแสดงความคิดเห็นในการที่กลุ่มตัวแทนเห็นด้วยหรือไม่กับการออกนโยบายในประเด็นด้านและกลุ่มเป้าหมาย

ในแผนสิทธิมนุษยชนฯ ฉบับที่ 4 ในครั้งนี้ เพื่อให้แผนเกิดจากกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนอย่างแท้จริง โดยเป็นการ “จัดทำแผนจากระดับล่างขึ้นบน (Bottom – Up ไม่ใช่ Top - Down) คือ การให้ประชาชนได้ร่วมเรียนรู้เรื่องสิทธิมนุษยชน ร่วมสะท้อนปัญหา ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ และร่วมจัดทำแผนจากระดับพื้นที่ พัฒนาเป็นแผนระดับชาติ”

ดังนั้น แผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติจึงเป็นแผนแม่บทในภาพรวมที่ครอบคลุมนโยบายด้านสิทธิมนุษยชน ในทุกประเด็น ทั้งประเด็นด้านและกลุ่มเป้าหมาย ตามแนวทางในคู่มือแผนปฏิบัติการด้านสิทธิมนุษยชน ขององค์การสหประชาชาติกำหนดไว้ ซึ่งรูปแบบของการออกนโยบายในแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 4 จะคล้ายคลึงกับแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 3 เนื่องจากเป็นรูปแบบที่องค์การสหประชาชาติกำหนดไว้ และนานาประเทศต่างชื่นชมที่ประเทศไทยมีการจัดทำแผนสิทธิมนุษยชนฯ ที่ครอบคลุมในมิติด้านสิทธิมนุษยชน และกลุ่มเป้าหมายที่เป็นกลุ่มเปราะบาง ที่จะต้องได้รับการส่งเสริม ค้ำครองสิทธิมนุษยชนเป็นการเฉพาะ ไม่ให้ถูกระทำการละเมิดสิทธิมนุษยชน ปรากฏตามแผนภาพ

แผนภาพที่ 18 แสดงกรอบแนวคิดการจัดทำแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 4 (ปี พ.ศ. 2562 - 2566)

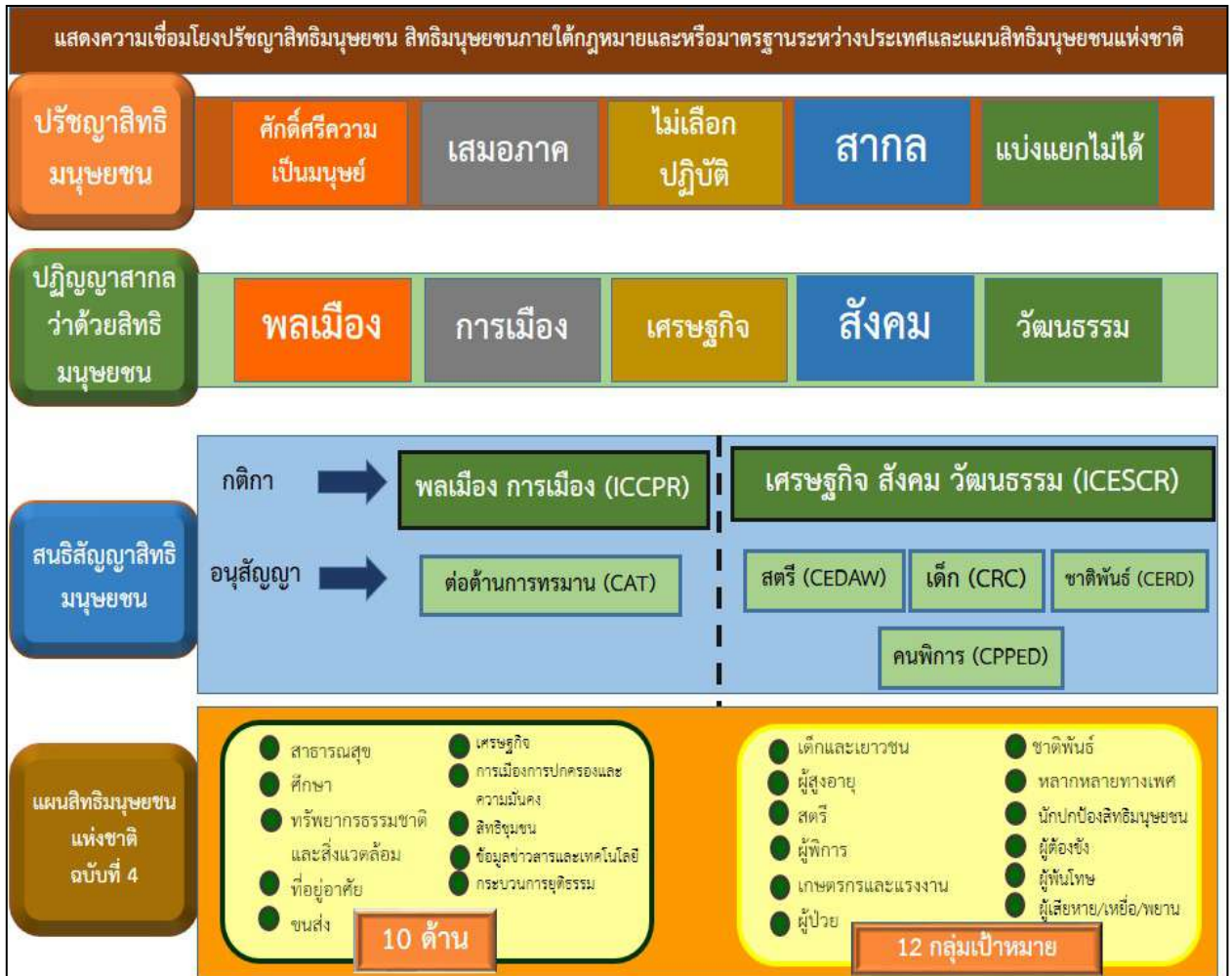
(2) ความเชื่อมโยงปรัชญาสิทธิมนุษยชน และสิทธิมนุษยชนภายใต้กฎหมายหรือมาตรฐานระหว่างประเทศ

แม้เรื่องสิทธิมนุษยชนมีความเป็นพลวัตรและมีความหลากหลายครอบคลุมเกี่ยวพันกับทุก ๆ เรื่องของสังคมทั้งในและต่างประเทศ แต่สิทธิมนุษยชนก็เป็นสิ่งที่ตั้งงามที่จะทำให้โลกน่าอยู่ เกิดสันติภาพ สันติสุข และเป็นพื้นฐานของทุก ๆ ที่จะต้องนำมาส่งเสริม พัฒนา เพื่อไปสนับสนุนการขับเคลื่อนนโยบายต่าง ๆ ของรัฐบาลในแต่ละประเทศด้วยเหตุนี้ ประเทศต่าง ๆ จึงให้ความสำคัญกับสิทธิมนุษยชนมาก สำหรับประเทศไทยเองตั้งแต่แผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 1 - 3 ก็ยึดโยงกรอบแนวคิด ปรัชญาสิทธิมนุษยชน หรือแม้กระทั่งกฎหมายหรือมาตรฐานสากลระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชน มาเป็นแนวทางในการจัดทำและวางนโยบายในแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติมาแล้วทุกฉบับ รวมถึงแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 4 ก็เช่นกันที่ครอบคลุมนโยบายใน 10 ด้าน 12 กลุ่มเป้าหมาย ก็มีการศึกษาเชิงลึกในที่มา เจตนารมณ์ หลักการในสิทธิมนุษยชนในทุก ๆ เรื่อง อย่างใกล้ชิด รวมไปถึงการศึกษารูปแบบ วิธีการขององค์การสหประชาชาติ ทั้งปฏิญญาเวียนนา และแผนปฏิบัติการ คู่มือแผนปฏิบัติการด้านสิทธิมนุษยชนขององค์การสหประชาชาติ เพื่อพิจารณาถึงกรอบแนวคิด กระบวนการ รูปแบบ การออกนโยบายสิทธิมนุษยชน เพื่อให้แผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 4 มีความเป็นสากลและเป็นที่ยอมรับจากนานาประเทศ **ซึ่งที่ผ่านมาในรูปแบบการนำเสนอทิศทางของแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 3 ได้รับคำชื่นชมจากประเทศต่าง ๆ เป็นอย่างมาก** จากการที่ประเทศไทยได้ไปนำเสนอ รายงานสถานการณ์สิทธิมนุษยชนของประเทศ ภายใต้ กลไก Universal Periodic Review (UPR) รอบที่ 2 เมื่อวันที่ 11 พฤษภาคม 2559 ณ นครเจนีวา สมาพันธรัฐสวิส ในการกำหนดนโยบายออกสิทธิมนุษยชนเป็นประเด็นด้านที่เป็น Hot Issue และกลุ่มเป้าหมายที่เป็นกลุ่มเปราะบางทางสังคมที่ต้องรับการส่งเสริมคุ้มครองสิทธิมนุษยชนเป็นกรณีพิเศษ เพื่อไม่ให้ถูกละเมิดหรือถูกเลือกปฏิบัติ ซึ่งถือเป็นสิ่งที่น่ายินดีของไทยที่ได้ก้าวไปสู่ความเป็นสากลในเรื่องสิทธิมนุษยชนอย่างมาก

สำหรับในแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 4 ยังคงรูปแบบการนำเสนอกรอบนโยบายในมิติด้านและกลุ่มเป้าหมายเปราะบางเช่นเดิม ซึ่งการกำหนดประเด็นด้านและกลุ่มเป้าหมายจะต้องมีการเปิดรับฟังความคิดเห็นจากทุกภาคส่วน เพื่อเป็นข้อมูลประกอบในการวางทิศทางด้วย นอกเหนือจากการวิเคราะห์เชื่อมโยงปรัชญาสิทธิมนุษยชนและสิทธิมนุษยชนภายใต้กฎหมายหรือมาตรฐานระหว่างประเทศ

แผนภาพที่ 19 แสดงความเชื่อมโยงปรัชญาสิทธิมนุษยชนและสิทธิมนุษยชนภายใต้กฎหมาย และหรือมาตรฐานระหว่างประเทศกับแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

แผนภาพที่ 20 แสดงรูปแบบ โครงสร้างแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 4
ตามกรอบแนวทางคู่มือแผนปฏิบัติการด้านสิทธิมนุษยชนขององค์การสหประชาชาติ

(3) เปิดมุมมองใหม่เพื่อค้นหาวัตรกรรมสิทธิมนุษยชนจากนานาประเทศ

เนื่องจากกระแสโลกาภิวัตน์ ในเรื่องใหม่ ๆ ได้เข้ามามีบทบาทต่อการดำเนินงานหรือการต้องปรับตัวในการพัฒนาด้านสิทธิมนุษยชนเป็นอย่างมาก ทั้งเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals : SDGs) ตลอดจนหลักการชี้แนะของสหประชาชาติว่าด้วยธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน (United Nations Guiding Principles on Business and Human Rights : UNGPs) ซึ่งเป็นกรอบแนวทางขององค์การสหประชาชาติที่ทั่วโลกต่างให้การยอมรับในการที่จะพัฒนางานด้านสิทธิมนุษยชนให้เกิดความยั่งยืน รวมไปถึงตัวชี้วัดที่จะบ่งชี้ความสำเร็จของแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติให้เกิดขึ้นผลที่เป็นรูปธรรมที่คณะผู้ทำการศึกษาได้หยิบยกจากการพัฒนาตัวชี้วัดสิทธิมนุษยชนระดับสากลของสำนักงานข้าหลวงใหญ่สิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ มาเป็นกรอบแนวทางในการกำหนดทิศทางของแผนฯ รวมไปถึงการเปิดมุมมองใหม่ในการจัดทำแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติของประเทศชั้นนำต่าง ๆ เพื่อให้แผนมีความเป็นสากลมากที่สุด และมีข้อเสนอแนะในเชิงท้าทายกับประเทศไทยต่อไปในอนาคตอีก 5 ปี พ.ศ. 2562 - 2566 ข้างหน้า

แผนภาพที่ 21 เชื่อมโยงมิติสิทธิมนุษยชนกับนวัตกรรมใหม่ๆ จากนานาชาติ เพื่อวางทิศทางแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 4

(4) ความเชื่อมโยงกับรัฐธรรมนูญ ยุทธศาสตร์ชาติ นโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสิทธิมนุษยชนของไทย

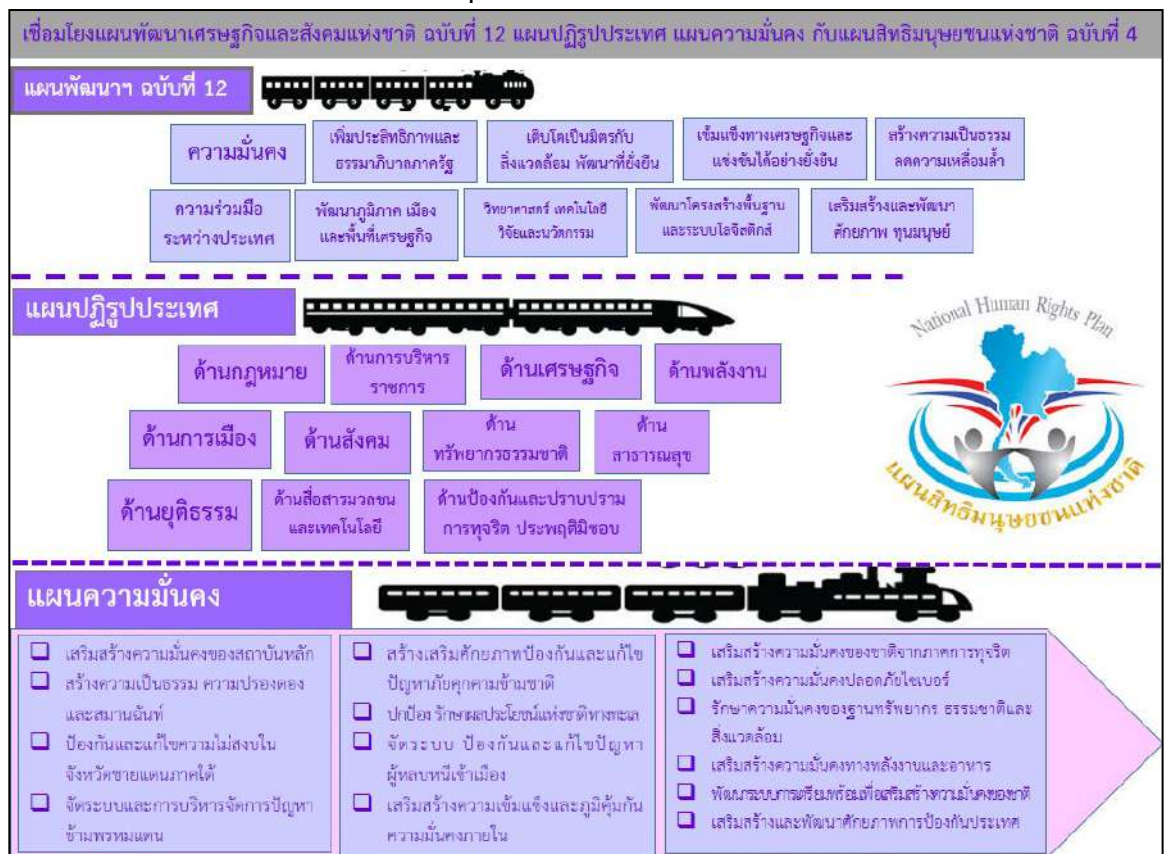
แผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 4 เป็นแผนในระดับชาติ ที่จะตัวกำหนดทิศทางการส่งเสริมคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ที่จะทำให้ปัญหา สถานการณ์ การละเมิดสิทธิลดลง นำไปสู่การสร้างสังคมที่สงบสุขและสันติสุข ซึ่งแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ จะต้องสอดคล้องเชื่อมโยงกับรัฐธรรมนูญ ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 แผนปฏิรูปประเทศ แผนความมั่นคง และนโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสิทธิมนุษยชนของไทย เพื่อให้การขับเคลื่อนประเทศเป็นไปในทิศทางเดียวกัน สอดรับกับกฎหมายสูงสุดในการปกครองประเทศและนโยบายของรัฐบาล

แผนภาพที่ 22 เชื่อมโยงรัฐธรรมนูญ ยุทธศาสตร์ชาติ กับแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 4

แผนภาพที่ 23 เชื่อมโยงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 แผนปฏิรูปประเทศ แผนความมั่นคง กับแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 4

(5) การวิเคราะห์สถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย

การวิเคราะห์สถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนจะมีการศึกษาวิเคราะห์ ข้อมูล ทั้งการวิเคราะห์ภายในประเทศและมุมมองขององค์กรนานาชาติต่อสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย โดยข้อมูลภายในประเทศ ทั้งการประเมินผลสัมฤทธิ์การดำเนินงานตามแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2557 - 2561) ช่วงครึ่งแรกของแผน พ.ศ. 2557 - 2559 บทวิเคราะห์สถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย จากข้อมูลการวิเคราะห์สถานการณ์ของสำนักงานคณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ การรับฟังความคิดเห็นจากทุกภาคส่วน และข้อมูลจากหน่วยงานต่าง ๆ และมุมมองขององค์กรนานาชาติต่อสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ไม่ว่าจะเป็นการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนขององค์กรระหว่างประเทศและองค์กรอิสระ Human Rightst Wach (HRW) รายงานประจำปีของกระทรวงการต่างประเทศ สหรัฐอเมริกา ข้อเสนอแนะด้านสิทธิมนุษยชนที่ประเทศไทยรับมาปฏิบัติภายใต้กลไก Universal Periodic Review (UPR) เพื่อเป็นข้อมูลในการกำหนดทิศทางของแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติฉบับที่ 4

แผนภาพที่ 24 การวิเคราะห์สถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย

แผนภาพที่ 25 ทิศทางแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 4 (ปี พ.ศ. 2562 - 2566)

ทิศทางแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 4 (ปี พ.ศ. 2562 - 2566)

เป้าหมาย : สังคมไทยเป็นสังคมที่ส่งเสริม สิทธิเสรีภาพและความเท่าเทียมโดยคำนึงถึง คัดค้านการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างบูรณาการทั้งภาครัฐ ภาคธุรกิจและ ภาคประชาสังคม เพื่อนำไปสู่สังคมที่พัฒนาอย่างยั่งยืน

12 กลุ่มเป้าหมาย

10 ด้าน

- ด้านสาธารณสุข
- ด้านการศึกษา
- ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- ด้านที่อยู่อาศัย
- ด้านการขนส่ง
- ด้านเศรษฐกิจ
- ด้านการเมืองการปกครองและความมั่นคง
- ด้านสิทธิชุมชน
- ด้านข้อมูลข่าวสารและเทคโนโลยีสารสนเทศ
- ด้านกระบวนการยุติธรรม

- กลุ่มเด็กและเยาวชน
- กลุ่มผู้สูงอายุ
- กลุ่มสตรี
- กลุ่มผู้พิการ
- กลุ่มเกษตรกรและกลุ่มแรงงาน
- กลุ่มผู้ป่วย (กลุ่มผู้ติดเชื้อ/กลุ่มผู้เสพยา)
- กลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไร้รัฐ และผู้ไร้ที่พำนัก
- กลุ่มความหลากหลายทางเพศ
- กลุ่มนักปกป้องสิทธิมนุษยชน
- กลุ่มผู้ต้องขัง (ผู้ถูกกล่าวหา/ผู้ต้องหา/นักโทษ เต็มชาติ)
- กลุ่มผู้พันโทษ
- กลุ่มผู้เสียหาย/ผู้ตกเป็นเหยื่อ/พยาน (เหยื่อ อาชญากรรม เหยื่อค้ำมนุษย์เหยื่อที่ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน เหยื่อความรุนแรงในครอบครัว เป็นต้น)

ทิศทางแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 4
(พ.ศ. 2562 - 2566)

ทิศทางของแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2562 - 2566)

แผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 4 เป็นแผนที่จัดทำขึ้นเพื่อเป็นกรอบทิศทางการดำเนินงานด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทยในระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2562 - 2566) สำหรับให้หน่วยงานทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องนำไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม โดยนำไปใช้ในการส่งเสริม ค้ำครองสิทธิมนุษยชนให้แก่ประชาชนได้เข้าถึงสิทธิที่พึงจะได้รับอย่างทั่วถึง เสมอภาค และเท่าเทียม ตลอดจนเป็นการยกระดับการดำเนินงานด้านสิทธิมนุษยชนในภาพรวมของประเทศไทยให้ทัดเทียมมาตรฐานสิทธิมนุษยชนสากล ดังนั้น แผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 4 จึงให้ความสำคัญกับมิติประเด็นต่างๆ ครอบคลุมประเด็นที่ส่งผลต่อวิถีชีวิตประชาชน อีกทั้งให้ความสำคัญกับมิติของกลุ่มเปราะบางต่างๆ ที่เป็นกลุ่มเป้าหมายหลักที่เสี่ยงต่อการถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน โดยจัดทำเป็นแผนรายด้าน 10 ด้าน และแผนรายกลุ่ม 12 กลุ่ม และได้กำหนดเป้าหมายของแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 4 ที่ต้องการพัฒนาให้สังคมไทย “เป็นสังคมที่ส่งเสริม สิทธิ เสรีภาพ และความเท่าเทียม โดยคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ขับเคลื่อนสิทธิมนุษยชนอย่างบูรณาการทั้งภาครัฐ ธุรกิจ และภาคประชาสังคม เพื่อนำไปสู่สังคมที่พัฒนาอย่างยั่งยืน”

แผนสิทธิมนุษยชนรายด้าน

1. แผนสิทธิมนุษยชนด้านสาธารณสุข

สิทธิมนุษยชนด้านสาธารณสุขเป็นสิทธิที่ได้รับการรับรองไว้อย่างชัดเจนในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 โดยในมาตรา 47 ได้ระบุไว้ว่า บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับบริการสาธารณสุขของรัฐ บุคคลผู้ยากไร้ย่อมมีสิทธิได้รับบริการสาธารณสุขของรัฐโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายตามที่กฎหมายบัญญัติ บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับการป้องกันและจัดโรคติดต่ออันตรายจากรัฐโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย ทั้งนี้ ประเทศไทยถือได้ว่าเป็นแบบอย่างของประเทศรายได้ปานกลางที่ได้มีการพัฒนาสิทธิมนุษยชนในด้านสาธารณสุขไปอย่างก้าวไกลเท่าเทียมกับประเทศรายได้สูงหลายประเทศ เนื่องจากประสบความสำเร็จในการสร้างระบบประกันสุขภาพที่ครอบคลุมประชาชนชาวไทยแทบทุกคน อย่างไรก็ตาม ยังคงมีประเด็นท้าทายที่สำคัญอีกหลายประการที่จำเป็นต้องได้รับการจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อสร้างความมั่นคงในการเข้าถึงสิทธิมนุษยชนด้านสาธารณสุขของประชาชนในอนาคต อาทิ การพัฒนาการเข้าถึงระบบประกันของประชาชนผู้มีสิทธิในพื้นที่ห่างไกลและกลุ่มเปราะบาง การเร่งสร้างความเป็นธรรมระหว่างผู้เอาประกันทั้งสามระบบของประเทศ ตลอดจนการสร้างความร่วมมือทางสาธารณสุขและทางการคลังของประเทศในการเป็นสังคมผู้สูงอายุ เป็นต้น

สภาพปัญหา

1. การเข้าถึงสิทธิการรักษาและหลักประกันสุขภาพของนักโทษ ผู้ยากไร้ ผู้เร่ร่อน และผู้อยู่ในพื้นที่ห่างไกล ในทางนิตินัยแล้วผู้ถือบัตรประชาชนทุกคนที่ไม่ได้อยู่ภายใต้สวัสดิการของข้าราชการและรัฐวิสาหกิจ หรือระบบประกันสังคม ย่อมเป็นผู้มีสิทธิในระบบหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้าโดยทันที อย่างไรก็ตาม ในความเป็นจริงนั้น ประชาชนชาวไทยผู้ถือกำเนิดในประเทศไทย หรือมีบิดามารดาเป็นคนไทยอีกจำนวนหนึ่ง ยังคงไม่มีบัตรประชาชน จึงไม่สามารถเข้าถึงสิทธิประโยชน์ต่างๆ ทั้งด้านสาธารณสุข การศึกษา และการเมือง การปกครองที่พึงมีได้ อันมีสาเหตุหลายประการ อาทิ การที่บุคคลไม่สามารถแจ้งเกิดได้ การที่ผู้ไม่มีบัตรไม่สามารถพิสูจน์สัญชาติตนเองได้ การที่ผู้ไม่มีบัตรไม่ตระหนักถึงสิทธิของตนที่เสียไป เนื่องจากไม่เห็นประโยชน์ของการถือบัตรประชาชน หรือไม่ประสงค์จะทำบัตร ตลอดจนการที่ผู้ไม่มีบัตรบางกลุ่มอาจไม่อยู่ในสถานะที่เอื้อต่อการจัดทำบัตร เช่น กลุ่มคนเร่ร่อน ยากไร้ และกลุ่มนักโทษ เป็นต้น

2. ความไม่เท่าเทียมกันระหว่างหลักประกันสุขภาพแต่ละระบบ ในปัจจุบันแม้กฎหมายจะได้ระบุให้ประชาชนไทยทุกคนมีสิทธิได้รับสวัสดิการสุขภาพขั้นพื้นฐาน แต่ยังคงมีความเหลื่อมล้ำสูงระหว่างสวัสดิการแต่ละระบบ ทั้งในเรื่องสิทธิประโยชน์ (Benefit) ที่ได้รับ และการสมทบเข้ากองทุน (Contribution) โดยระบบประกันสังคมเป็นระบบเดียวที่มีการบริหารจัดการทางการเงินการคลังที่แยกเป็นการเฉพาะ และเบิกจ่ายจากกองทุนประกันสังคมไม่ใช่งบประมาณแผ่นดินดังเช่นอีกสองระบบ จึงมีการกำหนดข้อจำกัดค่อนข้างมากเพื่อสร้างความยั่งยืนของกองทุน และส่งผลให้สัดส่วนสิทธิประโยชน์ที่ได้รับเมื่อเทียบกับการสมทบเข้ากองทุนของผู้เอาประกันในระบบประกันสังคมต่ำกว่าผู้อยู่อีกสองระบบอย่างมาก และก่อให้เกิดความไม่เสมอภาคระหว่างผู้เอาประกันในแต่ละระบบ นอกจากนี้ ประชาชนผู้อยู่อาศัยในพื้นที่ห่างไกล โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบางจังหวัดของภาคเหนือ และภาคใต้ ยังคงขาดการเข้าถึงทรัพยากรทางด้านสาธารณสุขในทางปฏิบัติ เนื่องจากแม้มีสิทธิในระบบหลักประกันสุขภาพระบบใดระบบหนึ่ง แต่คุณภาพของทรัพยากรทางด้านสาธารณสุขในเขตพื้นที่ที่อยู่อาศัยยังคงไม่เท่าเทียมกับทรัพยากรในเขตเมืองขนาดใหญ่ และไม่เพียงพอที่จะรักษาโรคที่ซับซ้อน อีกทั้งการเข้ารับการรักษาจากสถานบริการในเขตเมืองขนาดใหญ่ยังมีค่าใช้จ่ายในการเดินทาง และที่พักอาศัยชั่วคราวที่ค่อนข้างสูง จึงทำให้ไม่สามารถเข้ารับการรักษาที่จำเป็นได้ในทางปฏิบัติ

3. กลุ่มผู้ใช้แรงงานที่เป็นบุคคลต่างด้าวที่เข้ามาทำงานอย่างถูกและไม่ถูกกฎหมายยังคงขาดโอกาสในการเข้าถึงหลักประกันสุขภาพเท่าที่ควร โดยจากการระดมความเห็นของผู้ที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ พบว่า ยังคงมีโรงพยาบาลหลายแห่งที่ไม่ต้องการขายบัตรประกันสุขภาพให้แรงงานต่างด้าว แม้ว่าแรงงานต่างด้าวนั้นจะเข้ามาทำงานอย่างถูกกฎหมาย เนื่องจากราคาของบัตรไม่เพียงพอที่จะครอบคลุมต้นทุนที่เกิดขึ้นจากการรักษาพยาบาลแรงงานต่างด้าวที่ได้ซื้อบัตร ทั้งนี้ แนวทางการปฏิบัติต่อแรงงานต่างด้าวที่เข้าเมืองอย่างผิดกฎหมายเป็นเรื่องละเอียดอ่อนในเชิงสิทธิมนุษยชน เนื่องจากในทางหนึ่งนั้นสิทธิมนุษยชนเป็นสิทธิที่มนุษย์ทุกคนพึงมีพึงได้มีมาแต่กำเนิด และย่อมไม่สามารถถูกกลืนไปได้ ไม่ว่าสถานะของคนผู้นั้นจะเป็นผู้เข้าเมืองอย่างผิดกฎหมายหรือไม่ก็ตาม แต่ในอีกทางหนึ่งนั้น การให้สิทธิกับแรงงานต่างด้าวที่ผิดกฎหมายเท่าเทียมกับแรงงานต่างด้าวที่ถูกกฎหมายหรือพลเมืองของประเทศทุกเรื่องนั้น ก็ย่อมไม่เป็นธรรมกับผู้ปฏิบัติถูกต้องตามกฎหมาย อีกทั้งยังเป็นการส่งเสริมให้ผู้ประสงค้จะกระทำการให้ถูกต้องตามกฎหมายอยู่แล้วหันกลับมากระทำผิดกฎหมาย

4. การขาดความมั่นคงทางด้านบริการสาธารณสุขในการรองรับบริการสาธารณสุข เพื่อเตรียมพร้อมสำหรับการเป็นสังคมผู้สูงอายุ ประเทศไทยจัดได้ว่าเป็นประเทศรายได้ปานกลางประเทศแรกๆ ที่เข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ จึงเป็นประเด็นท้าทายที่สำคัญของประเทศไทยที่ต้องเร่งพัฒนาโครงสร้างของประเทศ ทั้งทางเศรษฐกิจและสังคมให้พร้อมรับกับผลผลิตภาพที่ต่ำลงของประเทศจากแรงงานที่สูงวัยขึ้น ควบคู่ไปกับการควบคุมรายจ่ายด้านสาธารณสุขของประเทศที่เพิ่มขึ้นให้สมดุลกับอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจที่ลดต่ำลง

ข้อเสนอแนะ

1. เร่งประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทุกกลุ่มตระหนักถึงความสำคัญของการมีบัตรประชาชน และจัดทำมาตรการเชิงรุกต่างๆ ในการเข้าสู่และจัดทำบัตรประชาชนให้กับกลุ่มผู้ไม่มีบัตรเป็นการเฉพาะ เช่น การเร่งจัดทำบัตรให้กับผู้ต้องขังที่อยู่ในเรือนจำ เป็นต้น นอกจากนี้ การถือบัตรประชาชนหรือการรักษาบัตรประชาชนไว้ อาจเป็นเรื่องยุ่งยากสำหรับกลุ่มคนบางกลุ่ม เช่น กลุ่มผู้เร่ร่อน รัฐจึงอาจพิจารณาการใช้เทคโนโลยีขั้นสูงเพื่อทดแทนการมีบัตรให้กับประชาชนทุกกลุ่ม อาทิ การใช้การระบุตัวตนโดยใช้ลายนิ้วมือเพื่อทดแทนการมีบัตร

2. ปรับปรุงแนวทางการร่วมจ่ายและสิทธิประโยชน์ที่ได้รับของระบบประกันสุขภาพทั้ง 3 ระบบให้ครอบคลุมและเป็นธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งระหว่างผู้เอาประกันในระบบประกันสุขภาพถ้วนหน้าและผู้เอาประกันในกองทุนประกันสังคมให้เกิดความเสมอภาคยิ่งขึ้น เช่น การให้สิทธิประโยชน์ขั้นพื้นฐานในการเข้ารับบริการทางสาธารณสุขของทั้งสองระบบมาจากเงินงบประมาณเช่นเดียวกัน และการให้ผู้ประกันทั้งสองระบบสามารถ

จ่ายเงินสมทบได้ตามความสมัครใจ และกำหนดให้สิทธิประโยชน์อื่นๆ นอกเหนือจากสิทธิขั้นพื้นฐานเป็นไปตาม การร่วมสมทบของผู้เอาประกันแต่ละคน เป็นต้น นอกจากนี้ควรพิจารณาสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการพบแพทย์ เฉพาะทางแก่กลุ่มผู้มีรายได้น้อยในเขตพื้นที่ห่างไกลที่จำเป็นต้องเดินทางเข้ารับบริการสาธารณสุขเฉพาะทาง ในเขตเมือง ตลอดจนการพิจารณาการปฏิรูปการโครงสร้างงบประมาณของประเทศอย่างจริงจัง โดยเรียงลำดับ ความสำคัญในการจัดสรรงบประมาณให้กับเรื่องที่สำคัญอย่างเร่งด่วน เช่น ด้านสาธารณสุข

3. พัฒนาแนวทางการดูแลแรงงานต่างด้าวอย่างเป็นระบบ โดยการศึกษาเปรียบเทียบประโยชน์และ ต้นทุนที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาระบบประกันในรูปแบบต่างๆ เช่น การให้บริการสาธารณสุขแก่แรงงานต่างด้าว เท่าที่จำเป็นโดยเบิกจ่ายจากงบประมาณแผ่นดิน ตลอดจนการจัดตั้งกองทุนเป็นการเฉพาะสำหรับกลุ่มแรงงานต่างด้าว โดยจัดเก็บเงินสมทบโดยตรงจากกลุ่มแรงงานต่างด้าวเพื่อไม่ให้เป็นภาระของงบประมาณแผ่นดิน ทั้งนี้ ควรคำนึงถึง ข้อจำกัดของทรัพยากรของประเทศควบคู่ไปกับการดำเนินนโยบายที่สอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชนสากล

4. ปรับเปลี่ยนแนวทางการจัดสรรงบประมาณของประเทศให้พร้อมรับกับการเป็นสังคมผู้สูงอายุ โดยให้ความสำคัญเร่งด่วนกับงบประมาณหรือโครงการที่มุ่งเพิ่มผลิตภาพของแรงงานผู้สูงอายุ สามารถขยาย อัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจในระดับสูง ตลอดจนโครงการที่สามารถลดรายจ่ายด้านสาธารณสุขได้โดยไม่กระทบกับ สิทธิในการเข้ารับรักษาพยาบาล เช่น การสาธารณสุขเชิงป้องกันต่างๆ เป็นต้น

5. สร้างกลไกเพื่อให้ประชาชนทุกกลุ่มสามารถรับรู้สิทธิและช่องทางการเข้าถึงสิทธิของตนเอง รวมทั้งควรสนับสนุนการจัดให้มีล่ามชุมชนหรืออาสาสมัครล่ามภาษาที่ผ่านการอบรม เพื่อการสื่อสารทางด้านบริการ สาธารณสุขให้กับประชากรกลุ่มเฉพาะที่มีปัญหาในการสื่อสาร อาทิ กลุ่มชาติพันธุ์ แรงงานต่างด้าว หรือผู้ที่ ไม่สามารถสื่อสารภาษาไทยได้ เป็นต้น

กลุ่มผู้เปราะบาง

กลุ่มผู้ป่วย ผู้ติดเชื้อ ผู้พิการ ผู้สูงอายุ แรงงานต่างด้าว คนเร่ร่อน ผู้ไร้รัฐ นักโทษ ผู้ยากไร้ กลุ่มชาติพันธุ์

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงมหาดไทย กระทรวงการคลัง กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงแรงงาน กระทรวงยุติธรรม สำนักงานประกันสังคม สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ

2. แผนสิทธิมนุษยชนด้านการศึกษา

สิทธิในการศึกษาได้ถูกบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 หมวดที่ 5 หน้าที่ของรัฐ มาตรา 54 โดยมีเนื้อหาครอบคลุมเกี่ยวกับหน้าที่ของรัฐที่ต้องดำเนินการให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาเป็นเวลาสิบสองปี ตั้งแต่ก่อนวัยเรียนจนจบการศึกษาภาคบังคับอย่างมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย ดำเนินการให้เด็กเล็กได้รับการดูแลและพัฒนา ก่อนเข้ารับการศึกษา และดำเนินการให้ประชาชนได้รับการศึกษาตามความต้องการในระบบต่าง ๆ รวมทั้งส่งเสริมให้มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต และจัดให้มีการร่วมมือกันระหว่างรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคเอกชน ในการจัดการศึกษาทุกระดับ นอกจากนี้รัฐยังต้องดำเนินการให้ผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์ได้รับการสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการศึกษาตามความถนัดของตน

ทั้งนี้ จากการระดมความเห็นผู้ที่เกี่ยวข้องในการจัดทำแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 4 ในภูมิภาคต่างๆ พบว่า หลายฝ่ายมีความกังวลในคุณภาพการศึกษาที่ได้รับ กล่าวคือ แม้ในทางปฏิบัติเด็กไทยส่วนใหญ่จะได้รับการศึกษาครบจำนวนปีตามที่กำหนดไว้ในระบบการศึกษาภาคบังคับ แต่คุณภาพของการศึกษาที่ได้รับยังคงไม่เพียงพอที่จะเตรียมพร้อมผู้เข้ารับการศึกษาบางกลุ่ม โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่มาจากครอบครัวที่มีข้อจำกัดทางเศรษฐกิจและสังคมให้เข้าสู่ตลาดแรงงานอย่างเหมาะสม อีกทั้ง กลุ่มผู้ยากไร้ ผู้พิการ หรือทุพพลภาพ ซึ่งเป็นกลุ่มเปราะบางที่รัฐให้ความคุ้มครองเป็นพิเศษ และได้บัญญัติสิทธิในการศึกษาไว้เป็นการเฉพาะเพิ่มเติมจากสิทธิที่ประชาชนทั่วไปพึงได้รับ ยังคงประสบปัญหาการถูกเลือกปฏิบัติในสถานศึกษา ในลักษณะต่างๆ ทั้งในด้านการขาดการเข้าถึงอุปกรณ์ในการศึกษาที่จำเป็น ตลอดจนการถูกรังเกียจเหยียดฉันทันทีในสถานศึกษาเป็นบางครั้ง นอกจากนี้ นักเรียนนักศึกษาหญิงที่ประสบปัญหาการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร ยังอาจถูกเลือกปฏิบัติจากกลุ่มเพื่อนหรือกลุ่มครูอาจารย์เอง

สภาพปัญหา

1. ความเหลื่อมล้ำของโอกาสในการเข้าถึงการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งระหว่างเด็กจากครอบครัวที่มีความแตกต่างของฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม อันเป็นผลมาจากการกระจายของทรัพยากรทางการศึกษาที่ไม่เท่าเทียมกันระหว่างเขตเมืองและเขตชนบท อีกทั้งในบางครั้ง ผู้ปกครองที่มีฐานะยากจนยังอาจไม่เห็นความสำคัญจากการศึกษา หรือไม่ประสงค์จะให้เด็กเข้าศึกษาเนื่องจากจะส่งผลให้ครอบครัวต้องขาดรายได้ ทั้งนี้ ยังมักเกิดปัญหาที่เด็กจากครอบครัวฐานะยากจน ไม่สามารถจ่ายค่าเดินทางในการไปโรงเรียนได้ เนื่องจากมักอาศัยในพื้นที่ห่างไกลที่การคมนาคมลำบาก หรือขาดช่องทางการคมนาคมสาธารณะต่างๆ บุตรของผู้ปกครองที่เป็นกลุ่มคนไร้สัญชาติยังคงมีปัญหาในการเข้าถึงการศึกษาจากการที่สถานศึกษาบางแห่งไม่รับรองสถานะของเด็กไร้สัญชาติ และยังมีทางเลือกปฏิบัติของบุคลากรทางการศึกษาที่แตกต่างกันระหว่างกลุ่มนักเรียนจากครอบครัวที่ยากไร้และครอบครัวที่มีฐานะดี เป็นต้น

2. การขาดแนวทางการศึกษาในรูปแบบใหม่ที่มีคุณภาพ ที่เปลี่ยนวิธีการเรียนจากการเน้นการท่องจำไปสู่การเปิดโลกทัศน์ของผู้เรียนให้เด็กได้เข้าถึงวิธีการค้นหาความรู้ด้วยตัวเอง ทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน และสร้างให้เด็กรู้จักคิด และต่อยอดความรู้ด้วยตนเอง ทั้งนี้ แม้สิทธิในการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพจะเป็นสิ่งที่ถูกกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ แต่ในทางปฏิบัติแล้วตัวชี้วัดทางการศึกษาต่างๆ มักเป็นตัวชี้วัดในเชิงปริมาณ เช่น จำนวนปีการศึกษาเฉลี่ย อัตราการว่างงานของผู้สำเร็จการศึกษา ที่อาจไม่ได้สะท้อนคุณภาพของการศึกษาที่รัฐจัดสรรให้เท่าที่ควร

3. การถูกเลือกปฏิบัติของคนบางกลุ่มในสถานศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กลุ่มนักเรียนนักศึกษา ผู้พิการที่ยังขาดอุปกรณ์ที่จำเป็นในการศึกษา หรือการที่สภาพของสถานศึกษาไม่เอื้อต่อการศึกษาของผู้พิการ ตลอดจนการถูกเลือกปฏิบัติของกลุ่มนักเรียนนักศึกษาที่ติดเชื้อ เอชไอวี หรือกลุ่มนักเรียนนักศึกษาหญิงที่ตั้งครรภ์ ซึ่งมักถูกบีบบังคับให้ลาออก หรือกลุ่มนักเรียนที่มีอัตลักษณ์ทางเพศสภาวะและการแสดงออก

ทางเพศสภาวะแตกต่างจากเพศกำเนิด ซึ่งมักถูกตีตรา กลั่นแกล้ง ประเด็นดังกล่าวนี้เป็นประเด็นทางด้านสิทธิมนุษยชนที่สำคัญ โดยแม้จะมีกฎหมายห้ามสถานศึกษาเลือกปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรมกับคนในกลุ่มดังกล่าวแล้วก็ตาม แต่ก็ยังขาดการบังคับใช้หรือเอาผิดผู้ที่ละเมิดกฎหมายดังกล่าว

4. การขาดแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจนเกี่ยวกับการศึกษาของบุตรของแรงงานแฝงที่อยู่อาศัยในพื้นที่ ที่ใช้ทรัพยากรทางการศึกษาร่วมกับคนในพื้นที่ แต่ไม่นับรวมอยู่ในทะเบียนประชากรในพื้นที่ จึงส่งผลให้พื้นที่ไม่ได้รับงบประมาณทางการศึกษาอย่างเพียงพอ ทั้งนี้ แนวทางการปฏิบัติต่อแรงงานต่างด้าวหรือบุตรของแรงงานต่างด้าวที่เข้าเมืองอย่างผิดกฎหมายเป็นเรื่องละเอียดอ่อนในเชิงสิทธิมนุษยชน เนื่องจากในทางหนึ่งนั้น สิทธิมนุษยชนเป็นสิทธิที่มนุษย์ทุกคนพึงมีพึงได้ มีมาแต่กำเนิด และไม่สามารถถูกถูกรอนไปได้ ไม่ว่าสถานะของคนผู้นั้นจะเป็นผู้เข้าเมืองอย่างผิดกฎหมายหรือไม่ก็ตาม แต่ในอีกทางหนึ่งนั้น การให้สิทธิกับแรงงานต่างด้าวที่ผิดกฎหมายทุกเรื่องอย่างเท่าเทียมกันกับแรงงานต่างด้าวที่ถูกกฎหมายหรือพลเมืองของประเทศนั้น ก็ย่อมเป็นความไม่เป็นธรรมกับผู้ปฏิบัติถูกต้องตามกฎหมาย อีกทั้งยังเป็นการส่งเสริมให้ผู้ที่ประสงค์จะกระทำการให้ถูกต้องตามกฎหมายอยู่แล้วหันกลับมากระทำผิดกฎหมาย

ข้อเสนอแนะ

1. เร่งจัดสรรทรัพยากรทางการศึกษาให้เกิดความเท่าเทียมกันยิ่งขึ้น โดยพิจารณาการให้เงินช่วยเหลือพิเศษแก่ครูในสถานศึกษาในพื้นที่ห่างไกลในระดับที่พอเพียงที่สามารถกระจายทรัพยากรทางการศึกษาได้อย่างทั่วถึง และเพิ่มแรงจูงใจให้กับผู้ปกครองของนักเรียนจากครอบครัวที่มีฐานะยากจนในการส่งบุตรหลานเข้าเรียน อาทิ การจัดให้มีโครงการอาหารกลางวันฟรีที่มีคุณภาพตามหลักโภชนาการ และการจัดให้มีการฝึกอาชีพควบคู่ไปกับการศึกษาวิชาสามัญต่างๆ เพื่อแสดงให้เห็นว่าสิ่งที่เรียนเป็นประโยชน์ สามารถใช้ประกอบอาชีพได้จริง

2. เร่งเพิ่มสัดส่วนงบประมาณในการลงทุนของกระทรวงศึกษาให้สูงขึ้นและมุ่งเน้นการศึกษาเชิงคุณภาพที่ครอบคลุมทุกมิติอย่างรอบด้าน และเป็นธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการลงทุนในโครงการที่มุ่งพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนโดยตรงและการพัฒนาคุณภาพบุคลากรทางการศึกษา การส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต การส่งเสริมการเรียนรู้ภายในครอบครัว และการให้การช่วยเหลือกลุ่มนักเรียนนักศึกษาในเขตชนบทที่ห่างไกล ตลอดจนกลุ่มนักเรียนนักศึกษาที่มีความเปราะบางเป็นพิเศษ อาทิ กลุ่มผู้มีรายได้น้อย เด็กไร้รัฐ ไร้สัญชาติ เด็กที่มีปัญหาสถานะ และผู้พิการ เป็นต้น

3. ปรับปรุงสภาพแวดล้อมทางการศึกษาของสถานศึกษาให้เอื้ออำนวยต่อการเข้าศึกษาของผู้พิการ และบุคคลที่มีความต้องการพิเศษทางร่างกายหรือทางการเรียนรู้ที่มีความจำเป็นต้องได้รับความช่วยเหลือเนื่องด้วยการขาดความสามารถ (Disability) ทั้งในด้านอุปกรณ์ทางการศึกษาที่จำเป็น และปัจจัยแวดล้อมในสถานศึกษาต่างๆ โดยควรศึกษาพิจารณาความเหมาะสมในด้านการประหยัดต่อขนาดควบคู่ไปด้วยว่าพื้นที่ควรมีผู้พิการอยู่จำนวนเท่าใดจึงจะเหมาะสมในการจัดให้มีอุปกรณ์อำนวยความสะดวกในด้านใดบ้าง อีกทั้งยังควรพิจารณาจัดสรรเงินช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ เช่น ทุนการศึกษา และค่าใช้จ่ายเพิ่มเติมสำหรับการเดินทาง และการครองชีพแก่นักศึกษาผู้พิการหรือบุคคลที่มีความต้องการพิเศษที่ต้องย้ายถิ่นฐานเพื่อศึกษาในสถานศึกษาที่มีอุปกรณ์การศึกษาสำหรับผู้พิการหรือบุคคลที่มีความต้องการพิเศษเป็นการเฉพาะอีกด้วย

4. เร่งปลูกฝังและสร้างความเข้าใจในเรื่องสิทธิมนุษยชนตั้งแต่วัยเรียน เพื่อลดปัญหาเลือกปฏิบัติหรือการละเมิดสิทธิมนุษยชนในกลุ่มเด็กที่มีความเปราะบาง เช่น กลุ่มนักเรียนที่มีฐานะยากจน ผู้พิการ ผู้ติดเชื้อ กลุ่มนักเรียนที่มีอัตลักษณ์ทางเพศสภาวะและการแสดงออกทางเพศสภาวะแตกต่างจากเพศกำเนิด ตลอดจนนักเรียนนักศึกษาหญิงที่ตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร เป็นต้น นอกจากนี้ ยังควรบังคับใช้มาตรการลงโทษบุคลากรในสถานศึกษาที่ละเลยหรือเพิกเฉยให้มีการเลือกปฏิบัติดังกล่าวอย่างจริงจัง โดยอาจกำหนดให้

หน่วยงานของรัฐที่มีอำนาจหน้าที่ในการคุ้มครองสิทธิเป็นหน่วยงานรับปัญหาร้องทุกข์และดูแลเรียกร้องค่าชดเชยให้กับนักศึกษาที่ถูกละเมิดสิทธิโดยตรง แทนการต่อสู้ในทางคดีซึ่งผู้ฟ้องร้องมักต้องแบกรับต้นทุนสูง

5. พัฒนาแนวทางการดูแลบุคลากรของแรงงานต่างด้าวในด้านการศึกษาอย่างเป็นระบบ โดยคำนึงถึงความสมดุลของการจัดสรรทรัพยากรที่เป็นธรรมระหว่างบุคลากรของแรงงานไทยและแรงงานต่างด้าว และความสอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชน ซึ่งแนวทางในการดูแลดังกล่าวอาจแตกต่างกันไปตามจำนวนและประเภทของแรงงานต่างด้าวในพื้นที่ ตลอดจนความต้องการของชุมชน ทั้งนี้ กระทรวงศึกษาธิการควรพิจารณาปรับเปลี่ยนแนวทางการจัดสรรงบประมาณด้านการศึกษาให้สอดคล้องกับจำนวนเด็กในพื้นที่ทั้งหมด ทั้งบุตรของแรงงานไทยและแรงงานต่างด้าว เพื่อให้ตอบสนองความต้องการทรัพยากรทางการศึกษาที่แท้จริงในพื้นที่ รวมถึงพิจารณาสนับสนุนการจัดระบบการศึกษาทางเลือกสำหรับเด็กประชากรกลุ่มเฉพาะหรือเด็กที่ตกหล่นจากระบบการศึกษาของรัฐในรูปแบบต่างๆ

กลุ่มผู้เปราะบาง

กลุ่มเด็กและเยาวชน ผู้พิการ สตรี แรงงานต่างด้าว ผู้ติดเชื้อ คนเร่ร่อน คนไร้รัฐ กลุ่มชาติพันธุ์ ผู้ยากไร้ กลุ่มความหลากหลายทางเพศ

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงการคลัง กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงแรงงาน สำนักงานประกันสังคม

3. แผนสิทธิมนุษยชนด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ได้กล่าวรับรองสิทธิในด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมไว้ในมาตรา 43 วรรค 2 ว่า บุคคลและชุมชนย่อมมีสิทธิจัดการ บำรุงรักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุลและยั่งยืนตามวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ อย่างไรก็ตาม การพัฒนาของประเทศทางอุตสาหกรรมแบบก้าวกระโดดในอดีต และการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่เพื่อการพัฒนาที่ช่วยให้มนุษย์สามารถใช้ประโยชน์จากธรรมชาติได้มากขึ้น กลับเริ่มส่งผลเสียต่อมนุษย์เองในด้านต่าง ๆ ทั้งผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติที่เริ่มเสื่อมโทรม ความไม่ปลอดภัยจากภัยธรรมชาติที่เกิดขึ้นบ่อยครั้งและมีความรุนแรงกว่าในอดีต ตลอดจนผลเสียในเชิงสุขภาพ ทั้งทางตรงจากการใช้เทคโนโลยี เช่น ยาปราบศัตรูพืชในการทำเกษตรกรรมแบบใหม่ และทางอ้อมจากคุณภาพของทรัพยากรธรรมชาติในด้านต่าง ๆ เช่น ดิน น้ำ อากาศ ที่ลดลง จึงเป็นประเด็นท้าทายที่รัฐซึ่งมีอำนาจหน้าที่ดูแลระดับการพัฒนาของประเทศให้เหมาะสมจะต้องสร้างความสมดุลระหว่างการใช้ทรัพยากรธรรมชาติในระดับและแนวทางที่เหมาะสมเพื่อขับเคลื่อนการเจริญเติบโตของประเทศ ควบคู่กับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติเพื่อประโยชน์สูงสุดของประเทศอย่างยั่งยืนในทุกมิติ

สภาพปัญหา

1. การทำลายทรัพยากรธรรมชาติ การพัฒนาในอดีตที่ผ่านมาแม้จะส่งผลให้ระดับรายได้เฉลี่ยต่อประชากรเพิ่มขึ้น และจำนวนผู้อยู่ใต้เส้นความยากจนลดลงอย่างต่อเนื่อง แต่กลับส่งผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติเป็นอย่างมาก อาทิ การตัดไม้ทำลายป่าเพื่อประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ที่ก่อให้เกิดการขาดความสมดุลของระบบนิเวศและส่งผลให้เกิดปัญหาทั้งเรื่องน้ำ ดิน และอากาศ ตลอดจนการเร่งการทำเกษตรกรรมโดยใช้สารเคมีทั้งปุ๋ยเคมีและยาปราบศัตรูพืช ตลอดจนปัญหาการทำลายสิ่งแวดล้อมจากโครงการขนาดใหญ่ของรัฐ ซึ่งอาจไม่ได้ผ่านกระบวนการประเมินผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมอย่างถูกต้อง ปัญหาเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติดังกล่าวนี้จัดเป็นปัญหาในเชิงสิทธิมนุษยชน เนื่องจากผลกระทบที่เกิดขึ้นนั้นไม่ได้เกิดขึ้นแต่เพียงกับผู้ประกอบการเท่านั้น หากยังส่งผลกระทบต่อบุคคลอื่น ๆ ที่มีสิทธิในการบำรุงรักษาและใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ

2. ผลกระทบจากเกษตรกรรมพันธสัญญา เกษตรกรรมพันธสัญญา (Contract Farming) เป็นนวัตกรรมทางเกษตรกรรมใหม่ที่แพร่หลายเป็นอย่างมากในปัจจุบัน อย่างไรก็ตาม บ่อยครั้งเกษตรกรผู้ทำสัญญาอาจไม่ทราบผลกระทบในเชิงลบที่มักแฝงอยู่จากสัญญาดังกล่าว อาทิ การทำเกษตรกรรมเพื่อนำผลผลิตส่งผู้รับซื้อจากต่างชาติโดยใช้ปุ๋ยเคมีที่ทำลายคุณภาพของดินเป็นระยะเวลานาน นับเป็นปัญหาสิทธิมนุษยชนในรูปแบบหนึ่ง ที่คล้ายคลึงกับปัญหาการละเมิดสิทธิของผู้บริโภค โดยแม้จะเป็นการทำสัญญาโดยใจสมัครทั้งสองฝ่าย แต่ก็อาจนับได้ว่าเป็นสัญญาที่ตั้งอยู่บนความไม่เท่าเทียมของข้อมูลของทั้งฝ่าย ซึ่งไม่เป็นธรรมและเป็นการละเมิดสิทธิของเกษตรกรชาวไทย

3. ปัญหาการถูกละเมิดของประชาชนโดยสถานประกอบการและโรงงานอุตสาหกรรมต่าง ๆ จัดเป็นปัญหาการละเมิดสิทธิจากการที่โรงงานอุตสาหกรรมปล่อยควันเสีย น้ำเสีย หรือกากของเสียต่าง ๆ จากการผลิต โดยไม่ได้คำนึงถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นกับประชาชนในพื้นที่โดยรอบ อีกทั้งยังมักหลบเลี่ยงที่จะจ่ายค่าชดเชยที่เหมาะสมให้กับประชาชนที่ได้รับผลกระทบ นอกจากนี้ ยังเกิดปัญหาการที่หน่วยงานของรัฐ ออกใบอนุญาตให้กับผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมบางแห่ง โดยไม่ได้คำนึงถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อสภาพแวดล้อมและประชาชนในพื้นที่อย่างเพียงพอ ผู้ได้รับผลกระทบหลายรายซึ่งเป็นประชาชนรายย่อยที่ขาดกำลังหรือความรู้ทางสิทธิและกฎหมายจึงมักยอมรับสภาพผลกระทบดังกล่าว โดยมีได้ฟ้องร้องเรียกค่าชดเชยจากผู้กระทำผิด

4.กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ป่าไม้ต่างๆ ยังคงไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของประชาชนที่ได้ดำเนินมาเป็นระยะเวลายาวนานก่อนมีการประกาศใช้กฎหมาย โดยแม้กฎหมายหลายฉบับจะมีเนื้อหาเป็นการละเมิดสิทธิประชาชนที่อาศัยอยู่แต่ก่อน แต่ประชาชนซึ่งในความเป็นจริงเป็นผู้เสียหายกลับตกเป็นผู้กระทำความผิด ประเด็นดังกล่าวเป็นประเด็นทางสิทธิมนุษยชนที่ซับซ้อน เนื่องจากในทางหนึ่งนั้นรัฐซึ่งมีอำนาจหน้าที่ดูแลสวัสดิการโดยรวมทั้งหมดของประเทศเพื่อให้การพัฒนาในทุกมิติเป็นไปอย่างยั่งยืนที่สุดควรมีมาตรการอนุรักษ์ทรัพยากรตามสมควรเพื่อประโยชน์ของสังคมโดยรวม แต่ในอีกทางหนึ่งนั้นแนวทางหรือมาตรการการอนุรักษ์ทรัพยากรในบางรูปแบบก็อาจไปละเมิดสิทธิมนุษยชนในบางมิติ เช่น สิทธิในการมีที่อยู่อาศัยของผู้อยู่อาศัยแต่เดิมได้

ข้อเสนอแนะ

1. **เน้นการพัฒนาที่สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน** ที่สร้างความสมดุลระหว่างการใช้ทรัพยากรธรรมชาติในระดับและแนวทางที่เหมาะสมเพื่อขับเคลื่อนการเจริญเติบโตของประเทศ ควบคู่กับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติเพื่อประโยชน์สูงสุดของประเทศอย่างยั่งยืน และส่งเสริมให้มีการพิจารณาปรับใช้ตัวชี้วัดของการพัฒนาในมิติต่าง ๆ ตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals) ในการวัดผลการดำเนินงานของภาครัฐและภาคเอกชน

2. **สร้างความตระหนักและประชาสัมพันธ์ให้เกษตรกรเข้าใจถึงผลดีและผลเสียของเกษตรพันธสัญญา** ทั้งนี้ ในปัจจุบันได้มีพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาระบบเกษตรพันธสัญญา พ.ศ. 2560 ซึ่งได้จัดตั้งคณะกรรมการที่มีอำนาจและหน้าที่ในการดูแลเรื่องดังกล่าวเป็นการเฉพาะอยู่แล้ว จึงควรเร่งการประชาสัมพันธ์ให้เกษตรกรที่ประสงค์จะทำเกษตรพันธสัญญาได้เข้าถึงทรัพยากรและข้อมูลที่จำเป็น เพื่อให้สามารถตัดสินใจได้บนพื้นฐานของข้อมูลที่สมบูรณ์และสมมาตรระหว่างคู่สัญญา ตลอดจนได้รับความช่วยเหลือทางด้านกฎหมายที่จำเป็นและไม่ถูกเอาเปรียบจากคู่สัญญา ซึ่งมักเป็นบริษัทข้ามชาติที่มีทรัพยากรและอำนาจต่อรองสูงกว่า

3. **เร่งบังคับใช้กฎหมายทางสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับผู้กระทำความผิดและกฎหมายที่เอาผิดหน่วยงานของรัฐที่ละเลยการควบคุมหรือแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม และปรับปรุงกระบวนการยุติธรรมให้เกิดความรวดเร็วยิ่งขึ้น** เพื่อให้เจ้าของสถานประกอบการและอุตสาหกรรมในพื้นที่ต่างๆ ที่ปล่อยของเสียจากการผลิตที่ส่งผลกระทบต่อประชาชนในเขตพื้นที่โดยรอบโรงงาน ได้ตระหนักรู้ว่าหากกระทำความผิดจะถูกลงโทษอย่างรวดเร็วและรุนแรง นอกจากนี้ยังควรเร่งสนับสนุนให้มีการจัดตั้งหน่วยงานของรัฐที่มีอำนาจหน้าที่ต่อสู้คดีที่เกี่ยวข้องกับการละเมิดสิทธิมนุษยชนทั้งคดีแพ่งและคดีอาญาเป็นการเฉพาะ โดยผู้ที่ได้รับผลกระทบไม่ต้องออกทุนทรัพย์ในการฟ้องร้องเอง เนื่องจากในทางปฏิบัติแล้วผู้เสียหายที่เป็นผู้มีรายได้น้อยมักไม่มีทรัพยากรที่เพียงพอในการฟ้องร้องเรียกค่าชดเชยเอาจากผู้กระทำความผิดด้วยตนเอง

4. **ปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ป่าไม้** ให้สอดคล้องกับวิถีการดำเนินชีวิตของประชาชนในพื้นที่ โดยเน้นการหารือร่วมระหว่างทุกกลุ่มที่เกี่ยวข้องที่ไม่จำกัดอยู่แต่เพียงนักกฎหมายเท่านั้น หากยังควรให้มีตัวแทนและผู้เชี่ยวชาญจากหลายฝ่ายอื่นๆ อาทิ ด้านรัฐศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ นิเวศวิทยาและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนตัวแทนชาวบ้านเข้าร่วมหารือ เพื่อปรับปรุงกฎหมายให้เป็นที่ยอมรับของทุกฝ่าย นอกจากนี้ยังควรมีมาตรการที่สอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชนที่ช่วยบรรเทาผลกระทบเชิงลบที่เกิดขึ้นกับประชาชนผู้ดำรงชีวิตในพื้นที่มาอย่างยาวนานก่อนการประกาศใช้กฎหมาย

กลุ่มผู้เปราะบาง

กลุ่มเกษตรกร ผู้อาศัยในเขตพื้นที่อุตสาหกรรม ผู้บริโภค กลุ่มชาติพันธุ์ คนเร่ร่อน คนไร้รัฐ ผู้ยากไร้

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระทรวงอุตสาหกรรม กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงยุติธรรม
กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงมหาดไทย สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการ
เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

4. แผนสิทธิมนุษยชนด้านที่อยู่อาศัย

แม้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 จะไม่ได้กำหนดเป็นการชัดแจ้งถึงสิทธิของพลเมืองในการมีที่อยู่อาศัย แต่ก็ได้มีการแสดงเจตนารมณ์ดังกล่าวไว้ในกฎหมายรองลงไป อาทิ พระราชบัญญัติการเคหะแห่งชาติ พ.ศ. 2537 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2550 ซึ่งระบุวัตถุประสงค์ไว้ว่า เพื่อจัดให้มีเคหะเพื่อให้ประชาชนได้มีที่อยู่อาศัย พร้อมทั้งจัดให้มีระบบสาธารณูปโภค สาธารณูปการ สิ่งอำนวยความสะดวกแก่ผู้อยู่อาศัย นอกจากนี้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 37 ยังได้มีการกล่าวถึงการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ไว้เป็นการเฉพาะว่า ให้กระทำเพียงเท่าที่จำเป็น ต้องใช้เพื่อการอันเป็นสาธารณูปโภค การป้องกันประเทศ หรือการได้มาซึ่งทรัพยากรธรรมชาติ หรือเพื่อประโยชน์สาธารณะอย่างอื่น และต้องชดเชยค่าทดแทนที่เป็นธรรมภายในเวลาอันควรแก่เจ้าของ ทั้งนี้ ประเด็นท้าทายเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนในด้านที่อยู่อาศัยที่สำคัญในช่วงแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 4 ประกอบด้วย การให้เงินชดเชยอย่างเหมาะสมและเป็นธรรมแก่เจ้าของที่ดินที่ถูกเวนคืนเป็นจำนวนมากจากการลงทุนโครงการเครือข่ายคมนาคมขนาดใหญ่ของรัฐบาลหลายโครงการ ทั้งการก่อสร้างรถไฟฟ้าและรถไฟความเร็วสูง การออกแบบโครงสร้างภาคีมิตรดกและภาคีที่ดินที่เป็นธรรมและไม่เกิดผลกระทบต่อผู้มีรายได้น้อย ตลอดจนประเด็นเรื่องสิทธิในที่ดินทำกินและที่อยู่อาศัยของกลุ่มชาติพันธุ์

สภาพปัญหา

1. การชดเชยเยียวยาของภาครัฐแก่ผู้ที่จะถูกเวนคืนที่ดินไม่เพียงพอ ปัญหาการเวนคืนที่ดินเป็นปัญหาสำคัญที่คาดว่าจะรุนแรงขึ้นเรื่อยๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเขตกรุงเทพมหานครและในเขตภาคตะวันออก ซึ่งเป็นพื้นที่ที่ถูกกำหนดให้มีการพัฒนาโครงข่ายการขนส่งมวลชนจำนวนมาก โดยปัญหาสำคัญที่มักเกิดขึ้น คือ การไม่ได้รับเงินชดเชยที่เพียงพอกับมูลค่าที่ดิน และการขาดการประชาสัมพันธ์ที่ทั่วถึงให้กับประชาชนทุกคนที่จะได้รับผลกระทบทราบ โดยในทางกฎหมายแล้ว แม้รัฐจะถือสิทธิเหนือเอกชนในการที่จะเวนคืนที่ดินเพื่อใช้ให้เกิดประโยชน์แก่สาธารณะได้ แต่ผู้เป็นเจ้าของที่ดินก็ย่อมมีสิทธิที่จะได้รับเงินชดเชยที่เหมาะสมตามที่รับรองไว้ในรัฐธรรมนูญ อย่างไรก็ตามอัตราการจ่ายเงินชดเชยจากการเวนคืนที่ดินที่เป็นอยู่ในปัจจุบันมักอยู่ในระดับที่ต่ำกว่าต้องตลาดมาก การให้เงินชดเชยที่ไม่เพียงพอจากการเวนคืนที่ดิน จึงนับเป็นปัญหาสำคัญประการหนึ่งในเชิงสิทธิมนุษยชนที่รัฐอาจเป็นผู้ละเมิดสิทธิเสียเอง

2. ประเด็นเรื่องสิทธิในที่ดินทำกินและที่อยู่อาศัยของกลุ่มชาติพันธุ์ ปัญหาเรื่องสิทธิในที่ดินยังคงเป็นปัญหาที่สำคัญในเขตภูมิภาค โดยหลายแห่งมีการเข้าอยู่อาศัยและจับจองที่ดินทำกินของประชาชนมาอย่างยาวนาน ทั้งโดยประชาชนที่สามารถพิสูจน์สัญชาติได้ให้เป็นคนไทยและประชาชนที่ยังขาดหลักฐานในการพิสูจน์สัญชาติว่าเป็นคนไทย ซึ่งบ่อยครั้งการจับจองที่ดินดังกล่าวเป็นการจับจองโดยพฤตินัยที่มีมาก่อนกฎหมายที่ดินหลายฉบับ ต่อมาเมื่อมีกฎหมายจึงส่งผลให้ประชาชนผู้อยู่อาศัยในพื้นที่แต่เดิมตกเป็นผู้บุกรุกที่ดินซึ่งเป็นทรัพย์สินของรัฐและถูกบังคับให้ย้ายออกโดยไม่ได้เงินชดเชย หรือหากไม่ย้ายออกก็จะมีคามผิดทางอาญา

3. ผลกระทบจากภาคีที่ดิน ในปัจจุบันได้เริ่มมีแนวคิดที่จะปฏิรูปภาคีมิตรดกและภาคีที่ดินให้มีความก้าวหน้า (Progressive) มากยิ่งขึ้น เพื่อประโยชน์ทั้งในเชิงการคลังให้รัฐมีรายได้มากขึ้น และเพื่อการกระจายทรัพยากรในการประกอบอาชีพและรายได้ให้เท่าเทียมกันยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตามการจัดเก็บภาคีมิตรดกและที่ดินในอัตราก้าวหน้าที่เพิ่มขึ้นตามมูลค่าของทรัพย์สินหรือขนาดที่ดินอาจส่งผลกระทบต่อที่ไม่เป็นธรรมกับครัวเรือนที่มีทรัพย์สินอยู่ในรูปของที่ดินจำนวนมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งครัวเรือนในภาคเกษตรกรรมที่แม้มีฐานะยากจนแต่อาจถือครองที่ดินเป็นจำนวนมากซึ่งเป็นมรดกตกทอดของครอบครัว โครงสร้างภาคีดังกล่าวจึงอาจก่อภาระแก่เกษตรกรหรือผู้มีรายได้น้อยแต่มีสินทรัพย์ในรูปของที่ดินบางกลุ่มอย่างไม่เป็นธรรม

4. ดอกเบี้ยสำหรับการกู้ยืมเพื่อที่อยู่อาศัยอยู่ในระดับสูงมาก ไม่สอดคล้องกับค่าครองชีพของคนส่วนใหญ่ โดยจากการวิจัยเรื่องอัตราดอกเบี้ยเพื่อที่อยู่อาศัยของประเทศไทยเปรียบเทียบกับบางกลุ่มประเทศในทวีปยุโรป พบว่า ประเทศไทยมีอัตราดอกเบี้ยสำหรับการกู้ยืมเพื่อที่อยู่อาศัยสูงกว่าบางประเทศ เช่น เยอรมนี

หรือสวีเดน นับสิบเท่า ส่งผลให้ผู้กู้ต้องผ่อนจ่ายชำระเงินกู้เพื่อที่อยู่อาศัยเป็นระยะเวลานานหลายสิบปี และต้องชำระดอกเบี้ยเป็นสัดส่วนที่สูงกว่าเงินต้นที่กู้ยืม ทั้งนี้ แม้อัตราดอกเบี้ยจะต่ำลงได้แต่ต้นทุนโครงการก่อสร้างที่อยู่อาศัยสำหรับผู้มีรายได้น้อยเป็นจำนวนมาก แต่ยังคงขาดการพิจารณานโยบายทางเศรษฐศาสตร์ในเรื่องการควบคุมดอกเบี้ยเพื่อที่อยู่อาศัยเท่าที่ควร

ข้อเสนอแนะ

1. **ปรับปรุงราคาที่ดินที่ประเมินโดยหน่วยงานของรัฐให้เป็นปัจจุบันและสะท้อนราคาที่แท้จริงในตลาด** เพื่อช่วยให้การชดเชยเงินเยียวยาแก่ผู้ที่ต้องถูกเวนคืนที่ดินเป็นไปอย่างยุติธรรม ทั้งนี้ ควรปรับเปลี่ยนแนวคิดในการชดเชยเงินเยียวยาของรัฐจากการมุ่งจ่ายเงินเยียวยาการเวนคืนที่ดินให้น้อยที่สุดเท่าที่เป็นไปได้ เพื่อการประหยัดงบประมาณของรัฐ ไปสู่การจ่ายเงินเยียวยาที่สร้างความสมดุลระหว่างการรักษาประโยชน์ของรัฐในการประหยัดงบประมาณ และการรักษาสีทธิของผู้ได้รับความเสียหายที่ควรได้รับเงินเยียวยาอย่างยุติธรรมและสอดคล้องกับราคาที่แท้จริงในตลาด

2. **ระบุแนวทางที่ชัดเจนและเป็นมาตรฐานในการแก้ปัญหาการบุกรุกที่ดิน** โดยเฉพาะอย่างยิ่งมาตรการเยียวยาต่างๆ ให้กับประชาชนผู้จับจองที่ดินมาเป็นระยะเวลานานที่ต้องตกเป็นผู้บุกรุกที่ดินภายหลังการมีกฎหมายที่ดินบังคับใช้ อาทิ การให้เงินเยียวยาที่เหมาะสมหรือการจัดหาที่อยู่อาศัยแห่งใหม่แก่ผู้ที่ถือครองที่ดินดังกล่าวมาเป็นระยะเวลานานก่อนการประกาศใช้กฎหมาย ตลอดจนการปรับเปลี่ยนกฎหมายบางข้อให้สอดคล้องกับวิถีการดำเนินชีวิตของประชาชน

3. **จัดหามาตรการบรรเทาผลกระทบเชิงลบที่ไม่เป็นธรรมจากภาษีที่ดิน** โดยเฉพาะอย่างยิ่งผลกระทบที่เกิดขึ้นกับวิสาหกิจขนาดเล็กลงและขนาดกลางที่ตั้งอยู่ในเขตเมืองซึ่งต้องแบกรับภาษีที่ดินเป็นจำนวนมาก เนื่องจากที่ดินที่ถือครองมีราคาประเมินสูง โดยอาจควรพิจารณาหลักเกณฑ์ในการเก็บหรือยกเว้นการเก็บภาษีที่กว้างขวางมากขึ้นนอกเหนือจากการพิจารณามูลค่าของทรัพย์สินเป็นหลักเท่านั้น อาทิ สภาพการใช้ประโยชน์ของที่ดิน ระยะเวลาการครอบครองที่ดิน ตลอดจนรายได้ของผู้ถือครองที่ดิน เป็นต้น

4. **พิจารณานโยบายเกี่ยวกับดอกเบี้ยสำหรับการกู้ยืมเพื่อที่อยู่อาศัยที่เป็นธรรม** โดยควบคุมดอกเบี้ยให้อยู่ในระดับที่สอดคล้องกับการดำรงชีวิตคนส่วนใหญ่ในประเทศเพื่อช่วยเพิ่มโอกาสในการให้ผู้มีรายได้น้อยและปานกลางสามารถมีบ้านที่เหมาะสมกับฐานะเป็นของตนเองได้ในระยะเวลาที่เหมาะสม นอกจากนี้ นโยบายการควบคุมอัตราดอกเบี้ยกู้ยืมเพื่อที่อยู่อาศัยยังเป็นมาตรการที่มีประสิทธิภาพสูง เนื่องจากช่วยให้ผู้ซื้อสามารถเลือกซื้อที่อยู่อาศัยทั้งประเภทเขตพื้นที่และลักษณะอื่นๆ ที่ต้องตรงกับความต้องการของตนได้มากกว่า โครงการก่อสร้างที่อยู่อาศัยสำหรับผู้มีรายได้น้อยที่เคยดำเนินงานมาในอดีต

กลุ่มผู้เปราะบาง

กลุ่มชาติพันธุ์ กลุ่มเกษตรกร ผู้มีรายได้น้อย

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

กระทรวงมหาดไทย กระทรวงคมนาคม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงยุติธรรม กระทรวงการคลัง การเคหะแห่งชาติ ธนาคารแห่งประเทศไทย

5. แผนสิทธิมนุษยชนด้านการขนส่ง

สิทธิมนุษยชนด้านการขนส่งเป็นมิติของสิทธิมนุษยชนที่ได้เริ่มมีการกล่าวถึงอย่างชัดเจนในแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 3 ซึ่งต่อมาทางกระทรวงคมนาคมซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่หลักในด้านการขนส่งได้มีการจัดทำแผนปฏิบัติการด้านสิทธิมนุษยชนประจำปี ที่มุ่งเตรียมความพร้อมในการจัดเตรียมสิ่งอำนวยความสะดวกรองรับการให้บริการและสร้างความเสมอภาคของประชาชนทุกกลุ่มในการใช้บริการโครงสร้างพื้นฐานด้านคมนาคมขนส่งของรัฐ โดยมีเนื้อหาของแผนปฏิบัติการที่ประกอบด้วย 4 มิติ คือ มิติป้องกันการละเมิดสิทธิมนุษยชน มิติคุ้มครองผู้ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน มิติพัฒนากฎหมาย กลไกทางกฎหมาย รวมทั้งการบังคับใช้เพื่อส่งเสริมคุ้มครองสิทธิมนุษยชน และมิติพัฒนาองค์กรเครือข่ายทุกภาคส่วนให้มีศักยภาพในการส่งเสริม คุ้มครองสิทธิมนุษยชน ทั้งนี้ จากการระดมความเห็นของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในทุกภาคส่วนในกระบวนการจัดทำแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 4 มีประเด็นสำคัญในเชิงสิทธิมนุษยชนด้านการขนส่งที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำไปพิจารณาได้ คือ การจัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกในสถานีขนส่งที่เอื้อต่อคนพิการและผู้สูงอายุที่สามารถใช้ได้จริง การควบคุมราคาค่าโดยสารการคมนาคมสาธารณะบางประเภท เช่น รถไฟฟ้า ให้สอดคล้องกับค่าครองชีพ ตลอดจนการแก้ปัญหาอุบัติเหตุ ทั้งในและนอกช่วงเทศกาล

สภาพปัญหา

1. สิ่งอำนวยความสะดวกในสถานีขนส่งหลายแห่งยังคงไม่เอื้อต่อคนพิการและผู้สูงอายุเท่าที่ควร หรือบางแห่งได้จัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกไว้แต่ไม่สามารถใช้ได้จริง ทั้งนี้ อาจเป็นผลจากการที่ตัวชีวิตที่บ่งบอกระดับการพัฒนาทางด้านสิทธิบางตัวอาจยังคงเป็นตัวชี้วัดในเชิงปริมาณ เช่น จำนวนห้องน้ำหรือที่จอดรถสำหรับผู้พิการไม่ใช่ตัวชี้วัดในเชิงคุณภาพ เช่น การที่ผู้พิการสามารถเข้าใช้ในห้องน้ำที่ได้จัดไว้สำหรับผู้พิการหรือที่จอดรถสำหรับผู้พิการได้อย่างแท้จริง

2. การถ่ายโอนอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการขนส่ง จากกระทรวงคมนาคมไปสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาการขาดเอกภาพของแต่ละพื้นที่ในการบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเอื้ออำนวยความสะดวกให้ผู้พิการและผู้สูงอายุ

3. ราคาค่าโดยสารการขนส่งสาธารณะบางประเภท เช่น รถไฟฟ้าอยู่ในระดับสูงไม่สอดคล้องกับค่าครองชีพ จากการสำรวจพบว่า ราคาค่าโดยสารการขนส่งสาธารณะบางประเภท เช่น รถไฟฟ้า ในเขตกรุงเทพมหานครอยู่ในระดับที่สูงมากเมื่อเทียบกับค่าครองชีพ โดยเหตุผลประการหนึ่งอาจเป็นเพราะรัฐได้ให้สัมปทานแก่บริษัทเอกชนในการลงทุนในโครงการดังกล่าวโดยไม่มีการควบคุมราคาให้อยู่ในระดับที่เหมาะสมในภายหลัง ซึ่งส่งผลให้ผู้มีรายได้น้อยที่จำเป็นต้องพึ่งพาการขนส่งดังกล่าวต้องเสียค่าใช้จ่ายในการเดินทางในสัดส่วนที่สูงมากเมื่อเทียบกับรายได้ นอกจากนี้ การบริการระบบขนส่งสาธารณะหลายประเภท อาทิ รถไฟฟ้า และรถประจำทาง ยังมีประสบปัญหาความแออัดของผู้โดยสาร หรือปัญหาการเสียบ่อยครั้ง ซึ่งส่งผลกระทบต่อการเดินทางของผู้โดยสารเป็นจำนวนมาก

4. ประชาชนยังขาดความปลอดภัยจากการเดินทาง ดังจะเห็นได้จากสถิติจำนวนผู้เสียชีวิตจากอุบัติเหตุของประเทศไทยที่สูงเป็นอันดับต้น ๆ ของโลก ปัญหาอุบัติเหตุเป็นปัญหาสำคัญในเชิงสิทธิมนุษยชน เนื่องจากการทำให้ประชาชนขาดสิทธิขั้นพื้นฐานที่จะได้รับความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน อีกทั้งยังทำให้ประเทศเสียทรัพยากรที่สำคัญในการพัฒนาประเทศ

ข้อเสนอแนะ

1. พิจารณาการเพิ่มตัวชี้วัดในเชิงคุณภาพ หรือตัวชี้วัดที่สะท้อนคุณภาพของสิ่งอำนวยความสะดวกแก่ผู้พิการหรือผู้สูงอายุในการใช้บริการคมนาคมขนส่งเข้าไปในการประเมินผลการดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ ยังอาจพิจารณาการใช้มาตรการทางกฎหมายต่าง ๆ อาทิ การใช้โทษปรับในอัตราสูงและมาตรการตรวจสอบ

ดูแลและลงโทษอย่างจริงจังกับผู้ฝ่าฝืนใช้สาธารณูปโภคต่าง ๆ ที่ได้จัดไว้กับคนเฉพาะกลุ่มเป็นการเฉพาะ ตลอดจนเพิ่มศูนย์บริการร้องเรียนหากมีการพบปัญหาดังกล่าวและประชาสัมพันธ์ให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้ทราบ

2. บูรณาการกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการขนส่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการบูรณาการกฎกระทรวงและระเบียบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องระหว่างหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่หลัก คือ กระทรวงคมนาคม กระทรวงมหาดไทย และกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ให้มีทิศทางที่สอดคล้องกัน

3. ควบคุมราคาค่าโดยสารการคมนาคมสาธารณะให้อยู่ในระดับที่เหมาะสม และสอดคล้องกับค่าครองชีพ และรายได้ของผู้มีรายได้น้อย โดยอาจพิจารณามาตรการทางเศรษฐศาสตร์ต่าง ๆ ที่ช่วยควบคุมราคา อาทิ การให้เงินอุดหนุนแก่ประชาชนเฉพาะกลุ่ม หรือการเจรจาเปลี่ยนแปลงเนื้อหาในสัญญาระหว่างรัฐและบริษัทเอกชน ผู้ได้สัมปทาน โดยมุ่งประโยชน์ของสังคมเป็นเป้าหมายสูงสุด อีกทั้งให้หน่วยงานที่มีหน้าที่กำกับดูแลการบริการขนส่งสาธารณะจัดสรรบริการขนส่งให้เพียงพอกับความต้องการของผู้โดยสาร โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงเวลาเร่งด่วน

4. เร่งหาแนวทางแก้ไขปัญหาอุบัติเหตุจากการขนส่งอย่างมีประสิทธิภาพ โดยประสานความร่วมมือและทรัพยากรจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง อาทิ กระทรวงคมนาคม กระทรวงมหาดไทย กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงยุติธรรม สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ และภาคเอกชนต่าง ๆ เป็นต้น เพื่อเร่งหาแนวทาง และมาตรการที่ประสิทธิผลในการแก้ไขปัญหาอุบัติเหตุจากการขนส่งได้จริง ทั้งในและนอกช่วงเทศกาล นอกจากนี้ ยังควรให้ความสำคัญกับความปลอดภัยของผู้โดยสารสัญจรบนทางเท้าต่าง ๆ ด้วย

5. เร่งบังคับใช้กฎหมายอย่างเข้มงวดต่อผู้ประกอบการรถยนต์สาธารณะ เพื่อแก้ไขปัญหาอุบัติเหตุจากการขนส่ง ควรให้ความสำคัญกับการให้บริการด้านการขนส่งอย่างจริงจัง เช่น สภาพรถ พนักงานขับรถ จำนวนชั่วโมงในการทำงานของพนักงานขับรถต้องกำหนดมาตรการควบคุมและควรบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจัง รวมทั้งควรสร้างจิตสำนึกด้านความปลอดภัยอย่างจริงจังและยั่งยืน เนื่องจากประชาชนยังขาดความปลอดภัยในการเดินทาง เช่น การเสียชีวิต การบาดเจ็บ พิการ เป็นต้น โดยเฉพาะในช่วงเทศกาลต่าง ๆ ควรตระหนักและร่วมกันสร้างปรากฏการณ์ใหม่ เป็นการคุ้มครองประชาชนและป้องกันมิให้ประเทศไทยต้องอยู่ในลำดับต้น ๆ ของโลกในเรื่องนี้

กลุ่มผู้เปราะบาง

กลุ่มผู้พิการ ผู้สูงอายุ ผู้มีรายได้น้อย คนเร่ร่อน คนไร้รัฐ กลุ่มชาติพันธุ์

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

กระทรวงมหาดไทย กระทรวงคมนาคม กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงการคลัง

6. แผนสิทธิมนุษยชนด้านเศรษฐกิจและธุรกิจ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 ต่างมีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับประเด็นสิทธิมนุษยชนในทางเศรษฐกิจและธุรกิจเป็นจำนวนมาก ทั้งในด้านการถือครองปัจจัยการผลิตและนโยบายของรัฐที่ต้องจัดสรรสวัสดิการให้กับผู้ยากไร้ตามสมควรและจัดให้มีการกระจายรายได้อย่างเป็นธรรมโดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ซึ่งระบุไว้ถึงสิทธิมนุษยชนในด้านเศรษฐกิจได้เป็นการเฉพาะ ในส่วนที่ 5 เรื่องสิทธิในการถือครองทรัพย์สินได้กล่าวถึงสิทธิมนุษยชนในมิติที่เกี่ยวข้องกับที่อยู่อาศัยและอาหารสิทธิมนุษยชน และในส่วนที่ 6 ได้กล่าวไว้ถึงสิทธิและเสรีภาพในการประกอบอาชีพว่าบุคคลย่อมมีเสรีภาพในการประกอบกิจการหรือประกอบอาชีพและการแข่งขันโดยเสรีอย่างเป็นธรรม ตลอดจนสิทธิของบุคคลในการได้รับหลักประกันความปลอดภัยและสวัสดิภาพในการทำงานรวมทั้งหลักประกันในการดำรงชีพทั้งในระหว่างการทำงานและเมื่อพ้นภาวะการทำงานตามที่กฎหมายบัญญัติ นอกจากนี้เนื้อหาดังที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญแล้ว มิติของสิทธิมนุษยชนในด้านเศรษฐกิจและธุรกิจยังปรากฏอยู่ในกฎหมายอื่น ๆ อีกเป็นจำนวนมาก อาทิ พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงานและพระราชบัญญัติประกันสังคม ซึ่งควบคุมระดับค่าแรงขั้นต่ำและประโยชน์อื่น ๆ ที่แรงงานพึงได้รับจากนายจ้างให้เป็นไปอย่างเหมาะสม ตลอดจนพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภคที่ได้กำหนดสิทธิของผู้บริโภคในด้านต่าง ๆ ทั้งสิทธิในการได้รับข้อมูลและข่าวสารที่ถูกต้องเกี่ยวกับสินค้าและบริการ สิทธิในการเลือกหาสินค้าหรือบริการ สิทธิในการได้รับความปลอดภัยจากสินค้าและบริการ ตลอดจนสิทธิในการได้รับความเป็นธรรมจากการทำสัญญา

ทั้งนี้ ในระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมซึ่งภาคธุรกิจมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนสังคมในทุกด้าน การดำเนินงานของภาคธุรกิจจึงย่อมมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับประเด็นทางสิทธิมนุษยชนในหลายมิติ องค์การสหประชาชาติซึ่งได้ตระหนักถึงบทบาทที่สำคัญทั้งของภาครัฐ ภาคธุรกิจ และภาคประชาสังคม ในการรักษาคู่ครองสิทธิมนุษยชนในมิติด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกัองค์กรธุรกิจ จึงได้เสนอหลักการปฏิบัติเกี่ยวกับการดำเนินธุรกิจและสิทธิมนุษยชน ที่เน้นบทบาทของภาครัฐในการกำหนดนโยบายและมาตรการป้องกันปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชน บทบาทของภาคธุรกิจในการสร้างตระหนักและความรับผิดชอบของภาคธุรกิจต่อการเคารพสิทธิมนุษยชน ตลอดจนบทบาทของภาคส่วนอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องในการเยียวยาต่อผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการละเมิดสิทธิมนุษยชนผ่านกลไกกระบวนการยุติธรรมและกลไกอื่นในทุกช่องทางที่ภาครัฐและธุรกิจหรือฝ่ายที่เกี่ยวข้องพึงกระทำได้ ซึ่งต่อมากรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพได้พัฒนาและปรับปรุงแนวทางดังกล่าวให้เข้ากับบริบทและสภาพปัญหาของประเทศไทย โดยได้จัดร่างแผนปฏิบัติการระดับชาติว่าด้วยธุรกิจและสิทธิมนุษยชน เพื่อตั้งศักยภาพของภาคธุรกิจมาเป็นกลไกขับเคลื่อนทรัพยากรทั้งในภาครัฐและเอกชนของประเทศให้บรรลุเป้าหมายการคุ้มครองรักษาสิทธิมนุษยชนในด้านและของกลุ่มต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

สภาพปัญหา

1. การคุ้มครองผู้บริโภค ปัญหาการละเมิดสิทธิของผู้บริโภคในปัจจุบันเป็นปัญหาที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ โดยมีสาเหตุสำคัญประการหนึ่งจากการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศต่าง ๆ และการพัฒนาสัญญาณเครือข่ายอินเทอร์เน็ตที่ส่งผลให้การติดต่อกันระหว่างผู้ซื้อและผู้ขายเป็นไปได้โดยง่าย การพัฒนาดังกล่าวมีประโยชน์ที่สำคัญยิ่งในเชิงเศรษฐศาสตร์ เนื่องจากทำให้โครงสร้างตลาดของสินค้าและบริการแทบทุกประเภทเข้าใกล้เคียงสภาพความเป็นตลาดแข่งขันแบบสมบูรณ์ (Perfectly Competitive Market) กล่าวคือ เป็นโครงสร้างตลาดที่มีผู้ซื้อผู้ขายจำนวนมาก และมีการให้ข้อมูลข่าวสารที่สมบูรณ์ในเรื่องของราคาและคุณภาพของสินค้าที่ผู้บริโภคสามารถเปรียบเทียบระหว่างผู้ขายแต่ละรายได้ ส่งผลให้ผู้ขายและผู้ซื้อไม่มีอำนาจทางการตลาด และคุณภาพในตลาดเข้าสู่จุดที่เป็นประโยชน์กับสังคมสูงสุด อย่างไรก็ตามจำนวนการซื้อขายนี้นั้นก็ส่งผลให้การตรวจสอบคุณภาพสินค้าและบริการเป็นไปได้ยากขึ้นเช่นกัน จึงมีผู้ขายจำนวนมากที่ฉวยโอกาสหลอกลวงผู้บริโภคในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งนี้

แม้ปัจจุบันหน่วยงานของรัฐหลายแห่งจะได้พัฒนาให้มีช่องทางสายด่วนต่าง ๆ ที่ผู้บริโภคสามารถร้องเรียนปัญหาได้ เช่น กรมการค้าภายใน และสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค แต่โดยส่วนใหญ่แล้วเมื่อเกิดการละเมิดสิทธิของผู้บริโภคขึ้น หากไม่ใช่กรณีที่มีทุนทรัพย์สูงแล้ว ผู้บริโภคหลายรายก็มักเลือกที่จะไม่ร้องเรียน เนื่องจากไม่แน่ใจว่าการร้องเรียนดังกล่าวจะเกิดผลแต่อย่างใด อีกทั้งการนำข้อพิพาทที่เกิดขึ้นเป็นคดีความไปสู่ศาลก็มักเป็นช่องทางที่มีค่าใช้จ่ายสูงทั้งค่าใช้จ่ายในการต่อสู้คดีและค่าเสียโอกาสเวลา และผู้บริโภคที่ฟ้องร้องก็ไม่มีหลักประกันว่าหากชนะคดีจะได้รับค่าสินไหมทดแทนที่เพียงพอชดเชยความเสียหายที่เกิดขึ้นหรือไม่ ปัจจัยดังกล่าวจึงได้ส่งผลให้ผู้ขายหลายรายไม่เกรงกลัวที่จะกระทำผิดกฎหมาย

2. สถานประกอบการหลายแห่งยังคงกีดกันบุคคลบางกลุ่ม เช่น ผู้ติดเชื้อเอชไอวี กลุ่มความหลากหลายทางเพศ หรือผู้พิการเข้าทำงาน ปัจจุบันแม้จะมีกฎหมายห้ามสถานประกอบการกีดกันหรือเลือกปฏิบัติกับบุคคลบางกลุ่ม แต่ในทางปฏิบัติแล้วแม้ข้อเท็จจริงจะปรากฏเป็นที่ชัดเจนแล้วว่าเกิดการเลือกปฏิบัติ ผู้ที่ถูกเลือกปฏิบัติก็ยังคงมักเลือกที่จะไม่ฟ้องร้องสถานประกอบการที่กระทำความผิดแต่อย่างใด เนื่องจากการขาดทุนทรัพย์ที่ต้องใช้ในการฟ้องร้อง อีกทั้งยังมีความไม่ชัดเจนว่าหากชนะคดีความดังกล่าวจะได้ค่าตอบแทนที่คุ้มค่ากับการต่อสู้คดีหรือไม่ นอกจากนี้ในการฟ้องร้องคดีของกลุ่มผู้ติดเชื้อเอชไอวีนั้น กลุ่มผู้ติดเชื้อยังต้องแบกรับต้นทุนทางสังคมอื่น ๆ นอกเหนือจากต้นทุนทางการเงิน เนื่องจากต้องเปิดเผยให้สาธารณะทราบว่าตนเป็นผู้ติดเชื้อ สถานประกอบการหลายแห่งจึงยังคงกระทำความผิด เนื่องจากไม่เกรงกลัวว่าจะถูกผู้ถูกละเมิดฟ้องร้อง

3. ปัญหากลุ่มธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการค้ามนุษย์ ซึ่งถือเป็นการลดทอนศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ อันประกอบด้วยธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการค้ามนุษย์ 3 ด้าน คือ 1) การแสวงหาผลประโยชน์ในเรื่องเพศจากเด็กหรือบุคคลต่าง ๆ ทั้งเพศชายและเพศหญิง 2) ธุรกิจขอทาน ซึ่งมักประกอบด้วยกลุ่มคนพิการ เด็ก และคนชรา และ 3) การค้าแรงงานข้ามชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในธุรกิจการประมง ในปัจจุบันปัญหากลุ่มธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการค้ามนุษย์มีความซับซ้อนมากขึ้น เนื่องจากโครงสร้างของธุรกิจดังกล่าวในหลายแห่งได้เปลี่ยนแปลงจากในอดีตที่เป็นไปในลักษณะการบีบบังคับ ไปสู่การยินยอมพร้อมใจของทั้งสถานประกอบการและผู้ให้บริการเอง การเข้าแทรกแซงของรัฐจึงกระทำได้โดยยาก เนื่องจากเป็นกลุ่มธุรกิจที่ผู้เกี่ยวข้องทั้งหมดได้ประโยชน์ หรือเห็นว่าตนได้ประโยชน์มากกว่าจะมองว่าตนถูกลดทอนศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

4. ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางรายได้ ความเหลื่อมล้ำทางรายได้ในทางเศรษฐศาสตร์อาจไม่ใช่ปัญหา แต่เป็นสภาพการณ์ที่เกิดขึ้นจากความเป็นจริงที่ว่า มนุษย์ทุกคนย่อมมีทุนหรือปัจจัยในการดำรงชีวิตและทำมาหาเลี้ยงตนได้ไม่เท่ากันเป็นธรรมดา รายได้ซึ่งเป็นผลจากเหตุที่ไม่เท่ากันนั้นจึงย่อมจะมีความแตกต่างหรือเหลื่อมล้ำกันเป็นธรรมดา อย่างไรก็ตามในบางกรณีความเหลื่อมล้ำทางรายได้อาจเป็นผลมาจากการถูกจำกัดสิทธิในการเข้าถึงทรัพยากรของบางกลุ่มบุคคลได้ อาทิ การขาดโอกาสการเข้าถึงเงินทุนในการผลิตหรือการศึกษาซึ่งส่งผลให้เกิดความเหลื่อมล้ำในเชิงโครงสร้างที่กลุ่มบุคคลบางกลุ่มไม่สามารถขยับเลื่อนฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมของตนได้ และก่อให้เกิดสภาวะการติดกับดักความยากจนต่อเนื่องเป็นปัญหาในเชิงพลวัต

5. ปัญหาการผูกขาดทางการค้าด้านการเกษตร ปัญหาการผูกขาดสินค้าการเกษตรเป็นปัญหาสำคัญที่รัฐควรป้องกันไม่ให้เกิดขึ้นหรือแก้ไขโดยเร่งด่วน เนื่องจากการกระทำในเชิงธุรกิจที่มุ่งหวังให้เกิดการผูกขาดนั้นเป็นการกระทำที่ผิดบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญ อีกทั้งยังส่งผลเสียต่อระบบเศรษฐกิจทั้งในแง่ของการบั่นทอนทั้งความมีประสิทธิภาพและความเป็นธรรมของการจัดสรรทรัพยากร ทั้งนี้ จากการระดมความเห็นในการจัดทำแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 4 พบว่า เกษตรกรรายย่อยหลายรายประสบปัญหาการต้องรับซื้อปัจจัยในการผลิตต่าง ๆ เช่น เมล็ดพันธุ์ ปุ๋ย แม่พันธุ์และพ่อพันธุ์สัตว์ อาหารสัตว์ ยาฆ่าแมลงจากบริษัทขนาดใหญ่ที่ได้ผูกขาดธุรกิจทางด้านเกษตรกรรมไว้อย่างยาวนาน ส่งผลให้ราคาปัจจัยการผลิตสูง

จากอำนาจผูกขาดของผู้ขาย นอกจากนี้ ยังเป็นการทำลายพืชพันธุ์พื้นเมืองที่เคยปลูกมาแต่เดิมในพื้นที่และความหลากหลายของพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์ที่เคยมีในอดีต

6. ปัญหาแรงงานและแรงงานต่างด้าว ซึ่งรวมถึงการเข้ามาแย่งงานของแรงงานต่างด้าวและการที่แรงงานต่างด้าวบางกลุ่มที่เข้ามาประกอบอาชีพในประเทศไทยอย่างถูกและผิดกฎหมายถูกเลือกปฏิบัติในด้านต่าง ๆ อาทิ การได้รับค่าแรงที่ไม่เป็นธรรม ตลอดจนการขาดสวัสดิการที่พึงได้รับ ทั้งในด้านที่อยู่อาศัย การศึกษา และการสาธารณสุข

ข้อเสนอแนะ

1. บังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองผู้บริโภคและการคุ้มครองแรงงานอย่างจริงจังและเร่งรัดขั้นตอนต่าง ๆ ของกระบวนการยุติธรรม เพื่อสร้างความมั่นใจให้กับทั้งผู้บริโภคและแรงงานที่ถูกกล่าวหาว่าจะได้รับการชดเชยเยียวยาในจำนวนและภายในระยะเวลาที่เหมาะสมหากถูกละเมิดสิทธิ โดยเร่งประชาสัมพันธ์ให้กลุ่มประชาชนทั่วไปได้ทราบถึงช่องทางต่าง ๆ เพื่อร้องเรียนในกรณีที่ถูกละเมิด และประชาสัมพันธ์ให้กลุ่มผู้ประกอบการและนายจ้างได้ทราบถึงผลที่จะตามมาจากการกระทำละเมิดผู้บริโภคหรือลูกจ้าง ทั้งนี้ อาจต้องพิจารณาเพิ่มโทษให้รุนแรงยิ่งขึ้นหากระดับโทษที่กำหนดไว้ในปัจจุบันไม่มีผลในการยับยั้งพฤติกรรมที่เพียงพอ

2. มุ่งเน้นการพัฒนาทางเศรษฐกิจที่ช่วยเพิ่มการเติบโตทางเศรษฐกิจพร้อมกับการกระจายรายได้ อย่างเป็นธรรม อาทิ การกำหนดมาตรการที่ช่วยให้สิทธิในการเข้าถึงทรัพยากรต่าง ๆ ของรัฐเป็นไปอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม อีกทั้งอาจมีการพิจารณากำหนดมาตรการช่วยเหลือกลุ่มผู้ด้อยโอกาสในสังคมเป็นพิเศษให้สามารถประกอบอาชีพและแข่งขันในตลาดเสรีกับกลุ่มอื่น ๆ ได้อย่างเหมาะสม ทั้งนี้ ควรใช้มาตรการทางภาษี โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาษีที่ต้องการมุ่งหวังผลในเชิงการถ่ายโอนทรัพยากรจากผู้มีรายได้มากไปสู่ผู้มีรายได้น้อย เช่น ภาษีที่ดิน และภาษีมรดกอย่างระมัดระวัง เพื่อไม่ให้เกิดการบิดเบือน (Distortion) ของพฤติกรรมในการจัดสรรทรัพยากรของหน่วยต่าง ๆ ในทางเศรษฐกิจอันจะนำไปสู่ความสูญเปล่า (Deadweight loss) ของทรัพยากรโดยไม่จำเป็น

3. เพิ่มศักยภาพของแรงงานไทยให้สามารถแข่งขันกับแรงงานต่างด้าวได้ โดยมุ่งเน้นการยกระดับทักษะของแรงงานไทยให้สามารถเป็นปัจจัยผลิตในอุตสาหกรรมที่สร้างมูลค่าสูงแทนการเป็นปัจจัยผลิตในอุตสาหกรรมดั้งเดิมที่เน้นการใช้แรงงานราคาถูกแทนนโยบายการสงวนอาชีพบางด้านให้สำหรับเฉพาะแรงงานไทย ซึ่งอาจก่อให้เกิดผลกระทบเชิงลบจากการขาดแคลนปัจจัยการผลิตด้านแรงงานที่จำเป็นในภาวะการณ์ปัจจุบันที่ประเทศไทยกำลังเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ

4. ผลักดันมาตรการแก้ไขปัญหาการผูกขาดสินค้าที่ได้ผลอย่างเป็นรูปธรรม อาทิ การเร่งประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนผู้ได้รับผลกระทบจากปัญหาการผูกขาดสินค้าแจ้งเบาะแสการกระทำที่มีแนวโน้มว่าจะเป็นการผูกขาดสินค้าแก่หน่วยงานของรัฐที่มีอำนาจและหน้าที่ดูแลเรื่องการผูกขาดสินค้า เช่น สำนักงานคณะกรรมการแข่งขันทางการค้า กระทรวงพาณิชย์ ตลอดจนการสร้างเชื่อมั่นแก่ประชาชนผู้ร้องเรียนว่าการพิจารณาข้อร้องเรียนที่เกี่ยวข้องกับการผูกขาดต่าง ๆ จะเป็นไปอย่างเป็นธรรม ปราศจากอคติและการแทรกแซงจากกลุ่มอิทธิพลทางการเมืองหรือธุรกิจขนาดใหญ่

5. ผลักดันนโยบายและมาตรการต่าง ๆ ในด้านสิทธิมนุษยชนดังที่ได้ระบุไว้ในแผนปฏิบัติการระดับชาติว่าด้วยธุรกิจและสิทธิมนุษยชน ซึ่งได้จัดร่างโดยกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพจากการรวบรวมข้อมูลสถานการณ์ธุรกิจกับสิทธิมนุษยชนในระดับพื้นที่เป็นการเฉพาะ การประชุมระดับชาติว่าด้วยธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน การประชุมกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ตลอดจนการหารือร่วมกับผู้แทนหน่วยงานสหประชาชาติและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยมีกรอบระยะเวลาบังคับใช้ 5 ปี ตั้งแต่ พ.ศ. 2562 - 2566 ควบคู่ไปกับกรอบระยะเวลาของแผนสิทธิมนุษยชน

แห่งชาติ ฉบับที่ 4 และมีเนื้อหาสาระสำคัญครอบคลุมการเสนอนโยบายและมาตรการที่เกี่ยวข้องกับบทบาทขององค์กรทางธุรกิจในมิติทางสิทธิมนุษยชนที่สำคัญ 4 ประการ คือ ด้านแรงงาน ด้านชุมชน ที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ด้านนักปกป้องสิทธิมนุษยชน และด้านการลงทุนระหว่างประเทศและบริษัทข้ามชาติ

กลุ่มผู้เปราะบาง

กลุ่มผู้บริโภคร่างงานไทยและต่างด้าว ผู้ติดเชื้อ เกษตรกร กลุ่มความหลากหลายทางเพศ

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

กระทรวงการคลัง กระทรวงพาณิชย์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงแรงงาน กระทรวงยุติธรรม สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค สำนักงานประกันสังคม

7. แผนสิทธิมนุษยชนด้านการเมืองการปกครองและความมั่นคง

สถาบันการเมืองการปกครองถือเป็นสถาบันที่มีความสำคัญซึ่งมีความเชื่อมโยงกับประเด็นด้านสิทธิมนุษยชนโดยตรงและกลุ่มเป้าหมายทุกกลุ่ม เนื่องจากเป็นสถาบันที่มีอำนาจในการกำหนดบรรทัดฐานและวางกรอบความประพฤติของบุคคลในสังคม โดยอาศัยการใช้อำนาจของรัฐเป็นเครื่องมือในการกำกับดูแลผ่านการออกกฎหมาย นโยบาย และการบังคับใช้กฎหมาย

แม้ปัจจุบันประเทศไทยจะเข้าเป็นภาคีสัญญาระหว่างประเทศที่เป็นหัวใจสำคัญของกฎหมายสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศและมีกฎหมายรัฐธรรมนูญที่เป็นกรอบในการวางโครงสร้างทางอำนาจของรัฐตลอดจนระบุสิทธิเสรีภาพของประชาชนและอำนาจหน้าที่แห่งรัฐในการให้ความคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและสนับสนุนการใช้สิทธิเสรีภาพของประชาชนไม่ว่าจะเป็นสิทธิพลเมือง สิทธิทางการเมือง สิทธิทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม และมีกฎหมายปกครองในการวางหลักเกณฑ์การใช้อำนาจการบริหารงานและดำเนินกิจกรรมของฝ่ายปกครอง กฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการแผ่นดินซึ่งกำหนดและวิธีในการปฏิบัติราชการเพื่อวางมาตรฐานการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รัฐ โดยคำนึงถึงความรับผิดชอบต่อประชาชน การมีส่วนร่วมของประชาชน เกิดการกระจายอำนาจ เปิดโอกาสให้ชุมชนได้บริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และตอบสนองความต้องการของประชาชนเพื่อให้การบริหารราชการแผ่นดินเกิดประโยชน์สูงสุดต่อประชาชน (มาตรา 3/1 พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2545 (ฉบับที่ 5) แต่ในทางปฏิบัติการใช้อำนาจของรัฐซึ่งแม้จะถูกกำกับโดยกรอบกฎหมายดังกล่าว แต่ก็ยังคงประสบปัญหาอันเกิดจากความอ่อนแอในการบริหารราชการแผ่นดินและการทุจริตคอร์รัปชัน ซึ่งส่งผลให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคม และส่งผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานของประชาชน โดยเฉพาะของกลุ่มเป้าหมาย ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มผู้ติดยาเสพติด กลุ่มผู้ใช้แรงงาน กลุ่มสตรี กลุ่มเด็กและเยาวชน กลุ่มเกษตรกร กลุ่มผู้พิการ กลุ่มผู้ไร้รัฐ กลุ่มชาติพันธุ์ หรือกลุ่มความหลากหลายทางเพศ ซึ่งได้รับการสะท้อนผ่านเสียงของประชาชนในแต่ละพื้นที่ซึ่งได้รับผลกระทบรวมถึงข้อวิพากษ์ขององค์กรระหว่างประเทศและองค์กรอิสระ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ซึ่งถือเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศได้ให้ความคุ้มครองแก่บุคคลภายใต้กฎหมายในด้านสิทธิและเสรีภาพอย่างเสมอกัน (หมวด 3, มาตรา 27) ซึ่งถือเป็นกรอบกฎหมายสำคัญของสิทธิด้านการเมืองการปกครอง การให้ความคุ้มครองสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับสิทธิทางการเมือง ซึ่งมีขึ้นเพื่อจำกัดและตรวจสอบการใช้อำนาจของรัฐ ไม่ว่าจะเป็นทางตรงโดยประชาชนหรือทางอ้อมโดยองค์กรหรือผู้แทน โดยสิทธิทางการเมืองที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยได้ให้การรับรองจะเป็นเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชน ชุมชน และผู้มีส่วนได้เสียในกระบวนการทางการเมือง ซึ่งมีตั้งแต่ระดับล่างในเรื่องสิทธิในการเข้าถึงข้อมูล รับทราบข้อมูล ไปจนถึงระดับสูงในเรื่องการให้ข้อเสนอแนะ การปรึกษา การวางแผนร่วมกันกับภาครัฐก่อนที่จะมีการตัดสินใจในเชิงนโยบายและลงมือปฏิบัติ

สภาพปัญหา

1. ปัญหากลุ่มอิทธิพลทางการเมือง เป็นปัญหาอันเกิดจากการเติบโตของนายทุนและชนชั้นกลางท้องถิ่นที่เข้ามามีบทบาททางการเมืองที่แผ่ขยายในทุกระดับตั้งแต่ท้องถิ่นไปจนถึงระดับชาติและหลากหลายรูปแบบ ทำให้ผู้อยู่ภายใต้อิทธิพลไม่กล้าฟ้องร้องหรือร้องเรียน เพราะความกังวลต่อความปลอดภัยในชีวิตของตนเองและครอบครัว จึงต้องตกอยู่ในสภาพที่ถูกกดขี่และไม่สามารถแสดงความคิดเห็นหรือมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ โดยปัญหาดังกล่าวเกี่ยวข้องโดยตรงกับการใช้อำนาจที่เกินขอบเขตของข้าราชการฝ่ายการเมือง พนักงานและเจ้าหน้าที่ของรัฐ อันเนื่องมาจากการขาดคุณธรรมและจริยธรรมส่วนบุคคล นอกจากนี้รายงานกระทรวงการต่างประเทศของสหรัฐอเมริกา (2016) ยังกล่าวถึงปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันและความโปร่งใสในการบริหารราชการของรัฐ

2. ปัญหาการขาดประสิทธิภาพในการกระจายอำนาจส่วนกลางสู่การปกครองส่วนท้องถิ่น โดยเฉพาะการบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการปกครองท้องถิ่น ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อมุ่งกระจายอำนาจการปกครองจากส่วนกลาง เพื่อให้การดูแลประชาชนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและทั่วถึง แต่ในปัจจุบันแม้จะมีกฎหมายการปกครองท้องถิ่นกำกับ กลับพบปัญหาการแทรกแซงอำนาจจากส่วนกลาง ไม่มีการแบ่งขอบข่ายของอำนาจหน้าที่ระหว่างส่วนกลาง ส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่นที่ชัดเจน ตลอดจนการใช้อำนาจมีการทับซ้อน ทำให้การปกครองท้องถิ่นขาดความเป็นอิสระในการบริหารจัดการและเกิดความล่าช้าในการให้บริการ ส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชน อันส่งผลกระทบต่อ การเข้าถึงสิทธิบริการของประชาชนจากภาครัฐ

3. ปัญหาการจำกัดสิทธิเสรีภาพในแสดงความคิดเห็นทางการเมืองการปกครอง จากการบังคับใช้ มาตรา 44 ของรัฐธรรมนูญ (ฉบับชั่วคราว) ปี พ.ศ. 2557 ซึ่งสภาพปัญหาดังกล่าวสอดคล้องกับการนำเสนอ รายงานสถานการณ์สิทธิมนุษยชนในประเทศไทยขององค์การระหว่างประเทศและองค์กรอิสระ โดยประเด็น ด้านการจำกัดสิทธิทางการเมืองที่สำคัญ ได้แก่ การจำกัดสิทธิเสรีภาพด้านการแสดงออกทางการเมือง ของประชาชน การจำกัดเสรีภาพของสื่อ การปิดกั้นการรับและเข้าถึงข้อมูลข่าวสารทางอินเทอร์เน็ต การห้าม การเผยแพร่แสดงความคิดเห็นทางการเมือง การลิดรอนเสรีภาพทางวิชาการ เช่น การห้ามมิให้มีการแสดงความคิดเห็น หรือจัดกิจกรรมทางการเมือง

4. ปัญหาการลิดรอนหรือเข้าถึงสิทธิการมีส่วนร่วมและกระบวนการตัดสินใจทางการเมืองการปกครอง ของประชาชน แม้สิทธิดังกล่าวจะเป็นสิทธิที่ได้รับการรับรองภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และมีกฎหมายรองรับในการกำหนดให้มีการทำประชาพิจารณ์สำหรับโครงการที่ส่งผลกระทบต่อชุมชน แต่ในทางปฏิบัติการมีส่วนร่วมของประชาชนผู้ได้รับผลกระทบยังถูกจำกัดและไม่ได้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากผู้ที่ได้รับผลกระทบโดยตรงจากการดำเนินนโยบายของรัฐ มักไม่ได้รับโอกาสให้เข้าไปมีส่วนร่วมในการแสดง ความคิดเห็น นอกจากนี้ ยังพบปัญหาผู้ที่มีรายชื่อตกอยู่ในทะเบียนบ้านกลาง ส่งผลต่อสิทธิในการเลือกตั้ง การต่ออายุบัตรประชาชน และการทำหนังสือเดินทาง อันสืบเนื่องมาจากการขาดความรู้เกี่ยวกับกระบวนการ ดำเนินการย้ายทะเบียนบ้าน

5. ปัญหาการขาดความรู้ความเข้าใจบทบัญญัติกฎหมายและบทลงโทษที่ชัดเจน ส่งผลให้ประชาชนกระทำ ความผิดหรือขาดความตระหนักถึงความรุนแรงของผลแห่งการกระทำ นอกจากนี้การขาดความรู้ด้านกฎหมายเบื้องต้น ยังส่งผลให้สิทธิของประชาชนที่พึงได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายรัฐธรรมนูญถูกลิดรอนทำให้ประชาชนเสียโอกาส การเข้าถึงบริการของภาครัฐ และถูกกดขี่หรือถูกใช้อำนาจโดยมิชอบจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ ตลอดจนไม่สามารถ ปฏิบัติตนเพื่อหลีกเลี่ยงการถูกดำเนินคดีจากรัฐ

6. ปัญหาการขาดการบังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัดเพื่อห้ามการเลือกปฏิบัติ โดยเฉพาะการบังคับใช้ กฎหมายเพื่อกำกับดูแลสถานประกอบการในการเลือกปฏิบัติต่อกลุ่มเปราะบาง อาทิ กลุ่มผู้พิการ กลุ่มความ หลากหลายทางเพศ ซึ่งส่งผลให้สถานประกอบการใช้ข้อจำกัดด้านสภาพร่างกายและจิตใจเป็นเงื่อนไขในการปฏิเสธ การจ้างงาน และยิ่งส่งผลถึงสภาพแวดล้อมการทำงานและการยุติการจ้างงาน

7. ปัญหาการใช้กฎหมายพิเศษและการใช้กำลังควบคุมเหตุการณ์ความไม่สงบ ทำให้มีข้อกล่าวหา ที่เกี่ยวกับการละเมิดสิทธิมนุษยชน เนื่องจากปัจจุบันรัฐบาลยังคงมีการบังคับใช้กฎหมายพิเศษอยู่ เพื่อควบคุม เหตุการณ์ความไม่สงบในภาคใต้ ส่งผลให้กลุ่มประชาชนในพื้นที่ไม่สามารถดำเนินชีวิตได้ตามปกติ และโดยบ่อยครั้งที่มี เหตุการณ์ความไม่สงบเกิดขึ้น การใช้ความรุนแรงในการปราบปรามกลุ่มก่อการร้ายในภาคใต้ภายใต้กฎหมายพิเศษ ทำให้ปัญหาทวีความรุนแรงมากขึ้นและส่งผลกระทบต่อ การดำเนินชีวิตของประชาชนผู้บริสุทธิ์

ข้อเสนอแนะ

จากสภาพปัญหาดังกล่าว การปฏิรูปด้านการเมืองการปกครองจึงจำเป็นต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานการให้ประชาชนเป็นศูนย์กลางในการขับเคลื่อนระบบการเมืองการปกครองแทนที่การบริหารราชการจากส่วนบนลงล่าง (top down) เพื่อให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติในด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ ซึ่งยึดผลประโยชน์ของประชาชนและส่วนรวมเป็นหลัก

1. ส่งเสริมความรู้ความเข้าใจด้านสิทธิมนุษยชนขึ้นพื้นฐานและกฎหมายเบื้องต้นที่เกี่ยวข้องให้แก่ประชาชน เพื่อเป็นเครื่องมือในการป้องกันการถูกละเมิดสิทธิ และสร้างความตระหนักรู้ให้แก่ประชาชน เจ้าหน้าที่ภาครัฐ และเอกชนถึงหน้าที่ความรับผิดชอบที่พึงมีต่อผู้อื่นผ่านการประชาสัมพันธ์ และสื่อที่เข้าใจง่ายและทันสมัย อาทิ การจัดทำคู่มือประชาชน การใช้สื่อสังคมออนไลน์ การเพิ่มบทเรียนด้านสิทธิมนุษยชนในการศึกษาภาคบังคับ การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์เนื้อหาและบทลงโทษของกฎหมายในรูปแบบที่มีความกระชับและเข้าใจง่าย โดยเฉพาะกฎหมายฉบับใหม่ ๆ และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม การจัดกิจกรรมระดับชุมชน การส่งเสริมเวทีด้านสิทธิมนุษยชนของผู้เรียนในสถาบันการศึกษา การผลักดันให้ภาคเอกชน มีนโยบายด้านหลักธรรมาภิบาล (Corporate Social Responsibility) ไม่ว่าจะเป็นต่อลูกค้าพนักงาน ต่อชุมชน หรือต่อสังคม รวมถึงการสร้างแรงจูงใจให้แก่กลุ่มธุรกิจในการส่งเสริมการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในการดำเนินธุรกิจ ซึ่งเป็นไปตามข้อเสนอแนะกลไก UPR ในการส่งเสริมสิทธิมนุษยชนศึกษาและการฝึกอบรม โดยเพิ่มความพยายามของรัฐบาลในการสร้างความตระหนักรู้ให้แก่เจ้าหน้าที่รัฐและสาธารณชนเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน

2. ส่งเสริมการบูรณาการการทำงานภายในหน่วยงานของรัฐ และระหว่างภาครัฐและภาคประชาสังคม เพื่อให้การออกกฎหมายและการดำเนินนโยบายเป็นไปในทิศทางเดียวกันและตอบสนองต่อความเดือดร้อนของประชาชนอย่างแท้จริง โดยเฉพาะกลุ่มเปราะบาง อาทิ ผู้ที่ร่างกฎหมายความเท่าเทียมระหว่างเพศจำเป็นต้องมีการหารือกับผู้มีส่วนได้เสียและภาคส่วนที่เกี่ยวข้องทั้งหมด ไม่ว่าจะเป็นผู้ได้รับผลกระทบเพื่อระดมปัญหาที่เกิดขึ้น หน่วยงานภาครัฐ เช่น กระทรวงแรงงาน เพื่อจัดการกับปัญหาการเลือกปฏิบัติในการจ้างงาน

3. กำหนดขอบเขตการใช้อำนาจหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ส่วนกลาง ส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่น ให้มีความชัดเจน โดยสร้างความเข้าใจระหว่างผู้ออกกฎระเบียบ (กระทรวง/กรม) ผู้ปฏิบัติ และหน่วยงานผู้มีหน้าที่ตรวจสอบ และควรมีการแบ่งหน้าที่และการจัดสรรงบประมาณที่ชัดเจนระหว่างราชการส่วนท้องถิ่นกับหน่วยงานราชการกลาง โดยยังคงอำนาจการตรวจสอบของส่วนกลางเพื่อให้เกิดการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น และให้การบริหารงานส่วนท้องถิ่นเป็นไปอย่างมีอิสระ โปร่งใส และเกิดประสิทธิภาพสูงสุด

4. ส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน โดยเปิดช่องทางหรืออำนวยความสะดวกต่อประชาชนในการแสดงความคิดเห็นผ่านช่องทางสื่อต่าง ๆ โดยมีกรอบกติกาที่ชัดเจนเพื่อให้สามารถใช้สิทธิเสรีภาพทางการเมืองได้อย่างสร้างสรรค์ และมีประสิทธิภาพ และลดปัญหาการก่ออาชญากรรมการเมืองอันเป็นผลมาจากแรงกดดันที่เกิดขึ้นภายในสังคม

5. สร้างกลไกระดับชุมชนในการติดตามตรวจสอบ เพิ่มอำนาจให้ประชาชนมีการตรวจสอบอำนาจในการบริหารงานในชุมชน รวมถึงการมีกลไกระดับชุมชนในการติดตามการแก้ไขปัญหาด้านสิทธิมนุษยชนของรัฐ ซึ่งเชื่อมโยงกับรายงานด้านสิทธิมนุษยชนของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน

6. ดูแลติดตามให้มีการปฏิบัติตามและบังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัด โดยเฉพาะกฎหมายฉบับใหม่ที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองกลุ่มเปราะบาง อาทิ พระราชบัญญัติความเท่าเทียมระหว่างเพศ พ.ศ. 2558 ซึ่งเป็นไปตามข้อเสนอแนะกลไก UPR รวมถึงการเร่งดำเนินการให้ร่างกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองกลุ่มเปราะบางมีผลใช้บังคับ อาทิ ร่างพระราชบัญญัติการจดทะเบียนคู่ชีวิต พ.ศ. .... ร่างพระราชบัญญัติการรับรองเพศ พ.ศ. .... เพื่อคุ้มครองเหยื่อสาวประเภทสอง ร่างพระราชบัญญัติการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล พ.ศ. ....

7. กำหนดอัตราโทษให้มีความเหมาะสมกับการกระทำความผิด โดยคำนึงถึงเจตนาของผู้กระทำผิด และรูปแบบของการทุจริตคอร์รัปชัน เพื่อให้การลงโทษเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเหมาะสม และบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจัง รวดเร็ว โดยปราศจากการเลือกปฏิบัติสำหรับการทุจริตคอร์รัปชันทั้งในวงราชการและเอกชน สนับสนุนการใช้สื่อสังคมออนไลน์เป็นช่องทางในการกระจายข้อมูลข่าวสารต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชัน และสร้างความตระหนักรู้แก่ประชาชนถึงภัยของการกระทำทุจริตคอร์รัปชัน เพื่อใช้พลังสังคมกดดันให้ผู้กระทำผิดเกิดความละอาย และส่งเสริมให้ประชาชนต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชันโดยอำนวยความสะดวกสำหรับผู้แจ้งเบาะแสช่องทางแจ้งเบาะแส รวมถึงมีมาตรการคุ้มครองความปลอดภัยสำหรับผู้แจ้งเบาะแสอย่างเป็นรูปธรรม

8. พิจารณาดำเนินการเพื่อปรับปรุงสถานการณ์ในภาคใต้ของไทยอันสามารถนำไปสู่การยกเลิกการใช้กฎหมายพิเศษ ทั้งนี้ เพื่อป้องกันการละเมิดสิทธิมนุษยชนโดยทุกฝ่ายในจังหวัดชายแดนภาคใต้

กลุ่มผู้เปราะบาง

กลุ่มผู้ไร้รัฐ กลุ่มชาติพันธุ์ กลุ่มความหลากหลายทางเพศ

หน่วยงานที่รับผิดชอบ

กระทรวงมหาดไทย กระทรวงกลาโหม กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงยุติธรรม กระทรวงศึกษาธิการ สถาบันอุดมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง กรมประชาสัมพันธ์ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ

8. แผนสิทธิมนุษยชนด้านสิทธิชุมชน วัฒนธรรมและศาสนา

สิทธิชุมชนถือเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่สำคัญภายใต้สิทธิด้านการเมืองการปกครอง เนื่องจากเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการมีส่วนร่วมในการวางแผนและตัดสินใจเกี่ยวกับการดำเนินนโยบายภาครัฐ โดยหลักสิทธิมนุษยชนมิได้จำกัดอยู่เพียงเรื่องสิทธิส่วนบุคคล แต่ขยายรวมถึงสิทธิของกลุ่มบุคคล (collective rights) อันหมายถึงสิทธิในฐานะที่เป็นสมาชิกของกลุ่มบุคคลตามมาตรา 42 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ซึ่งได้ให้การรับรองถึงสิทธิของบุคคลในการมีเสรีภาพในการรวมกันเป็นสมาคม สหกรณ์ สหภาพ องค์กร ชุมชน หรือหมู่คณะอื่น โดยวรรค 2 และวรรค 3 ได้ให้การรับรองสิทธิชุมชนในการจัดการ บำรุงรักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุลและยั่งยืนตามวิธีการที่กฎหมายบัญญัติและให้ประชาชนในชุมชนสามารถเข้าชื่อเพื่อเสนอแนะต่อหน่วยงานของรัฐให้ดำเนินการอันใดอันจะเป็นประโยชน์ต่อประชาชนหรือชุมชน หรืองดเว้นการดำเนินการใดอันจะกระทบต่อความเป็นอยู่อย่างสงบของประชาชนหรือชุมชนและต้องได้รับแจ้งผลการพิจารณาโดยรวดเร็ว นอกจากนี้ในการกำหนดขั้นตอนการมีส่วนร่วมของชุมชนและประชาชน มาตรา 8 ภายใต้หมวดหน้าที่ของรัฐได้กำหนดให้บุคคลและชุมชนมีสิทธิได้รับข้อมูล คำชี้แจง และเหตุผลจากหน่วยงานของรัฐก่อนการดำเนินการหรืออนุญาตให้ผู้ใดดำเนินการ ถ้าการนั้นอาจมีผลกระทบต่อทรัพยากร คุณภาพชีวิต สุขภาพอนามัย คุณภาพชีวิต หรือส่วนได้เสียสำคัญอื่นใดของประชาชนหรือชุมชนหรือสิ่งแวดล้อมอย่างรุนแรง โดยรัฐต้องดำเนินการให้มีการศึกษาและประเมินผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของประชาชนหรือชุมชน และจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้เสียและประชาชนและชุมชนที่เกี่ยวข้อง

ทั้งนี้ ในด้านวัฒนธรรมและศาสนา รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ได้ให้การรับรองสิทธิเสรีภาพดังกล่าวภายใต้มาตรา 31 ซึ่งรับรองเสรีภาพของบุคคลในการนับถือศาสนาและในการประกอบพิธีกรรมตามหลักศาสนาของตน ซึ่งต้องไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อหน้าที่ของปวงชนชาวไทย และไม่เป็นอันตรายต่อความมั่นคงของรัฐ หรือขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน และมาตรา 43 ซึ่งรับรองสิทธิของบุคคลในการอนุรักษ์ พื้นฟู หรือส่งเสริมภูมิปัญญา ศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม และจารีตประเพณีอันดีงามทั้งของท้องถิ่นตน ในขณะที่เดียวกันรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรได้กำหนดหน้าที่ของรัฐในการอนุรักษ์ พื้นฟู และส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม และจารีตประเพณีอันดีงามของท้องถิ่นและของชาติ และจัดให้มีพื้นที่สาธารณะสำหรับกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชน ชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้ใช้สิทธิและมีส่วนร่วมในการดำเนินการด้วย (มาตรา 57)

โดยกรอบกฎหมายดังกล่าวยังสอดคล้องกับกรอบยุทธศาสตร์ชาติที่ต้องการมุ่งสร้างความมั่นคงให้แก่สังคมจากการสร้างความเข้มแข็งของชุมชน และแม้ประเทศไทยจะมีกรอบกฎหมายรองรับสิทธิชุมชนในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ แต่จากการลงพื้นที่ระดมความคิดเห็นจากประชาชนและการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนขององค์กรระหว่างประเทศและองค์กรอิสระกลับพบปัญหาในทางปฏิบัติอันเกิดจากการใช้ช่องโหว่ทางกฎหมายและความอ่อนแอของการบังคับใช้กฎหมาย ซึ่งส่งผลให้เกิดปัญหาการละเมิดสิทธิชุมชนและการไม่เคารพต่อการมีส่วนร่วมในกระบวนการทางการเมืองของชุมชน

สภาพปัญหา

1. ปัญหาการละเมิดสิทธิในการบริหารจัดการที่ทำกิน โดยที่การออกนโยบายทวงคืนผืนป่าของรัฐและการจัดการประมงที่ผิดกฎหมาย โดยมิได้มีการจัดรับฟังความคิดเห็นหรือมีกระบวนการเจรจาระหว่างรัฐและชุมชนที่อยู่อาศัยในบริเวณดังกล่าว ได้ส่งผลให้เกิดการละเมิดสิทธิของประชาชนในการบริหารจัดการที่ดินทำกินและการทำประมง กลุ่มเปราะบางที่จำเป็นต้องมีมาตรการช่วยเหลือเยียวยารองรับโดยเฉพาะ อาทิ กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงบ้านใหญ่อยู่ในเขตพื้นที่อนุรักษ์ เช่น อุทยานแห่งชาติ เขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่า วนอุทยาน ป่าสงวน

ป่าต้นน้ำชั้น A ชั้น B กลุ่มประมงพื้นบ้านที่อยู่ในพื้นที่ทะเลชายฝั่งและริมแม่น้ำหรือแหล่งน้ำต่าง ๆ ซึ่งถูกควบคุมเครื่องมือในการทำประมงแบบเหมารวมโดยไม่คำนึงถึงลักษณะเฉพาะของสภาพพื้นที่ เป็นต้น ทำให้ประชาชนกลุ่มดังกล่าวขาดสิทธิในการมีส่วนร่วมบริหารจัดการที่ทำกินและขาดที่อยู่อาศัยที่ได้รับการรับรองทางกฎหมาย และโดยที่การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติของกลุ่มบุคคลดังกล่าวถูกจำกัดด้วยเหตุมาจากการขาดสิทธิความเป็นพลเมืองทำให้ปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนถูกเพิกเฉย

2. ปัญหาการเข้าถึงและรับทราบข้อมูลในการเวนคืนที่ดินของกลุ่มประชาชนผู้มีส่วนได้เสีย
ปัญหาความขัดแย้งในการเวนคืนที่ดินอันเกิดจากความบกพร่องในการรับทราบ สื่อสารข้อมูล รวมถึงการประชาสัมพันธ์ต่าง ๆ ของภาครัฐ โดยกระบวนการในการเวนคืนที่ดิน ภาครัฐจะมีการดำเนินการโดยการสำรวจมีการวางแผนเขต ประกาศแนวเขตก่อนที่จะมาเป็นพระราชกฤษฎีกาในการเวนคืนที่ดิน ซึ่งขั้นตอนดังกล่าวยังขาดการประชาสัมพันธ์ที่ทั่วถึงให้ถึงกับประชาชนที่จะได้รับผลกระทบจากการเวนคืนที่ดินในแต่ละครั้งในแต่ละท้องถิ่น ทำให้ประชาชนขาดการรับทราบข้อมูลและเข้าถึงข้อมูล ไม่ว่าจะด้วยเหตุผลจากการที่ตนเองไม่แสวงหาข้อมูลหรือจากการขาดความพยายามของภาครัฐในการให้ข้อมูลก็ตาม

3. ปัญหาการขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินนโยบายสาธารณะของรัฐ สภาพปัญหามักเป็นกรณีการเวนคืนที่ดินหรือทรัพยากรสิ่งแวดล้อมของชุมชนโดยรัฐเพื่อสาธารณประโยชน์ อาทิ การสร้างโรงไฟฟ้า การสร้างเขื่อน ส่งผลกระทบต่อสิทธิในที่ดินทำกินของประชาชนโดยเฉพาะกลุ่มเกษตรกร หรือการอนุญาตกลุ่มนายทุนให้ดำเนินโครงการที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมหรือชุมชน อาทิ การขุดเจาะแก๊สธรรมชาติในอ่าวไทย ซึ่งกระบวนการดำเนินการของรัฐถูกประชาชนมองว่าขาดความชอบธรรม โดยหลักการแล้วรัฐจำเป็นต้องทำความเข้าใจสื่อสารกับชุมชน รับฟังความคิดเห็นอย่างจริงจังก่อนที่จะมีการดำเนินโครงการใด ๆ อันส่งผลกระทบต่อสิทธิของชุมชน เป็นกระบวนการทำประชาพิจารณ์ที่จะช่วยสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน และเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยในการคานอำนาจรัฐ ทั้งนี้ ในทางปฏิบัติพบว่ายังมีปัญหาการให้ข้อมูลของรัฐที่ไม่ครอบคลุม หรือมีการปิดกั้น บิดเบือนข้อมูล อาทิ ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม ในการจัดรับฟังความคิดเห็นจากประชาชนเพื่อให้ประชาชนยอมรับต่อการตัดสินใจของภาครัฐมากขึ้น นอกจากนี้ การมีส่วนร่วมของประชาชนผู้ได้รับผลกระทบโดยตรงยังถูกจำกัดและไม่ได้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากผู้ที่ได้รับผลกระทบโดยตรงจากการดำเนินนโยบายของรัฐมักไม่ได้รับโอกาสให้เข้าไปมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น

4. ปัญหาการเลือกปฏิบัติ ความขัดแย้ง และการแบ่งแยกทางวัฒนธรรมและศาสนา ซึ่งปัญหาดังกล่าวมีรากฐานมาจากการความเชื่อ แนวคิด ระเบียบ วิถีปฏิบัติและพิธีกรรมที่มีความแตกต่างกันของแต่ละศาสนา และแม้รัฐจะพยายามสร้างความเสมอภาคในการให้ความคุ้มครองแต่ละศาสนา เพื่อมิให้เกิดความเหลื่อมล้ำของการเอื้อประโยชน์ แต่ในทางปฏิบัติก็ยังพบปัญหาการอุดหนุนหรืออำนวยความสะดวกแก่ศาสนิกชนบางศาสนา หรืออาจจะเลยอุดหนุนให้สิทธิพิเศษต่าง ๆ อย่างเท่าเทียมและเป็นธรรม อาทิ การอุดหนุนอำนวยความสะดวกแก่การจาริกแสวงบุญของบางศาสนายังต่างประเทศ โดยที่ยังมิได้มีการอุดหนุนอำนวยความสะดวกสิทธิพิเศษในลักษณะเดียวกันแก่ศาสนาอื่น รวมถึงยังขาดการสร้างความรู้ความเข้าใจอย่างถ่องแท้แก่ประชาชนทุกคนให้รับรู้รับทราบและเข้าใจถึงความแตกต่างและยอมรับความแตกต่างโดยคำนึงถึงสิทธิขั้นพื้นฐานของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลอื่น นอกจากนี้ยังมีปัญหาของการสื่อสารข้อมูลข่าวสารอย่างไม่สร้างสรรค์และมีอคติของสื่อสารมวลชนในการนำเสนอข่าวสารที่เกี่ยวข้องศาสนา ซึ่งล้วนเป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดความแตกแยก การแบ่งแยกและการเหยียดศาสนาอื่น ๆ ที่มีใช้ศาสนาตนจากความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนและมีอคติ

ข้อเสนอแนะ

1. สร้างมาตรการ กลไกหรือกระบวนการในการเจรจา ประนีประนอมระหว่างภาครัฐและประชาชนที่ชัดเจน และจัดตั้งกองทุนเพื่อเยียวยาฟื้นฟูอาชีพผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการดำเนินนโยบายสาธารณะของภาครัฐ อาทิ นโยบายทวงคืนผืนป่า การเวนคืนที่ดิน เพื่อให้เกิดการตอบสนองความต้องการและแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนอย่างรวดเร็ว ซึ่งถือเป็นแผนปฏิบัติการที่อยู่ภายใต้ยุทธศาสตร์ด้านการจัดสรรทรัพยากร เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยเฉพาะเป้าหมายที่เกี่ยวกับการขจัดความยากจนและการเข้าถึงทรัพยากรอย่างเท่าเทียมตามข้อเสนอแนะกลไก UPR

2. ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินการของภาครัฐอย่างเป็นรูปธรรม โดยควรมีขั้นตอนวิธีการที่ชัดเจนและเป็นระบบสำหรับกระบวนการในการให้ข้อมูล การทำความเข้าใจกับประชาชนที่เป็นผู้ได้รับผลกระทบโดยตรง อาทิ การกำหนดวิธีการให้ข้อมูล การกำหนดรูปแบบและระยะเวลาการเจรจาไกล่เกลี่ย แนวทางการได้รับการชดเชย และกระบวนการอุทธรณ์ นอกจากนี้รัฐควรมีกระบวนการประเมินความเสี่ยงผลกระทบด้านทรัพยากรสิ่งแวดล้อมด้านสุขภาพของประชาชน และด้านสิทธิมนุษยชนอย่างแท้จริง เพื่อเป็นส่วนหนึ่งในกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน

3. ส่งเสริมบทบาทขององค์กรปกครองท้องถิ่นและชุมชนในพื้นที่ในการมีส่วนร่วมการประเมินผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้น และส่งเสริมให้มีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจในการดำเนินโครงการ ตลอดจนการมีส่วนร่วมในการออกมาตรการเฝ้าระวัง บำรุงรักษาสิ่งแวดล้อม รวมถึงส่งเสริมให้มีการจัดทำกลไกไกล่เกลี่ยในระดับชุมชนเพื่อรองรับการเจรจาข้อพิพาทที่เกี่ยวข้องกับนโยบายรัฐที่อาจส่งผลกระทบต่อชุมชน

4. คำนึงถึงการให้ความสำคัญคุ้มครองสิทธิด้านการอนุรักษ์วิถีชีวิตและความเป็นอยู่แบบดั้งเดิมของชุมชน ในการดำเนินนโยบายหรือมาตรการใด ๆ ที่อาจกระทบต่อสิทธิของผู้อยู่อาศัยดั้งเดิม รัฐควรคำนึงถึงนโยบายด้านการอนุรักษ์วิถีชีวิตดั้งเดิมของชุมชนที่อยู่อาศัยในพื้นที่เพื่อกำหนดกระบวนการและมาตรการในการลดผลกระทบต่อกลุ่มบุคคลดังกล่าว

5. จัดสรรงบประมาณเพื่อส่งเสริมความรู้ความเข้าใจ ความตระหนักรู้และสำนึกถึงความสำคัญของการพิทักษ์รักษาป่าไม้ สิ่งแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อให้คนสามารถอยู่ร่วมกับป่าได้ อาทิ การจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ในพื้นที่อนุรักษ์ โดยผลักดันให้ชุมชนที่อาศัยในพื้นที่อนุรักษ์เป็นผู้ดำเนินการหลักหรือมีส่วนร่วมในการเสนอแนะแนวคิด ดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สร้างรายได้ชุมชนผ่านการอนุรักษ์ พัฒนาแทนการทำลายสิ่งแวดล้อม และส่งเสริมการปลูกป่าชุมชนโดยให้ประชาชนสามารถใช้จ่ายประโยชน์จากป่าไม้ชุมชนที่มีการดูแลและพัฒนาอย่างยั่งยืน

6. รัฐควรมีมาตรการในการส่งเสริมและอุดหนุนสวัสดิการด้านศาสนาอย่างเท่าเทียมและเป็นธรรม ทั้งการเผยแพร่ ปฏิบัติศาสนกิจและการจาริกแสวงบุญ และมีมาตรการในการกำกับดูแลการนำเสนอข่าวสารด้านศาสนาของสื่อมวลชนเพื่อให้เป็นไปอย่างสร้างสรรค์ ปราศจากอคติและเป็นธรรม และควรมีการประชาสัมพันธ์ ส่งเสริมความรู้ความเข้าใจ ตลอดจนสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคลต่างศาสนา เพื่อให้ประชาชนเข้าใจถึงความเชื่อและแนวปฏิบัติของแต่ละศาสนา เพื่อให้สังคมเกิดความสมานฉันท์และเป็นสังคมที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของหลักสิทธิมนุษยชน

กลุ่มผู้เปราะบาง

กลุ่มผู้ไร้รัฐ กลุ่มชาติพันธุ์ กลุ่มผู้ยากไร้

หน่วยงานที่รับผิดชอบ

กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระทรวงการคลัง กระทรวงวัฒนธรรม กระทรวงมหาดไทย องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

9. แผนสิทธิมนุษยชนด้านข้อมูลข่าวสารและเทคโนโลยีสารสนเทศ

สิทธิด้านข้อมูลข่าวสารและเทคโนโลยีสารสนเทศถือเป็นสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานอีกประเภทที่รัฐพึงให้ความสำคัญ เนื่องจากมีความเกี่ยวข้องกับสิทธิด้านการเมืองการปกครองที่ครอบคลุมในเรื่องเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและแสดงออก เสรีภาพในการติดต่อสื่อสาร รวมทั้งสิทธิในการรับทราบการเข้าถึงและได้รับข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องและเหมาะสม ตลอดจนสิทธิในการใช้ประโยชน์จากคลื่นความถี่ เพื่อส่งวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และโทรคมนาคม นอกจากนี้ สิทธิในด้านดังกล่าวถือว่ามีความสำคัญต่อการใช้สิทธิทางการเมือง เนื่องจากการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนจะเป็นไปได้โดยมีประสิทธิภาพ ย่อมต้องอาศัยข้อมูลข้อเท็จจริง การแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นเป็นพื้นฐานในการมีส่วนร่วมในกระบวนการทางการเมืองการปกครอง โดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยได้กำหนดขอบข่ายของการให้ความคุ้มครองด้านสิทธิและเสรีภาพของประชาชนในด้านดังกล่าว ไม่ว่าจะเป็น มาตรา 36 คุ้มครองเสรีภาพของบุคคลในการติดต่อสื่อสารถึงกัน ไม่ว่าจะทางใด ๆ มาตรา 41 สิทธิในการได้รับทราบและเข้าถึงข้อมูลหรือข่าวสารสาธารณะในครอบครองของหน่วยงานของรัฐ นอกจากนี้ มาตรา 60 ยังกำหนดหน้าที่ของรัฐในการรักษาไว้ซึ่งคลื่นความถี่และสิทธิในการใช้วงโคจรดาวเทียม เพื่อใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ประเทศชาติและประชาชน

นอกจากนี้จากการประเมินผลสัมฤทธิ์ของการดำเนินการตามแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 3 ยังคงพบประเด็นปัญหาคุณภาพของการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารที่ประชาชนได้รับ โดยยังมีการนำเสนอข่าวสารที่ถูกบิดเบือน มีการขึ้นนำข้อมูลไม่ครบถ้วนและไม่ตรงกับความเป็นจริง รวมทั้งยังพบปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนในด้านการสื่อสารและเทคโนโลยี ปัญหาการเข้าถึงเทคโนโลยีข้อมูลข่าวสารที่ประชาชนบางส่วนยังมีข้อจำกัดในการเข้าถึง ปัญหาการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของราชการที่บางกรณียังมีถูกปิดกั้นหรือไม่ได้รับข้อมูลข่าวสารจากหน่วยงานภาครัฐอย่างทั่วถึง

สภาพปัญหา

1. ปัญหาการใช้ข้อมูลข่าวสารและเทคโนโลยีสารสนเทศโดยมิชอบ และไม่คำนึงถึงคุณธรรมจริยธรรม อันนำไปสู่การก่ออาชญากรรม อาทิ การใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการก่ออาชญากรรม การให้ข้อมูลที่เป็นเท็จ การโฆษณาเกินจริง การรังแกผ่านสื่อสังคมออนไลน์ สืบเนื่องมาจากปัญหาการขาดการลงโทษอย่างจริงจังกับการใช้สื่อ การสร้างหรือแชร์ข่าวสารที่เป็นเท็จและสร้างความแตกตื่นและแตกแยกให้กับประชาชน ไม่มีแนวทางลงโทษสื่อที่ทำผิดจริยธรรม เนื่องจากปัจจุบันสื่อที่ทำผิดแค่ออกมาขอโทษก็จบไปทั้งที่เกิดความเสียหายต่อผู้ถูกเสนอข่าวแบบไร้จริยธรรม ทั้งเรื่องเพศ รวมไปถึงข้อมูลส่วนตัวที่ถูกนำเสนออย่างไม่มีจริยธรรม

2. ปัญหาความปลอดภัยของข้อมูลส่วนบุคคล ซึ่งเป็นปัญหาของการขาดการบังคับใช้มาตรการในการให้ความคุ้มครอง ปกปิดข้อมูลส่วนตัว และเคารพความเป็นส่วนตัวส่วนบุคคล ปัจจุบันยังพบการเผยแพร่ข้อมูลส่วนบุคคลบนเว็บไซต์ของส่วนราชการ การนำเสนอข้อมูลข่าวสารของสื่อที่เป็นการละเมิดข้อมูลส่วนบุคคล อาทิ ข้อมูล รូปลักษณ์ของผู้เสียหายหรือผู้ต้องหาและผู้กระทำความผิด นอกจากนี้ยังพบว่าประเทศไทยมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่ไม่มีการบังคับใช้อย่างเพียงพอ ส่งผลให้มีการละเมิดสิทธิส่วนบุคคล อาทิ ปัจจุบันยังมีการขายข้อมูลส่วนบุคคลในระบบต่าง ๆ เช่น ทางธนาคาร หรือ ขายประกันภัย เป็นต้น และแม้ประเทศไทยจะมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการปกป้องคุ้มครองเด็กกับสื่อออนไลน์หลายฉบับ อาทิ ประมวลกฎหมายอาญา พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก แต่ยังไม่ถือว่าล้าหลังและมีช่องโหว่ ทั้งยังไม่ครอบคลุมการละเมิดเด็กในรูปแบบใหม่ ๆ บนโลกออนไลน์

3. ปัญหาการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของประชาชน ซึ่งมีหลายสาเหตุปัจจัย โดยหนึ่งในสาเหตุของปัญหา มาจากการใช้อำนาจของรัฐในการออกมาตรการการดักและกักเก็บข้อมูลข่าวสาร ซึ่งเป็นการลดทอนสิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและการนำเสนอข้อมูลข่าวสาร อันส่งผลต่อการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของประชาชน

นอกจากนี้ ยังมีประเด็นปัญหาความเหลื่อมล้ำของการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารสาธารณะและข้อมูลที่เป็นสาธารณประโยชน์ของกลุ่มประชากรที่ยากจน โดยเฉพาะประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตชนบท อาทิ การรับทราบถึงสวัสดิการสังคม บัตรสวัสดิการแห่งรัฐ ซึ่งเป็นสิทธิที่กลุ่มบุคคลดังกล่าวพึงมี

ข้อเสนอแนะ

1. จัดทำมาตรการที่เป็นรูปธรรมเพื่อขจัดปัญหาการก่อกำเนิดอาชญากรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ โดยเฉพาะการแสวงหาประโยชน์ทางเพศผ่านการใช้สื่อลามกอนาจารจากเด็ก สตรี รวมทั้งในการท่องเที่ยวทางเพศ ซึ่งต้องคำนึงถึงผลกระทบต่อด้านสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคลในการเข้าถึงข้อมูลและสิทธิความเป็นส่วนตัว รัฐควรดูแลการบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้อง อาทิ พระราชบัญญัติคอมพิวเตอร์ พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ ให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของตัวบทกฎหมายอย่างแท้จริง เพื่อให้รัฐกำกับดูแลระบบเทคโนโลยีและสารสนเทศให้มีธรรมาภิบาลและความมั่นคงปลอดภัยตามนโยบายดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม (Digital Economy)

2. จัดทำมาตรการเพื่อให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล รัฐควรจัดให้มีมาตรการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่รัดกุมและเข้มงวด เพื่อป้องกันการเข้าถึงและการนำข้อมูลส่วนบุคคลไปใช้ในทางมิชอบ และเพื่อคุ้มครองความเป็นส่วนตัวและความปลอดภัยส่วนบุคคล และมีกฎหมาย กฎระเบียบ และแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจนในเรื่องความมั่นคงปลอดภัยของระบบดิจิทัล และการคุ้มครองข้อมูลประเภทต่าง ๆ

3. จัดทำมาตรการเพื่อรับประกันการเข้าถึงข้อมูลสาธารณะของประชาชนอย่างเท่าเทียม ทัวถึง และโดยง่าย รัฐควรดำเนินมาตรการที่เกี่ยวข้องกับการปิดกั้น ควบคุมข้อมูลที่ผิดกฎหมายอย่างระมัดระวัง โดยคำนึงถึงการให้คุ้มครองสิทธิเสรีภาพของสื่อ สิทธิการแสดงออก สิทธิการแสดงความคิดเห็น และสิทธิการมีส่วนร่วมทางการเมือง การปกครองของประชาชน อาทิ การแก้ไขพระราชบัญญัติคอมพิวเตอร์เพื่อให้สอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชน และเร่งพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เพื่อให้โครงข่ายการสื่อสารครอบคลุมทั่วประเทศ โดยเฉพาะในระดับชุมชนหมู่บ้านให้มีขนาดเพียงพอต่อการใช้งาน มีเสถียรภาพในราคา ที่เหมาะสม เพื่อรองรับการมีอินเทอร์เน็ตประจำตำบล และศูนย์รับส่งข้อมูลข่าวสารของตำบลหรือของหมู่บ้าน เพื่อให้การเผยแพร่ ขยายเครือข่ายการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารภาครัฐลงสู่ชุมชนและการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่างภาครัฐและประชาชน หรือระหว่างประชาชนด้วยกัน เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

4. ส่งเสริมความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องแก่ประชาชน โดยเฉพาะเด็กและเยาวชนเกี่ยวกับการเผยแพร่ การเข้าถึงและการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร เพื่อเป็นเครื่องมือปกป้องตนเองจากภัยคุกคามที่มาจากสื่อในรูปแบบต่าง ๆ การสร้างการรับรู้รณรงค์ให้ประชาชนเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิและหลักเกณฑ์ในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารและเทคโนโลยีสารสนเทศที่ถูกต้องตามกฎหมาย และควรมีมาตรการเฝ้าระวังสื่อ การให้ความสำคัญกับการยกระดับมาตรฐานจริยธรรมสื่อ โดยจัดทำแนวปฏิบัติในรูปแบบข้อบังคับที่มีความชัดเจนเพื่อเป็นคู่มือใช้ร่วมกัน

กลุ่มผู้เปราะบาง

เด็กและเยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ ผู้พิการ ผู้เสียหาย และผู้ต้องหา

หน่วยงานที่รับผิดชอบ

กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงวัฒนธรรม คณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี กรมประชาสัมพันธ์ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ

10. แผนสิทธิมนุษยชนด้านกระบวนการยุติธรรม

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 หมวด 3 เรื่อง สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย มาตรา 25 กำหนดว่า “สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย นอกจากที่บัญญัติคุ้มครองไว้เป็นการเฉพาะในรัฐธรรมนูญแล้ว การใดที่มีได้ห้ามหรือจำกัดไว้ในรัฐธรรมนูญหรือในกฎหมายอื่น บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพที่จะทำกรานั้นได้ และได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญตราบเท่าที่การใช้สิทธิหรือเสรีภาพเช่นนั้นไม่กระทบกระเทือนหรือเป็นอันตรายต่อความมั่นคงของรัฐ ความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน และไม่ละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลอื่น” และยังมีบัญญัติเรื่องสิทธิเสรีภาพไว้ในมาตรา 25 มาตรา 28 บัญญัติความรับผิดชอบตามกฎหมายไว้ใน มาตรา 29 นอกจากนี้ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับปัจจุบันได้กำหนดหมวด 6 แนวนโยบายแห่งรัฐ มาตรา 68 ความว่า “รัฐพึงจัดระบบการบริหารงานในกระบวนการยุติธรรมทุกด้าน ให้มีประสิทธิภาพเป็นธรรม และไม่เลือกปฏิบัติ และให้ประชาชนเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยสะดวก รวดเร็วและไม่เสียค่าใช้จ่ายสูงเกินสมควร”

ทั้งนี้ รัฐธรรมนูญและกรอบกฎหมายของไทยในด้านการให้ความคุ้มครองด้านกระบวนการยุติธรรมถือว่ามีสอดคล้องกับแนวทางพัฒนาที่ยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติ (Sustainable Development Guidelines - SDGs) โดยเป้าหมายด้านการส่งเสริมการพัฒนาสังคมให้เกิดสังคมสันติสุข สันติภาพ และความยุติธรรม ซึ่งครอบคลุมในเรื่องมาตรฐานของกระบวนการยุติธรรมและการบริหารงานยุติธรรม ได้กำหนดเป้าหมายสำคัญ อาทิ การลดความรุนแรงและการก่ออาชญากรรมในสังคม การรับประกันการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมของบุคคลอย่างเท่าเทียม การช่วยเหลือเยียวยาเหยื่ออาชญากรรม รวมถึงการลดการทุจริตคอร์รัปชันในกระบวนการยุติธรรม⁹

อย่างไรก็ตาม แม้ไทยจะมีกรอบกฎหมายในด้านการให้ความคุ้มครองด้านกระบวนการยุติธรรมที่สอดคล้องกับมาตรฐานสากล แต่ไทยก็ยังคงเผชิญปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนด้านกระบวนการยุติธรรม โดยรายงานของกระทรวงการต่างประเทศสหรัฐอเมริกาประจำปี ค.ศ. 2016 ได้นำเสนอสถานการณ์สิทธิมนุษยชนในประเทศไทย ซึ่งมีประเด็นที่เกี่ยวข้องกับด้านกระบวนการยุติธรรมในเรื่องการละเมิดสิทธิผู้ต้องหาและผู้ต้องขัง อาทิ การจับกุมและกักขังโดยอำเภอใจโดยไม่มีการดำเนินคดีหรือพิจารณาคดี กระบวนการจับกุมและการปฏิบัติต่อผู้ต้องหาและผู้ต้องขังซึ่งไม่มีการจัดหาที่ปรึกษาทางกฎหมายให้แก่ผู้ถูกกล่าวหา การปฏิเสธการให้ญาติเข้าเยี่ยมหรือการบังคับให้เซ็นยินยอมรับสารภาพโดยไม่มีค่าแปลหรือล่ามให้แก่ผู้ต้องหา ซึ่งเป็นกรณีที่เกิดกับผู้ต้องหาในคดีสถานการณ์จังหวัดชายแดนภาคใต้ สภาพของเรือนจำที่คับแคบซึ่งขาดสุขอนามัยและแออัด การเพิกเฉยต่อการดำเนินคดีต่อเจ้าหน้าที่รัฐผู้กระทำผิด¹⁰ ประกอบกับข้อเสนอแนะภายใต้กลไก UPR ที่ไทยรับมาปฏิบัติตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 31 มกราคม 2560 มีข้อเสนอแนะให้ประเทศไทยดำเนินการทั้งในด้านการเข้าเป็นภาคีกฎหมายระหว่างประเทศ การปรับปรุงกฎหมายภายในประเทศให้สอดคล้องกับมาตรฐานระหว่างประเทศ การเสริมสร้างความเข้มแข็งของกลไกและแผนสิทธิมนุษยชน การส่งเสริมสิทธิมนุษยชนศึกษาและการฝึกอบรม การส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ที่มุ่งเน้นการให้ความคุ้มครองด้านสิทธิและเสรีภาพของกลุ่มเปราะบางในมิติของการเข้าถึงทรัพยากรและสวัสดิการของรัฐและในมิติการป้องกันปราบปรามการค้ามนุษย์ การส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิของกลุ่มต่าง ๆ ในสังคม ซึ่งมุ่งเน้นการบังคับใช้กฎหมาย การแก้ไขบทวนกฎหมาย การออกมาตรการ และการดำเนินการโดยรัฐ

⁹ UN General Assembly, *Transforming our world : the 2030 Agenda for Sustainable Development*, 21 October 2015, A/RES/70/1 สืบค้นจาก <http://www.refworld.org/docid/57b6e3e44.html>

¹⁰ U.S. Department of State, *Thailand's 2016 Human Rights Report* สืบค้นจาก <https://www.state.gov/documents/organization/265588.pdf>

เพื่อให้ความคุ้มครองประชากรในกลุ่มเปราะบาง การส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง รวมทั้ง การส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิด้านกระบวนการยุติธรรมและการอำนวยความสะดวก ซึ่งมีประเด็นในเรื่องต่าง ๆ อาทิ การทบทวน/ยกเลิกโทษประหารชีวิต การเพิ่มอายุขั้นต่ำของการรับผิดทางอาญา การลดสภาพความแออัด และแก้ปัญหาสภาพความเป็นอยู่ที่ยากลำบากของห้องขัง การสอบสวนและดำเนินคดีข้อกล่าวหาด้านการทรมาน และการสังหารนอกกระบวนการยุติธรรม การคุ้มครองนักปกป้องสิทธิมนุษยชน การดำเนินการตามมาตรฐานขั้นต่ำแห่งสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง หรือ “ข้อกำหนดแมนเดลา” เป็นต้น¹¹

สภาพปัญหา

1. ปัญหาเรื่องยาเสพติด เป็นปัญหาสังคมที่สำคัญและยังคงปรากฏในทุกพื้นที่ โดยกลุ่มเสี่ยงคือเด็ก เนื่องจากกฎหมายกำหนดไว้ว่าเด็กอายุไม่เกิน 10 ปี ถ้าทำผิดกฎหมายไม่ต้องรับโทษ จึงทำให้เด็กตกเป็นเครื่องมือของผู้ค้ายาเสพติดในการกระทำความผิด นอกจากนี้ในด้านการบำบัดฟื้นฟูผู้เสพยาเสพติดที่ยังไม่บรรลุผล พบปัญหาการขาดงบประมาณในการบำบัดฟื้นฟู ปัญหาข้อจำกัดในเรื่องของระยะเวลาฟื้นฟูและระยะเวลาพำนักอยู่ในประเทศ โดยเฉพาะกลุ่มบุคคลต่างด้าวที่เข้ามาทำงานในประเทศไทย อีกทั้งปัญหาการจับกุมประวัติของผู้ติดยาเสพติด การติดตามผู้เสพยาเสพติดที่พ้นโครงการบำบัดฟื้นฟู ซึ่งยังไม่มีหน่วยงานรับผิดชอบได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนการเข้าไปในพื้นที่ของเจ้าหน้าที่เพื่อติดตามพบกับปัญหาความยากลำบากในการสืบหาแหล่งที่อยู่ รวมทั้งอาจสร้างปัญหาให้ผู้พ้นการบำบัดถูกตั้งข้อรังเกียจจากสังคมและเพื่อนบ้าน ซึ่งอาจส่งผลให้ไม่สามารถใช้ชีวิตในการประกอบอาชีพได้ปกติ จึงทำให้กลับไปกระทำความผิดซ้ำ

2. ปัญหาประชาชนขาดความรู้ทางกฎหมาย สิทธิของตนที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรม และไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารและกระบวนการยุติธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงเกิดการกระทำความผิดหรือมีการละเมิดสิทธิโดยไม่ได้เจตนา เช่น กรณีการเก็บอาหารป่ามาดำรงชีพ การตัดไม้หวงห้ามมาเผาถ่าน การบุกรุกที่สาธารณะ เป็นต้น ประกอบกับการไม่ทราบขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรมและช่องทางการได้รับความช่วยเหลือทางกฎหมายเมื่อถูกดำเนินคดีจากภาครัฐ ซึ่งจากการระดมความเห็นของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในทุกภาคส่วนในกระบวนการจัดทำแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 4 ได้สะท้อนสภาพปัญหาของการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมที่ขาดประสิทธิภาพส่งผลให้ประชาชนได้รับข้อมูลอย่างจำกัดหรือไม่ได้รับทราบ โดยประชาชนส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ในเรื่องของสิทธิของตนในด้านกระบวนการยุติธรรม เช่น สิทธิของผู้ที่ตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม สิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองในฐานะพยาน สิทธิที่จะได้รับที่ปรึกษาทางกฎหมาย และการขาดการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารด้านกระบวนการยุติธรรมส่งผลให้เจ้าหน้าที่ของรัฐใช้โอกาสในการปฏิบัติหน้าที่ละเมิดประชาชน รวมถึงประชาชนมีการละเมิดระหว่างกันเอง อีกทั้งผู้ที่เกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรมบางราย อาทิ พนักงานสอบสวน อัยการ ยังขาดความตระหนักในเรื่องสิทธิของประชาชน ทำให้ไม่มีการแจ้งข้อมูลให้ภาคประชาชนได้รับทราบว่าอยู่ในขั้นตอนไหน และจะต้องปฏิบัติตัวอย่างใดในกระบวนการพิจารณาตัดสินคดี นอกจากนี้ยังพบสภาพปัญหาทัศนคติของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานที่มีทัศนคติที่เป็นลบต่อประชาชน รวมทั้งยังขาดความเข้าใจในบริบทของพื้นที่และโครงสร้างทางวัฒนธรรม ยกตัวอย่างในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งพบปัญหาเจ้าหน้าที่มาจากพื้นที่อื่น เมื่อเข้ามาปฏิบัติงานในพื้นที่ยังคงขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องของวัฒนธรรมท้องถิ่นส่งผลให้เกิดข้อจำกัดของการสื่อสาร เผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารด้านกระบวนการยุติธรรมให้ประชาชนรับทราบ

¹¹ กระทรวงการต่างประเทศ. แผนการปฏิบัติตามข้อเสนอแนะที่ไทยได้รับและคำมั่นโดยสมัครใจของไทยภายใต้กลไก UPR รอบที่ 2 (พ.ศ. 2559 - 2563) สืบค้นจาก http://humanrights.mfa.go.th/th/upr/report-upr-2/index.php?sphrase_id=17856847

3.ปัญหาการค้ำมนุษย์ ถือเป็น การลดทอนศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และคุณค่าความเป็นมนุษย์ ซึ่งจากการรับฟังปัญหาในพื้นที่ได้มีการสะท้อนปัญหาการค้ำมนุษย์ที่เกิดขึ้น อาทิ ในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงใต้ ยกประเด็น ปัญหา 3 ด้าน โดยด้านแรกคือการแสวงหาผลประโยชน์ในเรื่องของเพศ ทั้งเด็ก สตรี ด้านที่สองคือธุรกิจ ขอทาน ซึ่งเป็นคนพิการหรือคนชรา ส่วนใหญ่เข้ามาสู่วงจรของธุรกิจขอทาน และด้านที่สามคือการค้าแรงงาน แรงงานข้ามชาติ แรงงานที่ใช้ในเรือประมงน่านน้ำ การค้าแรงงานเด็ก โดยมีสาเหตุจากหลายประเด็น เช่น ฐานะความยากจน การศึกษา สภาพของครอบครัว และค่านิยมที่ผิด ๆ โดยเฉพาะในเขตชลบุรีและเขตภาคตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งมีการขยายตัวเจริญเติบโตทางสภาพเศรษฐกิจสูงมาก อีกทั้งเป็นแหล่งท่องเที่ยวชาวต่างชาติและชาวไทยด้วยกัน อีกสาเหตุคือความไม่เท่าเทียมกันทางสังคม ทั้งด้านการศึกษา เศรษฐกิจ สังคมต่าง ๆ และสาเหตุจากการถูกหลอกลวง การบังคับข่มขู่ การชักจูงและส่งเสริมในทางที่ผิด ขาดจิตสำนึกในการที่จะดูแล และสถาบันครอบครัวแตกแยก เป็นต้น

4.ปัญหาคนเข้าเมืองผิดกฎหมายและประชากรแฝง ปัญหาเรื่องของบุคคลที่ตกสำรวจ ด้วยเหตุที่อาจจะบ้านอยู่ไกล ญาติ พ่อแม่พี่น้องเสียชีวิตไม่เหลือใครแล้ว เมื่อไปตรวจพิสูจน์ DNA เจ้าพนักงานอำเภอจึงไม่กล้ารับรอง เพราะเสี่ยงที่จะถูกดำเนินคดี ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจะดำเนินการอย่างไร เพื่อให้บุคคลเหล่านั้น ได้สิทธิการศึกษา การรักษาพยาบาลหรืออื่น ๆ ที่รัฐจัดให้ รวมถึงปัญหาประชากรแฝงที่มีการอพยพเข้ามาทำงาน ในพื้นที่ต่าง ๆ และพื้นที่เศรษฐกิจ ซึ่งเป็นประเด็นที่ประชาชนในพื้นที่เห็นว่า การที่ประชากรแฝงมีจำนวนมาก ทำให้จำนวนประชากรในพื้นที่นั้น ๆ เพิ่มมากขึ้น ซึ่งอาจทำให้เกิดการรอนสิทธิบางประการของคนในท้องถิ่นได้นอกจากนี้ ยังพบปัญหาการปฏิบัติต่อคนเข้าเมืองผิดกฎหมายที่ไม่ได้มีการคำนึงถึงสิทธิมนุษยชน อาทิ การจับกุมคนเข้าเมืองผิดกฎหมายแล้วดำเนินคดี โดยนำไปขังร่วมกับกลุ่มนักโทษที่เป็นอาชญากร

5.การขาดแคลนล่ามและผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมายในการคุ้มครองสิทธิผู้เข้ามาเกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรม ซึ่งยังเป็นปัญหาโดยเฉพาะคดีค้ำมนุษย์ ซึ่งในหลายกรณีมีข้อจำกัดด้านการสื่อสารทางภาษากับเจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมส่งผลให้การพิจารณาคดีมีความล่าช้าหรืออาจเกิดความเสียหายได้

6.ปัญหาการดำเนินงานในกระบวนการสอบสวนของกระบวนการยุติธรรม รวมทั้งการสอบสวนคดีเด็กและผู้พิการ ที่อาจจะยังไม่เป็นธรรม ไม่เท่าเทียม รวมถึงปัญหาธรรมเนียมปฏิบัติในกระบวนการยุติธรรม ซึ่งมีผลต่อการนำกฎหมายไปปฏิบัติ โดยประชาชนในพื้นที่ได้สะท้อนปัญหาการทำงานสอบสวนของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ซึ่งสาระสำคัญเกี่ยวกับการดำเนินคดีกับประชาชนเพื่อให้ได้รับความเป็นธรรมอย่างเสมอภาคนั้น พนักงานสอบสวนจะต้องดำเนินการตรวจสอบหาข้อเท็จจริง และไม่เลี้ยงเรื่องการบันทึกการจับกุม โดยเสนอให้มีการใช้คำว่า “ข้อเท็จจริง” ลงไปด้วย ไม่ใช่ใช้คำว่า “พฤติการณ์” แต่เพียงอย่างเดียว รวมทั้งพบว่าการปฏิบัติงานของพนักงานสอบสวนในบางครั้งอาจมีการตั้งข้อกล่าวหาเกินกว่าเหตุ หรือไม่คำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ตลอดจนยังมีเจ้าหน้าที่ที่ไม่ปฏิบัติตามขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรม หรือปฏิบัติล่าช้า หรือการปฏิบัติมีความเหลื่อมล้ำ ทำให้ประชาชนเสียสิทธิในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับด้านกระบวนการยุติธรรม นอกจากนี้ การแถลงข่าวการจับกุมผู้ต้องหาของเจ้าหน้าที่ตำรวจ โดยมีผู้สื่อข่าวเผยแพร่ภาพผู้กระทำผิดออกไปทั้งที่บุคคลนั้นยังไม่ได้เข้าสู่กระบวนการศาลพิพากษาว่าผู้นั้นกระทำผิด รวมถึงการถ่ายคลิปวิดีโอระหว่างการจับกุมแล้วนำมาเผยแพร่ในสื่อต่าง ๆ ถือว่าเป็นการละเมิดสิทธิผู้ต้องหา

7.ปัญหาการมีข้อกฎหมายที่ขัดหลักสิทธิมนุษยชน เช่น พระราชบัญญัติการชุมนุมสาธารณะ พ.ศ. 2558 กฎหมายที่บังคับใช้เฉพาะพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ต้องเผชิญกับความไม่สงบอย่างต่อเนื่อง และรัฐบาลได้ประกาศใช้พระราชกำหนดบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉินมาอย่างต่อเนื่องยาวนาน เพื่อคุมสถานการณ์ รวมทั้งมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงในราชอาณาจักร ในบางอำเภอของจังหวัดสงขลา เป็นต้น

นอกจากนี้ยังมีประเด็นเรื่องโทษประหารชีวิตซึ่งถือเป็นการกำหนดโทษที่ขัดหลักสิทธิมนุษยชน แต่เป็นประเด็นที่ยังมีข้อถกเถียงในสังคมไทย เนื่องจากมีทั้งกลุ่มผู้เรียกร้องให้ยกเลิกและกลุ่มผู้สนับสนุนให้คงโทษประหารชีวิตไว้

ข้อเสนอแนะ

1. ส่งเสริมการสร้างธรรมาภิบาลในหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม โดยเฉพาะหน่วยงานที่ใกล้ชิดกับกลุ่มเปราะบาง เช่น สำนักงานตำรวจแห่งชาติ กรมราชทัณฑ์ ควรออกระเบียบข้อบังคับในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ให้คำนึงถึงหลักสิทธิมนุษยชน และมีการวางบทกำหนดโทษของเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติไม่ถูกต้องตามกฎหมายหรือไม่คำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สำหรับด้านการสอบสวน ควรแก้ไขประมวลวิธีพิจารณาความอาญา โดยเพิ่มเติมข้อกำหนดให้มีทนายความได้ร่วมฟังการสอบสวนร่วมกับพนักงานสอบสวนในทุกคดี และทุกฐานความผิด เพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาและจำเลยในความผิดอาญา

2. อบรมให้ความรู้แก่เจ้าหน้าที่กระบวนการยุติธรรมให้ยึดหลักสิทธิมนุษยชนเป็นพื้นฐานในการปฏิบัติงาน อาทิ ด้านราชทัณฑ์ ควรมีการขับเคลื่อนการให้ความรู้แก่เจ้าหน้าที่ในเรื่องแนวทางการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังอย่างทั่วถึงและสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง เช่น การให้ความรู้เรื่อง “ข้อกำหนดกรุงเทพ” และ “ข้อกำหนดแมนเดลา” เป็นต้น เจ้าหน้าที่ตำรวจฝ่ายปฏิบัติการ ควรมีการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสิทธิของผู้ต้องหา สิทธิของเหยื่อและพยาน เพื่อให้การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่มีการปฏิบัติงานโดยคำนึงถึงสิทธิขั้นพื้นฐานของผู้ที่เกี่ยวข้อง

3. ส่งเสริมองค์การวิชาชีพล้ามให้มีการตั้งเป็นองค์กรเอกชน โดยอบรมจริยธรรมให้กับล้ามที่ผ่านการทดสอบด้านภาษา และออกใบอนุญาตก่อนปฏิบัติหน้าที่ เพื่อความเชื่อถือและความเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรมตามแนวนโยบายรัฐที่ต้องอำนวยความสะดวกยุติธรรมให้กับทุกคนอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน

4. หน่วยงานภาครัฐจะต้องเข้ามาดูแลเร่งด่วนและรัฐจะต้องใช้มาตรการในการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น อาทิ การปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับการค้ามนุษย์ การส่งเสริมสภาพทางเศรษฐกิจให้มีความเท่าเทียมกันและเสมอภาค โดยสร้างอาชีพสร้างรายได้ ให้โอกาสคนที่ด้อยโอกาสหรือคนที่ไม่มีความรู้ได้มีอาชีพที่ถูกต้องและเหมาะสม การสนับสนุนการศึกษาให้มีการศึกษาที่เท่าเทียมกัน และมีมาตรฐานที่แท้จริง ทั้งนี้ ในการที่จะดูแลด้านนี้ ภาคธุรกิจเอกชนและภาครัฐต้องร่วมมือกันในการที่จะป้องกันและปราบปรามและลดปัญหาการค้ามนุษย์ที่เกิดขึ้นในประเทศ โดยอาจจะมุ่งใจสถานประกอบการต่างพื้นที่ด้วยการลดภาษี หรือเพิ่มมาตรการที่รัฐเก็บภาษีเพิ่มสำหรับต่างภูมิลำเนาให้เป็นรายได้ของท้องถิ่น เพื่อที่จะพัฒนาให้พอกับปริมาณของประชากรที่มีอยู่จริง

5. จัดการอบรมให้ความรู้แก่ประชาชนในขั้นตอนต่าง ๆ ด้านกระบวนการยุติธรรม เพื่อให้ประชาชนได้รับรู้สิทธิในแต่ละขั้นตอน ตั้งแต่ขั้นการสอบสวน การฟ้องร้อง การดำเนินคดี การปล่อยตัวชั่วคราวโดยมีประกันตัว สิทธิของผู้ต้องหา สิทธิของเหยื่ออาชญากรรมหรือผู้เสียหาย สิทธิของจำเลยบริสุทธิ์ สิทธิของผู้ต้องขังและสิทธิของผู้พ้นโทษ เป็นต้น นอกจากนี้ควรมีการประสานงานหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมและหน่วยงานฝ่ายปกครองในพื้นที่ทุกพื้นที่ ซึ่งปัจจุบันมีกองทุนยุติธรรมเป็นหลักในการให้ความคุ้มครองแก่ผู้ต้องหาที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ โดยจัดการประกันตัวผู้ต้องหาและการช่วยเหลือในการดำเนินคดีแก่ผู้ถูกกล่าวหา อย่างไรก็ตาม กระบวนการในการให้ความรู้การรับรู้สิทธิและเงื่อนไขของการให้ความช่วยเหลือนั้น ควรมีการขับเคลื่อนการให้ความรู้แก่ประชาชนในทุกพื้นที่อย่างทั่วถึง เพื่อสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องระหว่างประชาชนและภาครัฐ อีกทั้งควรมีการจัดทำสื่อในรูปแบบต่าง ๆ โดยใช้สื่อใหม่ ๆ ที่ทันสมัย อาทิ การใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการส่งเสริมความรู้แก่ประชาชน ทั้งนี้การให้ความรู้ในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารทางด้านกระบวนการยุติธรรม ควรเน้นการประสานงานกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กำหนดผู้ใหญ่บ้าน อาสาสมัครของหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม

เช่น อาสาสมัครของชุมชนประเพณี อาสาสมัครคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ และอาสาสมัครที่เกี่ยวข้อง ทุกระดับ เช่น อาสาสมัครสาธารณสุข และต้องมีความชัดเจนในการให้ข้อมูลแก่ประชาชน

6. รัฐต้องสร้างหลักประกันและให้การคุ้มครองกลุ่มเปราะบางของด้านกระบวนการยุติธรรมมั่นคง ทั้งในกลุ่มของผู้พันโทชที่มีปัญหาว่างงาน โดยหน่วยงานรัฐต้องมีการกำหนดเงื่อนไขให้สถานประกอบการรับผู้พันโทชเข้าทำงาน เช่น การสร้างแรงจูงใจในการลดภาษีสำหรับหน่วยงานที่รับผู้พันโทชเข้าทำงาน รวมทั้งสนับสนุนให้นักโทษมีเงินทุนประกอบอาชีพอย่างทั่วถึงและพอเพียง แม้ปัจจุบันการดำเนินงานในส่วนของการคุ้มครองประพฤตินักโทษจะมีเงินทุนให้นักโทษกู้ยืมประกอบอาชีพแต่ยังไม่เพียงพอ ดังนั้น ควรมีหน่วยงานของรัฐติดตามปัญหาว่างงานของผู้พันโทช เช่น อาจจะมีการจัดตลาดรับแรงงานในเรือนจำ การประสานงานกับเอกชนบริษัทใหญ่ ๆ เพื่อรับนักโทษเข้าทำงาน เพื่อสร้างงานสร้างอาชีพให้ก่อนจะได้รับการปล่อยตัว อีกทั้งต้องปรับทัศนคติของคนในสังคม สื่อต่าง ๆ ให้มีทัศนคติในเชิงบวกและในเชิงที่สร้างสรรค์ที่ให้โอกาสกับผู้กระทำผิด ตลอดจนสถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา รัฐ เอกชนต้องให้ความร่วมมือด้วย

7. รัฐควรเพิ่มงบประมาณในการบำบัดฟื้นฟูและควรพัฒนาระบบการบำบัดฟื้นฟูให้สอดคล้องกับสภาพปัญหา และปรับปรุงแก้ไขกฎหมายในการกำหนดอายุการรับผิดของเด็กและเยาวชนหรือพัฒนามาตรการการคุ้มครองเด็กและเยาวชนไม่ให้ตกเป็นเครื่องมือของผู้ค้ายาเสพติด รวมทั้งควรทบทวนการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติงานปราบปรามยาเสพติดให้มีกระบวนการที่คำนึงถึงหลักกระบวนการอันควรแห่งกฎหมาย (Due process of law) และเปิดโอกาสให้ภาคประชาชนมีส่วนร่วมในการทำงานด้วย เช่น ในกรณีของชุมชนที่มีความเข้มแข็ง ควรส่งเสริมให้ภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมติดตามเฝ้าระวังและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดรายตำบล เพื่อตรวจสอบและยับยั้งการระบาดของยาเสพติด

8. การพิจารณาทบทวนการบังคับใช้กฎหมาย และการแก้ไขกฎหมายที่ไม่เป็นธรรม ที่ขัดกับหลักสิทธิมนุษยชน และกฎหมายที่ไม่ทันสมัย ได้แก่

8.1 กฎหมายที่ขัดหลักสิทธิมนุษยชน โดยควรพิจารณาปรับแก้ไขฐานความผิดที่กำหนดโทษประหารชีวิตบางฐานความผิดหรือทุกฐานความผิดเปลี่ยนจากโทษประหารชีวิตเป็นจำคุกตลอดชีวิต และการพิจารณายกเลิกการบังคับใช้กฎหมายที่ขัดหลักสิทธิมนุษยชน เช่น พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 และการแก้ไขพระราชบัญญัติการชุมนุมสาธารณะ พ.ศ. 2558

8.2 ควรเพิ่มหรือปรับแก้กฎหมายในการปกป้องคุ้มครองเด็กจากสถานการณ์ออนไลน์ให้ทันกับสถานการณ์ซึ่งกฎหมายปัจจุบันไม่มีระบุไว้ ประกอบไปด้วย การติดตามคุกคาม (Cyberstalking) การกลั่นแกล้งออนไลน์ (Cyberbullying), สื่อลามกอนาจารเด็กออนไลน์ (Child Pornography) การติดต่อสื่อสารเรื่องเพศ (Sexting), และการล่อลวงหรือเตรียมเด็กให้พร้อมถูกล่วงละเมิดทางเพศ (Grooming)

8.3 ควรแก้ไขประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1448 โดยเพิ่มเกณฑ์อายุขั้นต่ำในการแต่งงานจาก 17 ปีบริบูรณ์ เป็น 18 ปีบริบูรณ์ รัฐยังควรดำเนินการอนุวัติกฎหมายภายในประเทศให้สอดคล้องกับหลักการอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก และอนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบที่ประเทศไทยได้ลงนามเข้าเป็นภาคีเพื่อให้การคุ้มครองสิทธิของเด็กเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพโดยรัฐต้องบังคับใช้กฎหมายในทุกกรณี

8.4 ควรมีกฎหมายหรือมาตรการคุ้มครอง เยียวยา ผู้ถูกละเมิดข้อมูลส่วนบุคคล จากการที่องค์กรหรือหน่วยงานทั้งรัฐและเอกชน สร้างระบบการรักษาความปลอดภัยของข้อมูลที่ไม่ดีพอ

8.5 ควรปรับแก้กฎหมายและหาวิธีดำเนินการให้ความช่วยเหลือแก่กลุ่มผู้กระทำผิดที่เข้าเมืองผิดกฎหมาย โดยคำนึงถึงหลักสิทธิมนุษยชน และควรมีสถานกักตัวไว้แยกต่างหากในสถานที่อื่นที่ไม่ใช่เรือนจำ

8.6 เพื่อป้องกันการค้ามนุษย์ ควรพิจารณาการออกกฎหมายรองรับการจดทะเบียนสถานประกอบการให้ถูกต้อง และพิจารณาความเป็นไปได้ในการขึ้นทะเบียนผู้ขายบริการให้ถูกกฎหมายเพื่อเข้าสู่ระบบประกันสังคม รวมทั้งการบูรณาการศูนย์การป้องกันการค้ามนุษย์ในจังหวัดยังไม่เป็นรูปธรรม

8.7 พัฒนากลไกในการรับและแก้ไขข้อร้องเรียนเกี่ยวกับปัญหาการกระทำความรุนแรงต่อสตรีและการกระทำรุนแรงในครอบครัว ปรับปรุงบทลงโทษ รวมถึงกลไกในการพิจารณาโทษเกี่ยวกับการกระทำความรุนแรงต่อสตรีและการกระทำรุนแรงในครอบครัว

8.8 ผลักดันการออกกฎหมายการจดทะเบียนคู่อภิเษกของกลุ่มความหลากหลายทางเพศ เพื่อรับรองสิทธิของกลุ่มความหลากหลายทางเพศ

8.9 ควรขับเคลื่อนและผลักดันให้มีกฎหมายที่รับรองคุ้มครองสิทธิของเกษตรกร ประมงพื้นบ้าน และพัฒนากฎหมายและกลไกคุ้มครองพื้นที่เกษตรกรรม เพื่อแก้ไขปัญหาความไม่เป็นธรรมที่เกิดจากเกษตรกรพันธสัญญา

8.10 แก้ไขการบังคับใช้กฎหมาย พระราชบัญญัติยาเสพติดฯ ที่กำหนดจำนวนของกลาง (ยาเสพติด) ว่าหากมีจำนวนของกลางที่ถือว่าเป็นการจำหน่าย จึงถูกจับกุมดำเนินคดีในฐานะผู้ค้ายา และถูกส่งตัวเข้าเรือนจำทำให้เรือนจำแออัดไปด้วยนักโทษ ทั้งที่กลุ่มคนเหล่านี้เป็นเพียงผู้ผิดกฎหมาย และมียาเสพติดไว้ในครอบครองเพื่อเสพเท่านั้น ไม่ได้เป็นอาชญากรโดยอาชีพ ควรจะได้รับการบำบัด แต่กลับถูกจับส่งเรือนจำ นอกจากนี้ ควรปรับปรุงมูลค่ารางวัลการจับกุมคดียาเสพติดและผลงานในการจับกุมของตำรวจ เพราะทำให้เกิดการเร่งทำผลงาน เร่งทำคดีเพื่อรับรางวัล ซึ่งไม่เป็นธรรมต่อผู้เสพที่มียาเกินกว่าจำนวนที่กฎหมายกำหนด โดยไม่ได้เป็นผู้ค้าอาชีพ

8.11 ควรแก้ไขกฎหมายต่อต้านการทุจริตให้มีประสิทธิภาพในการข่มขู่ยับยั้งปราบปรามการทุจริตประพฤติมิชอบในทุกระดับได้

8.12 ผลักดันให้ประเทศไทยเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการคุ้มครองบุคคลทุกคนจากการบังคับให้หายสาบสูญ และพิจารณาการให้สัตยาบันต่อพิธีสารเลือกรับของอนุสัญญาต่อต้านการทรมาน การประทุษร้ายหรือการลงโทษอื่น ที่โหดร้ายไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี

9.การปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมทั้งระบบ ทั้งตำรวจ อัยการ ศาลและราชทัณฑ์ ให้มีการทบทวนการกำหนดโทษทุกประเภทรวมทั้งคดียาเสพติดให้ได้สัดส่วนกับความผิด โดยโทษสูงสุดคือโทษจำคุกตลอดชีวิต และเพิ่มการคุ้มครองสิทธิในชั้นจับกุม แยกการสอบสวนเป็นอิสระ ให้ฐานความผิดอาญาร้ายแรงเป็นจำคุกตลอดชีวิต แทนโทษประหารชีวิตทุกฐานความผิด โดยยึดหลักมนุษยชน และควรศึกษาความเป็นไปได้ให้ศาลตั้งระบบไต่สวนเพื่อป้องกันความไม่เป็นธรรมในการสอบสวน หรือเพิ่มบทบาทของศาลในขั้นตอนกระบวนการพิจารณาคดี

10.การป้องกันยาเสพติดในสถานศึกษา รัฐต้องเพิ่มมาตรการในการปกป้องคุ้มครองเด็กและเยาวชนในสถานศึกษา เพื่อไม่ให้เด็กในสถานศึกษาต้องเข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด

11.การสอบสวนควรเป็นหน่วยงานอิสระในการทำหน้าที่ ควรปรับปรุงให้กระบวนการสอบสวนมีมาตรฐานในการสอบสวน ตั้งหน่วยงานเฉพาะสอบสวนและสร้างพนักงานสอบสวนเฉพาะด้านเช่นเดียวกับแพทย์ และให้พนักงานสอบสวนมีคุณวุฒิด้าน “เนติบัณฑิต”

12.การบูรณาการระหว่างหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม เช่น การตรากฎหมายการปรับปรุงและแก้ไขกฎหมายของหน่วยงานต่าง ๆ ที่ยังขาดการบูรณาการร่วมกัน ซึ่งส่งผลกระทบต่อการทำงานบังคับใช้ของหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ควรมีการบูรณาการระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการปรับปรุงแก้ไขและบังคับใช้กฎหมายในภาพรวมทั้งหมด

กลุ่มผู้เปราะบาง

ผู้ต้องหา ผู้ต้องขัง ผู้เสียหายหรือเหยื่อ ผู้พัวพันโทษ ผู้กระทำผิดซ้ำ เหยื่อแพะหรือจำเลยบริสุทธิ์ ผู้บำบัดยาเสพติด เด็กและเยาวชน

หน่วยงานที่รับผิดชอบ

กระทรวงยุติธรรม กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงการคลัง กระทรวงกลาโหม กระทรวงแรงงาน กระทรวงมหาดไทย ศาลยุติธรรม สำนักงานอัยการสูงสุด สำนักงานตำรวจแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ

แผนสิทธิมนุษยชนรายกลุ่ม

1. แผนสิทธิมนุษยชนสำหรับกลุ่มเด็กและเยาวชน

สิทธิของกลุ่มเด็กและเยาวชนได้รับการรับรองไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ให้เด็กสามารถได้รับการศึกษาอย่างมีคุณภาพโดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย และมีสิทธิได้รับการดูแลและพัฒนา ร่างกาย จิตใจ วินัย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาให้สมกับวัยก่อนเข้ารับการศึกษา นอกจากนี้ กลุ่มเด็กและเยาวชน เป็นกลุ่มที่ได้มีการจัดทำแผนพัฒนาสำหรับกลุ่มเป็นการเฉพาะ โดยในแผนพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2560 - 2564 ซึ่งอยู่ในช่วงระยะเวลาที่คาบเกี่ยวกับแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 4 นั้น ได้มีการนำหลักการอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กที่ถือหลักการไม่เลือกปฏิบัติและการคำนึงถึงเป้าหมายเพื่อประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นที่ตั้งมาเป็นแนวทางในการกำหนดยุทธศาสตร์ต่าง ๆ ของแผน โดยมีเป้าประสงค์ของแผนเพื่อพัฒนา ให้เด็กและเยาวชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีและเหมาะสมตามช่วงวัย ทั้งด้านสุขภาพกายใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา มีทักษะการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับศตวรรษที่ 21 รวมทั้งมีความเป็นพลเมืองสร้างสรรค์ที่สามารถปรับตัวเท่าทัน กับการเปลี่ยนแปลงของบริบทโลก มีความรับผิดชอบตนเอง มีจิตสำนึกต่อส่วนรวม และมีส่วนร่วมในฐานะภาคี ที่มีพลังในกระบวนการพัฒนาสังคม ทั้งนี้ จากการประเมินผลลัพธ์การดำเนินงานตามแผนพัฒนาเด็กและ เยาวชนแห่งชาติ ฉบับที่ 1 พ.ศ. 2555 - 2559 พบว่า ตัวชี้วัดบางตัวสะท้อนให้เห็นถึงพัฒนาการของเด็กที่ดีขึ้น อาทิ สภาวะการขาดสารไอโอดีนในหญิงตั้งครรภ์และเด็กที่ลดลง อัตราการคลอดบุตรในเด็กอายุ 15 - 19 ปี ที่ลดลง และจำนวนเด็กที่ออกจากโรงเรียนกลางคันที่ลดลง อย่างไรก็ตาม ยังมีตัวชี้วัดบางตัวที่แสดงให้เห็นถึงปัญหาและ ความท้าทายเกี่ยวกับพัฒนาการของเด็กที่ต้องมีการผลักดันการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องต่อไป อาทิ ศูนย์พัฒนาเด็กปฐมวัยที่ผ่านเกณฑ์มาตรฐานขั้นต่ำเป็นสัดส่วนน้อย ปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น เด็กที่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษายังคงขาดทักษะพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต อีกทั้งยังมีเด็กและเยาวชนบางส่วนที่ยังคงขาดหลักประกันในการดำรงชีวิตที่เท่าเทียมและทั่วถึง

ในมิติที่เกี่ยวข้องกับสิทธิมนุษยชนของกลุ่มเด็กและเยาวชนนั้น จากการประเมินแผนสิทธิมนุษยชน แห่งชาติ ฉบับที่ 3 การสังเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ และจากการระดมความเห็นจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ในการจัดทำแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 4 พบข้อมูลที่สอดคล้องกัน คือ เด็กและเยาวชนจำนวนมาก ยังคงขาดทักษะที่จำเป็นในการดำรงชีวิต ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการขาดการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพของเด็ก และเยาวชนไทย นอกจากนี้ ยังพบปัญหาความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงทรัพยากรที่แตกต่างกันตามสถานะ ทางเศรษฐกิจและสังคมของแต่ละครอบครัว ปัญหาการถูกเลือกปฏิบัติต่อนักเรียนนักศึกษาที่ตั้งครรภ์ขณะอยู่ ในสถานศึกษา ธุรกิจการค้ามนุษย์ที่แสวงหาประโยชน์จากเด็ก ตลอดจนปัญหาของเด็กและเยาวชนที่กระทำ ความผิดและต้องโทษที่ยังคงมีตราประทับทางสังคม ทำให้ไม่สามารถกลับคืนสู่สังคมได้อย่างแท้จริง

สภาพปัญหา

1. การขาดการศึกษาที่มีคุณภาพและเพียงพอที่จะสร้างทักษะพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต ดังจะเห็นได้จากอัตราการว่างงานในกลุ่มผู้สำเร็จการศึกษาที่ค่อนข้างสูง ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงปัญหา การไม่สอดคล้องกันระหว่างอุปสงค์ต่อทักษะที่จำเป็นในการทำงานของฝั่งนายจ้าง และอุปทานของทักษะที่ได้รับ จากการศึกษานี้ ซึ่งส่งผลต่อเนื่องไปยังปัญหาความยากจนเรื้อรังในกลุ่มครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและ สังคมที่ต่ำกว่า จนไม่สามารถยกระดับฐานะของตนเองได้เท่าที่ควรแม้จะได้รับการศึกษาภาคบังคับ ตามที่กำหนด

2. ความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงทรัพยากรที่จำเป็นของเด็กและเยาวชนยังคงมีมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ทรัพยากรทางการศึกษา ซึ่งเกิดขึ้นมากในกลุ่มเด็กและเยาวชนจากครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม

ที่ด้อยกว่า กลุ่มเด็กและเยาวชนในเขตพื้นที่ชนบทที่ห่างไกล ตลอดจนกลุ่มเด็กและเยาวชนที่เป็นบุตรหลานของกลุ่มชาติพันธุ์ ทั้งนี้ ความเหลื่อมล้ำดังกล่าวมักมีความรุนแรงขึ้นในการเข้าถึงทรัพยากรทางการศึกษาในระดับที่สูงขึ้น เช่น ระดับมัธยมศึกษา ระดับอุดมศึกษา เป็นต้น

3. ปัญหาการถูกเลือกปฏิบัติของนักเรียนนักศึกษาหญิงที่ตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร ซึ่งหลายคนมักถูกละเมิดสิทธิโดยครูหรืออาจารย์ในสถานศึกษาเอง ด้วยการบีบบังคับให้ต้องออกจากโรงเรียน หรือให้หยุดเรียนกลางคัน จนกว่าจะคลอดจึงจะได้รับอนุญาตให้กลับมาเรียนได้ ซึ่งส่งผลให้กลุ่มนักเรียนนักศึกษาดังกล่าวต้องประสบปัญหาการถูกลู่ดูหมิ่น และขาดความต่อเนื่องในการศึกษาที่จำเป็น

4. กิจกรรมในสถานศึกษาบางเรื่องอาจสร้างผลกระทบทางจิตใจแก่เด็กและเยาวชนบางกลุ่ม อาทิ การจัดกิจกรรมในวันแม่ที่ให้แม่และลูกได้เข้าร่วมกิจกรรมด้วยกันซึ่งอาจส่งผลกระทบทางจิตใจแก่เด็กที่ไม่มีแม่หรือแม่ไม่อาจเข้าร่วมกิจกรรมได้ ตลอดจนกิจกรรมบางประเภทในวันเด็กที่อาจส่งผลกระทบทางจิตใจแก่เด็กพิการ เป็นต้น

5. เด็กและเยาวชนผู้กระทำความผิดยังคงเผชิญกับตราบาปทางสังคมต่าง ๆ เมื่อได้รับการปล่อยตัวโดยพบว่า บ่อยครั้งทะเบียนประวัติอาชญากรรมของเด็กและเยาวชนผู้กระทำความผิดไม่ได้ถูกลบไปจากสารบบซึ่งส่งผลให้เด็กและเยาวชนจำนวนมากที่เคยกระทำความผิด ยังคงมีตราบาปทางสังคมที่ติดตัวไปตลอด จึงมักขาดโอกาสทางการศึกษาและการทำงานที่จะช่วยเปิดโอกาสให้เด็กและเยาวชนผู้ได้รับการปล่อยตัว สามารถกลับคืนเป็นคนดีสู่สังคมได้อย่างแท้จริง

6. ปัญหาการค้ำมนุษย์ในธุรกิจที่มีการใช้แรงงานเด็กและเยาวชนอย่างผิดกฎหมาย ทั้งในธุรกิจที่ผิดกฎหมายโดยตรง เช่น การค้าบริการทางเพศ และธุรกิจกฎหมายที่กระทำผิดกฎหมาย อาทิ การใช้แรงงานเด็กและเยาวชนเกินเวลาที่กำหนดไว้ตามกฎหมาย หรือการบิดพลิ้ว ไม่จัดให้มีสิทธิประโยชน์ที่แรงงานพึงได้ตามที่กฎหมายกำหนดไว้ เป็นต้น ทั้งนี้ เด็กและเยาวชนเป็นกลุ่มเปราะบางที่มักถูกเอาเปรียบเนื่องจากการขาดความรู้ถึงสิทธิที่พึงได้และการขาดอำนาจต่อรองกับนายจ้างซึ่งมักมีประสบการณ์มากกว่า อีกทั้งยังเป็นกลุ่มที่ถูกล่อลวงให้เข้าสู่กระบวนการค้ำมนุษย์ได้ง่ายเนื่องจากการขาดประสบการณ์และความจำเป็นทางการเงิน เป็นต้น

7. แนวทางปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนผู้เป็นบุตรหลานของแรงงานต่างด้าวยังคงขาดความชัดเจน โดยเฉพาะอย่างยิ่งสิทธิในการเข้าถึงทรัพยากรในด้านต่าง ๆ เช่น ทรัพยากรด้านสาธารณสุข และด้านการศึกษา เป็นต้น ทั้งนี้ แม้ว่าในทางนิตินัยแล้วจะยังไม่มีกฎหมายรับรองสิทธิของคนกลุ่มดังกล่าวในการได้รับบริการสาธารณสุขหรือการศึกษาภาคบังคับ ดังเช่นกลุ่มเด็กและเยาวชนผู้ถือสัญชาติไทย แต่ในทางปฏิบัติแล้วสถานศึกษาหรือสถานพยาบาลหลายแห่งก็มักให้การเกื้อกูลกลุ่มแรงงานต่างด้าวหรือบุตรหลานของแรงงานต่างด้าวไปตามหลักมนุษยธรรม ซึ่งการให้การช่วยเหลืออย่างไม่เป็นทางการดังกล่าวนี้ อาจส่งผลให้เกิดความไม่สมดุลกันระหว่างการจัดสรรทรัพยากรจากส่วนกลางที่กลุ่มเป้าหมายครอบคลุมเพียงจำนวนผู้ถือสัญชาติไทย และการให้บริการจริงที่ครอบคลุมประชาชนทั้งหมดทั้งแรงงานไทยและต่างด้าวในพื้นที่

8. ปัญหาข้อจำกัดของกฎหมายหลายฉบับที่เกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิเด็ก เช่น การแต่งงานในเด็กเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนและปิดกั้นโอกาสต่าง ๆ ที่เด็กสมควรจะได้รับในการพัฒนาตามช่วงวัย โดยปัจจุบันประเทศไทยยังอนุญาตให้บุคคลสมรสกันได้เมื่ออายุครบ 17 ปีบริบูรณ์ แต่ในกรณีที่มีเหตุอันสมควร ศาลอาจอนุญาตให้ทำการสมรสก่อนนั้นได้ ตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1448 ซึ่งไม่สอดคล้องกับอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก

ข้อเสนอแนะ

1. **พัฒนาศักยภาพและทักษะที่จำเป็นในการดำรงชีวิตของเด็ก** โดยการมุ่งเน้นการให้การศึกษาอย่างมีคุณภาพ มีการออกแบบหลักสูตรในสถานศึกษาแต่ละระดับที่เน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง คือ เด็กและเยาวชน ที่เป็นผู้เรียน ผู้ปกครอง ครู อาจารย์ และนายจ้าง ตลอดจนปรับแนวทางการจัดสรรงบประมาณด้านการศึกษาของประเทศ โดยให้ความสำคัญกับโครงการหรือแผนงานที่เน้นการพัฒนาศักยภาพของเด็กและเยาวชนเป็นลำดับต้น ๆ

2. **เร่งกระจายทรัพยากรที่จำเป็นไปสู่กลุ่มเด็กและเยาวชนจากครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมที่ด้อยกว่า** โดยเฉพาะอย่างยิ่งทรัพยากรทางการศึกษาและด้านสาธารณสุข ซึ่งอาจอยู่ในรูปของการจัดสรร ทุนให้ความช่วยเหลือเป็นพิเศษแก่กลุ่มเด็กและเยาวชนจากครอบครัวที่เปราะบาง เช่น ครอบครัวที่มีฐานะยากจน ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ห่างไกล หรือกลุ่มชาติพันธุ์ เป็นต้น

3. **กำหนดแนวทางปฏิบัติที่เป็นมาตรฐานในสถานศึกษา เพื่อป้องกันการละเมิดสิทธิของเด็กและเยาวชน หรือตวันกิจกรรมที่อาจกระทบต่อจิตใจของเด็กและเยาวชนบางกลุ่ม** อาทิ การกำหนดแนวทางปฏิบัติของ สถานศึกษาโดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กระทรวงศึกษาธิการ เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการบีบบังคับให้นักเรียน นักศึกษาที่ตั้งครรภ์ต้องออกจากโรงเรียน หรือหยุดเรียนกลางคัน รวมทั้งกำหนดแนวทางการบังคับใช้ ที่มีประสิทธิภาพในการป้องกันปัญหา อาทิ การจัดให้มีหน่วยงานรับเรื่องร้องทุกข์หากมีสถานศึกษาใดละเมิด แนวทางปฏิบัติดังกล่าว และมีการกำหนดโทษผู้ฝ่าฝืนที่รุนแรงเพียงพอที่จะยับยั้งไม่ให้เกิดการละเมิดสิทธิขึ้นอีก ตลอดจนงดเว้น หรือพิจารณาผลได้และผลเสียอย่างรอบคอบในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่อาจส่งผลกระทบต่อจิตใจของเด็กบางกลุ่ม

4. **ปรับปรุงการจัดเก็บบันทึกประวัติเด็กและเยาวชนผู้กระทำความผิดซึ่งได้รับการปล่อยตัว** ให้สอดคล้อง กับหลักสากลที่ถือว่าการลงโทษเด็กและเยาวชนตั้งอยู่บนหลักการแก้ไขเพื่อประโยชน์ของเด็กเอง ไม่ใช่เพื่อการแก้แค้น ขัดเซกความผิดที่ได้กระทำ เพื่อให้เด็กและเยาวชนผู้พ้นโทษสามารถเข้าเรียนในสถานศึกษาหรือสมัครงานได้ ตามสิทธิที่พึงมี ทั้งนี้ แม้ตามกฎหมายในปัจจุบันจะเปิดโอกาสให้เด็กและเยาวชนผู้ได้รับการปล่อยตัวสามารถ ยื่นคำร้องต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อลบบันทึกอาชญากรรมได้ก็ตาม แต่ยังคงมีเด็กและเยาวชนผู้ได้รับการ ปล่อยตัวจำนวนมากที่ประวัติอาชญากรรมของตนไม่ได้ถูกลบไปจากหลายสาเหตุ ทั้งจากการไม่ทราบข้อมูล การไม่ตระหนักถึงความสำคัญ การขาดทรัพยากรในการจัดการ ตลอดจนความหวาดกลัวในระบบ จึงควร ปรับปรุงกฎหมายให้ประวัติอาชญากรรมของเด็กถูกลบโดยทันทีเมื่อพ้นโทษโดยมิต้องร้องขอ

5. **เร่งปราบปรามปัญหาการใช้แรงงานเด็กอย่างผิดกฎหมาย** ทั้งในธุรกิจที่ผิดกฎหมายโดยตรง และธุรกิจ ที่มีแนวปฏิบัติต่อแรงงานเด็กและเยาวชนอย่างผิดกฎหมาย โดยการจัดให้มีศูนย์ร้องเรียนที่เข้าถึงได้ และสามารถ ร้องเรียนปัญหาที่เกิดขึ้นได้โดยที่ผู้ร้องเรียนไม่ต้องเปิดเผยตัวตน และจัดให้มีการประชาสัมพันธ์กลุ่มแรงงานเด็ก ให้ตระหนักถึงสิทธิที่ตนมีในด้านต่าง ๆ ทั้งค่าแรง จำนวนชั่วโมงพักผ่อน สวัสดิการอื่น ๆ ตามที่กฎหมายกำหนด

6. **กำหนดแนวทางปฏิบัติที่เป็นมาตรฐานต่อการให้สวัสดิการกลุ่มเด็กและเยาวชนที่เป็นบุตรหลาน ของแรงงานต่างด้าว** โดยพิจารณามาตรการในการจัดสรรทรัพยากรที่เหมาะสมกับพื้นที่ ที่สร้างความสมดุลระหว่าง การถือปฏิบัติตามหลักมนุษยธรรม และความจำกัดของทรัพยากรในพื้นที่ โดยพิจารณาทางเลือกต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับ ความต้องการและทรัพยากรของพื้นที่ และมีความยั่งยืนทางการคลัง อาทิ การจัดสรรสวัสดิการโดยใช้ภาษี จากส่วนกลาง ภาษีท้องถิ่น หรือการจัดตั้งกองทุนแรงงานต่างด้าว เป็นต้น

หน่วยงานรับผิดชอบ

กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงยุติธรรม กระทรวงแรงงาน กระทรวงมหาดไทย สำนักงานตำรวจแห่งชาติ

2. แผนสิทธิมนุษยชนสำหรับกลุ่มผู้สูงอายุ

การเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุเป็นประเด็นสำคัญเร่งด่วนที่สร้างความท้าทายต่อการพัฒนาประเทศในหลายมิติ ทั้งด้านการสาธารณสุขที่รัฐจำเป็นต้องจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอกับค่าใช้จ่ายด้านสาธารณสุขที่เพิ่มขึ้น ตามสัดส่วนประชากรผู้สูงอายุของประเทศ ด้านการศึกษาที่ต้องเร่งพัฒนาทักษะของกลุ่มแรงงานให้เพิ่มขึ้น และสอดคล้องกับอัตราพึ่งพิงของประเทศ และการปลูกฝังแนวทางการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้กับกลุ่มผู้สูงอายุ เพื่อให้สามารถปรับเปลี่ยนตนเองให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี ตลอดจนการปรับปรุงระบบ การคมนาคมขนส่งและการสื่อสารต่าง ๆ ให้เอื้อกับการเป็นสังคมผู้สูงอายุ ทั้งนี้ ประเทศไทยได้มีการจัดทำแผน ผู้สูงอายุแห่งชาติมาแล้ว 2 ฉบับ โดยแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2545 - 2564 ซึ่งเป็นแผนที่มีช่วงเวลา คาบเกี่ยวกับแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 4 นั้น ประกอบด้วย 5 ยุทธศาสตร์หลักเพื่อการพัฒนาคุณภาพ ชีวิตของผู้สูงอายุในด้านต่าง ๆ คือ การเตรียมความพร้อมของประชากรเพื่อเข้าสู่ผู้สูงอายุอย่างมีคุณภาพ การส่งเสริมผู้สูงอายุ การพัฒนาระบบคุ้มครองทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุ การบริหารจัดการเพื่อการพัฒนา งานด้านผู้สูงอายุระดับชาติและการพัฒนาบุคลากรด้านผู้สูงอายุ รวมถึงการประมวลและพัฒนาองค์ความรู้ ด้านผู้สูงอายุและการติดตามประเมินผล ทั้งนี้ จากการประเมินผลแผนผู้สูงอายุแห่งชาติฉบับแรกพบว่า ดัชนี ที่ผ่านเกณฑ์เป้าหมายของยุทธศาสตร์โดยรวมมีเพียงประมาณร้อยละ 57.9 โดยปัญหาที่สำคัญประการหนึ่ง จากการประเมินที่เกี่ยวข้องกับสิทธิมนุษยชนสำหรับกลุ่มผู้สูงอายุโดยตรง ได้แก่ สัดส่วนของผู้สูงอายุที่ยากจน ไม่มีแหล่งพึ่งพิงที่เพียงพอและไม่ได้รับสวัสดิการรายได้ยังคงมีอยู่ค่อนข้างสูง

นอกจากนี้ ผลจากการระดมความเห็นในการจัดทำแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 4 ยังชี้ให้เห็นว่า ปัญหาในเชิงสิทธิมนุษยชนที่สำคัญที่พบในกลุ่มผู้สูงอายุยังได้แก่ ความไม่มั่นใจของประชาชนในความยั่งยืนของ ระบบประกันสุขภาพของรัฐ เบียดเบียนคนชราที่ยังคงไม่พอเพียงต่อการดำรงชีพ และการขาดการศึกษา และความรู้ที่จำเป็นในการดำรงชีพของผู้สูงอายุท่ามกลางกระแสความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยี

สภาพปัญหา

1. ระบบประกันสุขภาพของประเทศมีแนวโน้มว่าจะขาดความยั่งยืนในทางการคลัง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ระบบประกันสุขภาพถ้วนหน้าซึ่งเป็นหลักประกันสุขภาพหลักของผู้สูงอายุจำนวนมากที่ไม่ได้อยู่ในระบบ สวัสดิการข้าราชการและรัฐวิสาหกิจ โดยมีสาเหตุสำคัญจากการที่ประเทศไทยเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุในช่วงเวลา ที่ยังคงเป็นประเทศรายได้ปานกลางระดับสูงและติดกับดักประเทศรายได้ปานกลาง ซึ่งส่งผลให้การเจริญเติบโต ทางเศรษฐกิจของประเทศอยู่ในอัตราที่ต่ำกว่าการขยายตัวของรายจ่ายด้านสุขภาพของประเทศ และสุ่มเสี่ยง ที่ระบบประกันสุขภาพถ้วนหน้าซึ่งเบิกจ่ายจากงบประมาณแผ่นดินอาจต้องถูกยกเลิกหรือลดทอนสิทธิในการ รักษาพยาบาลบางประเภทในอนาคต

2. ปัญหาการขาดแคลนผู้ดูแลผู้สูงอายุซึ่งทวีความรุนแรงยิ่งขึ้น ทั้งจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้าง ประชากรของสังคมที่จำนวนผู้สูงอายุเพิ่มสูงขึ้นพร้อมกับการลดลงของแรงงานทักษะ ตลอดจนค่าตอบแทน ในการดูแลผู้สูงอายุค่อนข้างสูงและเป็นภาระค่าใช้จ่ายที่สูงเกินกว่าที่ผู้สูงอายุหรือบุตรหลานของผู้สูงอายุ ที่มีรายได้น้อยสามารถจ่ายได้

3. เบียดเบียนคนชรายังคงไม่เพียงพอต่อการดำรงชีพ ทั้งระดับจำนวนเงินที่ผู้สูงอายุได้รับ ซึ่งปรับเพิ่มขึ้นตามช่วงอายุเท่านั้น แต่ไม่ได้นำไปปัจจัยที่สำคัญอื่น ๆ ที่จำเป็นในการกำหนดค่าครองชีพมาพิจารณา อาทิ ปัญหาสุขภาพของผู้รับเบียดเบียน หรือพื้นที่ที่ผู้รับเบียดเบียนอยู่อาศัยซึ่งมีค่าครองชีพที่แตกต่างกัน ค่อนข้างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งระหว่างพื้นที่เขตเมืองและเขตชนบท

4. ผู้สูงอายุจำนวนมากยังคงขาดความรู้และเงินออมที่จำเป็นในการดำรงชีพ อาทิ ความรู้ในการสื่อสาร การทำธุรกรรม และการทำธุรกิจออนไลน์ ซึ่งส่งผลให้กลุ่มผู้สูงอายุเป็นกลุ่มที่ขาดโอกาสในการเข้าถึงทรัพยากร

ที่จำเป็นทั้งในการดำรงชีพและประกอบอาชีพ ขาดการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่สำคัญ และขาดศักยภาพในการแข่งขันทางธุรกิจกับกลุ่มอื่น นอกจากนี้ ยังมีผู้สูงอายุจำนวนมากที่ขาดเงินออมที่เพียงพอในการดำรงชีพในวัยหลังเกษียณจากการทำงานซึ่งเป็นช่วงที่ผู้สูงอายุมีรายได้ลดลงแต่มีรายจ่ายหลายประการ เช่น รายจ่ายด้านสุขภาพที่เพิ่มขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. เร่งจัดลำดับความสำคัญของการจัดสรรงบประมาณแผ่นดิน โดยเน้นการจัดสรรงบประมาณในด้านที่จำเป็นที่คำนึงถึงความจำเป็นของทรัพยากรที่ทวีความรุนแรงขึ้นเรื่อย ๆ ท่ามกลางการเปลี่ยนผ่านสถานะของประเทศไปสู่สังคมผู้สูงอายุ และให้ความสำคัญกับแผนงานหรือโครงการที่ช่วยกระตุ้นการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจได้มาก ควบคู่ไปกับการเตรียมความพร้อมของประเทศในด้านต่าง ๆ เช่น โครงสร้างพื้นฐาน สาธารณูปโภค และสวัสดิการสังคมที่เป็นประโยชน์กับกลุ่มผู้สูงอายุและกลุ่มวัยแรงงาน ตลอดจนเร่งรัดมาตรการต่าง ๆ ที่ช่วยลดค่าใช้จ่ายด้านสุขภาพของประเทศ อาทิ การส่งเสริมสุขภาพและการป้องกันโรค เป็นต้น

2. เร่งจัดทำมาตรการการดูแลผู้สูงอายุที่มีประสิทธิภาพ อาทิ การให้สิทธิประโยชน์ในเชิงภาษีเพื่อจูงใจแรงงานต่างด้าวที่มีความรู้และทักษะในการดูแลผู้สูงอายุเพื่อแก้ปัญหาการขาดแคลนแรงงานของผู้ดูแลผู้สูงอายุ การพัฒนาและคิดค้นนวัตกรรมเพื่อการดูแลผู้สูงอายุต่าง ๆ ที่ไม่ต้องพึ่งพาแรงงานมนุษย์ และการปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสิทธิประโยชน์ของผู้สูงอายุฉบับต่าง ๆ ให้สามารถจ่ายค่าตอบแทนที่จำเป็นให้กับผู้ดูแลผู้สูงอายุ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้สูงอายุที่พึ่งพาตนเองไม่ได้

3. ปรับอัตราเบี้ยสงเคราะห์คนชราให้เพียงพอต่อค่าครองชีพ โดยพิจารณาปัจจัยอื่น ๆ ที่กำหนดอัตราเบี้ยสงเคราะห์เพิ่มเติมจากอายุ อาทิ ปัญหาสุขภาพและโรคประจำตัว พื้นที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุ หรือจำนวนบุตรหลานที่ยังคงมีชีวิตอยู่ เป็นต้น ให้สอดคล้องกับภาระค่าใช้จ่ายที่จำเป็นที่ผู้สูงอายุต้องแบกรับอย่างแท้จริง

4. เร่งให้การศึกษาศึกษาและฝึกฝนทักษะที่จำเป็นแก่ผู้กำลังจะเป็นผู้สูงอายุและผู้สูงอายุและจัดให้มีมาตรการส่งเสริมการออมที่สร้างความมั่นคงทางการเงินในช่วงวัยหลังเกษียณ เพื่อให้สามารถดำรงชีพได้อย่างเท่าทันความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยี ทั้งการศึกษาย่างเป็นทางการในมหาวิทยาลัย และโรงเรียนซึ่งอาจอยู่ในรูปของปริญญา หรือหลักสูตรฝึกอบรมระยะสั้น และการศึกษาอย่างไม่เป็นทางการผ่านโทรทัศน์หรือสื่อต่าง ๆ ที่ผู้สูงอายุสามารถเข้าถึงได้ง่าย ทั้งนี้ รัฐบาลอาจมีมาตรการจูงใจต่าง ๆ อาทิ การให้ทุนการศึกษา และการลดหย่อนภาษี เป็นต้น นอกจากนี้ยังควรเร่งจัดให้มีมาตรการส่งเสริมการออมเพื่อสร้างความมั่นคงทางการเงินแก่ผู้สูงอายุในช่วงวัยหลังเกษียณ อาทิ โครงการเงินออมที่ให้อัตราดอกเบี้ยเงินฝากที่สูงเป็นพิเศษสำหรับกลุ่มผู้กำลังจะเป็นผู้สูงอายุและผู้สูงอายุ เป็นต้น

หน่วยงานรับผิดชอบ

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม สำนักงานประมาณ ธนาคารแห่งประเทศไทย

3. แผนสิทธิมนุษยชนสำหรับกลุ่มสตรี

ความเสมอภาคระหว่างหญิงและชายเป็นสิ่งที่ได้ถูกระบุไว้อย่างชัดเจนในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 27 ว่า บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมาย มีสิทธิและเสรีภาพและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน อีกทั้งชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน นอกจากนี้ ประเทศไทยยังได้กล่าวรับรองความเสมอภาคระหว่างหญิงและชาย และมุ่งขจัดการเลือกปฏิบัติต่อกลุ่มสตรีไว้ในอนุสัญญาอีกหลายฉบับ อาทิ การเข้าร่วมเป็นภาคีอนุสัญญาว่าด้วยการขจัดเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ ตั้งแต่ พ.ศ. 2528 ซึ่งเป็นภาระผูกพันให้รัฐต้องส่งเสริมความเสมอภาคของสตรีในทุกด้านของชีวิตตั้งแต่ระดับครอบครัวจนถึงสถานที่ทำงาน อีกทั้งยังได้ร่วมรับรองปฏิญญาและแผนปฏิบัติการปักกิ่ง เพื่อความก้าวหน้าของสตรีและบูรณาการแผนพัฒนาสตรีเข้าไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 การขับเคลื่อนความเสมอภาคระหว่างหญิงและชาย และการพัฒนาสิทธิมนุษยชนสำหรับกลุ่มสตรียังก้าวหน้าไปอย่างมากภายหลังการขับเคลื่อนแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 1 ซึ่งได้มีการแก้ไขกฎหมายหลายฉบับในบางมาตราที่มีเนื้อหาเลือกปฏิบัติต่อสตรี อาทิ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และกฎหมายเกี่ยวกับครอบครัวและการสมรส เป็นต้น

ในปัจจุบัน การพัฒนาบทบาทและความเสมอภาคของสตรีอยู่ในความรับผิดชอบของหน่วยงานหลักคือ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ซึ่งได้จัดทำนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาศาสนาฉบับครอบครัว พ.ศ. 2560 - 2564 ซึ่งเป็นระยะเวลาคู่ขนานไปกับแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 4 อย่างไรก็ตาม จากการประเมินสถานการณ์ในมิติที่เกี่ยวข้องกับสิทธิมนุษยชนของกลุ่มสตรี พบว่า ปัญหาความรุนแรงในครอบครัวต่อสตรีและเด็กยังคงเป็นปัญหาที่พบเห็นได้อย่างต่อเนื่องในสังคมไทย ดังข้อมูลที่ได้จากการสำรวจข้อมูลสถานการณ์ความรุนแรงในครอบครัว สถานที่ทำงาน และที่สาธารณะ ในปี 2556 โดยกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ซึ่งบ่งชี้ให้เห็นว่าสถานการณ์การกระทำ ความรุนแรงต่อเด็กและสตรีมีแนวโน้มสูงขึ้น โดยปัญหาหลักที่เกี่ยวข้องกับความรุนแรงในกลุ่มสตรี ได้แก่ การทำร้ายร่างกาย และการกระทำความผิดทางเพศ ซึ่งผู้กระทำส่วนใหญ่มักเป็นคู่สมรสหรือคนใกล้ชิด โดยมีสาเหตุส่วนใหญ่มาจากการนอกใจ หึงหวง และทะเลาะวิวาท อีกทั้งปัญหาการค้ามนุษย์ที่เกี่ยวข้องกับการค้าบริการทางเพศในกลุ่มสตรีและเด็กก็ยังคงเป็นปัญหาที่แฝงอยู่ในสังคมไทยมาอย่างยาวนาน

สภาพปัญหา

1. ปัญหาการกระทำความรุนแรงต่อสตรียังคงมีอยู่มาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการกระทำความรุนแรงระหว่างคู่สมรส หรือคู่รักที่ไม่ได้จดทะเบียนสมรส เนื่องจากบ่อยครั้งที่สตรีผู้ถูกกระทำไม่ประสงค์จะเอาความเนื่องจากต้องการรักษาสถานภาพความเป็นชีวิตคู่เอาไว้หรือต้องพึ่งพิงคู่สมรสของตนทางด้านเศรษฐกิจ อีกทั้งสังคมและบุคคลภายนอกจำนวนมากยังคงมีทัศนคติที่ว่าปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างสมาชิกภายในครอบครัวเป็นเรื่องภายในที่บุคคลภายนอกไม่ควรเข้าไปยุ่งเกี่ยว นอกจากนี้ยังพบปัญหาการคุกคามและการล่วงละเมิดทางเพศทางร่างกายและวาจาในที่ทำงานทั้งโดยตั้งใจและไม่ตั้งใจจากผู้บังคับบัญชาหรือผู้ร่วมงาน

2. ธุรกิจการค้ามนุษย์ที่เกี่ยวข้องกับสตรีและเด็ก เช่น การค้าบริการทางเพศ ยังคงมีมากในสังคมไทย โดยแม้ประเทศไทยจะได้มีการพยายามอย่างต่อเนื่องที่จะปราบปรามธุรกิจที่ผิดกฎหมายดังกล่าวแต่ยังคงไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร เนื่องจากในหลายกรณีที่มีการค้าบริการทางเพศเป็นไปโดยความสมัครใจจากสถานะบีบคั้นทางเศรษฐกิจของผู้ค้าบริการเอง จึงไม่ประสงค์จะแจ้งให้เจ้าหน้าที่ทราบ อีกทั้งกลุ่มธุรกิจผู้ค้ามนุษย์ยังมักเป็นกลุ่มผู้มีอิทธิพลสูงที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินธุรกิจผิดกฎหมายอื่น ๆ เช่น การค้ายาเสพติด และการค้าอาวุธ ซึ่งส่งผลให้การดำเนินการกวาดล้างธุรกิจดังกล่าวมักไม่ประสบผลสำเร็จหรือสามารถปราบปรามได้เพียงระยะสั้น ๆ

ข้อเสนอแนะ

1. **ปรับเปลี่ยนทัศนคติค่านิยมของสังคมไปสู่ค่านิยมที่เคารพความเสมอภาคระหว่างหญิงและชาย** ทั้งระหว่างสมาชิกภายในครอบครัว และระหว่างสมาชิกในองค์กรทางสังคมอื่น ๆ และปรับเปลี่ยนทัศนคติและค่านิยมดั้งเดิมของสังคมไทยที่ถือว่าความรุนแรงภายในครอบครัวเป็นเรื่องส่วนตัว ไปสู่ค่านิยมใหม่ที่ถือว่าความรุนแรงภายในครอบครัวเป็นปัญหาสังคมที่บุคคลทุกคนควรมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา

2. **ส่งเสริมการใช้ทรัพยากรที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสวัสดิการเพื่อสตรีและครอบครัวอย่างบูรณาการเพื่อแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัวและการเข้าสู่ธุรกิจการค้ามนุษย์** อาทิ การใช้ประโยชน์จากกองทุนพัฒนาบทบาทสตรีเพื่อมุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มสตรีที่เปราะบางไม่ให้เข้าสู่ธุรกิจการค้ามนุษย์ และการใช้ประโยชน์จากกองทุนยุติธรรมในการช่วยเหลือผู้ประสบปัญหาความรุนแรงในครอบครัว และสตรีและเด็กที่ตกเป็นเหยื่อจากการค้ามนุษย์ เป็นต้น ตลอดจนมาตรการดูแลกลุ่มสตรีที่ตั้งครรภ์ขณะต้องโทษคุมขังเป็นกรณีพิเศษ

3. **พัฒนากลไกสอดส่องปัญหาการกระทำความรุนแรงต่อสตรี** และการแจ้งความการพบเห็นการกระทำรุนแรงต่อสตรีโดยผู้แจ้งความไม่จำเป็นต้องเป็นผู้เสียหาย การพัฒนาแนวทางการแจ้งปัญหาการกระทำ ความรุนแรงผ่านเครื่องมือสื่อสารสมัยใหม่และการใช้เทคโนโลยีต่าง ๆ ตลอดจนระบบการให้รางวัลผู้แจ้งเบาะแสธุรกิจการค้ามนุษย์ที่ผู้แจ้งเบาะแสไม่จำเป็นต้องเปิดเผยตัวตน

หน่วยงานรับผิดชอบ

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงวัฒนธรรม กระทรวงยุติธรรม สำนักงานตำรวจแห่งชาติ

4. แผนสิทธิมนุษยชนสำหรับกลุ่มผู้พิการ

สิทธิของกลุ่มผู้พิการได้รับการยอมรับไว้ในกฎหมายหลายฉบับ ทั้งในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ในมาตรา 27 ที่กำหนดว่าบุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมาย มีสิทธิและเสรีภาพและได้รับการคุ้มครอง ตามกฎหมายเท่าเทียมกัน การเลือกปฏิบัติเพราะความพิการจะกระทำไม่ได้ และในมาตรา 71 ที่ระบุให้รัฐ พึงให้ความช่วยเหลือแก่ผู้พิการให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพ และคุ้มครองป้องกันมิให้ถูกใช้ความรุนแรง หรือเลือกปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรม อีกทั้งยังมีกฎหมายที่มุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้พิการเป็นการเฉพาะ อาทิ พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2556 ซึ่งมีเนื้อหาในการกำหนดมาตรการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิต เพื่อให้ผู้พิการได้รับการคุ้มครองจากรัฐ และเข้าถึงบริการสาธารณะและสวัสดิการได้ตามสิทธิ นอกจากนี้ สิทธิของผู้พิการในมิติด้านการศึกษายังได้ ถูกระบุไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และพระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551 ให้ได้รับการศึกษาโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายตั้งแต่แรกเกิดหรือพบความพิการจนตลอดชีวิต พร้อมทั้ง ได้รับเทคโนโลยี สิ่งอำนวยความสะดวก การจัดหลักสูตร การทดสอบทางการศึกษาที่เหมาะสมสอดคล้องกับ ความต้องการพิเศษของผู้พิการแต่ละประเภทและบุคคล ส่วนสิทธิของผู้พิการในมิติด้านสุขภาพนั้น ยังได้มีการระบุ เป็นการเฉพาะในพระราชบัญญัติหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2545 ให้มีสิทธิเพิ่มเติมบางด้านนอกเหนือจาก สิทธิประโยชน์ในระบบหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้าสำหรับบุคคลทั่วไป อาทิ การฟื้นฟูสมรรถภาพทั้งในและ นอกหน่วยบริการโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย และการพัฒนาศักยภาพในรูปแบบอื่นที่กำหนด เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม แม้ปัจจุบันสิทธิของผู้พิการจะได้รับการรองรับไว้ในกฎหมายและอนุสัญญาระหว่าง ประเทศหลายฉบับก็ตาม แต่จากการระดมความเห็นจากภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในการจัดทำแผนสิทธิมนุษยชน แห่งชาติ ฉบับที่ 4 และจากการประเมินแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติฉบับที่ผ่านมาพบว่า ยังมีผู้พิการอีกเป็น จำนวนมากที่เข้าถึงสิทธิที่พึงมีตามที่กฎหมายบัญญัติ โดยปัญหาสำคัญได้แก่ ปัญหาสถานที่สาธารณะบางแห่ง ที่ยังไม่ได้จัดให้มีเครื่องอำนวยความสะดวกแก่ผู้พิการตามที่กฎหมายบัญญัติ และปัญหาสถานศึกษาเฉพาะ สำหรับผู้พิการที่ยังคงมีจำนวนค่อนข้างน้อย หรือห่างไกลเกินกว่าที่ผู้พิการจะสามารถย้ายถิ่นฐานเพื่อไปศึกษาได้ นอกจากนี้ ยังคงพบปัญหาการกีดกันผู้พิการเข้าทำงาน แม้ว่าผู้พิการที่เป็นผู้สมัครงานจะมีคุณสมบัติสำหรับ งานนั้นครบถ้วนก็ตาม

สภาพปัญหา

1. สิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้พิการในสถานที่สาธารณะยังคงมีจำนวนไม่เพียงพอ ไม่สามารถใช้ได้จริง หรือไม่เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด โดยเฉพาะอย่างยิ่งสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ลิฟต์ ทางลาด ที่จอดรถ หรือห้องน้ำ ในสถานขนส่ง โรงเรียน หรือโรงพยาบาลบางแห่ง อันมีสาเหตุประการหนึ่งจากการที่กฎหมาย ที่ระบุอำนาจหน้าที่ในการดูแลสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้พิการในแต่ละสถานที่ในปัจจุบันยังคงมีความซ้ำซ้อน และลักลั่นกันระหว่างหลายหน่วยงาน เช่น กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงคมนาคม กระทรวงศึกษาธิการ และกระทรวงสาธารณสุข เป็นต้น นอกจากนี้ พระราชบัญญัติการกระจายอำนาจยังได้กำหนดให้ภาระหน้าที่ในการดูแลสิ่งอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้พิการ ในสถานที่ต่าง ๆ ในเขตภูมิภาคเป็นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในแต่ละพื้นที่ ซึ่งเป็นการยากแก่การตรวจสอบ คุณภาพของสิ่งอำนวยความสะดวกที่ได้จัดสรรไว้แล้วโดยหน่วยงานจากส่วนกลาง

2. สถานศึกษาเฉพาะสำหรับผู้พิการยังคงมีจำนวนน้อย ไม่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้พิการ ในเขตชนบทห่างไกล หรือผู้พิการที่มีฐานะทางเศรษฐกิจในระดับล่าง โดยบ่อยครั้งสถานศึกษาเฉพาะสำหรับผู้ พิการมักกระจุกตัวอยู่ในเขตเมืองหรือจังหวัดขนาดใหญ่ ผู้พิการที่อาศัยอยู่ในเขตชนบทหรือจังหวัดขนาดเล็ก

จึงต้องรับภาระค่าใช้จ่ายในการเดินทาง หรือการย้ายถิ่นที่อยู่เพื่อเข้าศึกษาที่ค่อนข้างสูง จนอาจเป็นสาเหตุสำคัญในการไม่ประสงค์จะเข้ารับการศึกษาในสถานศึกษาเฉพาะดังกล่าวได้

3. ผู้พิการยังคงถูกเลือกปฏิบัติ ทั้งในการเข้าสมัครงาน หรือจากผู้ร่วมงานในกรณีที่ได้เข้าทำงานแล้ว โดยแม้จะมีกฎหมายห้ามการเลือกปฏิบัติดังกล่าวแต่นายจ้างก็มักไม่เกรงกลัวเนื่องจากมักไม่ถูกฟ้องร้องเอาผิด

ข้อเสนอแนะ

1. บุรณาการกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดสรรสิ่งอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้พิการ เพื่อให้เกิดความเป็นเอกภาพในการกำหนดหลักเกณฑ์และมาตรฐานของสิ่งอำนวยความสะดวกประเภทต่าง ๆ และพัฒนาช่องทางการร้องเรียนและการรับข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงหากมีการพบสถานที่สาธารณะที่ไม่ได้จัดสิ่งอำนวยความสะดวกแก่ผู้พิการอย่างเพียงพอ หรือหากมีการเห็นสิ่งอำนวยความสะดวกที่ไม่สามารถใช้งานได้จริง

2. พัฒนาช่องทางการเชื่อมโยงผู้พิการและสถานศึกษาในรูปแบบต่าง ๆ ที่มีประสิทธิภาพ ทั้งการเพิ่มจำนวนสถานศึกษาสำหรับบุคคลทั่วไปที่มีสิ่งอำนวยความสะดวก หลักสูตร และการวัดผลที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้พิการแต่ละประเภท การพัฒนาระบบขนส่ง เช่น รถรับส่งผู้พิการที่เชื่อมโยงระหว่างเขตพื้นที่ขนาดเล็กและจังหวัดขนาดใหญ่ที่มีสถานศึกษาสำหรับผู้พิการเป็นการเฉพาะ ตลอดจนการสนับสนุนทุนการศึกษาและทุนสำหรับค่าครองชีพผู้พิการที่จำเป็นต้องย้ายถิ่นฐาน เพื่อเข้าศึกษาในสถานศึกษาสำหรับผู้พิการเป็นการเฉพาะ เป็นต้น

3. เร่งปรับทัศนคติของนายจ้างและของเพื่อนร่วมงานที่มีต่อผู้พิการ เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมในการทำงานที่เคารพสิทธิของกลุ่มผู้ร่วมงานที่หลากหลาย รวมถึงการใช้มาตรการต่าง ๆ ที่จำเป็นเพื่อแก้ไขปัญหากับการเลือกปฏิบัติต่อผู้พิการในที่ทำงาน อาทิ มาตรการให้แรงจูงใจในการรับผู้พิการเข้าทำงานในรูปแบบของการลดหย่อนภาษีเงินได้นิติบุคคล ตลอดจนมาตรการในเชิงลงโทษพฤติกรรมผู้ไม่เจตนาเลือกปฏิบัติต่อผู้พิการในสถานที่ทำงาน เป็นต้น

หน่วยงานรับผิดชอบ

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงคมนาคม กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงแรงงาน กระทรวงการคลัง

5. แผนสิทธิมนุษยชนสำหรับกลุ่มเกษตรกรและกลุ่มแรงงาน

กลุ่มเกษตรกรเป็นหนึ่งในอาชีพหลักของคนไทยที่ประสบปัญหาการถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนเรื่อย ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในมิติด้านเศรษฐกิจเนื่องจากกลุ่มเกษตรกรไม่ใช้ลูกจ้างที่อยู่ในความครอบคลุมของพระราชบัญญัติแรงงานหรือประกันสังคม โดยจากการระดมความเห็นในการจัดทำแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 4 พบว่า ปัญหาด้านสิทธิมนุษยชนที่กลุ่มเกษตรกรถูกละเมิดสิทธิมาก ได้แก่ ปัญหาการถูกล่อลวงเอาเปรียบ จากพ่อค้าคนกลางที่มีอำนาจตลาดสูง สามารถตราค่าสินค้าเกษตรกรรมที่รับซื้อจากกลุ่มเกษตรกรให้อยู่ในระดับต่ำมากอย่างไม่เป็นธรรม ปัญหาการผูกขาดปัจจัยในการผลิต ทั้งเมล็ดพันธุ์พืช ปุ๋ย ยารักษาโรค ตลอดจนเครื่องจักรและอุปกรณ์การเกษตร ตลอดจนปัญหาเกษตรกรรมพันธะสัญญาที่เกษตรกรหลายรายถูกล่อลวงให้ทำสัญญาที่ไม่เป็นธรรมเนื่องจากมีข้อมูลน้อยไม่เพียงพอในการตัดสินใจ ขาดความรู้ที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะด้านกฎหมาย และขาดอำนาจต่อรองกับกลุ่มผู้จ้างและผู้รับซื้อสินค้าเกษตรกรรมที่มักเป็นบริษัทข้ามชาติที่มีทรัพยากรทุกด้านสูงกว่า อีกทั้งเกษตรกรบางส่วนยังคงประสบปัญหาการขาดที่ดินทำกินเป็นของตนเอง เป็นต้น ทั้งนี้ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ได้ระบุไว้ในหมวดแผนนโยบายของรัฐ มาตรา 73 ว่า รัฐพึงจัดให้มีมาตรการหรือกลไกที่ช่วยให้เกษตรกรประกอบเกษตรกรรม ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ได้ผลผลิตที่มีปริมาณ และคุณภาพสูง มีความปลอดภัย โดยใช้ต้นทุนต่ำ และสามารถแข่งขันในตลาดได้ และพึงช่วยเหลือเกษตรกรผู้ยากไร้ให้มีที่ทำกินโดยการปฏิรูปที่ดิน หรือวิธีอื่นใด จึงเป็นการรับรองสิทธิของกลุ่มเกษตรกรว่าควรได้รับการช่วยเหลือจากรัฐให้สามารถประกอบเกษตรกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถแข่งขันได้

ในส่วนของกลุ่มแรงงานนั้น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ได้ระบุไว้ในหมวดแผนนโยบายของรัฐ มาตรา 74 ว่า รัฐพึงส่งเสริมให้ประชาชนมีความสามารถในการทำงานอย่างเหมาะสมกับศักยภาพและวัย และให้มีงานทำ และพึงคุ้มครองผู้ใช้แรงงานให้ได้รับความปลอดภัยและมีสุขอนามัยที่ดีในการทำงาน ได้รับรายได้ สวัสดิการ การประกันสังคม และสิทธิประโยชน์อื่นที่เหมาะสมแก่การดำรงชีพ และพึงจัดให้มี หรือส่งเสริมการออมเพื่อการดำรงชีพเมื่อพ้นวัยทำงาน อีกทั้งรัฐยังพึงจัดให้มีระบบแรงงานสัมพันธ์ที่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการดำเนินการ นอกเหนือจากรัฐธรรมนูญแล้ว สิทธิของกลุ่มแรงงานยังปรากฏในกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องอีกเป็นจำนวนมาก อาทิ พระราชบัญญัติแรงงาน และพระราชบัญญัติประกันสังคม ที่มีเนื้อความคุ้มครองสิทธิของกลุ่มแรงงานทั้งในด้านสิทธิการได้รับความปลอดภัยจากการทำงาน การได้รับค่าตอบแทนและสวัสดิการที่เหมาะสม ตลอดจนค่าชดเชยจากการประสบอุบัติเหตุหรือค่าชดเชยเมื่อถูกเลิกจ้างตามเงื่อนไขที่กำหนด

สภาพปัญหา

1. การขาดแนวทางดำเนินการที่ชัดเจนเกี่ยวกับสิทธิของแรงงานและบุตรหลายของแรงงานต่างด้าว ทั้งสิทธิในด้านการสาธารณสุข การศึกษา และสวัสดิการสังคมอื่น ๆ ซึ่งในหลายพื้นที่กลุ่มแรงงานต่างด้าวได้ใช้ทรัพยากรร่วมกับคนในพื้นที่ แต่ไม่นับรวมอยู่ในทะเบียนประชากรในพื้นที่นั้น จึงส่งผลให้ประชากรผู้มีสิทธิในทางนิตินัยที่จะได้รับประโยชน์ไม่ได้รับสิทธิที่แท้จริงอย่างเพียงพอ

2. ผลกระทบเชิงลบจากเกษตรกรรมพันธะสัญญา เกษตรกรรมพันธะสัญญา (Contract farming) เป็นนวัตกรรมทางเกษตรกรรมใหม่ที่แพร่หลายเป็นอย่างมากในปัจจุบัน อย่างไรก็ตาม เกษตรกรผู้ทำสัญญามักขาดความรู้ ความเข้าใจ อย่างแท้จริงในเนื้อหาของสัญญา อีกทั้งคู่สัญญายังมักเป็นบริษัทข้ามชาติขนาดใหญ่ที่มีประสบการณ์ และความรู้ทางกฎหมายสูงกว่า จึงอาจส่งผลให้สัญญาที่ลงนามและมีผลผูกมัดเป็นสัญญาที่เกษตรกรเสียเปรียบจากการขาดความรู้ หรือขาดอำนาจในการต่อรอง

3. การขาดสิทธิในที่ดินทำกินของกลุ่มเกษตรกรและกลุ่มชาติพันธุ์ การขาดสิทธิในที่ดินทำกินเป็นปัญหาสำคัญของกลุ่มเกษตรกรผู้มียาได้น้อยในประเทศไทยอย่างยาวนาน ซึ่งส่งผลให้เกษตรกรหลายราย

ตกอยู่ในกับดักความยากจนต่อเนื่องเป็นวัฏจักรเนื่องจากขาดสิทธิในที่ดินซึ่งเป็นปัจจัยการผลิตที่สำคัญที่สุดประการหนึ่งในการเกษตรกรรม ทั้งนี้ แม้รัฐจะได้มีนโยบายการจัดสรรที่ดินให้กับเกษตรกรผู้มีรายได้น้อยมาโดยตลอด แต่ในทางปฏิบัติแล้วผู้ได้รับการจัดสรรที่ดินมักไม่ใช่เกษตรกรผู้มีรายได้น้อยอย่างแท้จริง แต่กลับเป็นผู้มีความสัมพันธ์กับผู้มีอำนาจในการจัดสรรที่ดินซึ่งโดยส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรที่มีฐานะดีอยู่แล้ว นโยบายการจัดสรรที่ดินในอดีตจึงไม่มีผลในการช่วยแก้ปัญหาการขาดที่ดินทำกินในกลุ่มผู้มีรายได้น้อย และกลับส่งผลให้ปัญหาการกระจุกตัวของกรรมสิทธิ์ที่ดินมีความรุนแรงยิ่งขึ้น อีกทั้ง เกษตรกรผู้มีรายได้น้อยแต่ถือครองทรัพย์สินในรูปของที่ดินเพื่อการเกษตรจำนวนมาก ยังอาจประสบปัญหาการต้องรับภาระจากภาษีที่ดินจำนวนมากในอนาคต นอกจากนี้ ปัญหาการขาดสิทธิในที่ดินทำกินยังเป็นปัญหาสำคัญที่เกิดขึ้นกับกลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นกลุ่มเกษตรกรที่มักมีรายได้น้อย เนื่องจากการได้มาซึ่งที่ดินเพื่อประกอบอาชีพของกลุ่มดังกล่าวมักเป็นการได้มาโดยการจับจองที่ปราศจากเอกสารรับรองสิทธิในทางกฎหมายซึ่งส่งผลให้เกิดปัญหาการบุกรุกที่ดินต่อเนื่องต่อไป

4. การขาดโอกาสในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมของกลุ่มแรงงานที่ถูกละเมิดสิทธิ โดยแม้จะมีกฎหมายจำนวนมากทั้งรัฐธรรมนูญ และพระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้องที่ได้รับรองสิทธิที่พึงมี แต่นายจ้างจำนวนมากยังคงบิดพลิ้วที่จะปฏิบัติตามกฎหมายโดยไม่เกรงกลัวผลกระทบที่อาจตามมา เนื่องจากคาดว่าแม้ตนเองจะกระทำการเอาเปรียบลูกจ้าง แต่ลูกจ้างจำนวนมากก็ไม่ประสงค์จะนำปัญหาดังกล่าวเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม เพราะความไม่แน่ใจว่าจะเป็นผู้ชนะคดี การที่ผู้ฟ้องต้องแบกรับต้นทุนในการฟ้องร้องคดีสูง หรือความล่าช้าของกระบวนการยุติธรรม เป็นต้น จึงเป็นสาเหตุให้เกิดปัญหาการละเมิดสิทธิอยู่เป็นจำนวนมาก แม้จะมีกฎหมายรับรองสิทธิต่าง ๆ เป็นที่ชัดเจนแล้วก็ตาม

ข้อเสนอแนะ

1. พัฒนาแนวทางการจัดสรรสวัสดิการแก่แรงงานและบุตรหลานของแรงงานต่างด้าวในทุกมิติ อย่างเป็นระบบ ทั้งด้านสวัสดิการสังคม การศึกษา และการสาธารณสุข โดยคำนึงถึงความสมดุลของการจัดสรรทรัพยากรที่เป็นธรรมระหว่างแรงงานไทยและแรงงานต่างด้าว และความสอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชน และความเหมาะสมของรูปแบบการจัดสรรสวัสดิการในลักษณะต่าง ๆ ทั้งในแนวทางที่ใช้งบประมาณแผ่นดิน หรือแนวทางการจัดตั้งกองทุนของแรงงานต่างด้าวเป็นการเฉพาะ

2. ให้ความรู้แก่เกษตรกรเกี่ยวกับผลดีและผลเสียของเกษตรกรรมพันธะสัญญา เพื่อให้เกษตรกรที่ประสงค์จะทำสัญญาตัดสินใจได้บนพื้นฐานของข้อมูลที่สมบูรณ์และเท่าเทียมกันระหว่างคู่สัญญา ตลอดจนการให้ความช่วยเหลือทางด้านกฎหมาย ด้านการเกษตร และด้านอื่น ๆ ที่จำเป็นให้เกษตรกรที่ประสงค์จะทำสัญญาเพื่อสร้างอำนาจต่อรองให้ไม่ถูกเอาเปรียบจากคู่สัญญาซึ่งมักเป็นบริษัทข้ามชาติที่มีทรัพยากรและอำนาจต่อรองสูง

3. ระบุแนวทางที่ชัดเจนและเป็นมาตรฐานในการแก้ปัญหาการบุกรุกที่ดินและจัดหามาตรการป้องกันและบรรเทาผลกระทบเชิงลบที่ไม่เป็นธรรมจากภาษีที่ดิน โดยเฉพาะอย่างยิ่งมาตรการการจัดหาที่ดินให้กับเกษตรกรที่ครอบครองที่ดินมาเป็นระยะเวลานานก่อนมีกฎหมายที่ดินบังคับใช้ ตลอดจนสร้างความโปร่งใสในการจัดสรรที่ดินทำกินเพื่อให้เกิดการกระจายตัวของทรัพยากรที่ดินไปสู่กลุ่มเกษตรกรที่มีรายได้น้อยอย่างแท้จริง

4. เร่งรัดกระบวนการยุติธรรมให้นายจ้างผู้กระทำความผิดต้องรับโทษ โดยอาจพิจารณามาตรการต่าง ๆ เช่น การให้ความช่วยเหลือทั้งในเชิงต้นทุนการฟ้องร้อง และการให้ความรู้ทางกฎหมายแก่ลูกจ้างผู้ถูกละเมิดสิทธิในการฟ้องร้องเรียกร้องสิทธิประโยชน์ที่พึงได้ เพื่อสร้างความศักดิ์สิทธิ์ของกระบวนการยุติธรรมให้นายจ้างและลูกจ้างเคารพกฎหมายแรงงานและสวัสดิการสังคม หรือกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างเคร่งครัด

หน่วยงานรับผิดชอบหลัก

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงพาณิชย์ กระทรวงแรงงาน กระทรวงยุติธรรม สำนักงานประกันสังคม

6. แผนสิทธิมนุษยชนสำหรับกลุ่มผู้ป่วย (กลุ่มผู้ติดเชื้อ/ผู้ป่วย/กลุ่มผู้เสพยา)

ประเทศไทยได้มีการประกาศแผนยุทธศาสตร์แห่งชาติว่าด้วยการป้องกันและแก้ไขปัญหาเอดส์ และได้เห็นชอบแผนในการพัฒนายุทธศาสตร์การลดอันตรายจากการใช้สารเสพติดเพื่อควบคุมปัญหาอาชญากรรมที่เกี่ยวข้องกับการใช้สารเสพติดนับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2557 โดยมีการวางแผนการดำเนินยุทธศาสตร์ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายภายในปี พ.ศ. 2573 (16 ปี) อันมีเป้าหมายที่สำคัญอันได้แก่ การไม่มีผู้ติดเชื้อเอชไอวีรายใหม่ การไม่มีการเสียชีวิตเนื่องจากเอดส์ และไม่มีกรณีติตราและเลือกปฏิบัติ ปัจจุบันไทยอยู่ระหว่างการดำเนินการตามแผนยุทธศาสตร์ ปี พ.ศ. 2558 - 2562

แผนยุทธศาสตร์ชาติดังกล่าวเป็นไปตามกรอบกฎหมายรัฐธรรมนูญซึ่งมุ่งให้หลักประกันความเสมอภาคในกฎหมาย และสิทธิที่จะได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายโดยเท่าเทียมกัน โดยเฉพาะด้านสาธารณสุข ซึ่งในมาตรา 47 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 กำหนดให้บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับการสาธารณสุขของรัฐ นอกจากนี้ รัฐยังต้องมีหน้าที่ในการดำเนินการให้ประชาชนได้รับบริการสาธารณสุขที่มีประสิทธิภาพอย่างทั่วถึง เสริมสร้างให้ประชาชนมีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการส่งเสริมสุขภาพและการป้องกันโรค (มาตรา 55) ทั้งนี้ แผนนโยบายแห่งรัฐกำหนดให้มีการคำนึงถึงการเสริมสร้างความเข้มแข็งของครอบครัวอันเป็นองค์ประกอบพื้นฐานที่สำคัญของสังคม (มาตรา 66) ในการส่งเสริมและพัฒนาสร้างเสริมสุขภาพและคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชน

จากรายงานสถานการณ์และการป้องกันปัญหาเอดส์ พบว่า ไทยประสบความสำเร็จจากการดำเนินตามนโยบายและยุทธศาสตร์การป้องกันและแก้ไขปัญหาเอดส์ อาทิ ความร่วมมือของภาคส่วนราชการในการรณรงค์ให้ความรู้ ส่งเสริมความรู้ความเข้าใจในการป้องกันตัวและการให้บริการรักษาผู้ติดเชื้อ อย่างไรก็ตาม จากการประเมินผลสัมฤทธิ์ของการดำเนินตามแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 3 ยังคงพบปัญหาด้านสิทธิมนุษยชนของกลุ่มผู้ติดเชื้อเอชไอวีและผู้ป่วยเอดส์ กล่าวคือ การดูแลรักษาอย่างต่อเนื่องทั้งด้านสุขภาพและสังคม และปัญหาการถูกตีตราและเลือกปฏิบัติ นอกจากนี้ รายงานประจำปีของกระทรวงการต่างประเทศสหรัฐอเมริกา (2016) ยังชี้ให้เห็นสภาพปัญหาด้านเศรษฐกิจและสังคมของกลุ่มผู้ติดเชื้อเอชไอวี (HIV) และผู้ป่วยเอดส์ (AIDS) ซึ่งมักเผชิญปัญหาการถูกตีตราและขาดการยอมรับจากครอบครัวและสังคม รวมถึงปัญหาการเลือกปฏิบัติในการจ้างงาน

สำหรับการให้ความคุ้มครองผู้ป่วยที่ติดสารเสพติด พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ 6) พ.ศ. 2560 ได้กำหนดปริมาณขั้นต่ำของสารเสพติดให้โทษซึ่งถือสันนิษฐานว่าเป็นการครอบครองเพื่อมีไว้จำหน่ายเพื่อเป็นมาตรการคุ้มครองผู้ที่มีไว้ครอบครองเพื่อเสพซึ่งจะถือเป็นผู้ป่วยที่ต้องได้รับการบำบัดรักษา นอกจากนี้ พระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. 2545 เป็นกฎหมายเฉพาะที่ได้กำหนดวิธีการดำเนินคดียาเสพติดไว้ต่างหาก และโดยเฉพาะกับผู้เสพหรือครอบครองไว้เพื่อเสพเพื่อควบคุมปัญหาการใช้สารเสพติด กฎหมายดังกล่าวถือว่าผู้เสพยาเสพติดถือเป็นผู้ป่วยที่จำเป็นต้องได้รับการบำบัดฟื้นฟูให้หายขาดเพื่อให้สามารถกลับมาใช้ชีวิตได้อย่างปกติ

อย่างไรก็ตาม แม้ประเทศไทยจะมีมาตรการทางกฎหมายรองรับเพื่อคุ้มครองกลุ่มผู้เสพยา ไทยก็ยังคงเผชิญปัญหาการแก้ไขปัญหายังย่ำแย่ ไม่ว่าจะเป็นข้อจำกัดของกฎหมายที่ได้มีการขยายโอกาสให้แก่ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการค้ายาเสพติดได้รับการบำบัดฟื้นฟูเช่นเดียวกัน และมาตรการด้านสาธารณสุขที่ยังขาดการจัดทำแผนการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดอย่างเป็นทางการที่จะต้องมีการกำหนดขั้นตอนกระบวนการ และการติดตามการบำบัดฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดเพื่อให้ได้รับการบำบัดที่เหมาะสมกับสภาพของผู้เสพยา และมีให้กลับมาเป็นผู้เสพหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องอีก

สภาพปัญหา

1. ปัญหาการถูกตีตราและขาดการยอมรับจากครอบครัวและสังคมของกลุ่มผู้ติดเชื้อเอชไอวี (HIV) และผู้ป่วยเอดส์ (AIDS) ซึ่งเป็นปัญหาการรังเกียจกีดกันอันเนื่องมาจากการขาดความรู้ความเข้าใจ ที่ถูกต้องเกี่ยวกับการแพร่ระบาดของโรค

2. ปัญหาการเลือกปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรม โดยเฉพาะการเลือกปฏิบัติในการจ้างงานของกลุ่มผู้ติดเชื้อ เอชไอวี (HIV) และผู้ป่วยเอดส์ (AIDS) ซึ่งการเลือกปฏิบัติปรากฏทั้งในชุมชน สถานที่ทำงาน สถานศึกษา สถานประกอบการ ซึ่งมีทั้งหน่วยงานราชการและเอกชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งทางตรงและทางอ้อมในการรับสมัคร เข้าทำงาน ส่งผลกระทบต่อสถานะทางเศรษฐกิจ สภาพความเป็นอยู่และสุขภาพกายสุขภาพจิตของผู้ติดเชื้อ

3. ปัญหาการขาดการติดตามการบำบัดฟื้นฟูอย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพของผู้พ้นโทษในคดี ยาเสพติดส่งผลให้เป็นอุปสรรคต่อการดำรงชีวิตและการมีอาชีพ ซึ่งบ่อยครั้งกลับมาสู่กับดักวงโคจรเดิม

ข้อเสนอแนะ

1. ดำเนินการตามแผนยุทธศาสตร์ชาติว่าด้วยการป้องกันและแก้ไขเอดส์อย่างต่อเนื่อง ในการปรับทัศนคติของประชาชนที่มีต่อกลุ่มผู้ติดเชื้อ โดยการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจให้แก่ประชาชน ควรเน้นเรื่องการปฏิบัติตนอย่างเหมาะสมต่อผู้ติดเชื้อและผู้ป่วย นอกเหนือจากการให้ความรู้ในการป้องกันและ รักษาตัว โดยใช้สื่อที่ทันสมัยเป็นช่องทางในการประชาสัมพันธ์ อาทิ สื่อสังคมออนไลน์

2. รัฐควรออกมาตรการหรือนโยบายที่ชัดเจนในการแก้ไขปัญหาทั้งทางตรงและทางอ้อมสำหรับการเลือกปฏิบัติต่อกลุ่มผู้ติดเชื้อ อาทิ กำหนดหลักเกณฑ์สำหรับการจ้างงานและการยุติการจ้างงานของกลุ่มผู้ติดเชื้อ และผู้ป่วย สร้างช่องทางร้องทุกข์ที่มีประสิทธิภาพ สะดวกและทั่วถึงสำหรับผู้ร้องเรียน และมีการ ดำเนินการอย่างจริงจังในกรณีที่มีการละเมิดเกิดขึ้น ส่งเสริมบทบาทของภาคธุรกิจเพื่อให้เกิดการจ้างงาน เพิ่มขึ้นสำหรับในกลุ่มดังกล่าวโดยเพิ่มแรงจูงใจในการลดหย่อนภาษี การสร้างกระแสใหม่ให้กับผู้ประกอบการ ให้หันมาสนับสนุนธุรกิจเพื่อสิทธิมนุษยชน หรือการสนับสนุนให้ภาคธุรกิจมีนโยบายต่อต้านการเลือกปฏิบัติ ที่เข้มแข็งและมีช่องทางร้องเรียนกลไกการเยียวยาภายใน

3. รัฐควรสร้างระบบการติดตามและสงเคราะห์หลังปล่อยที่มีประสิทธิภาพ โดยกำหนดหน่วยงาน รับผิดชอบเพื่อทำหน้าที่สอดส่องติดตาม ให้ความช่วยเหลือและให้คำปรึกษา และให้มีศูนย์ติดตาม เฝ้าระวังและฟื้นฟูผู้ติดเชื้อยาเสพติดระดับตำบล โดยให้มีภาคประชาชนในแต่ละท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการเฝ้าดูแล และฟื้นฟูผู้ติดเชื้อยาเสพติด รวมถึงสร้างความร่วมมือกับภาคเอกชนในการสร้างอาชีพให้แก่กลุ่มผู้ได้รับการบำบัด และภาคประชาชนในการสนับสนุนกลุ่มธุรกิจเพื่อสิทธิมนุษยชน นอกจากนี้ รัฐควรสร้างระบบคัดกรองการบำบัด ผู้เสพยาเพื่อคัดกรองบุคคลที่มีความพร้อมและมีศักยภาพที่จะได้รับการพัฒนาเพื่อเข้าทำงานกับภาคธุรกิจ

หน่วยงานรับผิดชอบ

กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงยุติธรรม กระทรวงแรงงาน กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

7. แผนสิทธิมนุษยชนกลุ่มชาติพันธุ์ ผู้ไร้รัฐ และผู้แสวงหาที่พักพิง

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ได้ให้การรับรองสิทธิของกลุ่มชาติพันธุ์ ผู้ไร้รัฐ และผู้แสวงหาที่พักพิงโดยกว้างซึ่งให้การรับรองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพและความเสมอภาคของบุคคล (มาตรา 4) และการได้รับความคุ้มครองด้านสิทธิและเสรีภาพเสมอกันของบุคคลภายใต้กฎหมาย (หมวด 3, มาตรา 27) ซึ่งห้ามการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล ไม่ว่าจะด้วยเหตุแห่งถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศและอื่น ๆ นอกจากนี้ มาตรา 70 ภายใต้หมวด 6 แนวนโยบายแห่งรัฐได้ระบุการให้ความคุ้มครองสิทธิของกลุ่มชาติพันธุ์โดยเฉพาะ ซึ่งเป็นเรื่องสิทธิด้านวัฒนธรรมภาษาและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ โดยกำหนดให้รัฐคำนึงถึงการส่งเสริมและให้ความคุ้มครองชาวไทยกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ให้มีสิทธิในการดำรงชีวิตในสังคมตามวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตดั้งเดิมตามความสมัครใจได้อย่างสงบสุข เท่าที่ไม่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเป็นภัยต่อความมั่นคงของรัฐ หรือสุขภาพอนามัย ทั้งนี้ สิทธิด้านพลเมืองและการเมืองการปกครองถูกรองรับโดยพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. 2508 (ฉบับแก้ไข) และประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่อง “การสั่งให้บุคคลซึ่งไม่มีสัญชาติไทย ที่เกิดในราชอาณาจักรไทยโดยบิดาและมารดาเป็นคนต่างด้าว ได้สัญชาติไทยเป็นการทั่วไป และการให้สัญชาติไทยเป็นการเฉพาะราย” ซึ่งวางหลักเกณฑ์ในการให้สัญชาติ 4 กลุ่มผู้อพยพ

ทั้งนี้ ประเทศไทยได้มีมาตรการและมีการศึกษามาตรการปฏิบัติต่อผู้แสวงหาที่พักพิงที่มีอยู่ในปัจจุบันซึ่งคำนึงถึงหลักการและมาตรฐานระหว่างประเทศ การจำแนกเด็กออกจากผู้ใหญ่เพื่อมิให้ถูกดำเนินคดีตามพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 การดูแลเด็กในท้องกักของสำนักงานตรวจคนเข้าเมือง (สตม.) การศึกษาแนวทางการจัดสวัสดิการสำหรับเด็กที่มีปัญหาสถานะบุคคลและเด็กที่อยู่ในพื้นที่พักพิงผู้หนีภัย พ.ศ. 2556 - 2557 และยุทธศาสตร์แก้ปัญหาผู้หลบหนีเข้าเมืองทั้งระบบ

และจากการประเมินผลสัมฤทธิ์การดำเนินงานตามแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 3 รัฐบาลได้พยายามดำเนินมาตรการด้านการปฏิบัติต่อกลุ่มดังกล่าวต่อเนื่อง อาทิ มาตรการการรักษาความปลอดภัยและความสงบเรียบร้อยภายในพื้นที่พักพิงชั่วคราว มาตรการส่งเสริมให้กลุ่มไร้รัฐ ชาติพันธุ์ และกลุ่มผู้แสวงหาที่พักพิงหรือผู้หนีภัยการสู้รบสามารถเข้าถึงหลักประกันสุขภาพได้ตามสิทธิ โดยให้มีหน่วยราชการเคลื่อนที่เพื่อช่วยอำนวยความสะดวกในการทำบัตรแสดงสถานะที่เหมาะสมแก่ผู้อยู่อาศัยในที่ห่างไกล ปรับปรุงแก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับสัญชาติ มาตรา 7 ทวิ วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. 2508 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 และ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2551

อย่างไรก็ตาม กลุ่มชาติพันธุ์และกลุ่มผู้อพยพยังคงประสบปัญหาการได้รับสัญชาติและการเข้าถึงสวัสดิการสังคมของรัฐตั้งสะท้อนจากการประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชนโดยองค์กรระหว่างประเทศและการลงพื้นที่เก็บข้อมูลซึ่งเป็นประเด็นด้านการจำกัดสิทธิพลเมือง อาทิ การเพิกเฉยต่อการให้ความคุ้มครองสิทธิผู้ลี้ภัยและแรงงานอพยพซึ่งถูกละเมิดโดยเจ้าหน้าที่รัฐและนายจ้าง การปฏิเสธการให้ความคุ้มครองสิทธิแก่ผู้ลี้ภัย

สภาพปัญหา

1. ปัญหาการไม่ได้รับการแจ้งเกิดของเด็กในชนกลุ่มน้อยหรือกลุ่มชาติพันธุ์ซึ่งเกิดในท้องที่ทุรกันดารและไม่ได้รับการช่วยเหลือในการขอสัญชาติจากรัฐ ทำให้เด็กกลุ่มดังกล่าวไม่สามารถเข้าถึงสวัสดิการสังคมและกลายเป็นบุคคลไร้สัญชาติ

2. ปัญหาการทุจริตคอร์ปชั่นและความด้อยประสิทธิภาพในกระบวนการขอสัญชาติ ซึ่งเกิดจากการไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบของเจ้าหน้าที่โดยยึดติดกรอบการทำงานเดิม ๆ อาทิ การให้ความเชื่อถือเฉพาะกำนันหรือผู้ใหญ่บ้านในการเป็นพยานรับรองข้อเท็จจริงของชาวบ้านผู้ยื่นคำร้องเท่านั้น หรือการเรียกพยานเอกสารเพิ่มเติมจากชาวบ้าน โดยกำหนดว่าให้มีทะเบียนสำรวจบัญชีบุคคลในบ้านของกรมประชาสงเคราะห์ (ทร.ชข.)

เป็นเอกสารแนบท้ายส่งผลให้เกิดกระบวนการจัดทำ ทร.ชช. ซึ่งเป็นเอกสารที่ในระเบียบยอมรับด้วยค่าใช้จ่ายรายหัวในอัตราต่าง ๆ กัน

3. ปัญหาการเข้าถึงการบริการสาธารณะและสวัสดิการทางสังคมต่าง ๆ ของรัฐ อาทิ การขาดโอกาสในการได้รับการศึกษาที่ดี ไม่สามารถเข้าถึงการรักษาพยาบาล ส่งผลทำให้เด็กของกลุ่มเปราะบางดังกล่าวจำนวนมากเสียชีวิตตั้งแต่แรกเกิด จากการเจ็บป่วย การพัฒนาด้านสุขภาพและการโภชนาการไม่ได้มาตรฐาน

4. ปัญหาการจำกัดเสรีภาพในการโยกย้ายถิ่นฐานและจำกัดสิทธิในการเป็นเจ้าของที่ดินทำกิน ซึ่งเกิดจากการที่รัฐออกนโยบายขับไล่อพยพชนเผ่าออกจากป่าภายใต้แผนแม่บทเพื่อการพัฒนาชุมชนสิ่งแวดล้อมและพืชเสพติดบนพื้นที่สูง รวมถึงนโยบายทวงคืนผืนป่า

ข้อเสนอแนะ

1. จัดให้มีศูนย์ประจำท้องถื่นหรือศูนย์เคลื่อนที่ เพื่อรับเรื่อง อำนวยความสะดวก ให้ความรู้และให้ความช่วยเหลือการแจ้งเกิดและขอสัญชาติของเด็กในชนกลุ่มน้อยหรือกลุ่มชาติพันธุ์ซึ่งเกิดในท้องที่ทุรกันดาร ถือเป็น การประกันการจดทะเบียนเกิดสำหรับเด็กทุกคนที่เกิดในประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กที่ไม่ได้จดทะเบียนเนื่องจากสถานะทางเศรษฐกิจสังคมของพ่อแม่ ชาติพันธุ์ และสถานะการเข้าเมืองตามข้อเสนอแนะของกลไก UPR เนื่องจากแม้ปัจจุบันรัฐจะมีกฎระเบียบรองรับการให้บุคคลซึ่งไม่มีสัญชาติไทยที่เกิดในราชอาณาจักรไทย โดยบิดาและมารดาเป็นคนต่างด้าวได้สัญชาติไทย แต่จากสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นได้สะท้อนให้เห็นถึงการขาดการบังคับใช้กฎหมายอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะการดำเนินการตามกฎหมายของเจ้าหน้าที่และควรรสร้างกลไกติดตามผลการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ รวมถึงสร้างความรู้ความเข้าใจด้านกฎระเบียบและเจตคติที่ดีแก่เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน

2. สร้างมาตรการ กลไกหรือกระบวนการในการเจรจา ประนีประนอมระหว่างภาครัฐและประชาชนที่ชัดเจน และจัดตั้งกองทุนเพื่อเยียวยาฟื้นฟูอาชีพผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการดำเนินนโยบายสาธารณะของภาครัฐ

3. ติดตามผลการดำเนินมาตรการการขยายการเข้าถึงสิทธิในการรักษาพยาบาลและการประกันสังคม โดยไม่แบ่งแยกชาติพันธุ์หรืออุปสรรคทางภาษาให้เป็นไปโดยมีประสิทธิภาพและทั่วถึง อาทิ มาตรการทำบัตรประกันสังคมเคลื่อนที่

หน่วยงานที่รับผิดชอบ

กระทรวงมหาดไทย กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงการคลัง กระทรวงทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงมนุษย์

8. แผนสิทธิมนุษยชนกลุ่มความหลากหลายทางเพศ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ได้ให้การรับรองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคล (มาตรา 4) และการได้รับความคุ้มครองด้านสิทธิและเสรีภาพเสมอกัน ของบุคคลภายใต้กฎหมาย (หมวด 3, มาตรา 27) อันสอดคล้องกับหลักกฎหมายสากลซึ่งห้ามรัฐกระทำการ อันเป็นการเลือกปฏิบัติ โดยมีหลักการสำคัญของสิทธิมนุษยชนที่ว่า มนุษย์มีสิทธิติดตัวมาแต่เกิด มนุษย์มีศักดิ์ศรี มีความเสมอภาคกัน และรัฐมีหน้าที่ในการสร้างหลักประกันดังกล่าวในการวางมาตรฐานด้านการเคารพสิทธิ ของรัฐและระหว่างกันของบุคคลในสังคม ทั้งนี้ ไทยได้จัดทำพระราชบัญญัติความเท่าเทียมระหว่างเพศ พ.ศ. 2558 ขึ้น ซึ่งถือเป็นกฎหมายสำคัญที่ไม่เพียงแต่ส่งเสริมให้เกิดความเท่าเทียมระหว่างเพศหญิงและเพศชายเท่านั้น แต่ยังได้คุ้มครองบุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศเพื่อให้เกิดความสอดคล้องกับมาตรฐานและวิถีปฏิบัติ ตามอนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ

โดยจากการประเมินผลสัมฤทธิ์การดำเนินงานตามแผนสิทธิมนุษยชน ฉบับที่ 3 พบว่ารัฐมีการดำเนินงาน ที่สอดคล้องกับมาตรการที่ได้มีการกำหนดไว้ในแผน กล่าวคือ การออกมาตรการต่าง ๆ ที่ช่วยส่งเสริมเจตคติ ของคนในสังคมและเจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมให้มีความเข้าใจและยอมรับในการมีอัตลักษณ์ทางเพศ ตลอดจนการปฏิบัติต่อบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ

อย่างไรก็ดี จากการประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชนโดยองค์กรระหว่างประเทศและการลงพื้นที่เก็บข้อมูล พบว่ากลุ่มความหลากหลายทางเพศยังคงเผชิญปัญหาทางด้านเศรษฐกิจและสังคม อาทิ ปัญหาการเลือกปฏิบัติ ในกระบวนการสืบสวนสอบสวน โดยเฉพาะในคดีที่เกี่ยวข้องกับการล่วงละเมิดทางเพศซึ่งเจ้าหน้าที่มิได้มีการดำเนินการ อย่างจริงจัง ปัญหาการเลือกปฏิบัติในการจ้างงาน ปัญหาการเลือกปฏิบัติเชิงพาณิชย์ อาทิ การปฏิเสธความคุ้มครอง ของบริษัทประกันชีวิตแก่คู่ชีวิตของกลุ่มความหลากหลายทางเพศ

สภาพปัญหา

1. ปัญหาการขาดกฎหมายรองรับสิทธิด้านชีวิตคู่ของกลุ่มความหลากหลายทางเพศ โดยที่ประเทศไทย ยังไม่ได้มีการรับรองกฎหมายในเรื่องของคู่ชีวิตที่เป็นเพศเดียวกัน ซึ่งทำให้กลุ่มความหลากหลายทางเพศไม่ได้รับ สิทธิที่เท่าเทียมกับคู่สมรสที่เป็นชายหญิง ไม่ว่าจะเป็นสิทธิในการจัดการทรัพย์สินที่หาร่วมกัน สิทธิในการตัดสินใจ แทนกัน ตลอดจนสิทธิในความประสงค์ที่จะต้องการการสมรสกันอย่างถูกกฎหมาย

2. ปัญหาการขาดการบังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัดเพื่อห้ามการเลือกปฏิบัติ โดยเฉพาะการบังคับใช้ กฎหมายเพื่อกำกับดูแลสถานประกอบการในการเลือกปฏิบัติต่อกลุ่มเปราะบาง อาทิ กลุ่มผู้พิการ กลุ่มความ หลากหลายทางเพศ ซึ่งส่งผลให้สถานประกอบการใช้ข้อจำกัดด้านสภาพร่างกายและจิตใจเป็นเงื่อนไข ในการปฏิเสธการจ้างงาน และยังส่งผลถึงสภาพแวดล้อมการทำงานและการยุติการจ้างงาน

ข้อเสนอแนะ

1. ดูแลติดตามให้มีการปฏิบัติตามและบังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัด โดยเฉพาะกฎหมายฉบับใหม่ ที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองกลุ่มเปราะบาง อาทิ พระราชบัญญัติความเท่าเทียมระหว่างเพศ พ.ศ. 2558 ควรจัดทำ คู่มือและแนวปฏิบัติรองรับกฎหมายที่เกี่ยวข้องที่เน้นการให้ความรู้แก่บุคลากรในภาคส่วนราชการและเอกชน เพื่อการบังคับใช้กฎหมายเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

2. เร่งดำเนินการให้ร่างกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองกลุ่มเปราะบางมีผลใช้บังคับ อาทิ ร่างพระราชบัญญัติการจดทะเบียนคู่ชีวิต พ.ศ... ร่างพระราชบัญญัติการรับรองเพศ พ.ศ... ร่างพระราชบัญญัติ การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล พ.ศ. .... ซึ่งจะส่งผลให้การคุ้มครองสิทธิของกลุ่มความหลากหลายทางเพศ มีความครอบคลุมและรัดกุมยิ่งขึ้น

3. ส่งเสริมภาคธุรกิจให้มีส่วนร่วมในการคุ้มครองสิทธิของกลุ่มเป้าหมายดังกล่าวโดยออกมาตรการสร้างแรงจูงใจ ส่งเสริมบรรณรักษ์เพื่อให้มีการจ้างงานกลุ่มเป้าหมายอย่างเท่าเทียม ขจัดนโยบายภายในองค์กรที่เป็น การแบ่งแยกในเรื่องของเพศ อาทิ ข้อจำกัดด้านการแต่งกาย การมีเครื่องแบบที่เป็นกลาง (Unisex) การมีกลไก การร้องเรียนภายในองค์กรภาคเอกชนเมื่อมีการถูกละเมิดที่สะดวกและไม่มีขั้นตอนซับซ้อน

4. ดำเนินมาตรการอย่างต่อเนื่องที่ช่วยส่งเสริมเจตคติของคนในสังคมให้มีความเข้าใจและยอมรับ ในการมีอัตลักษณ์ทางเพศและการปฏิบัติต่อเพศสภาพ อาทิ การจัดการตีตราในด้านเพศด้วยสี หรือของเล่นในเด็กปฐมวัย เพื่อจัดการตีกรอบความคิดของเด็กในด้านเพศ การเผยแพร่สถานการณ์การละเมิด สิทธิมนุษยชนของกลุ่มความหลากหลายทางเพศทุกปี

5. สนับสนุนการเข้าถึงสวัสดิการสังคม การดูแลและการตรวจรักษาของกลุ่มคนข้ามเพศ เช่น สิทธิ ในการลาแปลงเพศ การดูแลรักษาหลังการข้ามเพศ สิทธิในการตรวจดูแลช่องคลอดเทียม เป็นต้น

หน่วยงานที่รับผิดชอบ

กระทรวงสาธารณสุข สำนักงานประกันสังคม กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงแรงงาน

9. แผนสิทธิมนุษยชนกลุ่มนักปกป้องสิทธิมนุษยชน

นักปกป้องสิทธิมนุษยชนถือเป็นอีกกลุ่มเป้าหมายสำคัญที่เผชิญอุปสรรคการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม และการได้รับความคุ้มครองสิทธิในการแสดงออก โดยตามนิยามขององค์การสหประชาชาติ คือ บุคคลที่ทำงานหรือเคลื่อนไหวในลักษณะดังนี้

- 1) เป็นตัวแทนแก้ไขปัญหาด้านสิทธิมนุษยชนให้กลุ่มคน
- 2) ส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิพลเมือง สิทธิทางการเมือง ไปจนถึงสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม
- 3) รวบรวมและเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิมนุษยชน
- 4) เคลื่อนไหวเพื่อให้ผู้ก่อเหตุละเมิดสิทธิมนุษยชนถูกลงโทษตามกฎหมาย
- 5) ช่วยเหลือผู้เสียหายจากการถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน
- 6) ช่วยพัฒนานโยบายรัฐที่เกี่ยวกับการส่งเสริมสิทธิมนุษยชน
- 7) สนับสนุนให้ภาครัฐปฏิบัติตามข้อตกลงระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชน
- 8) ให้ความรู้หรือจัดอบรมเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน

(Amnesty International Thailand, 2017)¹²

การให้ความคุ้มครองกลุ่มเป้าหมายดังกล่าว จึงถือเป็นเรื่องเร่งด่วนและจำเป็นเนื่องจากเป็นกลุ่มบุคคลที่ต่อสู้และให้การช่วยเหลือ สนับสนุนกลุ่มเป้าหมายอื่น ๆ ที่เป็นผู้ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน แม้ในอดีตที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบัน รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยมิได้มีการระบุความคุ้มครองในสิทธิของกลุ่มบุคคลดังกล่าวอย่างเฉพาะเจาะจง แต่สิทธิทางการเมืองการปกครองและด้านกระบวนการยุติธรรมถือเป็นสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองที่บุคคลพึงได้รับความคุ้มครอง ทั้งนี้ มาตรา 34 และ 35 ภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ได้กำหนดความคุ้มครองของบุคคลในเรื่องเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา และการสื่อความหมายโดยวิธีอื่น ซึ่งการจำกัดเสรีภาพดังกล่าวจะกระทำได้อีกก็ต่อเมื่อมีการออกพระราชบัญญัติจำกัดสิทธิเสรีภาพดังกล่าวอย่างชัดเจนและเป็นการเฉพาะ และความคุ้มครองสำหรับบุคคลซึ่งประกอบวิชาชีพสื่อมวลชนในการนำเสนอข่าวสารหรือการแสดงความคิดเห็นตามจริยธรรมแห่งวิชาชีพ นอกจากนี้ หมวด 6 แนวนโยบายแห่งรัฐ มาตรา 68 ยังประกันสิทธิการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมอย่างเท่าเทียมและเป็นธรรม โดยกำหนดว่ารัฐพึงจัดระบบบริหารงานในกระบวนการยุติธรรมทุกด้านให้มีประสิทธิภาพ เป็นธรรมและไม่เลือกปฏิบัติ

โดยจากข้อเสนอแนะกลไก UPR ซึ่งเสนอให้มีการปรับปรุงกฎหมายภายในประเทศให้สอดคล้องกับมาตรฐานระหว่างประเทศ โดยเฉพาะการปฏิรูปกฎหมายภายในเพื่อให้มีการปฏิบัติตามอนุสัญญาต่อต้านการทรมาน การประตบัติหรือการลงโทษอื่น ที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี และอนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองบุคคลทุกคนจากการหายสาบสูญโดยถูกบังคับ และจัดตั้งกลไกป้องกันการทรมานฯ ระดับชาติ ที่มีความเป็นอิสระ มีประสิทธิภาพ เป็นส่วนหนึ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงสถานการณ์ของการละเมิดสิทธิมนุษยชนของนักปกป้องสิทธิมนุษยชน โดยเฉพาะทางด้านร่างกายและการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม

สภาพปัญหา

ปัญหาการละเมิดสิทธิของนักปกป้องสิทธิมนุษยชน โดยองค์กรด้านสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ (Protection International - PI) ได้รายงานสถิตินักปกป้องสิทธิมนุษยชนไทยซึ่งถูกสังหารและสูญหายในช่วง 20 ปีที่ผ่านมา ซึ่งมีทั้งนักต่อสู้เพื่อสิทธิในที่ดินทำกิน ผู้นำชุมชนที่เคลื่อนไหวด้านสิ่งแวดล้อม ทนายความ

¹² Amnesty International Thailand, “Human Rights Defenders” สืบค้นเมื่อวันที่ 5 พฤษภาคม 2561 จาก <https://www.amnesty.or.th/en/our-work/human-rights-defenders>

รวมถึงพระสงฆ์ โดยคดีของนักปกป้องสิทธิมนุษยชนไทยถูกสังหารและถูกบังคับให้สูญหายมีการสอบสวนและนำขึ้นสู่ชั้นศาลน้อยมากเมื่อเทียบกับจำนวนคดีอื่นที่เกิดขึ้น นอกจากนี้ยังมีปัญหาการข่มขู่ให้เกิดความหวาดกลัวการคุกคามทางเพศ รวมไปถึงการฟ้องร้องเยาวชนที่ใช้สิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น

ข้อเสนอแนะ

1. เร่งผลักดันให้ ร่าง พ.ร.บ. ป้องกันและปราบปรามการทรมานและการบังคับบุคคลให้สูญหาย พ.ศ. .... และ ร่าง พ.ร.บ. คุ้มครองพยานในคดีอาญา (ฉบับที่...) พ.ศ. .... ซึ่งอยู่ระหว่างการเสนอแก้ไขเพิ่มเติมให้มีผลใช้บังคับและมีเนื้อหาที่สอดคล้องกับหลักสากล และควรมีมาตรการในการคุ้มครองนักปกป้องสิทธิมนุษยชนอย่างเป็นรูปธรรม อาทิ การคุ้มครองพยานที่ไม่ได้เข้าสู่กระบวนการยุติธรรม การรับประกันการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมอย่างเท่าเทียมและเป็นธรรม มีกลไกที่ส่งเสริมให้ภาคประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการสืบสวนสอบสวนและติดตามสถานะในการดำเนินคดี

2. การออกมาตรการคุ้มครองสำหรับนักปกป้องสิทธิมนุษยชนและดำเนินการสอบสวนคดีการข่มขู่การคุกคาม และการทำร้ายบุคคลดังกล่าว และประกันว่านักปกป้องสิทธิมนุษยชนจะได้รับการปฏิบัติที่สอดคล้องกับปฏิญญาสมัชชาสหประชาชาติว่าด้วยนักปกป้องสิทธิมนุษยชน และจัดทำมาตรการที่มีประสิทธิภาพเพื่อป้องกันความรุนแรงและการก่ออาชญากรรมต่อบุคคล

3. จัดทำกลไกเพื่อรองรับหลักประกันการดำเนินการสอบสวนข้อกล่าวหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนที่กระทำโดยเจ้าหน้าที่ความมั่นคงอย่างเป็นกลาง อิสระ และโปร่งใส โดยเฉพาะอย่างยิ่งในภาคใต้ของประเทศและนำผู้กระทำผิดมาลงโทษ

4. ให้ความสำคัญและส่งเสริมบทบาทของนักปกป้องสิทธิมนุษยชน อาทิ การให้รางวัลเชิดชู กรณีการช่วยเหลือผู้ที่ตกเป็นเหยื่อของการถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนขั้นร้ายแรง เพื่อเป็นแรงจูงใจต่อการปฏิบัติหน้าที่ที่ดี บำรุงขวัญกำลังใจ และเป็นการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ ซึ่งถือเป็นการให้ความสำคัญคุ้มครองความปลอดภัยของตัวนักปกป้องสิทธิมนุษยชนอีกทางหนึ่ง

หน่วยงานที่รับผิดชอบ

กระทรวงยุติธรรม

10. แผนสิทธิมนุษยชนกลุ่มผู้ต้องขัง (ผู้ถูกกล่าวหา/ผู้ต้องหา/นักโทษเด็ดขาด)

แม้ว่าพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560 ได้บัญญัติสิทธิของผู้ต้องขังไว้หลายด้าน เช่น สิทธิได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ โดยให้ผู้ต้องขังทุกคนมีโอกาสในการเข้าถึงการศึกษาและการฝึกอบรมอย่างเท่าเทียมกัน สิทธิในการเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาที่ตนนับถือ สิทธิในการยื่นคำร้องทุกข์หรือเรื่องราวใด ๆ ต่อเจ้าพนักงานเรือนจำ ผู้บัญชาการเรือนจำ อธิบดี รัฐมนตรี หรือหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง หรือทูลเกล้าฯ ถวายฎีกาต่อพระมหากษัตริย์ได้ ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง สิทธิในการร้องเรียนเกี่ยวกับการถูกล่วงละเมิดทางเพศจากการปฏิบัติหน้าที่ โดยมีขอบของเจ้าพนักงานเรือนจำ โดยพนักงานอัยการ เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม จากรายงานประจำปีของกระทรวงการต่างประเทศ สหรัฐอเมริกา (2016) ที่ได้นำเสนอประเด็นสถานการณ์สิทธิมนุษยชนในประเทศไทยด้านกระบวนการยุติธรรม และจากรายงานการประเมินผลสัมฤทธิ์การดำเนินงานตามแผนสิทธิมนุษยชน ฉบับที่ 3 พบปัญหาการปฏิบัติต่อผู้ต้องหาหรือผู้ต้องขังที่ยังไม่สอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชน อาทิ การจับกุมและกักขังโดยอำเภอใจโดยไม่มีการดำเนินคดีหรือพิจารณาคดี โดยเฉพาะคดีทางการเมือง กระบวนการจับกุมและการปฏิบัติต่อผู้ต้องหาและผู้ต้องขังที่ไม่มีการจัดหาที่ปรึกษาทางกฎหมายให้แก่ผู้ถูกกล่าวหา การปฏิเสธการให้ญาติเข้าเยี่ยมหรือการบังคับให้เซ็นยินยอมรับสารภาพโดยไม่คำแปลหรือล่ามให้แก่ผู้ต้องหา ปัญหาการถูกตีตราและเลือกปฏิบัติในกลุ่มผู้ต้องขัง/ผู้ต้องหา ปัญหาสภาพความแออัดและขาดสุขอนามัยของเรือนจำหรือที่คุมขัง

สภาพปัญหา

1. **ปัญหาการไม่ลงทะเบียนประวัติอาชญากรออกจากสารบบ** ซึ่งเป็นกรณีของผู้ถูกกล่าวหาที่มีทะเบียนประวัติอาชญากร มีลายนิ้วมือระหว่างการสอบสวน แม้เมื่ออัยการสั่งไม่ฟ้องคดีหรือสั่งฟ้องแต่ศาลยกฟ้อง เพราะไม่มีความผิด แต่ยังคงพบว่ามีประวัติที่ถูกบันทึกในชั้นตำรวจ เนื่องจากพนักงานสอบสวนไม่ได้ดำเนินการถอนประวัติออกจากสารบบทะเบียนประวัติอาชญากร ทำให้ผู้ถูกกล่าวหาในชั้นสอบสวนต้องมีประวัติการกระทำผิด ทำให้เสียประโยชน์และประวัติในการทำงาน เป็นต้น นอกจากนี้ปัญหาการไม่ถูกลบทะเบียนประวัติอาชญากรออกจากสารบบดังกล่าวยังเป็นปัญหาของเด็กและเยาวชนผู้กระทำความผิดที่ประสบปัญหาเช่นเดียวกัน

2. **ปัญหาของกลุ่มผู้ถูกกล่าวหาหรือผู้ต้องหา** ซึ่งมีการสะท้อนถึงปัญหาการปล่อยตัวชั่วคราว โดยกลุ่มผู้ต้องหาบางส่วนยังไม่ทราบถึงสิทธิในการขอรับสิทธิการปล่อยตัวชั่วคราว แม้ว่าการทวงยุติธรรมจะมีกองทุนยุติธรรมเข้ามาช่วยเหลือในการให้ประกันตัวบุคคลได้ นอกจากนี้ยังมีปัญหาการประกันตัวผู้ต้องหา การใช้ตำแหน่งในการประกันตัวผู้ติดยาเสพติดให้แก่บุคคลต่างด้าวที่เป็นบุคคลที่เข้ามาอยู่ถูกต้องตามกฎหมาย ทางศาลไม่ให้การสนับสนุนในการขอปล่อยตัวชั่วคราว กระบวนการติดตามผู้ถูกกล่าวหาที่มีการหลบหนี

3. **ผู้ไม่มีสถานะทางสัญชาติไม่ได้รับการดูแลจากกระบวนการยุติธรรมอย่างเท่าเทียม** สาเหตุจากการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจมีการเลือกปฏิบัติ เจ้าหน้าที่ตำรวจดำเนินการสอบสวนหรือกระทำกับผู้ต้องหาไม่ถูกต้อง

4. **ปัญหาความแออัดในเรือนจำ** จำนวนผู้ต้องขังในเรือนจำมีจำนวนเพิ่มสูงมากโดยจากข้อมูลของกรมราชทัณฑ์ ข้อมูล ณ วันที่ 1 พฤษภาคม 2561 จำนวนผู้ต้องขังทั่วประเทศหากรวมนักโทษฝากขังมีจำนวน 343,657 คน ที่เป็นนักโทษเด็ดขาดมีจำนวน 277,345 คน และในจำนวนดังกล่าวเป็นนักโทษประหารชีวิตจำนวน 230 คน จากสถิติเมื่อเทียบทั่วโลกเรือนจำของประเทศไทย มีความหนาแน่นแออัดของนักโทษติดอันดับ 9 ของโลกทำให้พบปัญหาของกลุ่มนักโทษแออัดค่อนข้างมาก ปัญหาของงานราชทัณฑ์ เช่น การดูแลผู้ต้องขัง การปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง การมีจำนวนนักโทษผู้ต้องขังแออัดส่งผลต่อการดูแลปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง แม้ในขณะนี้

มีข้อกำหนดกรุงเทพในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิง การมีข้อกำหนดเนลสันแมนดูลาในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง แต่ยังมีข้อจำกัดในการนำไปปฏิบัติจริงของเรือนจำ นอกจากนี้ ร้อยละ 70 ของนักโทษในเรือนจำเป็นนักโทษคดียาเสพติด โดยกลุ่มนักโทษเด็ดขาดคดียาเสพติด (จำเลยที่ศาลตัดสินลงโทษแล้ว) รอประหารชีวิตจำนวนมากหลายร้อยคนที่อยู่ในความดูแลเป็นภาระกับงบประมาณของรัฐ เนื่องจากเรือนจำต้องดูแลเรื่องอาหารการกินความเป็นอยู่ของนักโทษจนกว่าจะสิ้นสุดการลงโทษประหารชีวิต โดยปัจจุบันยังมีโทษประหารชีวิตอยู่ในกระบวนการยุติธรรมของประเทศไทย แต่ส่วนใหญ่จะรอผลฎีกาจนกว่าจะมีการประหารชีวิตจริง จึงมองว่าเป็นภาระของเจ้าหน้าที่เรือนจำมากกว่าผู้ต้องขัง

5. ปัญหาการใช้เครื่องพันธนาการนักโทษ ปัญหาการใช้กุญแจมือของกลุ่มเป้าหมายที่เปราะบางคือผู้ต้องหาหรือผู้ต้องขังถือเป็นการละเมิดสิทธิและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ซึ่งควรจะมีมาตรการในการที่จะนำเสนอให้มีการดำเนินงานของรัฐบาล หรือภาครัฐที่เป็นหน่วยเหนือขึ้นไปว่าจะต้องออกระเบียบข้อบังคับข้อใดต่าง ๆ ให้รัดกุมเพื่อไม่ให้ทางเจ้าหน้าที่ของรัฐได้ปฏิบัติผิดในด้านสิทธิมนุษยชนสากล และเป็นแผนงานที่เจ้าหน้าที่น่าจะปฏิบัติได้ถูกต้องตามหลักการสิทธิมนุษยชน

6. การนำมาตรการทางกฎหมาย เช่น บทสันนิษฐานความผิด การกำหนดมาตรการลงโทษที่รุนแรง มุ่งคุ้มครองการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรม แต่ส่งผลกระทบต่อระบบกระบวนการยุติธรรมด้านอื่น ๆ เช่น ก่อให้เกิดปัญหาผู้ต้องราชทัณฑ์ล้นเรือนจำ เช่น กรณีพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ นอกจากนั้นบทกำหนดโทษอัตราโทษยังมีการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

ข้อเสนอแนะ

1. การใช้การเบี่ยงเบนคดีออกจากกระบวนการยุติธรรม (Diversion) เช่น ผลักดันให้มีการจัดตั้งศาลพิเศษยาเสพติด โดยการส่งผู้เสพฯ ไปบำบัดต้องคัดกรองเฉพาะผู้เสพติด (Addictive Disorder) ไม่ใช่กลุ่ม Co-occurrence disorder เช่น ดิตยาเสพติดและมีอาการทางจิต PTSD หรือดิตยาเสพติดแล้วมีอาการอื่น ๆ ประกอบด้วยนอกจากการติดยาเสพติด เพราะกลุ่มนี้มีความเสี่ยงกระทำผิดซ้ำสูง และควรมีการจัดตั้งศาลพิเศษมาแล้วซ้ำ เพื่อเป็นทางเลือกในการลดจำนวนผู้ต้องขังในเรือนจำ โดยให้ออกสแกผู้กระทำความผิดเล็กน้อยและกระทำความผิดเป็นครั้งแรก

2. การใช้วิธีการเบี่ยงเบนคดี (Diversion) การใช้เรือนจำชุมชน (Community correction) เช่น โครงการ Day program /Night program – (การไม่ใช้โทษจำคุกแต่ให้มีที่คุมขังเฉพาะสำหรับนักโทษคดีไม่ร้ายแรง) พักการลงโทษ ลดวันต้องโทษ และพยายามให้ผู้ต้องขังสามารถกลับคืนสู่สังคม (Reintegrate) โดยมีโปรแกรมทางสังคมรองรับไว้ด้วย

3. กระบวนการยุติธรรมทางเลือก เป็นแนวทางที่นำไปสู่การลดปริมาณคดีที่เข้าสู่ศาลและลดปริมาณผู้ต้องขัง ปัจจุบันยังไม่มีกฎหมายรองรับเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมทางเลือก เพราะกระบวนการยุติธรรมกระแสหลักคือมุ่งเน้นผลักดันให้ผู้ต้องหาหรือผู้ถูกกล่าวหาไปพบพนักงานสอบสวนไปให้อัยการ ไปให้ศาลฟ้อง เพราะฉะนั้นมันก็มีเกี่ยวข้องกับเรื่องของกระบวนการยุติธรรมทางเลือกหรือมาตรการแทนการฟ้องคดีอาญา แนวทางการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาท ซึ่งเป็นหนึ่งในกระบวนการยุติธรรมทางเลือก แต่ปัจจุบันยังไม่มีกฎหมายรองรับ เพราะปัจจุบันการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาท การทำสัญญาประนีประนอมยอมความ ทำได้เฉพาะในศาลเท่านั้นที่มีผลบังคับใช้ ดังนั้น แม้จะมีการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทได้ แต่ก็ไม่สามารถบังคับใช้ได้ จึงควรมีกฎหมายรองรับให้หน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องสามารถดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทได้และผลักดันให้มีกฎหมายนำไปใช้ กระบวนการยุติธรรมทางเลือก นอกจากนี้ การใช้วิธีการพักโทษชั่วคราว (Furlough) เช่น นักโทษ จำคุกห้าปี หากทำตัวดีก็สามารถขอกลับไปเยี่ยมบ้านในโอกาสสำคัญ เช่น ขอไปพบครอบครัวห้าวัน เพื่อเพิ่มความสัมพันธ์กับครอบครัว และการกำหนดโทษระดับกลาง เช่น การไม่ลงโทษจำคุก แต่ใช้การคุมประพฤติที่เข้มงวดกว่าปกติ

ให้มารายงานตัวถี่บ่อย (Intensive supervision program) การใช้เครื่องอุปกรณ์ EM - การใช้การคุมขังที่บ้าน (House arrest) เป็นต้น

4. **ควรมีผู้เชี่ยวชาญด้านสุขภาพจิต และนักสังคมสงเคราะห์ทุกเรือนจำ** โดยการเพิ่มผู้เชี่ยวชาญด้านสุขภาพจิต สร้างนักจิตวิทยา Psychologist (วุฒิปริญญาเอก) และที่ปรึกษาทางด้านสุขภาพจิต (Mental health counselor) โดยผลักดันให้มีนักจิตวิทยาทุกเรือนจำ

5. **การใช้เครื่องพันธนาการควรพิจารณาจากความจำเป็น ความเสี่ยง และนักโทษเป็นอันตรายคุกคาม**

6. **พัฒนาระบบทะเบียนประวัติอาชญากรของตำรวจ** ควรมีการปรับให้มีความเป็นปัจจุบัน เพราะการละเลยเพิกเฉยไม่แก้ไขข้อมูลในระบบทะเบียนประวัติให้ถูกต้องทำให้เกิดผลเสียอย่างร้ายแรงเป็นการละเมิดสิทธิของผู้ถูกกล่าวหา

7. **ส่งเสริมให้มีการนำข้อกำหนดกรุงเทพ และข้อกำหนดแมนเดลาไปใช้ปฏิบัติต่อผู้ต้องขังทุกแห่ง**

8. **การนำรูปแบบธุรกิจกับสิทธิมนุษยชนมาพัฒนาระบบการดูแลผู้ต้องขังและผู้พ้นโทษ**

9. **ควรรหาทางออกเรื่องปัญหาคนล้นคุก** ด้วยวิธีการให้สัมปทานเอกชนไปทำเรือนจำเอกชน โดยตัวชี้วัดคือผู้ต้องขังที่พ้นโทษออกมาต้องไม่กระทำผิดซ้ำ เพื่อให้สังคมมีความมั่นใจว่าได้มีการพัฒนาจนสามารถรับเข้าทำงานเหมือนคนทั่วไปได้ และหากมีการกระทำผิดซ้ำให้เอกชนที่รับสัมปทานต้องถูกปรับเงินในจำนวนมาก

10. **การปรับปรุงแก้ไขมาตรการทางกฎหมายโดยกำหนดมาตรการทางกฎหมาย และบทกำหนดโทษให้เหมาะสม** นำมาตรการในการบำบัดฟื้นฟูมาใช้เป็นแนวทางแผนมาตรการในการจับกุมและนำเข้าสู่กระบวนการราชทัณฑ์ ซึ่งส่งผลกระทบและใช้งบประมาณสูง การดูแลและติดตามผู้ต้องราชทัณฑ์ที่พ้นโทษเพื่อสร้างโอกาสกลับเข้าสู่สังคมในการส่งเสริมอาชีพการหาที่อยู่อาศัยเพื่อมิให้กลับสู่สภาพแวดล้อมเดิม

หน่วยงานที่รับผิดชอบ

กระทรวงยุติธรรม สำนักงานตำรวจแห่งชาติ สำนักงานอัยการสูงสุด ศาลยุติธรรม กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงมหาดไทย

11. แผนสิทธิมนุษยชนกลุ่มผู้พ้นโทษ

"ผู้พ้นโทษ" หมายถึง บุคคลที่พ้นจากสภาพการเป็นผู้ต้องขัง ผู้ต้องกักขังเด็ก หรือเยาวชนที่พ้นจากการควบคุมดูแลของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน โดยข้อเท็จจริงก็คือ "ประชาชน" ที่มีประวัติเคยกระทำความผิด ต้องถูกแยกออกจากสังคมไปในช่วงระยะเวลาหนึ่ง ขาดการติดต่อกับสังคมภายนอกชั่วคราว บางคนถูกควบคุมเป็นระยะเวลายาวนาน บางคนระยะเวลานั้น แล้วแต่กรณีความผิด ทั้งนี้กลุ่มผู้พ้นโทษเป็นกลุ่มเป้าหมายหนึ่งที่ถูกบรรจุไว้ในแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ ๓ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริม คุ้มครองให้กลุ่มผู้พ้นโทษได้รับการคุ้มครองอย่างเป็นธรรม เท่าเทียมกันโดยไม่มีการเลือกปฏิบัติ และสามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีศักดิ์ศรี โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การสร้างหลักประกันเพื่อให้เกิดความมั่นใจว่าผู้ที่เคยกระทำความผิดที่พ้นจากระบบการยุติธรรมไปแล้วจะมีจุดยืนในสังคม และไม่หวนไปกระทำความผิดซ้ำอีก แต่จากการประเมินผลสัมฤทธิ์ของแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 3 โดยสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ ยังพบปัญหาด้านสิทธิมนุษยชนของกลุ่มผู้พ้นโทษ คือ ปัญหาการถูกเลือกปฏิบัติ หรือกีดกันในการประกอบอาชีพ

สภาพปัญหา

ผู้กระทำความผิดที่พ้นโทษ มีข้อจำกัดในเรื่องของการเข้าถึงการสร้างงานสร้างอาชีพ ปัญหาการเข้าสู่สังคมของผู้ที่พ้นโทษออกมาแล้ว ไม่สามารถหางานทำได้สืบเนื่องจากการไม่ได้รับการยอมรับจากสังคม และการถูกรังเกียจจากสังคม ที่บางครั้งรวมถึงคนในครอบครัวของผู้พ้นโทษเองด้วย ทำให้หลายหน่วยงานไม่ต้องการรับผู้พ้นโทษเข้าทำงานเพราะมีประวัติเป็นผู้กระทำความผิด ดังนั้น จึงพบปัญหากลุ่มผู้พ้นโทษในสามประเด็น คือ การว่างงาน สังคมไม่ยอมรับ และการกระทำผิดซ้ำของผู้พ้นโทษ การแก้ไขผู้กระทำความผิดเพื่อให้กลับคืนสู่สังคมได้จริง จะทำอย่างไรให้ผู้ที่ถูกลงโทษนั้นสามารถกลับไปคืนสู่สังคมและสามารถที่จะมีงานทำได้ เพราะมีปัญหาวางงานเกิดขึ้น การขาดการสนับสนุนจากครอบครัว และถูกจำกัดโอกาสจากสถานประกอบการ แม้กระทั่งหน่วยงานของภาครัฐเองก็ยังไม่จ้างผู้พ้นโทษเข้าทำงาน แม้ว่าในเรือนจำนักโทษจะได้ผ่านการฝึกวิชาชีพ แต่บางคนเข้าไปอยู่ในระยะสั้น ก็อาจจะไม่ได้มีความชำนาญเพียงพอที่จะนำไปประกอบอาชีพได้ นักโทษบางคนที่เคยประกอบวิชาชีพมาก่อน เมื่อถูกคุมขังหลาย ๆ ปี ก็ขาดความต่อเนื่องและขาดความเชื่อมั่นในฝีมือของตน เป็นเหตุให้ว่างงาน นอกจากนี้การที่สังคมไม่ยอมรับ มีสาเหตุจากสังคมหวาดกลัว ไม่ไว้วางใจ และมีความรู้สึกกลัวไม่ปลอดภัยในชีวิตทรัพย์สิน ส่งผลให้ผู้พ้นโทษขาดความเชื่อมั่น กลัวว่าสังคมจะตราหน้าว่าเป็นคนชั่วๆ นอกจากนี้ ผู้พ้นโทษบางคนมีอาการป่วยทางจิตติดตัวมาด้วย ซึ่งเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้สังคมไม่ยอมรับ

ข้อเสนอแนะ

1. การเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยให้ผู้พ้นโทษสามารถกลับคืนสู่สังคมได้ (Reintegrate) โดยมุ่งเน้นการสร้างอาชีพให้ผู้พ้นโทษ ต้องจัดให้มีที่ปรึกษาด้านอาชีพ เพื่อตรวจวัดความสามารถของผู้พ้นโทษในช่วงก่อนพ้นโทษ 6 เดือน ซึ่งการสร้างอาชีพให้ผู้พ้นโทษอย่างมีประสิทธิภาพ โดยให้หน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องร่วมมือกัน (Wrap Around Approach) สร้างอาชีพให้ตั้งแต่เริ่มเป็นผู้ต้องขัง ซึ่งจะครอบคลุมเด็กและเยาวชนที่ได้รับการปล่อยตัวจากศูนย์ฝึกอบรมเด็กและเยาวชนร่วมด้วย

2. การนำรูปแบบธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน มาพัฒนาระบบการช่วยเหลือผู้พ้นโทษ หน่วยงานภาครัฐควรเป็นต้นแบบในการจัดการปัญหาที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับผู้พ้นโทษ เพื่อเป็นแนวทางให้เห็นรูปแบบในการแก้ไขที่ชัดเจน โดยหน่วยงานรัฐควรเป็นต้นแบบในการรับกลุ่มผู้พ้นโทษมาทำงาน

3. ภาครัฐควรจะมีมาตรการส่งเสริมให้หน่วยงานที่รับผู้พ้นโทษไปทำงาน ครอบคลุมเด็กและเยาวชนที่ได้รับการปล่อยตัวจากศูนย์ฝึกอบรมเด็กและเยาวชนร่วมด้วย เช่น อาจจะเป็นมาตรการทางภาษีในการลดหย่อนภาษีให้ หรือมีกระบวนการที่ทำให้ผู้ประกอบการนั้นได้รับความมั่นใจการสร้าง ความมั่นใจให้กับ

องค์กรเหล่านั้นที่จะรับบุคคลเหล่านั้นเข้าไปในองค์กร เช่น อาจจะมีการขดเซย์ถ้าหากมีการกระทำความผิดซ้ำเกิดขึ้นจริง ถ้าองค์กรนั้นรับผู้พ้นโทษเข้าไปทำงาน รัฐสามารถเยียวยาองค์กรเหล่านั้นได้ ทำให้ผู้ที่รับผู้พ้นโทษนั้นเกิดความกล้าที่เสี่ยงรับผู้พ้นโทษเข้าทำงาน

4. ปรับปรุงศูนย์คนไร้ที่พึ่งเพื่อรองรับผู้พ้นโทษที่ยังไม่สามารถกลับเข้าสู่ชุมชนหรือมีงานทำรองรับผู้พ้นโทษกลุ่มดังกล่าว เพื่อป้องกันการเข้าสู่การกระทำความผิดซ้ำ และปรับปรุงกฎหมายและระเบียบข้อบังคับที่กำหนดคุณสมบัติผู้ที่ได้รับใบอนุญาตหรือคุณสมบัติผู้สมัครเข้าทำงาน ที่กำหนดห้ามผู้ต้องขังสมัครงานในหน่วยงานของรัฐ"

หน่วยงานที่รับผิดชอบ

กระทรวงยุติธรรม สำนักงานตำรวจแห่งชาติ สำนักงานอัยการสูงสุด ศาลยุติธรรม กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

12. แผนสิทธิมนุษยชนกลุ่มผู้เสียหาย/ผู้ตกเป็นเหยื่อ (เหยื่ออาชญากรรม เหยื่อค้ำมนุษย์ เหยื่อที่ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน เหยื่อความรุนแรงในครอบครัว เป็นต้น)/และพยาน

ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 หมวด 3 สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย มาตรา 25 วรรค 3 บัญญัติว่า บุคคลซึ่งได้รับความเสียหายจากการถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพ หรือจากการกระทำความผิดอาญาของบุคคลอื่นย่อมมีสิทธิที่จะได้รับการเยียวยาหรือช่วยเหลือจากรัฐตามที่กฎหมายบัญญัติ อย่างไรก็ตามจากการประเมินแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 3 โดย สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ ได้พบว่า ในบรรดาเรื่องร้องทุกข์หรือร้องเรียน จำนวนทั้งสิ้น 8,994 เรื่อง โดยเรื่องที่มีการร้องเรียนมากที่สุด คือ การถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนด้านกระบวนการยุติธรรม จำนวน 4,489 เรื่อง และ กลุ่มที่ร้องเรียนมากที่สุด ได้แก่ กลุ่มเหยื่อและผู้เสียหาย ซึ่งหลักการขั้นพื้นฐานว่าด้วยสิทธิการเยียวยาและชดเชยเหยื่อที่ถูกละเมิดกฎหมายสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ กฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศขั้นรุนแรง ค.ศ. 2005 และตามพันธกรณีระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชน ได้ระบุถึงการเยียวยาเหยื่อ เช่น กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง และอนุสัญญาต่อต้านการทรมาน การประติบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรมหรือย่ำยีศักดิ์ศรี ต่างได้ระบุถึงสิทธิของเหยื่อในการได้รับการช่วยเหลือเยียวยาตามที่ระบุในกฎหมายระหว่างประเทศหรืออนุสัญญาฯ นั้น ๆ แล้วแต่กรณี

สภาพปัญหา

1. ปัญหาของกลุ่มผู้ตกเป็นเหยื่อหรือผู้เสียหายถูกละเลยไม่ได้คุ้มครอง ปัญหาการเผยแพร่ภาพข่าว โดยที่ผู้ตกเป็นเหยื่อไม่ได้สมัครใจ ทั้งในเรื่องของมาตรการการคุ้มครองทางกฎหมายการดูแลและสิทธิที่ได้รับ การคุ้มครองไม่เท่ากัน เหยื่อ/ผู้เสียหายไม่ได้รับการเยียวยาอย่างเพียงพอและเป็นการเยียวยาในระยะสั้น เช่น หลายหน่วยงานเข้ามาดูแลเฉพาะช่วงที่ตกเป็นข่าว แต่หลังจากนั้นกลับไม่มีหน่วยงานไหนให้ความสนใจต่อ นอกจากนี้การเข้าถึงข้อมูลแหล่งข่าวสารของภาครัฐ ในเรื่องการให้สิทธิและผลประโยชน์ การให้ความช่วยเหลือเกี่ยวกับผู้ยากไร้เกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพ การได้รับความเป็นธรรม การเข้าถึงสิทธิจากทางภาครัฐในด้านการช่วยเหลือเหยื่ออาชญากรรมเหล่านี้ เป็นต้น นอกจากนี้ยังพบว่าประชาชนยังขาดความรู้เรื่องสิทธิของตนเอง ทั้งในการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม รวมถึงกระบวนการเรียกร้องสิทธิ

2. ปัญหาเหยื่อแพะหรือจำเลยบริสุทธิ์ จากการดำเนินคดีกับผู้บริสุทธิ์ เนื่องจากความผิดพลาดในกระบวนการยุติธรรมตั้งแต่ต้นทาง ไม่ว่าจะเป็นการจับกุม การสืบสวนและการสอบสวนของเจ้าหน้าที่ตำรวจ

3. เหยื่อค้ำมนุษย์ ยังเป็นปัญหาในหลายพื้นที่ โดยส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับการค้าประเวณีหรือการแสวงหาประโยชน์ทางเพศ และการบังคับใช้แรงงาน การนำคนมาขอตาน สภาพปัญหามักเกี่ยวข้องกับผู้ยากไร้

4. ปัญหาเรื่องพยานในคดีอาญา แม้มีกฎหมายกำหนดให้พยานมีสิทธิได้รับความคุ้มครองความปลอดภัย การปฏิบัติที่เหมาะสม และค่าตอบแทนและค่าใช้จ่ายที่จำเป็นและสมควรจากรัฐ อย่างไรก็ตามการบังคับใช้กฎหมายดังกล่าวยังไม่ครอบคลุมในทุกมิติ เช่น การใช้มาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยาน การกำหนดแนวทางการปฏิบัติที่เหมาะสมต่อพยาน ตลอดจนการจัดทำแนวทางการช่วยเหลือพยานภายหลังสิ้นสุดการคุ้มครองความปลอดภัย

ข้อเสนอแนะ

1. การประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทราบข้อมูลข่าวสารการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม โดยปัจจุบันกฎหมายกำหนดให้เจ้าหน้าที่ตำรวจ มีหน้าที่แจ้งสิทธิแก่ผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรมในเรื่องการขอรับเงินช่วยเหลือเยียวยาจากรัฐ ดังนั้น เจ้าหน้าที่ตำรวจในทุกพื้นที่จึงจำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่

ที่เพิ่มขึ้นในเรื่องการแจ้งสิทธิแก่ผู้เสียหายดังกล่าว นอกจากนี้ กฎหมายยังกำหนดให้เจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ มีหน้าที่แจ้งสิทธิเรื่องการขอรับเงินช่วยเหลือเยียวยาแก่แพะหรือจำเลยบริสุทธิ์ด้วย

2. พัฒนากลไกการช่วยเหลือเหยื่ออาชญากรรมหรือผู้เสียหายในคดีอาญา โดยให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ร่วมมือกันช่วยเหลือเหยื่ออาชญากรรม เพื่อให้เข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. การนำรูปแบบธุรกิจกับสิทธิมนุษยชนมาพัฒนาระบบการช่วยเหลือเหยื่ออาชญากรรมและการให้บริการเหยื่ออาชญากรรมหรือผู้เสียหายในคดีอาญา โดยภาคธุรกิจจะทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยเฝ้าระวัง และไม่ให้ความร่วมมือกับภาคธุรกิจด้วยกันที่มีการกระทำความผิดหรือมีการทำธุรกิจจากการบังคับใช้ แรงงานหากภาคธุรกิจมีการขับเคลื่อนร่วมมือในการไม่ร่วมมือหรือไม่ร่วมลงทุนกับธุรกิจหรือบริษัทห้างร้าน ที่มีการบังคับใช้แรงงานเหล่านั้น โดยช่วยเป็นแหล่งข้อมูลและช่วยสอดส่องภาคธุรกิจด้วยกันในการสร้างธรรมาภิบาลที่ดี เพื่อให้การประกอบธุรกิจไม่มีการเข้าไปเกี่ยวข้องกับการค้ามนุษย์ การบังคับใช้แรงงาน เป็นต้น

4. การกำหนดมาตรการลงโทษแก่เจ้าหน้าที่รัฐที่ทำงานผิดพลาดส่งผลกระทบต่อกระบวนการยุติธรรม กรณีเหยื่อแพะ ถ้าศาลตัดสินแล้วไม่ผิดควรมีบทลงโทษเจ้าหน้าที่รัฐทั้งกระบวนการยุติธรรม เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการใส่ความ และมีความระมัดระวังในการทำงาน

5. ควรส่งเสริมมาตรการป้องกันการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม

6. ส่งเสริมกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ (Restorative Justice) เพื่อเยียวยาความรู้สึกของเหยื่อ

7. พยานบุคคลตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 มีสิทธิได้รับความคุ้มครอง ความปลอดภัย การปฏิบัติที่เหมาะสม และค่าตอบแทนและค่าใช้จ่ายที่จำเป็นและสมควรจากรัฐ ซึ่งกฎหมายได้บัญญัติรองรับสิทธิของบุคคลใกล้ชิดพยานด้วย หากมีพฤติการณ์ความไม่ปลอดภัยกับบุคคลดังกล่าว ทั้งนี้ การบังคับใช้กฎหมาย สำนักงานคุ้มครองพยาน ซึ่งเป็นหน่วยงานในสังกัดกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ควรมีการผลักดันให้มีการบังคับใช้กฎหมายในทุกมิติให้มีประสิทธิภาพอย่างแท้จริง เช่น การใช้มาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยาน การผลักดันให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกำหนดแนวทางการปฏิบัติที่เหมาะสมต่อพยาน การกำหนดแนวทางช่วยเหลือพยานภายหลังสิ้นสุดการคุ้มครอง รวมถึงการส่งเสริมให้กลุ่มผู้ใช้บริการสามารถเข้าถึง กระบวนการคุ้มครองพยานอย่างทั่วถึง

หน่วยงานที่รับผิดชอบ

กระทรวงยุติธรรม กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงกลาโหม สำนักงานตำรวจแห่งชาติ สำนักงานอัยการสูงสุด ศาลยุติธรรม สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปราม การทุจริตในภาครัฐ

ตัวชี้วัดแผนปฏิบัติการด้านสิทธิมนุษยชน (Human Rights Indicators)

ความสำเร็จของการยกระดับมาตรฐานการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของประเทศย่อมต้องอาศัยเครื่องมือในลักษณะของตัวชี้วัดเพื่อให้สามารถประเมินได้ว่าการปฏิบัติงานของหน่วยงานของรัฐเป็นไปตามแผนปฏิบัติการสิทธิมนุษยชนที่ได้จัดทำขึ้นและก่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์มากน้อยเพียงใด เพื่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไม่ว่าจะเป็นในเชิงนโยบาย กฎหมาย มาตรการและแนวปฏิบัติในระยะยาวที่ช่วยส่งเสริมการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนให้เป็นไปอย่างเป็นรูปธรรม โดยตัวชี้วัดที่ใช้สำหรับแผนปฏิบัติการฉบับนี้ได้อิงตามข้อเสนอแนะการจัดทำตัวชี้วัด (Human Rights Indicators Guideline) ที่จัดทำขึ้นโดยสำนักงานข้าหลวงใหญ่แห่งสหประชาชาติเพื่อสิทธิมนุษยชน The Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights (OHCHR) เพื่อใช้สำหรับการติดตามและประเมินผลสัมฤทธิ์ของการดำเนินการตามแผน

1. ลักษณะของตัวชี้วัด : ตัวชี้วัดเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณบนพื้นฐานข้อเท็จจริง (qualitative and quantitative fact-based assessment) กล่าวคือ เป็นการชี้วัดที่สามารถพรรณนาและแสดงจำนวนปริมาณได้จากข้อมูลและข้อเท็จจริงที่ปรากฏและสามารถตรวจสอบความถูกต้อง อาทิ ข้อร้องเรียนการละเมิดสิทธิมนุษยชน มาตรการของหน่วยงานที่จัดทำขึ้นเพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปตามแผน (OHCHR, 2012)

2. ประเภทของตัวชี้วัด : ตัวชี้วัดที่ใช้สำหรับการประเมินแบ่งออกเป็น 3 ประเภท โดยพิจารณาจากปัจจัยของการปฏิบัติตามพันธกรณีระหว่างประเทศและมาตรฐานสากลที่จำเป็นต้องอาศัยกลไกการขับเคลื่อนโดยกรอบกฎหมาย นโยบาย การลงมือปฏิบัติ และผลลัพธ์ของการดำเนินการของรัฐ

2.1 ตัวชี้วัดด้านโครงสร้าง (Structural Indicator)

ตัวชี้วัดด้านโครงสร้าง คือ ตัวบ่งชี้การจัดทำและการมีนโยบาย กฎหมาย หรือมาตรการระดับกระทรวง ทบวง กรม หรือการมีสถาบัน องค์กรหรือหน่วยงานรับผิดชอบที่จำเป็นรองรับ รวมถึงการมีการกำหนดกรอบระยะเวลาและขอบข่ายของนโยบายที่ชัดเจน ซึ่งเป็นปัจจัยที่ทำหน้าที่เสมือนเป็นโครงสร้างในการรองรับการดำเนินการตามแผนปฏิบัติการ

2.2 ตัวชี้วัดด้านกระบวนการ (Process Indicator)

ตัวชี้วัดด้านกระบวนการ คือ ตัวบ่งชี้ภาระหน้าที่ของผู้ปฏิบัติและความพยายามที่จะดำเนินการตามโครงสร้างที่ได้จัดทำขึ้นรองรับ อันได้แก่ การวางมาตรการเชิงนโยบาย มาตรการสาธารณะ มาตรการกำกับดูแล มาตรการเยียวยา การจัดช่องทางร้องทุกข์และการบรรเทาทุกข์ การจัดสรรงบประมาณ การจัดสรรทรัพยากร การสร้างสิ่งอำนวยความสะดวก การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสาร จำนวนโครงการหรือกิจกรรมที่สอดคล้องกับแผนปฏิบัติการสิทธิมนุษยชนในแต่ละด้าน/กลุ่ม เป็นต้น

2.3 ตัวชี้วัดด้านผลสัมฤทธิ์ (Outcome Indicator)

ตัวชี้วัดด้านผลสัมฤทธิ์ คือ ตัวบ่งชี้ผลสำเร็จของการดำเนินการ การลงมือปฏิบัติตามกระบวนการมาตรการหรือกิจกรรมที่ได้รับมอบหมายซึ่งส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงในเชิงบวกต่อการใช้ความคุ้มครองสิทธิมนุษยชน โดยการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอาจอาศัยระยะเวลาและวัดได้โดยการดูจากสถิติซึ่งตัวชี้วัดเชิงปริมาณ อาทิ ปริมาณข้อร้องเรียนด้านการละเมิดสิทธิมนุษยชน ปริมาณของผู้ขอรับการช่วยเหลือเยียวยา ปริมาณของผู้อาศัยทางไกลที่สามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของรัฐ ปริมาณของผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายฉบับใหม่ อัตราการติดเชื้อของผู้ป่วย สถานการณ์ของการละเมิดสิทธิมนุษยชนที่ลดลงอย่างต่อเนื่อง เป็นต้น ซึ่งสามารถใช้เป็นข้อบ่งชี้เชิงปริมาณถึงผลสัมฤทธิ์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินการตามกระบวนการของรัฐ ดังนั้น ตัวชี้วัดด้านกระบวนการและด้านผลสัมฤทธิ์จึงมีความเชื่อมโยงกันและมีได้เป็นตัวชี้วัดที่แยกออกจากกันเสมอไป โดยตัวชี้วัดด้านกระบวนการอาจพิจารณาในลักษณะของการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาหนึ่ง

(Flow Indicator) อาทิ มาตรการด้านสาธารณสุขการก่อสร้างโรงพยาบาลท้องถิ่น ซึ่งมาตรการดังกล่าวเป็นการสร้างความเปลี่ยนแปลงในเชิงปริมาณและคุณภาพของการเข้าถึงการรักษาพยาบาลของชุมชนในท้องถิ่นห่างไกล และตัวชี้วัดด้านผลสัมฤทธิ์อาจพิจารณาในลักษณะของผลลัพธ์แบบคงที่ ณ ช่วงเวลาหนึ่ง (Stock Indicator) อาทิ ผลลัพธ์ในเชิงอัตราการเสียชีวิตที่ลดลงของผู้คนที่อาศัยในท้องถิ่นนั้น ๆ

แผนภาพที่ 26 แผนภาพแสดงความเชื่อมโยงของตัวชี้วัด

หมายเหตุ: ในการติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานของรัฐเพื่อให้เป็นไปตามแผนปฏิบัติการสิทธิมนุษยชน ผู้ประเมินอาจใช้ประเภทของตัวชี้วัดได้มากกว่าหนึ่งประเภทหรือสามารถใช้ตัวชี้วัดควบคู่กันไปสำหรับในแต่ละกิจกรรมที่ดำเนินการโดยรัฐโดยสามารถพิจารณาได้ตามความเหมาะสม

ตารางแสดงการติดตามและประเมินผลโดยใช้ตัวชี้วัด

แผนด้าน/กลุ่ม	วัตถุประสงค์	ข้อเสนอแนะ	หน่วยงานที่รับผิดชอบ	ตัวชี้วัด		
				โครงสร้าง	กระบวนการ	ผลสัมฤทธิ์
<p>แผนรายด้าน</p> <p>1.ด้านสาธารณสุข</p>	เพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงและได้รับบริการสาธารณสุขที่มีคุณภาพและเท่าเทียม	<p>1. ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทุกกลุ่มตระหนักถึงความสำคัญของการมีบัตรประชาชน และจัดทำมาตรการเชิงรุกต่าง ๆ ในการเข้าสู่และจัดทำบัตรประชาชนให้กับกลุ่มผู้ไม่มีบัตรเป็นการเฉพาะ</p> <p>2. ปรับปรุงแนวทางการร่วมจ่ายและสิทธิประโยชน์ที่ได้รับของระบบประกันสุขภาพทั้งระบบให้ครอบคลุมและเป็นธรรม</p> <p>3. พัฒนาแนวทางการดูแลแรงงานต่างด้าวอย่างเป็นระบบ</p> <p>4. ปรับเปลี่ยนแนวทางการจัดสรรงบประมาณของประเทศให้พร้อมรับกับการเป็นสังคมผู้สูงอายุ</p>	<p>1. กระทรวงสาธารณสุข</p> <p>2. สำนักงานประกันสังคม</p> <p>3. สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ</p> <p>4. กระทรวงมหาดไทย</p> <p>5. กระทรวงการคลัง</p> <p>6. กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์</p> <p>7. กระทรวงแรงงาน</p> <p>8. กระทรวงยุติธรรม</p>	●	●	
2.ด้านการศึกษา	เพื่อให้ประชาชนได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพและสามารถเข้าถึงการศึกษาได้อย่างเท่าเทียม	<p>1. เร่งจัดสรรทรัพยากรทางการศึกษาให้เกิดความเท่าเทียมกันยิ่งขึ้น</p> <p>2. เร่งเพิ่มสัดส่วนงบประมาณในการลงทุนของกระทรวงศึกษาให้สูงขึ้นและมุ่งเน้นการศึกษา</p>	<p>1. กระทรวงศึกษาธิการ</p> <p>2. กระทรวงมหาดไทย</p> <p>3. กระทรวงการคลัง</p> <p>4. กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์</p>	●	●	●

แผนด้าน/กลุ่ม	วัตถุประสงค์	ข้อเสนอแนะ	หน่วยงานที่รับผิดชอบ	ตัวชี้วัด		
				โครงสร้าง	กระบวนการ	ผลสัมฤทธิ์
		เชิงคุณภาพที่ครอบคลุมทุกมิติ อย่างรอบด้าน และเป็นธรรม 3.ปรับปรุงสภาพแวดล้อมทางการศึกษา ของสถานศึกษาให้เอื้ออำนวยต่อ การเข้าศึกษาของผู้พิการและ บุคคลที่มีความต้องการพิเศษ 4. เร่งปลูกฝังและสร้างความเข้าใจ ในเรื่องสิทธิมนุษยชนตั้งแต่วัยเรียน 5. พัฒนาแนวทางการดูแลบุตร หลานของแรงงานต่างด้าวในด้าน การศึกษาอย่างเป็นระบบ	5.กระทรวงแรงงาน 6.สำนักงานประกันสังคม			
3.ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนมี วิถีชีวิตที่สามารถอยู่ร่วมกับ การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และมีคุณภาพชีวิตที่ดี	1.เน้นการพัฒนาที่สอดคล้องกับ เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน 2.สร้าง ความ ตระ ห นั ก แล ะ ประชาชนสัมพันธ์ให้เกษตรกรเข้าใจ ถึงผลดีและผลเสียขอเกษตรกรกรม พันธะสัญญา 3.เร่งบังคับใช้ กฎ หมาย ทาง สิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับผู้กระทำ ความผิดและกฎหมายที่เอาผิด หน้ วยงาน ของ รัฐ ที่ ละ เล ย การควบคุมหรือแก้ไขปัญห	1.กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม 2.กระทรวงอุตสาหกรรม 3.กระทรวงการพัฒนาสังคม และความมั่นคงของมนุษย์ 4.กระทรวงมหาดไทย 5.กระทรวงยุติธรรม 6.สำนักงานคณะกรรมการ พัฒนาการเศรษฐกิจและสังคม แห่งชาติ	●	●	●

แผนด้าน/กลุ่ม	วัตถุประสงค์	ข้อเสนอแนะ	หน่วยงานที่รับผิดชอบ	ตัวชี้วัด		
				โครงสร้าง	กระบวนการ	ผลสัมฤทธิ์
		สิ่งแวดล้อม และปรับปรุงกระบวนการยุติธรรมให้เกิดความรวดเร็วยิ่งขึ้น 4.ปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ป่าไม้ ให้สอดคล้องกับวิถีการดำเนินชีวิตของประชาชนในพื้นที่				
4.ด้านที่อยู่อาศัย	เพื่อให้ประชาชนมีที่อยู่อาศัยและได้รับการจัดสรรทรัพยากรที่ดินและที่อยู่อาศัยอย่างเป็นธรรม	1.ปรับปรุงราคาที่ดินที่ประเมินโดยหน่วยงานของรัฐให้เป็นปัจจุบันและสะท้อนราคาที่เกิดขึ้นจริงในตลาด 2.ระบุแนวทางที่ชัดเจนและเป็นมาตรฐานในการแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินโดยเฉพาะอย่างยิ่งมาตรการเยียวยาต่าง ๆ 3.จัดหามาตรการบรรเทาผลกระทบเชิงลบที่ไม่เป็นธรรมจากภาษีที่ดิน 4.พิจารณานโยบายเกี่ยวกับดอกเบี้ยสำหรับการกู้ยืมเพื่อที่อยู่อาศัยที่เป็นธรรม	1.กระทรวงมหาดไทย 2.กระทรวงคมนาคม 3.กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 4.กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ 5.กระทรวงยุติธรรม 6.กระทรวงการคลัง 7.การเคหะแห่งชาติ 8.ธนาคารแห่งประเทศไทย	●	●	
5.ด้านการขนส่ง	เพื่อให้ประชาชนได้รับบริการขนส่งที่มีคุณภาพมีมาตรฐาน	1.พิจารณาการเพิ่มตัวชี้วัดในเชิงคุณภาพ หรือตัวชี้วัดที่สะท้อนคุณภาพ	1.กระทรวงมหาดไทย 2.กระทรวงคมนาคม		●	●

แผนด้าน/กลุ่ม	วัตถุประสงค์	ข้อเสนอแนะ	หน่วยงานที่รับผิดชอบ	ตัวชี้วัด		
				โครงสร้าง	กระบวนการ	ผลสัมฤทธิ์
	ความปลอดภัยและสามารถเข้าถึงบริการได้อย่างทั่วถึง	<p>ของสิ่งอำนวยความสะดวกแก่ผู้พิการหรือผู้สูงอายุในการใช้บริการคมนาคม</p> <p>2. บูรณาการกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการขนส่ง</p> <p>3. ควบคุมราคาค่าโดยสารการคมนาคมสาธารณะให้อยู่ในระดับที่เหมาะสม</p> <p>4. เร่งหาแนวทางแก้ไขปัญหอบุติเหตุจากการขนส่งอย่างมีประสิทธิภาพ</p> <p>5. เร่งบังคับใช้กฎหมายอย่างเข้มงวดต่อผู้ประกอบการรถยนต์สาธารณะเพื่อแก้ไขปัญหอบุติเหตุจากการขนส่ง</p>	<p>3. กระทรวงการพัฒนาศักยภาพและความมั่นคงของมนุษย์</p> <p>4. กระทรวงสาธารณสุข</p> <p>5. กระทรวงการคลัง</p>			
6. ด้านเศรษฐกิจและธุรกิจ	เพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางรายได้ของประชาชนและเพื่อให้มีมาตรการคุ้มครองผู้บริโภคและแรงงานที่มีประสิทธิภาพ	<p>1. บังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองผู้บริโภคและการคุ้มครองแรงงานอย่างจริงจังและเร่งรัดขั้นตอนต่าง ๆ ของกระบวนการยุติธรรม</p> <p>2. มุ่งเน้นการพัฒนาทางเศรษฐกิจที่ช่วยเพิ่มการเติบโตทางเศรษฐกิจพร้อมกับการกระจายรายได้อย่างเป็นธรรม</p>	<p>1. กระทรวงการคลัง</p> <p>2. กระทรวงพาณิชย์</p> <p>3. กระทรวงแรงงาน</p> <p>4. สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค</p> <p>5. สำนักงานประกันสังคม</p>	●	●	●

แผนด้าน/กลุ่ม	วัตถุประสงค์	ข้อเสนอแนะ	หน่วยงานที่รับผิดชอบ	ตัวชี้วัด		
				โครงสร้าง	กระบวนการ	ผลสัมฤทธิ์
		3.เพิ่มศักยภาพของแรงงานไทยให้สามารถแข่งขันกับแรงงานต่างด้าวได้ 4.ผลักดันมาตรการแก้ไขปัญหาการผูกขาดสินค้าที่ได้ผลอย่างเป็นรูปธรรม 5.ผลักดันนโยบายและมาตรการต่าง ๆ ในด้านสิทธิมนุษยชนที่ได้ระบุไว้ในแผนปฏิบัติการระดับชาติว่าด้วยธุรกิจและสิทธิมนุษยชน				
7.ด้านสิทธิชุมชน วัฒนธรรม และศาสนา	1.เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมและตระหนักถึงความสำคัญของการใช้สิทธิในการรักษาผลประโยชน์ของชุมชนและมีส่วนร่วมในการดำเนินนโยบายของรัฐที่อาจส่งผลกระทบต่อชุมชนอย่างแท้จริง 2.เพื่อลดความขัดแย้งส่งเสริมและคุ้มครองเสรีภาพในการนับถือศาสนาและการแสดงออกเกี่ยวกับความเชื่อทางศาสนาและวัฒนธรรม	1.สร้างมาตรการ กลไก หรือกระบวนการในการเจรจาประนีประนอมระหว่างภาครัฐและประชาชนที่ชัดเจน 2.ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินการของภาครัฐอย่างเป็นรูปธรรม 3.ส่งเสริมบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนในพื้นที่ในการมีส่วนร่วมการประเมินผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้น 4.คำนึงถึงการให้ความคุ้มครองสิทธิด้านการอนุรักษ์วิถีชีวิตและความเป็นอยู่แบบดั้งเดิมของชุมชน	1.กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 2.กระทรวงการคลัง 3.กระทรวงวัฒนธรรม 4.กระทรวงมหาดไทย 5.องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น		●	●

แผนด้าน/กลุ่ม	วัตถุประสงค์	ข้อเสนอแนะ	หน่วยงานที่รับผิดชอบ	ตัวชี้วัด		
				โครงสร้าง	กระบวนการ	ผลสัมฤทธิ์
		<p>5. จัดสรรงบประมาณเพื่อส่งเสริมความรู้ความเข้าใจ ความตระหนักรู้และสำนึกถึงความสำคัญของการพิทักษ์รักษาป่าไม้ สิ่งแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติ</p> <p>6. รัฐควรมีมาตรการในการส่งเสริมและอุดหนุนสวัสดิการด้านศาสนาอย่างเท่าเทียมและเป็นธรรม</p>				
8. ด้านข้อมูลข่าวสารและเทคโนโลยีสารสนเทศ	เพื่อคุ้มครองสวัสดิภาพและความปลอดภัยด้านข้อมูลส่วนบุคคล และการเข้าถึงข้อมูลของประชาชน และเพื่อส่งเสริมให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่มีคุณภาพและทั่วถึง	<p>1. จัดทำมาตรการที่เป็นรูปธรรมเพื่อขจัดปัญหาการก่อกวนอาชญากรรมทางอิเล็กทรอนิกส์</p> <p>2. จัดทำมาตรการเพื่อให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล</p> <p>3. จัดทำมาตรการเพื่อรับประกันการเข้าถึงข้อมูลสาธารณะของประชาชนอย่างเท่าเทียม ทั่วถึง และโดยง่าย</p> <p>4. ส่งเสริมความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องแก่ประชาชน โดยเฉพาะเด็กและเยาวชนเกี่ยวกับการเผยแพร่ การเข้าถึง และการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร</p>	<p>1. กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม</p> <p>2. กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงมนุษย์</p> <p>3. กระทรวงวัฒนธรรม</p>		●	●

แผนด้าน/กลุ่ม	วัตถุประสงค์	ข้อเสนอแนะ	หน่วยงานที่รับผิดชอบ	ตัวชี้วัด		
				โครงสร้าง	กระบวนการ	ผลสัมฤทธิ์
9.ด้านการเมือง การปกครองและ ความมั่นคง	<p>1. เพื่อให้การบริหารราชการแผ่นดินของรัฐเป็นไปเพื่อคุ้มครองผลประโยชน์ของประชาชน</p> <p>2. เพื่อให้เกิดการบังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัด</p> <p>3. เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครอง การแสดงออกทางความคิดของประชาชนเป็นไปอย่างเป็นรูปธรรม</p>	<p>1. ส่งเสริมความรู้ความเข้าใจด้านสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานและกฎหมายเบื้องต้นที่เกี่ยวข้องให้แก่ประชาชน</p> <p>2. ส่งเสริมการบูรณาการการทำงานภายในหน่วยงานของรัฐ และระหว่างภาครัฐและภาคประชาสังคม</p> <p>3. กำหนดขอบเขตการใช้อำนาจหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่นให้มีความชัดเจน</p> <p>4. ส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน</p> <p>5. สร้างกลไกระดับชุมชนในการติดตามตรวจสอบการใช้อำนาจในการบริหารงานในชุมชนและมีกลไกระดับชุมชนในการติดตามแก้ไขปัญหาด้านสิทธิมนุษยชนของรัฐ</p> <p>6. ดูแลติดตามให้มีการปฏิบัติตามและบังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัด</p>	<p>1. กระทรวงมหาดไทย</p> <p>2. กระทรวงกลาโหม</p> <p>3. กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม</p> <p>4. กระทรวงยุติธรรม</p> <p>5. สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ</p> <p>6. สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ</p> <p>7. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น</p>	●	●	

แผนด้าน/กลุ่ม	วัตถุประสงค์	ข้อเสนอแนะ	หน่วยงานที่รับผิดชอบ	ตัวชี้วัด		
				โครงสร้าง	กระบวนการ	ผลสัมฤทธิ์
		<p>7.กำหนดอัตราโทษให้มีความเหมาะสมกับการกระทำความผิด โดยคำนึงถึงเจตนาของผู้กระทำผิดและรูปแบบของการทุจริตคอร์ปชั่น</p> <p>8. พิจารณาดำเนินการเพื่อปรับปรุงสถานการณ์ ในภาคใต้ ของไทย อันสามารถนำไปสู่การยกเลิกการใช้กฎหมายพิเศษ</p>				
10.ด้านกระบวนการยุติธรรม	<p>1.เพื่อให้ประชาชนได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย และสามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้อย่างรวดเร็ว เท่าเทียมและเป็นธรรม</p> <p>2.เพื่อให้การบริหารจัดการด้านกระบวนการยุติธรรม เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ</p>	<p>1.ส่งเสริมการสร้างธรรมาภิบาลในหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม</p> <p>2.จัดอบรมให้ความรู้แก่เจ้าหน้าที่กระบวนการยุติธรรม</p> <p>3.หน่วยงานภาครัฐจะต้องเข้ามาดูแลเร่งด่วน และ รัฐจะต้องใช้มาตรการในการป้องกันและปราบปรามการค้ำมนุษย์ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น</p> <p>4.จัดอบรมพัฒนาความรู้ด้านกฎหมายจริยธรรมให้กับผ่านการพัฒนาทดสอบด้านภาษา จริยธรรม และ ออกใบอนุญาตก่อนปฏิบัติหน้าที่</p>	<p>1.กระทรวงยุติธรรม</p> <p>2.กระทรวงศึกษาธิการ</p> <p>3.กระทรวงสาธารณสุข</p> <p>4.กระทรวงการคลัง</p> <p>5.กระทรวงกลาโหม</p> <p>6.กระทรวงแรงงาน</p> <p>7.สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ</p> <p>8.สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ</p> <p>9.ศาลยุติธรรม</p> <p>10.สำนักงานอัยการสูงสุด</p>	●	●	●

แผนด้าน/กลุ่ม	วัตถุประสงค์	ข้อเสนอแนะ	หน่วยงานที่รับผิดชอบ	ตัวชี้วัด		
				โครงสร้าง	กระบวนการ	ผลสัมฤทธิ์
		<p>5.จัดการอบรมให้ความรู้แก่ประชาชนในชั้นตอนต่าง ๆ ด้านกระบวนการยุติธรรม</p> <p>6.สร้างหลักประกันและให้การคุ้มครองกลุ่มเปราะบางของด้านกระบวนการยุติธรรมความมั่นคงทั้งในกลุ่มของผู้พันโทชที่มีปัญหาว่างงาน</p> <p>7.เพิ่มงบประมาณในการบำบัดฟื้นฟูและควรพัฒนาระบบการบำบัดฟื้นฟูให้สอดคล้องกับสภาพปัญหา</p> <p>8.พิจารณาทบทวนการบังคับใช้กฎหมาย และการแก้ไขกฎหมายที่ไม่เป็นธรรมที่ขัดกับหลักสิทธิมนุษยชน และกฎหมายที่ไม่ทันสมัย</p> <p>9.จัดการปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมทั้งระบบ ทั้งตำรวจ อัยการ ศาลและราชทัณฑ์</p> <p>10.ป้องกันยาเสพติดในสถานศึกษา</p> <p>11.มีหน่วยงานอิสระในการทำหน้าที่ตรวจสอบกระบวนการสอบสวน</p>	11.สำนักงานตำรวจแห่งชาติ			

แผนด้าน/กลุ่ม	วัตถุประสงค์	ข้อเสนอแนะ	หน่วยงานที่รับผิดชอบ	ตัวชี้วัด		
				โครงสร้าง	กระบวนการ	ผลสัมฤทธิ์
		12.ส่งเสริมการบูรณาการระหว่างหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม 13.นำรูปแบบธุรกิจกับสิทธิมนุษยชนมาพัฒนาระบบดูแลผู้ต้องขัง ควรคำนึงถึงสิทธิมนุษยชนของเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ผู้ปฏิบัติหน้าที่ควบคุมดูแลผู้ต้องขัง				
แผนกลุ่ม 1.กลุ่มเด็กและเยาวชน	เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตและเพื่อคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชน	1.พัฒนาศักยภาพและทักษะที่จำเป็นในการดำรงชีวิตของเด็ก 2.เร่งกระจายทรัพยากรที่จำเป็นไปสู่กลุ่มเด็กและเยาวชนจากครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมที่ด้อยกว่า 3.กำหนดแนวทางปฏิบัติที่เป็นมาตรฐานเพื่อป้องกันการละเมิดสิทธิของเด็กและเยาวชนหญิงที่ตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร 4.ปรับปรุงการจัดเก็บบันทึกประวัติเด็กและเยาวชนผู้กระทำความผิดซึ่งพ้นโทษแล้ว	1.กระทรวงศึกษาธิการ 2.กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ 3.กระทรวงยุติธรรม 4.กระทรวงแรงงาน 5.กระทรวงมหาดไทย 6.สำนักงานตำรวจแห่งชาติ		●	●

แผนด้าน/กลุ่ม	วัตถุประสงค์	ข้อเสนอแนะ	หน่วยงานที่รับผิดชอบ	ตัวชี้วัด		
				โครงสร้าง	กระบวนการ	ผลสัมฤทธิ์
		5.เร่งปราบปรามปัญหาการใช้แรงงาน เด็กอย่างผิดกฎหมาย 6.กำหนดแนวทางปฏิบัติที่เป็น มาตรฐานต่อการให้สวัสดิการกลุ่ม เด็กและเยาวชนที่เป็นบุตรหลาน ของแรงงานต่างด้าว				
2.กลุ่มผู้สูงอายุ	เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิต และเพื่อให้ผู้สูงอายุได้รับ ความคุ้มครองสิทธิในการ ดำรงชีวิตอย่างเป็นธรรม	1.เร่งจัดลำดับความสำคัญของ การจัดสรรงบประมาณแผ่นดิน 2.เร่งจัดทำมาตรการการดูแล ผู้สูงอายุที่มีประสิทธิภาพ 3.ปรับอัตราเบี้ยสงเคราะห์คนชราให้ เพียงพอต่อค่าครองชีพ 4.เร่งให้การศึกษาและฝึกฝนทักษะ ที่จำเป็นแก่ผู้กำลังจะเป็นผู้สูงอายุ และผู้สูงอายุและจัดให้มีมาตรการ ส่งเสริมการออมที่สร้างความมั่นคง ทางการเงินในช่วงวัยหลังเกษียณ	1.กระทรวงการพัฒนาสังคมและ ความมั่นคงของมนุษย์ 2.กระทรวงมหาดไทย 3.กระทรวงสาธารณสุข 4.กระทรวงศึกษาธิการ 5.กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจ และสังคม 6.สำนักงานประมาณ 7.ธนาคารแห่งประเทศไทย		●	
3.กลุ่มสตรี	เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตของ กลุ่มสตรีและเพื่อคุ้มครองสิทธิ ความเท่าเทียมของสตรีและ สิทธิในการดำรงชีวิตที่ปลอดภัย	1.ปรับเปลี่ยนทัศนคติค่านิยมของ สังคมไปสู่ค่านิยมที่เคารพความ เสมอภาคระหว่างหญิงและชาย 2.ส่งเสริมการใช้ทรัพยากรที่เกี่ยวข้อง	1.กระทรวงการพัฒนาสังคมและ ความมั่นคงของมนุษย์ 2.กระทรวงวัฒนธรรม 3.กระทรวงยุติธรรม		●	●

แผนด้าน/กลุ่ม	วัตถุประสงค์	ข้อเสนอแนะ	หน่วยงานที่รับผิดชอบ	ตัวชี้วัด		
				โครงสร้าง	กระบวนการ	ผลสัมฤทธิ์
	จากการกระทำความรุนแรง	กับการพัฒนาสวัสดิการเพื่อสตรีและครอบครัวอย่างบูรณาการเพื่อแก้ไขปัญหาคความรุนแรงในครอบครัวและการเข้าสู่ธุรกิจการค้ามนุษย์ 3.พัฒนากลไกสอดส่องปัญหาการกระทำความรุนแรงต่อสตรี	4.สำนักงานตำรวจแห่งชาติ			
4.กลุ่มผู้พิการ	เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้พิการและเพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้พิการในการเข้าถึงทรัพยากรอย่างเป็นธรรมและมีประสิทธิภาพ	1.บูรณาการกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดสรรสิ่งอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้พิการ 2.พัฒนาช่องทางการเชื่อมโยงผู้พิการและสถานศึกษาในรูปแบบต่าง ๆ ที่มีประสิทธิภาพ 3.เร่งปรับทัศนคติของนายจ้างและของเพื่อนร่วมงานที่มีต่อผู้พิการ	1.กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ 2.กระทรวงมหาดไทย 3.กระทรวงคมนาคม 4.กระทรวงศึกษาธิการ 5.กระทรวงสาธารณสุข 6.กระทรวงแรงงาน 7.กระทรวงการคลัง		●	●
5.กลุ่มเกษตรกรและกลุ่มแรงงาน	เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตของกลุ่มเกษตรกรและแรงงานและเพื่อให้กลุ่มเกษตรกรและแรงงานได้รับความคุ้มครองจากการถูกละเมิดสิทธิอย่างเป็นธรรม	1.พัฒนาแนวทางการจัดสรรสวัสดิการแก่แรงงานและบุตรหลานของแรงงานต่างด้าวในทุกมิติอย่างเป็นระบบ 2.ให้ความรู้แก่เกษตรกรเกี่ยวกับผลดีและผลเสียของเกษตรพันธสัญญา	1.กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ 2.กระทรวงแรงงาน 3.กระทรวงยุติธรรม 4.กระทรวงพาณิชย์ 5.สำนักงานประกันสังคม		●	●

แผนด้าน/กลุ่ม	วัตถุประสงค์	ข้อเสนอแนะ	หน่วยงานที่รับผิดชอบ	ตัวชี้วัด		
				โครงสร้าง	กระบวนการ	ผลสัมฤทธิ์
		3.ระบุแนวทางที่ชัดเจนและเป็นมาตรฐานในการแก้ปัญหาการบุกรุกที่ดินและจัดหามาตรการป้องกันและบรรเทาผลกระทบเชิงลบที่ไม่เป็นธรรมจากภาษีที่ดิน 4.เร่งรัดกระบวนการยุติธรรมให้นายจ้างผู้กระทำความผิดต้องรับโทษ				
6.กลุ่มผู้ป่วย (กลุ่มผู้ติดเชื้อ/ผู้ป่วย/กลุ่มผู้เสพยา)	เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตของกลุ่มผู้ป่วย และเพื่อให้กลุ่มผู้ป่วยได้รับการปฏิบัติที่เป็นธรรม เท่าเทียม และปราศจากการเลือกปฏิบัติ	1.ปรับทัศนคติของประชาชนที่มีต่อกลุ่มผู้ติดเชื้อโดยการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจให้แก่ประชาชน 2.ออกมาตรการหรือนโยบายที่ชัดเจนในการแก้ไขปัญหาทั้งทางตรงและทางอ้อมสำหรับการเลือกปฏิบัติต่อกลุ่มผู้ติดเชื้อ 3.สร้างระบบการติดตามและสงเคราะห์หลังปล่อยที่มีประสิทธิภาพ	1.กระทรวงสาธารณสุข 2.กระทรวงยุติธรรม 3.กระทรวงแรงงาน 4.กระทรวงพาณิชย์ 5.กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์	●	●	●
7.กลุ่มชาติพันธุ์ ผู้ไร้รัฐและผู้แสวงหาที่พักพิง	เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตและเพื่อคุ้มครองสิทธิของกลุ่มชาติพันธุ์และผู้แสวงหาที่พักพิงอย่างเป็นธรรม	1.จัดให้มีศูนย์ประจำท้องถิ่นหรือศูนย์เคลื่อนที่เพื่อรับเรื่อง อำนวยความสะดวก ให้ความรู้ และให้ความช่วยเหลือการแจ้งเกิดและขอสัญชาติของเด็กในชนกลุ่มน้อยหรือกลุ่มชาติพันธุ์ซึ่งเกิดในท้องที่ทุรกันดาร	1.กระทรวงมหาดไทย 2.กระทรวงสาธารณสุข 3.กระทรวงการคลัง 4.กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 5.กระทรวงการพัฒนาสังคมและ		●	●

แผนด้าน/กลุ่ม	วัตถุประสงค์	ข้อเสนอแนะ	หน่วยงานที่รับผิดชอบ	ตัวชี้วัด		
				โครงสร้าง	กระบวนการ	ผลสัมฤทธิ์
		<p>2.สร้างมาตรการ กลไก หรือกระบวนการ ในการเจรจาประนีประนอมระหว่าง ภาครัฐและประชาชนที่ชัดเจน</p> <p>3.ติ ด ต าม ก าร บ ัง ค ั บ ไ้ พระราชบัญญัติการคุ้มครอง คนไร้ที่พึ่ง พ.ศ. 2557 ให้เป็นไป อย่างมีประสิทธิภาพ</p> <p>4.ติดตามผลการดำเนินมาตรการ การขยาย การเข้า ถึง สิ ท ธิ ในการรักษาพยาบาลและการ ประกันสังคม</p>	ความมั่นคงมนุษย์			
8.กลุ่มความหลากหลายทางเพศ	เพื่อส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิ ของกลุ่มความหลากหลายทางเพศให้ได้รับการปฏิบัติ อย่างเป็นธรรมและปราศจาก การเลือกปฏิบัติ	<p>1.ดูแลติดตามให้มีการปฏิบัติตามและ บังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัด โดยเฉพาะกฎหมายฉบับใหม่ที่เกี่ยวข้อง กับการคุ้มครองกลุ่มเปราะบาง</p> <p>2.เร่งดำเนินการให้ร่างกฎหมาย ที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองกลุ่ม เปราะบางมีผลใช้บังคับ อาทิ ร่างพระราชบัญญัติการจดทะเบียน คู่ชีวิต พ.ศ... ร่างพระราชบัญญัติการ รับรองเพศ พ.ศ... ร่างพระราชบัญญัติ การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม</p>	<p>1.กระทรวงสาธารณสุข</p> <p>2.สำนักงานประกันสังคม</p> <p>3.กระทรวงศึกษาธิการ</p> <p>4.กระทรวงแรงงาน</p>	●	●	●

แผนด้าน/กลุ่ม	วัตถุประสงค์	ข้อเสนอแนะ	หน่วยงานที่รับผิดชอบ	ตัวชี้วัด		
				โครงสร้าง	กระบวนการ	ผลสัมฤทธิ์
		<p>ต่อบุคคล พ.ศ. ....</p> <p>3.ส่งเสริมภาคธุรกิจให้มีส่วนร่วมในการคุ้มครองสิทธิของกลุ่มดังกล่าว</p> <p>4.ดำเนินมาตรการอย่างต่อเนื่องที่ช่วยส่งเสริมเจตคติของคนในสังคมให้มีความเข้าใจและยอมรับในการมีอัตลักษณ์ทางเพศและการปฏิบัติต่อเพศสภาพ</p> <p>5. สนับสนุนการเข้าถึงสวัสดิการสังคม การดูแลและการตรวจรักษาของกลุ่มคนข้ามเพศ</p>				
9.กลุ่มนักปกป้องสิทธิมนุษยชน	เพื่อให้มีหลักประกันการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมของนักปกป้องสิทธิมนุษยชนที่เป็นธรรมและเท่าเทียม	<p>1.เร่งผลักดันให้ ร่าง พ.ร.บ. ป้องกันและปราบปรามการทรมานและการบังคับบุคคลให้สูญหาย พ.ศ. .... และร่าง พ.ร.บ. คุ้มครองพยานในคดีอาญา (ฉบับที่...) พ.ศ... ซึ่งอยู่ระหว่างการเสนอแก้ไขเพิ่มเติมให้มีผลใช้บังคับ และมีเนื้อหาที่สอดคล้องกับหลักสากล</p> <p>2.จัดทำกลไกเพื่อรองรับหลักประกันการดำเนินการสอบสวน</p> <p>3.ให้ความสำคัญ และส่งเสริม</p>	กระทรวงยุติธรรม	●	●	●

แผนด้าน/กลุ่ม	วัตถุประสงค์	ข้อเสนอแนะ	หน่วยงานที่รับผิดชอบ	ตัวชี้วัด		
				โครงสร้าง	กระบวนการ	ผลสัมฤทธิ์
		บทบาทของนักปกป้องสิทธิมนุษยชน				
10.กลุ่มผู้ต้องขัง (ผู้ถูกกล่าวหา/ผู้ต้องหา/นักโทษเด็ดขาด)	เพื่อคุ้มครองสิทธิผู้ต้องขังให้ได้รับการปฏิบัติอย่างเป็นธรรม และสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีศักดิ์ศรี	<ol style="list-style-type: none"> ส่งเสริมการใช้การเบี่ยงเบนคดีอาญาออกจากกระบวนการยุติธรรม ส่งเสริมการใช้เรือนจำชุมชน (community correction) ส่งเสริมการใช้วิธีการพักโทษชั่วคราว ส่งเสริมการกำหนดโทษระดับกลาง เพิ่มผู้เชี่ยวชาญด้านสุขภาพจิตและนักสังคมสงเคราะห์ในเรือนจำ ใช้เครื่องพันธนาการในกรณีจำกัดโดยควรพิจารณาจากความจำเป็น ความเสี่ยง และนักโทษเป็นอันตรายคุกคาม พัฒนาระบบทะเบียนประวัติอาชญากรของตำรวจ ส่งเสริมให้มีการนำข้อกำหนดกรุงเทพ และข้อกำหนดแมนเดลาไปใช้ปฏิบัติต่อผู้ต้องขังทุกแห่ง นำรูปแบบธุรกิจกับสิทธิมนุษยชนมาพัฒนาระบบการดูแลผู้ต้องขัง ออกกฎหมายรองรับเพื่อผลักดันกระบวนการยุติธรรมทางเลือก 	<ol style="list-style-type: none"> กระทรวงยุติธรรม สำนักงานตำรวจแห่งชาติ สำนักงานอัยการสูงสุด ศาลยุติธรรม กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ 	●	●	●

แผนด้าน/กลุ่ม	วัตถุประสงค์	ข้อเสนอแนะ	หน่วยงานที่รับผิดชอบ	ตัวชี้วัด		
				โครงสร้าง	กระบวนการ	ผลสัมฤทธิ์
		<p>11.ส่งเสริมแนวความคิดการให้สัมปทานเอกชนไปทำเรือนจำเอกชนเพื่อแก้ไขปัญหาคุก</p> <p>12.การปรับปรุงแก้ไขมาตรการทางกฎหมายโดยกำหนดมาตรการทางกฎหมาย และบทกำหนดโทษให้เหมาะสม</p>				
11.กลุ่มผู้พ้นโทษ	เพื่อคุ้มครองสิทธิผู้พ้นโทษให้ได้รับการปฏิบัติอย่างเป็นธรรมและสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีศักดิ์ศรี	<p>1.กำหนดมาตรการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยให้ผู้พ้นโทษสามารถกลับคืนสู่สังคมได้</p> <p>2.นำรูปแบบธุรกิจกับสิทธิมนุษยชนมาพัฒนาระบบการช่วยเหลือผู้พ้นโทษ</p> <p>3.มีมาตรการส่งเสริมให้หน่วยงานหรือองค์กรหรือบริษัทที่รับผู้พ้นโทษไปทำงานครอบครัวเด็กและเยาวชนที่ได้รับการปล่อยตัวจากศูนย์ฝึกอบรมเด็กและเยาวชนร่วมด้วย</p> <p>4.ปรับปรุงศูนย์คนไร้ที่พึ่งเพื่อรองรับผู้พ้นโทษที่ยังไม่สามารถกลับเข้าสู่ชุมชนหรือมีงานทำรองรับผู้พ้นโทษกลุ่มดังกล่าว</p>	<p>1.กระทรวงยุติธรรม</p> <p>2.สำนักงานตำรวจแห่งชาติ</p> <p>3.สำนักงานอัยการสูงสุด</p> <p>4.ศาลยุติธรรม</p> <p>5.กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์</p>	●	●	

แผนด้าน/กลุ่ม	วัตถุประสงค์	ข้อเสนอแนะ	หน่วยงานที่รับผิดชอบ	ตัวชี้วัด		
				โครงสร้าง	กระบวนการ	ผลสัมฤทธิ์
12.กลุ่มผู้เสียหาย/ผู้ตกเป็นเหยื่อและพยาน	เพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายให้ได้รับการปฏิบัติอย่างเป็นธรรม สามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมและได้รับการชดเชยเยียวยาอย่างมีประสิทธิภาพ	<ol style="list-style-type: none"> 1. ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทราบข้อมูลข่าวสารการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม 2. พัฒนากลไกการช่วยเหลือเหยื่ออาชญากรรมหรือผู้เสียหายในคดีอาญา 3. นำรูปแบบบูรณาการกับสิทธิมนุษยชนมาพัฒนาระบบการช่วยเหลือเหยื่ออาชญากรรมและการให้บริการเหยื่ออาชญากรรมหรือผู้เสียหายในคดีอาญา 4. กำหนดมาตรการลงโทษแก่เจ้าหน้าที่รัฐที่ทำงานผิดพลาดส่งผลกระทบต่อกระบวนการยุติธรรม 5. ส่งเสริมมาตรการป้องกันการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม 6. ส่งเสริมกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ 7. ผลักดันให้มีการบังคับใช้กฎหมายในการคุ้มครองพยานในทุกมิติให้มีประสิทธิภาพ รวมถึงส่งเสริมให้กลุ่มผู้ใช้บริการสามารถเข้าถึงกระบวนการคุ้มครองพยานอย่างทั่วถึง 	<ol style="list-style-type: none"> 1. กระทรวงยุติธรรม 2. สำนักงานตำรวจแห่งชาติ 3. สำนักงานอัยการสูงสุด 4. ศาลยุติธรรม 5. กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ 6. กระทรวงมหาดไทย 	●	●	●

การบริหารจัดการเพื่อขับเคลื่อน
แผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 4
ไปสู่การปฏิบัติ และการติดตามประเมินผล

การบริหารจัดการเพื่อขับเคลื่อนแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 4 ไปสู่การปฏิบัติ และการติดตามประเมินผล

การบริหารจัดการเพื่อขับเคลื่อนแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2562 – 2566) ไปสู่การปฏิบัติ เป็นกระบวนการสำคัญที่จะนำแผนในระดับชาติแปลงไปสู่การปฏิบัติให้เกิดผลตามเป้าหมายที่วางไว้ ทั้งนี้ จากการประเมินผลการดำเนินงานตามแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติฉบับที่ผ่าน ๆ มา ได้สะท้อนให้เห็นถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการขับเคลื่อนแผนฯ ทั้งในด้านการสร้างการรับรู้และความเข้าใจ การปรับมุมมองที่มีต่องานด้านสิทธิมนุษยชนให้เป็นหลักการพื้นฐานของสังคมและพื้นฐานในการปฏิบัติงานในทุกภารกิจของทุกองค์กร การสร้างความรู้สึกร่วมของการเป็นเจ้าของแผน การประสานพลังความร่วมมือจากองค์กรเครือข่ายทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่เกิดผลเป็นรูปธรรมในการป้องกันและคุ้มครองด้านสิทธิมนุษยชนในแต่ละด้านหรือกลุ่มเป้าหมายภายใต้ทิศทางแผนที่ได้จัดทำร่วมกัน รวมทั้งการสร้างระบบและกลไกการบริหารจัดการเพื่อขับเคลื่อนแผนสู่การปฏิบัติ และการมีระบบการติดตามผลที่มีประสิทธิภาพ

4.1 กรอบแนวคิดของการแปลงแผนสิทธิมนุษยชนสู่การปฏิบัติ

การจัดทำแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2562 - 2566) มีเจตนารมณ์ที่จะให้แผนเป็นกรอบทิศทางการทำงานด้านสิทธิมนุษยชนของหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อผลักดันให้หน่วยงานต่าง ๆ ตระหนักถึงความสำคัญในเรื่องสิทธิมนุษยชนและใช้เป็นหลักการพื้นฐานในการปฏิบัติงานในทุกภารกิจของหน่วยงาน โดยมีการดำเนินการอย่างเป็นรูปธรรมในกรอบทิศทางของการพัฒนางานสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ในแต่ละด้านและแต่ละกลุ่มที่มีความเกี่ยวข้องกับภารกิจของหน่วยงาน เพื่อช่วยเสริมการทำงานตามภารกิจและนำมิติด้านสิทธิมนุษยชนในส่วนที่เกี่ยวข้องมาเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานของหน่วยงานให้ดียิ่งขึ้น ในการดำเนินการ เพื่อให้ประชาชนทุกกลุ่มสามารถเข้าถึงโอกาสและสิทธิอันพึงมีพึงได้ในแต่ละเรื่องอย่างเท่าเทียมกัน ตลอดจนได้รับการคุ้มครองช่วยเหลือจากหน่วยงานอย่างเต็มศักยภาพ ซึ่งส่งผลต่อการยกระดับคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชน และเป็นรากฐานนำไปสู่การพัฒนาสังคมที่ยั่งยืนต่อไป โดยกำหนดให้หน่วยงานนำนโยบายด้านสิทธิมนุษยชนหรือกลุ่มเป้าหมายในส่วนที่เกี่ยวข้องกับภารกิจของหน่วยงาน ถ่ายทอดลงสู่แผนปฏิบัติราชการ แผนพัฒนาขององค์กร แล้วจัดทำโครงการ/กิจกรรมรองรับการดำเนินงานตามแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 4 โดยคำนึงถึงการตอบสนองการดำเนินงานสิทธิมนุษยชนในเชิงบูรณาการระหว่างหน่วยงาน รวมถึงการพัฒนางานสิทธิมนุษยชนที่เกี่ยวข้องตามภารกิจของหน่วยงานในเชิงพื้นที่ ด้วยการใช้งบประมาณของหน่วยงานมาดำเนินการ โดยแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 4 จะประกอบด้วย แผนรายด้าน 10 ด้าน และแผนรายกลุ่ม 12 กลุ่ม

4.2 แนวทางการขับเคลื่อนแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติสู่การปฏิบัติ

4.2.1 การขับเคลื่อนแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติสู่การปฏิบัติ เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศอย่างเป็นรูปธรรม

(1) ประสานความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการตามแนวทางที่วางไว้อย่างจริงจังและต่อเนื่องเพื่อให้บรรลุเป้าหมายในการป้องกันและคุ้มครองด้านสิทธิมนุษยชนในแต่ละด้านหรือกลุ่มเป้าหมาย ผ่านมติคณะรัฐมนตรีที่ให้ความเห็นชอบในการประกาศใช้แผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2562 - 2566) และสั่งการให้ทุกหน่วยงานรับไปดำเนินการ

(2) ส่งเสริมให้ทุกหน่วยงานแปลงแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติสู่การปฏิบัติ ด้วยการนำนโยบายด้านสิทธิมนุษยชนหรือกลุ่มเป้าหมายในส่วนที่เกี่ยวข้องกับภารกิจหน่วยงานมากำหนดไว้ในแผนยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติราชการประจำปีของกระทรวง/กรม แผนพัฒนาระยะ 4 ปี และแผนปฏิบัติราชการของจังหวัด

แผนพัฒนา 3 ปี และแผนงานโครงการประจำปีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือแผนพัฒนาองค์กรต่าง ๆ และถ่ายทอดสู่การปฏิบัติในระดับต่าง ๆ และในระดับพื้นที่ โดยจัดโครงการ/กิจกรรมสำคัญรองรับการดำเนินการตามแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 4 และใช้งบประมาณของหน่วยงานในการดำเนินการ ทั้งนี้ หากการดำเนินงานมีความเกี่ยวข้องกับหลายหน่วยงานควรพิจารณาจัดทำแผนงาน โครงการ/กิจกรรมการทำงานเชิงบูรณาการร่วมกันระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และพิจารณาการยกระดับเป็นแผนบูรณาการเพื่อพัฒนางานด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศต่อไปในอนาคต

(3) ผลักดันให้มีกลไกการขับเคลื่อนแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติของหน่วยงานโดยการแต่งตั้งคณะกรรมการหรือคณะทำงานของหน่วยงาน

(4) พัฒนาระบบการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานตามแผนสิทธิมนุษยชนของหน่วยงานที่สอดคล้องกับประเด็นการพัฒนาหรือแก้ไขปัญหาด้านสิทธิมนุษยชนตามแผนรายด้านและแผนรายกลุ่มที่อยู่ภายใต้ความรับผิดชอบของหน่วยงาน และนำข้อมูลที่ได้มาใช้ในการทบทวนและปรับปรุงการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของแผนรายด้านและแผนรายกลุ่มอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

4.2.2 การสร้างความรู้ความเข้าใจให้บุคลากรของหน่วยงานทั้งในระดับนโยบายและระดับปฏิบัติในพื้นที่ได้ตระหนักถึงความสำคัญและเตรียมความพร้อมในการขับเคลื่อนแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 4 ไปสู่การปฏิบัติ ตามแผนรายด้านและแผนรายกลุ่ม โดยมีแนวทางการขับเคลื่อนการดำเนินการในแต่ละมิติ ดังนี้

(1) มิติป้องกันการละเมิดสิทธิมนุษยชน ควรเตรียมความพร้อม ดังนี้

1) สร้างความตระหนัก จิตสำนึก ในสิทธิหน้าที่และการเคารพสิทธิผู้อื่นแก่ประชาชน รวมถึงบุคลากรของหน่วยงานในทุกระดับ เพื่อให้รับรู้เกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพและสิทธิมนุษยชนที่ถูกต้อง และตระหนักในหน้าที่และการเคารพสิทธิของผู้อื่นตามที่รัฐธรรมนูญบัญญัติไว้ โดยอาจอยู่ในรูปแบบของการสอดแทรกความรู้เรื่องสิทธิมนุษยชนและแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเป็นพื้นฐานในหลักสูตรการพัฒนาศักยภาพบุคลากรทุกระดับอย่างต่อเนื่องเป็นประจำทุกปี การจัดทำแผนรณรงค์/ประชาสัมพันธ์ผ่านช่องทางต่าง ๆ การกระตุ้นจิตสำนึกแก่ประชาชนให้ตระหนักในเรื่องสิทธิมนุษยชนโดยผ่านประชาคมหมู่บ้าน ตำบล หรือสื่อมวลชนเป็นประจำอย่างต่อเนื่อง สม่่าเสมอ การผลักดันให้มีการจัดการเรียนการสอนหรือปลูกฝังให้เด็กและเยาวชนทั้งที่อยู่ในระบบการศึกษาและที่ไม่อยู่ในระบบการศึกษาได้เรียนรู้เรื่องสิทธิเสรีภาพ สิทธิมนุษยชน กติการะหว่างประเทศและกฎหมายภายในประเทศที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนหน้าที่ของการเป็นพลเมืองที่ดี พร้อมทั้งส่งเสริมให้มีการเคารพสิทธิผู้อื่น และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

2) ปรับทัศนคติของเจ้าหน้าที่โดยเฉพาะภาครัฐที่มีกฎร้องเรียน เพราะกระทำการละเมิดกลุ่มเสี่ยง เพื่อสร้างเจตคติในเชิงสร้างสรรค์ต่อกลุ่มผู้ด้อยโอกาสหรือกลุ่มเปราะบาง ในการเห็นอกเห็นใจและเคารพในสิทธิมนุษยชน

3) สร้างวัฒนธรรมองค์กรให้เป็นองค์กรแห่งการเคารพและไม่ละเมิดสิทธิมนุษยชน ทั้งในองค์กรภาครัฐ ภาคธุรกิจเอกชน และรัฐวิสาหกิจ โดยสร้างค่านิยมให้บุคลากรในองค์กรมีวัฒนธรรมการทำงานที่เคารพและคำนึงถึงประเด็นที่เกี่ยวข้องกับสิทธิมนุษยชน เช่น การคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ การไม่เลือกปฏิบัติ ความเสมอภาคทางเพศ เป็นต้น รวมทั้งมีการส่งเสริมให้ผู้บริหารองค์กรตระหนักและประพฤติเป็นแบบอย่างที่ดี (Role Model) ในการดำรงตนในเรื่องของการเคารพสิทธิมนุษยชน

4) จัดช่องทางอำนวยความสะดวกหรือส่งเสริมให้ประชาชนสามารถเข้าถึงสิทธิขั้นพื้นฐานและบริการที่หน่วยงานจัดให้ตามภารกิจของหน่วยงานอย่างทั่วถึง เท่าเทียม เสมอภาค และไม่เลือกปฏิบัติ

5) จัดทำคู่มือหรือแนวทางหรือมาตรฐานการปฏิบัติงานให้กับเจ้าหน้าที่หรือบุคลากรในหน่วยงานเพื่อเป็นแนวทางการดำเนินงานเพื่อป้องกันการละเมิดสิทธิในแต่ละด้านหรือแต่ละกลุ่มเป้าหมายตามภารกิจที่เกี่ยวข้องกับหน่วยงาน

6) จัดกิจกรรมป้องกันและเฝ้าระวังการละเมิดสิทธิมนุษยชนในหน่วยงาน และเปิดช่องทางการสื่อสารขององค์กรในการเฝ้าระวังการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างต่อเนื่อง

7) ประสานความร่วมมือกับองค์กรเครือข่ายทุกภาคส่วนโดยเฉพาะสื่อมวลชนในการประชาสัมพันธ์สถานการณ์การละเมิดสิทธิมนุษยชน การรณรงค์และกระตุ้นการมีส่วนร่วมในการป้องกันมิให้มีการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างต่อเนื่อง

(2) มิติคุ้มครองผู้ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน ควรเตรียมความพร้อม ดังนี้

1) เปิดช่องทางการสื่อสารขององค์กรเครือข่ายทุกภาคส่วนในการแจ้งเหตุร้องเรียนการถูกละเมิดสิทธิหรือขอรับการช่วยเหลือคุ้มครองสิทธิมนุษยชนตามภารกิจของหน่วยงานที่ประชาชนสามารถเข้าถึงได้โดยง่าย สะดวก และรวดเร็ว

2) จัดชุดปฏิบัติการเคลื่อนที่เร็วเพื่อรับผิดชอบการดำเนินงานด้านสิทธิมนุษยชนในการช่วยเหลือคุ้มครองผู้ถูกละเมิดสิทธิได้อย่างทันท่วงทีและมีประสิทธิภาพ

3) ประสานและบูรณาการการทำงานร่วมกับหน่วยงานทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องเพื่อแก้ไขปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนที่เกิดขึ้นในแต่ละด้านหรือแต่ละกลุ่มเป้าหมาย

4) จัดระบบการประสานส่งต่อกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อช่วยเหลือประชาชนที่ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างมีประสิทธิภาพครบวงจร พร้อมทั้งฟื้นฟูและเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบจากการถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนตามมาตรฐานสากล

5) ศึกษาและรวบรวมข้อมูลการร้องทุกข์ร้องเรียนที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติภารกิจของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับเรื่องสิทธิมนุษยชน เพื่อนำมาใช้ในการวางแผนและปรับปรุงกระบวนการดำเนินงาน

6) สร้างระบบการติดตาม ระบบการจัดเก็บข้อมูล และฐานข้อมูลสถานการณ์สิทธิมนุษยชนที่มีประสิทธิภาพครอบคลุมทั้งในเชิงการปฏิบัติงานและในเชิงพื้นที่ เพื่อมุ่งแก้ไขปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนในแต่ละด้านและแต่ละกลุ่มเป้าหมายที่เกี่ยวข้องกับภารกิจของหน่วยงาน

(3) มิติพัฒนากฎหมาย กลไกทางกฎหมาย รวมทั้งการบังคับใช้ เพื่อส่งเสริม คุ้มครองสิทธิมนุษยชน ควรเตรียมความพร้อม ดังนี้

1) ทบทวนและศึกษากฎหมายตามภารกิจของหน่วยงานที่ยังไม่สอดคล้องกับหลักสิทธิเสรีภาพและสิทธิมนุษยชน รวมทั้งสนธิสัญญาระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนที่เกี่ยวข้องกับภารกิจ เพื่อเตรียมการปรับปรุงแก้ไขกฎหมาย โดยเฉพาะกฎหมายที่เลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม และไม่เกิดความเท่าเทียมให้สอดคล้องกับสนธิสัญญาระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชน และข้อเสนอแนะที่ได้รับจากกลไกสิทธิมนุษยชนของสหประชาชาติ

2) เสริมสร้างการบังคับใช้กฎหมายในทางปฏิบัติให้ทั่วถึงและเป็นธรรม และมีมาตรการลงโทษที่ชัดเจนหากหน่วยงานหรือเจ้าหน้าที่รัฐตลอดจนองค์กรภาคส่วนต่าง ๆ ละเลยการปฏิบัติ

(4) มิติพัฒนาองค์กรเครือข่ายทุกภาคส่วนให้มีศักยภาพในการส่งเสริม คุ้มครองสิทธิมนุษยชน ควรเตรียมความพร้อม ดังนี้

1) ส่งเสริมสิทธิมนุษยชนศึกษาในองค์กรเครือข่ายทุกภาคส่วน โดยกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพให้การสนับสนุนวิทยากรและเนื้อหาหรือช่วยพัฒนาวิทยากรตัวคูณให้เกิดขึ้น เพื่อช่วยหน่วยงานต่าง ๆ ในการส่งเสริมความรู้ และขยายผลต่อยอด รวมทั้งการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ประสบการณ์ ความรู้ การดำเนินงานด้านสิทธิมนุษยชน พร้อมทั้งส่งเสริมการวิจัยด้านสิทธิมนุษยชน และนำไปประยุกต์ใช้ในเชิงปฏิบัติการแก้ไข

ปัญหาในการดำเนินงานด้านสิทธิมนุษยชน โดยการพัฒนาสมรรถนะในการปฏิบัติงานด้านสิทธิมนุษยชนให้กับบุคลากรเครือข่าย ควรใช้กระบวนการจัดการความรู้ ควบคู่กับการทำวิจัย ให้นำหน่วยงานมีการใช้กระบวนการจัดการความรู้เป็นเครื่องมือพัฒนาสมรรถนะที่จำเป็น รวมถึงการถอดบทเรียนการปฏิบัติงานด้านสิทธิมนุษยชนต่าง ๆ

2) ประสานความร่วมมือกับเครือข่ายอาสาสมัครทุกประเภท เพื่อเติมเต็มความรู้ในมิติสิทธิมนุษยชน และให้เป็นพลังสำคัญในการติดตาม เฝ้าระวัง ประสานส่งต่อความช่วยเหลือผู้ถูกละเมิดสิทธิที่ครบวงจร รวมถึงการเพิ่มบทบาทหน้าที่ในเรื่องสิทธิมนุษยชนให้กับอาสาสมัครในทุกประเภท

3) พัฒนาเครือข่ายให้บริการด้านสิทธิมนุษยชนอย่างมีมาตรฐาน โดยอาศัยความร่วมมือช่วยเหลือ แลกเปลี่ยนเรียนรู้แนวทางปฏิบัติที่ดีด้านสิทธิมนุษยชน รวมทั้งส่งเสริมและประสานการสร้างเครือข่ายความร่วมมือขององค์กรเครือข่ายทุกภาคส่วนในการปฏิบัติงานด้านสิทธิมนุษยชนทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน

4) ผลักดันและสนับสนุนอย่างจริงจังให้ภาคประชาสังคมมาเป็นผู้ดำเนินบทบาทร่วมหรือเป็นหุ้นส่วน (Partnership) ในการส่งเสริม ค้ำครองสิทธิมนุษยชนให้แก่ประชาชนทุกกลุ่มตามศักยภาพของแต่ละภาคส่วนอย่างจริงจัง

5) เร่งทำความเข้าใจในบทบาทหน้าที่และความเกี่ยวข้องในการดำเนินงานด้านสิทธิมนุษยชนให้กับหน่วยงานภาครัฐ โดยเฉพาะสถาบันการศึกษาเพื่อสร้างความตระหนักในเรื่องสิทธิมนุษยชน และหน่วยงานหลักในการศึกษาของประเทศ

6) ส่งเสริมให้มีการพัฒนาจังหวัดหรือองค์กรต้นแบบด้านสิทธิมนุษยชน และมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ถอดบทเรียนเพื่อขยายผลต่อไปยังจังหวัดหรือองค์กรอื่น

7) บูรณาการข้อมูลด้านสิทธิมนุษยชนจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยน และใช้ประโยชน์จากข้อมูลของแต่ละหน่วยงานร่วมกัน โดยมีกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพเป็นเจ้าภาพในการผลักดันให้เกิดศูนย์ข้อมูลกลางด้านสิทธิมนุษยชน และมีการประสานความร่วมมือกันระหว่างหน่วยงานทั้งองค์กรภาครัฐ องค์กรภาคประชาสังคมและภาคประชาชนที่เกี่ยวข้องในการติดตามสถานการณ์ปัญหาและการดำเนินงานด้านสิทธิมนุษยชน เพื่อนำไปสู่การแลกเปลี่ยนและใช้ประโยชน์จากข้อมูลร่วมกัน รวมทั้งการติดตามสถานการณ์ การพัฒนาองค์ความรู้ทางวิชาการและหลักการด้านสิทธิมนุษยชนจากองค์การระหว่างประเทศ เพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการพัฒนางานและแผนสิทธิมนุษยชนของประเทศไทยให้มีความทันสมัย สอดคล้อง และทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก

4.3 องค์กรเครือข่ายที่จะนำแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติไปสู่การปฏิบัติ

องค์กรเครือข่ายที่เป็นเป้าหมายในการนำแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 4 ไปสู่การปฏิบัติ ได้แก่ (1) ภาครัฐ ในส่วนกลาง (กระทรวง/กรม หรือหน่วยงานเทียบเท่าในระดับนโยบาย) ส่วนภูมิภาค (จังหวัด) ส่วนท้องถิ่น (องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น) (2) ภาคเอกชน (3) ภาคประชาชน (4) สถาบันการศึกษาและสถาบันทางวิชาการ (5) องค์กรศาล องค์กรอื่นและองค์กรอิสระ

4.4 บทบาทขององค์กรเครือข่ายทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องและประชาชน

ความสำเร็จของแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2562 - 2566) เป็นความรับผิดชอบของทุกคนในสังคมที่จะต้องทำหน้าที่ของตนให้ดีที่สุด และต้องอาศัยความร่วมมือในลักษณะหุ้นส่วน (Partnership) กับองค์กรเครือข่ายทุกภาคส่วน เพื่อส่งเสริมการเข้าถึงสิทธิของประชาชนทุกกลุ่มอย่างเสมอภาค เท่าเทียมกัน ตลอดจนคุ้มครองมิให้มีการละเมิดสิทธิมนุษยชนเกิดขึ้น ไม่ว่าจะเกิดจากภาครัฐ ภาคธุรกิจเอกชน หรือจากประชาชนด้วยตัวเอง ทั้งนี้ การดำเนินงานภารกิจแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติไม่สามารถดำเนินการได้

เพียงลำพังเฉพาะกลไกภาครัฐเพียงอย่างเดียว แต่ยังมีหน่วยงานหรือองค์กรอีกจำนวนมากที่มีภารกิจดำเนินงานเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนทั้งภาคเอกชนและภาคประชาชนในระดับชาติ ภูมิภาค หรือท้องถิ่น รวมถึงองค์กรระหว่างประเทศ เพื่อประสานความร่วมมือกันในการดำเนินงาน ทั้งการประสานงานหรือขอรับการสนับสนุนงบประมาณมาดำเนินการ เป็นต้น อันได้แก่

4.4.1 กลไกระดับชาติ ในการทำหน้าที่วางกรอบนโยบายการดำเนินงาน กำกับ ดูแลและติดตามการดำเนินงานให้การปฏิบัติตามแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยกลไกระดับชาติที่สำคัญ ได้แก่ การกำหนดเรื่องสิทธิมนุษยชนเป็นวาระแห่งชาติที่ทุกภาคส่วนต้องร่วมกันขับเคลื่อน กลไกคณะกรรมการหรือคณะอนุกรรมการระดับประเทศที่รับผิดชอบการขับเคลื่อนแผนสิทธิมนุษยชน ฉบับที่ 4 องค์กรอิสระและองค์กรภาครัฐที่เป็นองค์กรผลักดัน ติดตาม ตรวจสอบ องค์กรกลางในการขับเคลื่อนแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ และองค์กรศาล องค์กรอื่นและองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญที่จะผลักดันในระดับนโยบายเพื่อช่วยขับเคลื่อนแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติไปสู่การปฏิบัติ ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ได้แก่

(1) **วาระแห่งชาติ “สิทธิมนุษยชนร่วมขับเคลื่อน Thailand 4.0 เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน”** โดยคณะรัฐมนตรีมีมติเมื่อวันที่ 21 พฤศจิกายน 2560 เห็นชอบและประกาศวาระแห่งชาติดังกล่าว โดยให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำวาระแห่งชาติฯ ไปสู่การปฏิบัติ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการดำเนินงานด้านสิทธิมนุษยชนให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ วาระแห่งชาติดังกล่าวเป็นวาระที่มีการผลักดันภายใน 2 ปี คือ ช่วงปีงบประมาณ พ.ศ. 2561 - 2562 ซึ่งในช่วงปีแรกของแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2562 - 2566) จะเป็นการขับเคลื่อนแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติคู่ขนานไปกับวาระแห่งชาติดังกล่าว

(2) **“คณะกรรมการขับเคลื่อนงานสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย”** ซึ่งประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิและผู้แทนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยมีรองนายกรัฐมนตรีที่กำกับดูแลกระทรวงยุติธรรมเป็นประธานกรรมการ และอธิบดีกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพเป็นกรรมการและเลขาธิการ ซึ่งมีอำนาจหน้าที่กำหนดนโยบาย แผนงาน และมาตรการต่าง ๆ ในการขับเคลื่อนงานสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนมีการนำงานสิทธิมนุษยชนไปสู่การปฏิบัติ กำกับ ติดตาม ตลอดจนให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่อการดำเนินงานด้านสิทธิมนุษยชน

(3) **“คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ”** เป็นองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 โดยมาตรา 247 บัญญัติให้คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติมีหน้าที่และอำนาจไว้หลายประการ เช่น ในการตรวจสอบและรายงานข้อเท็จจริงที่ถูกต้องเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิมนุษยชนทุกกรณีโดยไม่ล่าช้า และเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางที่เหมาะสมในการป้องกันหรือแก้ไขการละเมิดสิทธิมนุษยชน จัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศเสนอต่อรัฐสภาและคณะรัฐมนตรี และเผยแพร่ต่อประชาชน

(4) **“องค์กรศาล องค์กรอื่นและองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ”** (ยกเว้นคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ) เป็นองค์กรที่จะช่วยผลักดันในระดับนโยบายในส่วนที่เกี่ยวข้องกับภารกิจของตนเองหรือช่วยส่งเสริมสนับสนุนการทำงานในด้านสิทธิมนุษยชนในภาพรวมของทั้งประเทศ หรือการนำแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติไปสู่การปฏิบัติโดยดำเนินการตามภารกิจขององค์กร เชื่อมโยงกับมิติด้านสิทธิมนุษยชนในส่วนที่เกี่ยวข้อง

(5) **“กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม”** เป็นองค์กรภาครัฐที่รับผิดชอบหลักด้านสิทธิมนุษยชนของฝ่ายบริหาร (รัฐบาล) โดยเป็นหน่วยงานกลางในการดำเนินงานแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ทั้งการจัดทำและพัฒนาแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ การส่งเสริมให้มีการปฏิบัติตามแผน การสร้างกลไก มาตรการ เครื่องมือ เพื่อรองรับการดำเนินงาน และการติดตามประเมินผล

(6) “องค์กรระหว่างประเทศ” เป็นองค์กรที่จะช่วยผลักดันระดับนโยบายให้รัฐบาลเห็นความสำคัญในเรื่อง “สิทธิมนุษยชน” การส่งเสริมสนับสนุนการเข้าเป็นภาคีสัญญาระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนที่จะเป็นประโยชน์ต่อคนในชาติ การส่งเสริม สนับสนุน ผลักดันให้มีการปฏิบัติตามสนธิสัญญาระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนที่ประเทศไทยเป็นภาคี

4.4.2 กลไกระดับกระทรวงหรือหน่วยงานเทียบเท่า เป็นองค์กรภาครัฐในระดับนโยบายที่จะต้องนำแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติไปสู่การปฏิบัติ โดยดำเนินการตามภารกิจของกระทรวง เชื่อมโยงกับมิติด้านสิทธิมนุษยชนในส่วนที่เกี่ยวข้องกับกระทรวงนั้น ๆ และส่งเสริม ผลักดัน กำกับ ติดตาม หน่วยงานภายในสังกัด ทั้งในระดับกรมหรือหน่วยงานเทียบเท่าในสังกัด รวมถึงรัฐวิสาหกิจและองค์กรมหาชน ให้นำแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติไปสู่การปฏิบัติ

4.4.3 กลไกระดับภูมิภาคและท้องถิ่น เป็นกลไกในพื้นที่ระดับจังหวัดทั้ง 76 จังหวัด และกรุงเทพมหานคร ที่จะเป็นแกนกลางในการระดมความคิดเห็น รวมถึง ส่งเสริม สนับสนุน ผลักดันให้องค์กรภาครัฐในจังหวัด ทั้งหน่วยงานรัฐภายในจังหวัด สถาบันการศึกษา รวมถึงองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นำแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติไปสู่การปฏิบัติ

4.4.4 แผนปฏิบัติการระดับชาติว่าด้วยธุรกิจและสิทธิมนุษยชน (National Action Plan on Business and Human Rights : NAP) เป็นแผนที่จัดทำขึ้น โดยให้ความสำคัญกับการแก้ปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนอันเป็นผลจากการประกอบธุรกิจ ตามหลักการชี้แนะของสหประชาชาติว่าด้วยธุรกิจและสิทธิมนุษยชน (United Nations Guiding Principles on Business and Human Rights : UNGPs) โดยมี 4 ประเด็นหลัก (Key Priority Area) ที่บรรจุไว้ในแผนฯ ได้แก่ (1) แรงงาน (2) ชุมชน ที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม (3) นักปกป้องสิทธิมนุษยชน และ (4) การลงทุนระหว่างประเทศ และบริษัทข้ามชาติ ซึ่งแผนดังกล่าวมีกำหนดระยะเวลาบังคับใช้ 5 ปี เพื่อให้สอดคล้องคู่ขนานไปกับการขับเคลื่อนแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 4 คือ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2562 - 2566 และมีกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม เป็นหน่วยงานหลักรับผิดชอบแผนดังกล่าว

4.4.5 สถาบันการศึกษาและสถาบันทางวิชาการ จะเป็นองค์กรสำคัญเป็นอย่างยิ่งในการปูพื้นฐานในเรื่องสิทธิมนุษยชนได้เป็นอย่างดี ทั้งการศึกษา วิจัย การจัดฝึกอบรม/การพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอน และพัฒนางานด้านสิทธิมนุษยชนและแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ เพื่อให้ความรู้แก่บุคลากรหรือสาธารณชนอย่างกว้างขวางในทุกกระดับ การสอดแทรกความรู้เรื่องสิทธิมนุษยชนไว้ในหลักสูตรการเรียนการสอนทุกระดับ ตลอดจนการเสนอแนะข้อคิดเห็นต่าง ๆ ในการปรับปรุง แก้ไข กลไกส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนที่มีอยู่ในปัจจุบัน

4.4.6 ภาคประชาชนและองค์กรพัฒนาเอกชน จะเป็นภาคส่วนที่มีบทบาทสำคัญในการเผยแพร่ข้อมูลให้ความรู้ที่ถูกต้องในการส่งเสริม คุ้มครองสิทธิมนุษยชน สร้างเครือข่ายกับประชาชนในระดับต่าง ๆ เพื่อร่วมกันตรวจสอบการใช้อำนาจของรัฐที่ไม่เป็นธรรม หรือเป็นการเลือกปฏิบัติ รวมไปถึงการสะท้อนกฎหมายที่ยังละเมิดสิทธิมนุษยชนซึ่งต้องได้รับการแก้ไขหรือนำเสนอรัฐบาลพิจารณา หรือการสนับสนุนงบประมาณให้องค์กรต่าง ๆ ดำเนินการในเรื่องสิทธิมนุษยชน

4.4.7 สื่อมวลชน ดำเนินบทบาทที่เป็นกลางในการสะท้อนความคิดเห็น และผลประโยชน์ของประชาชนส่วนใหญ่ โดยเฉพาะประเด็นปัญหาข้อขัดแย้งเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน ตลอดจนการสนับสนุนการเผยแพร่ข่าวสาร ข้อมูลผ่านทางสื่อต่าง ๆ ให้ประชาชนเกิดความตื่นตัวในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในทางที่ถูกต้องเหมาะสม

4.4.8 ประชาชนทั่วไป ควรมีการส่งเสริมสิทธิมนุษยชนในครอบครัว ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ติดตามและศึกษาความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนเพื่อนำมาปฏิบัติในชีวิตประจำวัน สร้างเครือข่ายความร่วมมือและองค์กรในระดับจังหวัด ท้องถิ่น เพื่อตรวจสอบการใช้อำนาจของรัฐ

และเข้าไปมีส่วนร่วมกับภาครัฐ ภาคเอกชนหรือภาคประชาชน ในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ตลอดจนให้การสนับสนุนแก่ผู้ปฏิบัติงานส่งเสริม คุ้มครองสิทธิมนุษยชนในสังคมไทย

4.5 การติดตามและประเมินผล

การติดตามและประเมินผล เป็นกระบวนการสำคัญในการรับทราบข้อมูลการปฏิบัติตามแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 4 รวมทั้งปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะต่าง ๆ ที่ได้รับ เพื่อเป็นเครื่องมือในการตรวจสอบ รวมถึงการรายงานการปฏิบัติตามแผนฯ ฉบับที่ 4 จากองค์กรเครือข่ายที่มีการนำไปสู่การปฏิบัติที่มุ่งผลสัมฤทธิ์ อย่างเป็นรูปธรรมหรือไม่ อย่างไร อีกทั้งยังเป็นการสนับสนุนการขับเคลื่อนแผนฯ ฉบับที่ 4 เพื่อให้องค์กร เครือข่ายทุกภาคส่วนได้เห็นความสำคัญในการแปลงแผนไปสู่การปฏิบัติ และนำข้อมูลจากการติดตาม ประมวลผลไปปรับปรุงพัฒนาแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติฉบับต่อไป รวมทั้งเป็นข้อมูลประกอบการส่งเสริม คุ้มครองสิทธิมนุษยชนในภาพรวมของประเทศ ดังนั้น กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ในฐานะหน่วยงานกลาง ในการขับเคลื่อนแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ จึงได้วางกรอบแนวทางและวิธีการในการติดตามประเมินผล เพื่อให้ครอบคลุมการดำเนินงานขององค์กรเครือข่ายที่เกี่ยวข้องในทุกระดับ และครอบคลุมหน่วยงาน ทั้งในระดับส่วนกลางและส่วนภูมิภาคให้สามารถดำเนินโครงการ/กิจกรรม ให้มีความสอดคล้องกับ แผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 4 และมีความเชื่อมโยงกับการดำเนินงานของหน่วยงานนั้น ๆ

4.5.1 กรอบแนวทางการติดตามและประเมินผล

(1) กระทรวงยุติธรรม โดยกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ จะทำการติดตาม (Monitoring) ผลการปฏิบัติตามแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 4 ตามแบบรายงานที่กำหนดไว้กับองค์กรเครือข่าย เมื่อสิ้นปีงบประมาณ ปีละ 1 ครั้ง ภายในเดือนพฤศจิกายนของทุกปี

(2) กระทรวงยุติธรรม โดยกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ จะจัดจ้างที่ปรึกษาที่มีความเชี่ยวชาญ และมีความเป็นกลาง ทำการประเมินผล (Evaluation) แผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 4 โดยแบ่งเป็น 2 ช่วง คือ ช่วง 3 ปีแรก (พ.ศ. 2562 – 2564) และ 2 ปีหลังของแผนฯ (พ.ศ. 2565 – 2566) เพื่อให้เห็นถึงความก้าวหน้าของแผนฯ นำเสนอคณะรัฐมนตรีและคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติพิจารณา

4.5.2 การรายงานผลการปฏิบัติตามแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

กระทรวงยุติธรรม โดยกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ จะมีการประสานงานให้องค์กรเครือข่าย ทุกภาคส่วนรายงานผลการปฏิบัติตามแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 4 ผ่านระบบสารสนเทศ <http://nhrp.rlpd.go.th> โดยกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพได้กำหนดบัญชีผู้ใช้ให้แก่หน่วยงานภาครัฐทั้งใน ส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น เพื่อให้แต่ละหน่วยงานสามารถรายงานผลการปฏิบัติตาม แผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติในภาพรวมของหน่วยงานตนเองผ่านระบบสารสนเทศได้โดยตรง ซึ่งหากหน่วยงานใด ไม่ได้รับบัญชีผู้ใช้และต้องการรายงานผลการปฏิบัติงานของหน่วยงานที่สอดคล้องกับแผนสิทธิมนุษยชน แห่งชาติ สามารถลงทะเบียนขอรับบัญชีผู้ใช้เพิ่มเติมได้ผ่านหน้าระบบสารสนเทศ ผู้ดูแลระบบจะดำเนินการ อนุมัติบัญชีผู้ใช้ให้ภายใน 24 ชั่วโมงหลังจากลงทะเบียน โดยบัญชีผู้ใช้ประกอบด้วยองค์กรเครือข่ายต่าง ๆ ดังนี้

(1) องค์กรเครือข่ายสิทธิมนุษยชนในส่วนกลาง

(1.1) หน่วยงานราชการส่วนกลาง ทั้งในระดับกระทรวง ทบวง กรมในสังกัดกระทรวง หรือ หน่วยงานเทียบเท่า ที่รวมถึงรัฐวิสาหกิจและองค์กรมหาชนในสังกัดกระทรวง และหน่วยงานราชการอิสระที่เกี่ยวข้อง

(1.2) กรุงเทพมหานคร ที่รวมถึงหน่วยงานในสังกัดและสถาบันการศึกษาในสังกัดด้วย

(2) องค์กรเครือข่ายสิทธิมนุษยชนในส่วนภูมิภาค ได้แก่ หน่วยงานราชการในส่วนภูมิภาค ที่รวมถึงสำนักงานจังหวัดและหน่วยงานราชการที่กระทรวง ทบวง กรม ได้ตั้งขึ้นในส่วนภูมิภาค

(3) องค์กรเครือข่ายสิทธิมนุษยชนในส่วนท้องถิ่น ได้แก่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่าง ๆ ทั้งองค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล และองค์การบริหารส่วนตำบลทั่วประเทศ

(4) องค์กรเครือข่ายสิทธิมนุษยชนที่เป็นภาคเอกชนและภาคประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร รวมถึงในพื้นที่ส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่น ที่ต้องการรายงานผลการปฏิบัติงานของหน่วยงานที่สอดคล้องกับแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ สามารถลงทะเบียนขอรับบัญชีผู้ใช้เพิ่มเติมได้ผ่านหน้าระบบสารสนเทศ ผู้ดูแลระบบจะดำเนินการอนุมัติบัญชีผู้ใช้ให้ภายใน 24 ชั่วโมงหลังจากลงทะเบียนได้เช่นกัน

4.5.3 การพัฒนาระบบการติดตามและประเมินผล

(1) ให้ความสำคัญกับการติดตามผลการปฏิบัติตามแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 4 เป็นประจำทุกปี เพื่อติดตามความคืบหน้าในการดำเนินการ ปัญหาและอุปสรรค และผลสำเร็จที่เกิดขึ้น และนำไปปรับปรุงพัฒนางานด้านสิทธิมนุษยชนและแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติในภาพรวมของทั้งประเทศ เพื่อจัดทำเป็นรายงานการประเมินผลนำเสนอคณะรัฐมนตรีและคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติพิจารณา

(2) การติดตามความคืบหน้าของการดำเนินงานในแต่ละกลไกทั้งระดับชาติ ระดับกระทรวง หรือหน่วยงานเทียบเท่า ระดับจังหวัดและท้องถิ่น รวมถึงภาคเอกชน ภาคประชาชน สถาบันการศึกษา เพื่อให้ทุกหน่วยงานเห็นความสำคัญในการดำเนินงานและร่วมมือกันกับทุกภาคส่วนดำเนินงานเรื่องสิทธิมนุษยชน

(3) พัฒนาระบบฐานข้อมูลให้เชื่อมโยงเป็นเครือข่ายในทุกระดับ สำหรับการติดตามและประเมินผลอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งข้อมูลการดำเนินงานตามแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ การวิเคราะห์สถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น โดยประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลของฐานข้อมูลจากหลากหลายหน่วยงาน

4.5.4 ประโยชน์ที่หน่วยงานจะได้รับจากแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

(1) หน่วยงานมีเครื่องมือหรือกรอบแนวทางในการส่งเสริม ปกป้อง ค้ำครองสิทธิมนุษยชน ที่จะช่วยเสริมประสิทธิภาพการทำงานตามภารกิจของหน่วยงาน และช่วยลดข้อร้องเรียนการละเมิดสิทธิมนุษยชนที่เกิดจากการดำเนินงานหรือการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ที่ไม่เป็นไปตามหลักสิทธิมนุษยชน

(2) เกิดเครือข่ายการทำงานด้านส่งเสริม ค้ำครองสิทธิมนุษยชนที่มีเป้าหมายร่วมกันของทุกภาคส่วน ซึ่งจะช่วยลดปัญหาข้อขัดแย้งที่เกิดขึ้นจากความไม่เข้าใจกันในเรื่องการละเมิดสิทธิมนุษยชนที่เกิดขึ้นตามแผนรายด้านและแผนรายกลุ่ม

(3) สิทธิมนุษยชนและแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องและเกี่ยวพันกับทุกหน่วยงานทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน เพราะเป็นเรื่องที่อยู่ใกล้ตัวประชาชนทุกคน ตั้งแต่เกิดจนตาย จึงจำเป็นที่ทุกภาคส่วนจะต้องร่วมมือกันในการนำ “แผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ” ไปสู่การปฏิบัติ เพื่อให้ “สิทธิมนุษยชน” เป็นสิทธิที่ประชาชนพึงได้รับในแต่ละเรื่องอย่างเท่าเทียมกัน รวมทั้งร่วมกันพัฒนาให้สังคมไทย “เป็นสังคมที่ส่งเสริม สิทธิ เสรีภาพ และความเท่าเทียม โดยคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ขับเคลื่อนสิทธิมนุษยชนอย่างบูรณาการทั้งภาครัฐ ธุรกิจ และภาคประชาสังคม เพื่อนำไปสู่สังคมที่พัฒนาอย่างยั่งยืน” ซึ่งเป็นเป้าหมายหลักของแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 4 อันจะก่อให้เกิดประโยชน์สุขและยกระดับคุณภาพชีวิตที่ดีให้แก่ประชาชนอย่างแท้จริง

บรรณานุกรม

- การรวมกลุ่มของภาคประชาสังคมไทยในกระบวนการทบทวนสถานการณ์สิทธิมนุษยชน. (2559). การทบทวนสถานการณ์สิทธิมนุษยชนรอบที่ 2 ของประเทศไทยปี พ.ศ. 2559 Thailand UPR 2016: ข้อมูลว่าด้วยสถานะสถานการณ์สิทธิมนุษยชนของประเทศไทย. สืบค้นข้อมูลเมื่อวันที่ 10 มกราคม 2560, จาก file:///C:/Users/dell/Desktop/HumanRights%20Plan%202016/upr_advocacy_factsheets__thailand2016-th.pdf
- ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ (Universal Declaration of Human Rights – UDHR) (1948) สืบค้นเมื่อวันที่ 27 มกราคม 2560, จาก <http://www.un.org/en/universal-declaration-human-rights/>
- ประกาศกระทรวงมหาดไทย. “การสั่งให้บุคคลซึ่งไม่มีสัญชาติไทย ที่เกิดในราชอาณาจักรไทยโดยบิดาและมารดาเป็นคนต่างด้าว ได้สัญชาติไทยเป็นการทั่วไป และการให้สัญชาติไทยเป็นการเฉพาะราย” *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่มที่ 134 ตอนพิเศษ 79ง, หน้า 10. ลงวันที่ 14 มีนาคม 2560.
- ประชาไท (2555). “มหาดไทยออกหลักเกณฑ์ใหม่ให้สัญชาติบุตรของบุคคลไม่มีสัญชาติไทย” สืบค้นเมื่อวันที่ 5 มกราคม 2561, จาก <https://prachatai.com/journal/2012/12/44032>
- พระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2558. (2558) *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่มที่ 132 ตอนที่ 102ก, หน้า 23. ลงวันที่ 27 ตุลาคม 2558.
- พระราชบัญญัติกองทุนสงเคราะห์เกษตรกร พ.ศ. 2554. (2554) *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่มที่ 128 ตอนที่ 16ก, หน้า 1. ลงวันที่ 17 มีนาคม 2554.
- พระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551. (2551) *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่มที่ 125 ตอนที่ 28ก, หน้า 1. ลงวันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2551.
- พระราชบัญญัติการชุมนุมสาธารณะ พ.ศ. 2558. (2558) *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่มที่ 132 ตอนที่ 63 ก ลงวันที่ 14 กรกฎาคม 2558.
- พระราชบัญญัติคณะกรรมการอาหารแห่งชาติ พ.ศ. 2551. (2551) *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่มที่ 125 ตอนที่ 31ก, หน้า 39. ลงวันที่ 8 กุมภาพันธ์ 2551.
- พระราชบัญญัติควบคุมการส่งเสริมการตลาดอาหารสำหรับทารกและเด็กเล็กและผลิตภัณฑ์ที่เกี่ยวข้อง พ.ศ. 2560 (2560). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่มที่ 134 ตอนที่ 72ก, หน้า 1 ลงวันที่ 10 กรกฎาคม 2560.
- พระราชบัญญัติความเท่าเทียมระหว่างเพศ พ.ศ. 2558. (2558) *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่มที่ 132 ตอนที่ 18ก, หน้า 17. ลงวันที่ 13 มีนาคม 2558.
- พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544. (2544). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่มที่ 118 ตอนที่ 104ก, หน้า 23. ลงวันที่ 12 พฤศจิกายน 2544.
- พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546. (2546) *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่มที่ 132 ตอนที่ 18ก, หน้า 17. ลงวันที่ 13 มีนาคม 2546.
- พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้รับงานไปทำที่บ้าน พ.ศ. 2553. (2553) *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่มที่ 127 ตอนที่ 70ก, หน้า 1. ลงวันที่ 16 พฤศจิกายน 2553.
- พระราชบัญญัติโคนมและผลิตภัณฑ์โคนม พ.ศ. 2551. (2551) *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่มที่ 125 ตอนที่ 28ก, หน้า 14. ลงวันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2551.
- พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546. (2546) *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่มที่ 120 ตอนที่ 130ก, หน้า 1.

- ลงวันที่ 31 ธันวาคม 2546.
- พระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. 2545. (2545) *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่มที่ 119 ตอนที่ 96 ก, หน้า 26. ลงวันที่ 30 กันยายน 2545.
- พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2560. (2560). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่มที่ 134 ตอนที่ 21ก, หน้า 1. ลงวันที่ 18 กุมภาพันธ์ 2560.
- พระราชบัญญัติโรคติดต่อ พ.ศ. 2558. (2558) *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่มที่ 132 ตอนที่ 86ก, หน้า 26. ลงวันที่ 8 กันยายน 2558.
- พระราชบัญญัติคุ้มครองแรงงาน (ฉบับที่ 6) พ.ศ. 2560 *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่มที่ 134 ตอนที่ 88ก, หน้า 7. ลง วันที่ 31 สิงหาคม 2560.
- พระราชบัญญัติแรงงานรัฐวิสาหกิจสัมพันธ์ พ.ศ. 2543. (2543) *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่มที่ 117 ตอนที่ 31ก, หน้า 1. ลงวันที่ 7 เมษายน 2543.
- พระราชบัญญัติแรงงานสัมพันธ์ พ.ศ. 2518. (2518) *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่มที่ 92 ตอนที่ 47ก., ลงวันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2518.
- พระราชบัญญัติสภาเกษตรกรแห่งชาติ พ.ศ. 2553. (2553) *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่มที่ 127 ตอนที่ 71ก, หน้า 1. ลงวันที่ 19 พฤศจิกายน 2553.
- พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาเกษตรกรพันธสัญญา พ.ศ. 2560. (2560) *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่มที่ 134 ตอนที่ 56ก, หน้า 1. ลงวันที่ 26 พฤษภาคม 2560.
- พระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. 2508. (2508) *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่มที่ 82 ตอนที่ 62 ฉบับพิเศษ หน้า 1 ลงวันที่ 4 สิงหาคม 2508.
- รศ.ดร. พันธุ์ทิพย์ กาญจนะจิตรา สายสุนทร (2555). “การได้สิทธิในสัญชาติไทยของบุคคลธรรมดาภายใต้ พรบ.สัญชาติ พ.ศ. 2508 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดย พรบ ฉบับที่ สัญชาติ.2 และ 3) พ .ศ.2535 พรบ. สัญชาติ (ฉบับ ที่ 4) พ .ศ.2551 พรบ สัญชาติ (ฉบับที่.5) พ .ศ.2555” สืบค้นเมื่อวันที่ 5 มกราคม 2561 จาก <https://www.gotoknow.org/posts/510683>
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560. (2560) *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่มที่ 134 ตอนที่ 40ก, หน้า 1. ลงวันที่ 6 เมษายน 2560.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม. (2560). *ร่างแผนยุทธศาสตร์ระยะ 20 ปี พ.ศ. 2560-2579*. สืบค้นเมื่อวันที่ 12 กันยายน 2561 จาก <http://www.nesdb.go.th/download/document>
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม. (2560) *สรุปสาระสำคัญของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่สิบสอง (พ.ศ. 2560-2564)*. สืบค้นเมื่อวันที่ 13 กันยายน 2561 จาก <http://www.nesdb.go.th/download/document>
- Leanne Weber, Elaine Fishwick and Marinella Marmo (2014). *Crime, Justice and Human Rights*: Palgrave Macmillan: New York. Pp. 5-17
- National Human Rights Action Plans, Australian Human Rights Commission สืบค้นเมื่อวันที่ 22 ธันวาคม 2560 จาก <https://www.humanrights.gov.au/national-human-rights-action-plan>
- Office of the High Commissioner United Nations Human Rights (OHCHR) (1996-2017). *Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination*. สืบค้นเมื่อวันที่ 29 กรกฎาคม 2560 จาก <http://www.ohchr.org/EN/HRBodies/CERD/Pages/CERDIntro.aspx>

- Office of the High Commissioner United Nations Human Rights (OHCHR) (1996-2017). *International Covenant on Civil and Political Rights* สืบค้นเมื่อวันที่ 29 กรกฎาคม 2560 จาก <http://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/CCPR.aspx>
- Office of the High Commissioner United Nations Human Rights (OHCHR) (2006). *The Core International Human Rights Treaties*. (New York: United Nations).
- United Nations. *Sustainable Development Goals*. สืบค้นเมื่อวันที่ 13 กันยายน 2561 จาก <https://www.un.org/sustainabledevelopment/sustainable-development-goals/>
- United Nations Human Rights Office of the High Commissioner (2011) *National Human Rights Action Plans Baseline Study*. สืบค้นเมื่อวันที่ 22 ธันวาคม พ.ศ.2560 จาก <http://www.ohchr.org/Documents/Publications/training10en.pdf>
- United Nations Human Rights Office of the High Commissioner (1996-2017). *National Plans of Action for the Promotion and Protection of Human Rights*. สืบค้นเมื่อวันที่ 29 ธันวาคม 2560 จาก <http://www.ohchr.org/EN/Issues/PlansActions/Pages/PlansofActionIndex.aspx>
- World Prison Brief. (2016). Highest to lowest-prison population rate. Retrieved from <http://www.prisonstudies.org>
- United Nations Human Rights Office of the High Commissioner. (2011). *Guiding Principles on Business and Human Rights*. United Nations: New York and Geneva. Pp. 4-35.
- United Nations Human Rights Office of the High Commissioner. (2012). *Human Rights Indicators. A Guide to Measurement and Implementation*. United Nations: New York and Geneva. Pp. 14, 34-41.

**กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ
เลขที่ 120 หมู่ 3 ชั้น 3 ศูนย์ราชการเฉลิมพระเกียรติ 80 พรรษา
อาคารราชบุรีดิเรกฤทธิ์ (อาคาร เอ)
ถนนแจ้งวัฒนะ แขวงทุ่งสองห้อง เขตหลักสี่ กรุงเทพฯ 10210**

สายด่วนยุติธรรม โทร. 1111 กด 77

